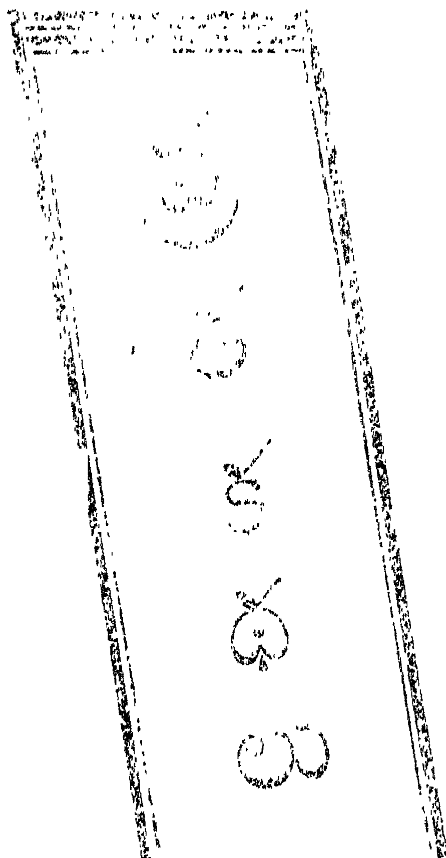

శ్రీ

తిరుపతి వేంకటీయము

శ్రీ తిరుపతి వేంకట కవికృత గ్రంథములు

నాటకములు.		
పాండవ జననము రు.	1	0
పాండవ ప్రవాసము	1	4
పాండవోద్యోగము	1	12
పాండవ విజయము	1	12
పాండవాశ్వమేధము	1	8
పాండవరాజసూయము	0	8
అనర్ఘనారదము	0	8
దంభవామనము	0	8
సుకన్య	0	8
పండితరాజము	0	12
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము	1	0
ఎడ్వర్డు పట్టాభిషేకము	0	12
మృచ్ఛకటికము	1	12
ముద్రారాక్షసము	1	8
బాలరామాయణము	3	0
వ్యసనవిజయము	0	8
ప్రహసనములు.		
పల్లెటూళ్ల పట్టుదలలు.	0	8
రసాభాసము	0	4
వచనములు.		
విక్రమాంకదేవచరిత్రము	1	0
చంద్రప్రభచరిత్రము	1	0
హర్షచరిత్రము	1	0
సారస్వతవిమర్శలు	2	0
శృంఖలాతృణీకరణము	1	0
దివాకరాస్తమయము	0	12
విక్రమచెళ్లపిళ్ల	0	8
షష్టిపూర్తి	0	8
కాశీయాత్ర	0	6
ఆంధ్రభోజుఁడనేమి?	0	4
కథలు — గాథలు		
1 వ సంపుటము	1	4
2 వ సంపుటము	1	4
3 వ సంపుటము	1	4
4 వ సంపుటము	1	4
జీవితచరిత్రలు.		
జాతకచర్య	1	8
ఇటీవలిచర్య	1	8
లఘుకావ్యములు.		
రసికానందము	0	3
శనిగ్రహము	0	3
గ్రామసింహము	0	4
బిడాలోపాఖ్యానము	0	4

చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి అండ్ సన్సు.

వేంకటేశ్వర పబ్లికేషన్సు,

కడియం P. O. తూ॥ గో॥ జిల్లా

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

వ్రతకథలు

గ్రంథకర్త:

చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి

శతావధాని.

మొదటి కూర్పు

వెయ్యి ప్రతులు

1952

పరిష్కర్త: విద్వాన్

చెళ్లపిళ్ల దుర్గేశ్వరశాస్త్రి

వెల

2-0-0

వ్రతకథలు

ఇందు

అను వ్రతకథలు గలవు.

ప్రకాశకులు:

చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి అండ్ సన్సు.

వేంకటేశ్వర పబ్లికేషన్సు,

కడియం, P. O.

తూర్పుగోదావరి జిల్లా.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శుభమస్తు - అవిఘ్నమస్తు

శ్రీసత్యనారాయణవ్రతము.

వ. శ్రీమద్విజయవాటికాపురనివాసా। కృత్తివాసా। మల్లికార్జునదేవా।
మహానుభావా। 1

కం. శివలీలలు విరచించిన
కవనముతోఁ దృప్తిసనకకావించెద వై
భవకరము భవత్పూజన
ము వ్రతకథల పుణ్యచరితముల రచనమునన్. 2

కం. దేవా। "యావత్తైలం
తావద్వ్యాఖ్యా" పినుగొల్పి ధన్యతఁగాంచం
గా వాంఛించుచుఁ గవితా
భావుకమగుసేవ నీకుఁ బచరింతుశివా। 3

కం. దేవా। యావత్తైలం
తావద్వ్యాఖ్య భవదీయతత్వము నెఱుఁగన్
నావశమే నీవ్రతములు
గావించెదఁ గావ్యములుగఁ గలుషములుడుఁగన్. 4

వ. అవధరింపుము. నైమిశంబున లోకసంగ్రహణార్థంబుగా నేవియేవి
పురాణవ్రతకథారధనచిద్విలాసుండగుసూతుంగాంచి శౌనకాదులిట్లనిరి.

తే.గీ. వ్రతము లెన్నేని గలవ యవంధ్యఫలక
ములు సమస్తవ్రతమ్ముల నలఘుచరిత
సత్యనారాయణవ్రత సదృశమైన
వ్రతము లేదని విందుము కృతులవలన. 6

వ. "వ్రతానా ముత్తమం వ్రత" మ్మని ప్రతివ్రతమ్మునుగూర్చి చెప్పినట్లన
దీనింగూర్చి చెప్పుటయో ? లేక యీవ్రతప్రభావం బట్టిదియో ! ఆన
తిచ్చి యనంతర మావ్రతవిధానాదికంబు వినిపింపు మనవుడు
సూతుండు. 7

కం. మునులార ! వినుఁడు తద్వ్రత
మునుగూర్చి వచింతు లోకమునఁ గల వ్రతముల్
ఘనఫలదము లయ్యును దా
విని బోలఁగఁ జాల వనుట నిక్కమ్ము యగున్. 8

తే.గీ. కాలనియమమ్ముగాఁ జేయుఁగాక లేక
కడఁగుఁగాక తన్నియమము నెడలి నరుఁడు
తద్వ్రతము వ్యాధు లాధుల దగులనీక
బ్రోచు గేస్తుల నిది నిక్కము వినుఁడయ్య. 9

కం. చాతుర్వర్ణ్యము వారును
బ్రీతిమెయి నొనర్పవచ్చు విశ్వశ్రేయం
బై తనరెడి యీవ్రత మెం
తో తాత్పర్యమునఁ జేయఁ దొలఁగు దొసంగుల్. 10

వ. సావధానంబుగ నాలకింపుఁడు. లోకహితార్థియగు నారదుం డనేక
లోకమ్ములు పర్యటించుచు, మధ్యమలోకప్రాంతమ్మునఁ జరించునెడ
నానాయోనిసముత్పన్నలును, నానాదుఃఖసమన్వితులును, నానాప్రకారు
లును నగు నందలిజనుల వీక్షించి యవ్వారల దుస్థితికి వగచి వీరలకు
సూక్ష్మోపాయమ్మున నెవ్వగ దొలఁగుటకును సుఖము గలుగుటకును
నుపాయమారయు మనంబుతోఁ దత్క్షణంబ విష్ణులోకమ్మునకున్ జని
యచ్చట శ్రీమన్నారాయణు లక్ష్మీసనాథు శంఖచక్రాయుధోపేతుఁ
గని నమస్కరించి సన్నుతించి సుప్రసన్నుం జేసికొనుటయు నప్పర

మేశ్వరుండు మందహాససుందర వదనారవిందుం డగుచు నారదున
కిట్లను. 11

కం. బహుకాలం బైనది నీ
విహ భువనమ్మునకు వచ్చి యిపు డెయ్యదియో
తహతహ వొడమెనె? భవదీ
యహృదయమునయందు లేక యరుదెంచెదవే? 12

తే.గీ. స్వార్థమొక్కింత లేకయు నఖిలలోక
ములు చరింతు పరార్థమం దెలమి గలిగి
నీవు లేని పురాణమ్ము నీవు లేని
కతలు వ్రతములు మఱియొండు గానరావు. 13

కం. సంసారివి గాకుండియు
సంసారసుఖమ్ములెల్లఁ జవిచూచితి మీ
మాంసించి తాఁడువారల
సంసారముగూడ జేసినావివి నగుచు౯. 14

తే.గీ. జ్ఞప్తి నున్నదియే యవి సారెసారె
ప్రశ్న సేయునధోక్షజ పరిహసితవ
చనములకు సిగ్గువడుచు నాసంయమీంద్రుఁ
డిట్లు వచియించె నతిభక్తి యొసకమెసఁగ. 15

వ. దేవా! నాఁటియావద్గాధయు జ్ఞప్తినున్నకతమునసే యప్పటినుం
డియు భవద్దర్శనమ్ము సేయుటకు మొగము చెల్లక రాక మానితి.
నాయజ్ఞానోక్తులంబట్టి గర్విష్ఠునిగా నెంచికొని నీమాయం బడఁద్రోచి
తివి. బుద్ధివచ్చె. నీమాయం దరియింప బ్రహ్మాదులకునయిత మశక్య
మగుచో నస్మదాదుల మలంతులము వలంతుల మెట్లు కాఁగలము.
నీదర్శన మొనరించుటకు మరల రానోడియు నేఁడు వచ్చిన కార

ణము విన్నవింతు సావధానమ్ముగ నాలకించి తగిన సదుపాయ
మ్ముపదేశింప వలయు నని వేఁడియు. 16

తే.గీ. మనుజలోకమ్మునందలి జనులఁజూచి
వచ్చితిని వారు పొందు నవస్థలెల్ల
నాకళింపయ్యె వారల యాకళంకు
లెట్లు వాసెడిఁ దరియించు టెట్లు వారు. 17

కం. చేయని పాపము నిరతముఁ
బాయక పడని దురవస్థ పరికింపఁగ నా
కే యొకటియుఁ గనుపట్టదు
నాయెద దురపిల్లి వచ్చినాఁడ విచటికిఁ. 18

తే.గీ. కలియుగము దాపుగా నుండెఁ గస్తి కోర్చి
కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదులు ఋషులవంటి
వారికే సాఁగ విట్టి సంసారికుల గు
ఱించి చెప్పినఁ జేసి తరించుటెట్లు. 19

కం. దేవా! దేవరమది కరు
ణావారిధి గాన భూజనమ్ములతరణం
బేవిధి సూక్ష్మోపాయ
ప్రావీణ్యము వలనఁ దెమలుఁ బలుకఁగ వలయుఁ. 20

తే.గీ. చూచువానికె కష్టమై తోఁచినపుడు
వార లేగతిఁ గుడుచుచున్నారొ ? దేవ:
సకలమును నీ వెఱుంగుదు సాక్షి వగుచు
నంటి యంటక చరియించు టర్హ మగునె. 21

కం. ఏదేని లఘూపాయము
నీదయ నేర్పడినఁ దప్ప నిఖిలజనుల యా

చీదర వదలదుగద; దా
మోదర; సెలవీయవలె "నమో నమ" యనుడున్. 22

వ. పుండరీకాక్షుండు నారదుని పరోపకార ధురీణత్వమ్మునకు సంత సించి దయామయాంతరంగమ్ముతో నిట్లను. నారదా! నీహృదయ మార్దవంబునకుఁ గడుఁగడు సంతసించితి. నీయందు మహామునుల కుండఁదగిన లక్షణంబులెల్ల మూర్తీభవించి విరాజిల్లు చున్నవి. "ఉదారచరితానాంతు వసుధైవ కుటుంబకః" మనుట నీక తగుఁగాన నతిగోప్యంబగు నొక వ్రతమ్ము గలదు; దాని నింతవఱ కెవ్వరికిని దెలియఁ బఱచినవాఁడఁ గాకుండియు నీయందలి వాత్సల్యమ్మునం జేసి ప్రకటించుచుంటి. నయ్యదియు సత్యనారాయణవ్రతంబు నాఁబడు; దాని యాచరణమ్మునకుఁ గాలనియమాదు లుండకుండవచ్చును; మండ కున్నను ఫలంబు కొఱఁత పడదనుటయు నారదుండు మహాత్మా! తద్విధానంబుగూడ నుంత యానతీయవలయునని ప్రార్థించుటయు మధుసూదనుండు సంగ్రహమ్ముగా నిట్లుపన్యసించె. నదీతీరమ్మునఁ గాని, దేవాలయమ్మునఁ గాని, పుణ్యదినమ్మునఁ గాని, యేదినమ్మున గాని నరుండు భక్తిశ్రద్ధాసమన్వితుండై తనశక్తి ననుసరించి తత్త త్పదార్థంబులు గోధూమ చూర్ణాదికంబులు చతుర్భాగయుక్తంబుగా సేకరించి విప్రులం బిలిచి వ్రతం బొనర్చి యం దైదపపంతు ప్రసా దంబు తానును భార్యయును బిల్లలును భుజించి తక్కినప్రసాదం బితరులకు వినియుక్తం బొనర్పవలయునని యెంచియు. 23

తే.గీ. ఎవరుగాని ప్రసాదంబు లిచ్చునపుడ
నాదరము చూపరాద యనాదరంబు
చూపిరేనియు సత్యుండు కోపి యగుచుఁ
దగిన పాచితి వారి కొదవఁగఁ జేయు. 24

వ. ఇయ్యది ముఖ్యముగా గమనింపఁ దగిన యంశమని సంగ్రహింపు
నొడువుటయు నా శ్రీమన్నారాయణుండు నొడివిన యాపత్పరిగతు
లను తూ-చా తప్పకుండ మనమ్మునం దిడికొని య[illegible]
నానతిం గొని వ్రతప్రచారంబునకయి చనియె నాప్పుడు శౌనకాదు లా
వ్రతము నెవ రెవ్వరొనర్చి యేయే ఫలమ్ముల నొంది తరించిరో
అనతీవలయు ననుటయు సూతుండు తద్వ్రతకర్తలఁ గొందఱ
నిట్లు వక్కాణించె. 25

కం. ఒక బ్రాహ్మణుండు భిక్షా
టకుఁడై వృద్ధుండు తిరుగుటం గని సత్యుం
డు కరుణకల్మిని దాను ము
దుకడై కనుపట్టె నలముదుకపాఱునకున్. 26

వ. అట్లు కనుపట్టి యా బ్రాహ్మణున కుపకరించు తలంపుతో నేదేని
ప్రసక్తిం గల్పించికొని మాటలాడం దలఁచి యిట్లనియె. 27

కం. అరికాలిమంట శిరమున
బొరసెడి మిడియెండలోనఁ బురమెల్ల నిటుల్
దిరిగెద వేటికయా? భూ
సుర; యన క్షితిసురుఁడు ధరణీసురునకు ననియెన్. 28

తే.గీ. బ్రాహ్మణుండను వేదబుక్పారగుఁడను
బిల్లలును జెల్లలును గల్గు వృద్ధుఁడను గు
టుంబరక్షణమునకు భైక్ష్యంబు మంచి
వృత్తి యని యాయవారమ్ము నెత్తికొందు. 29

కం. దంభంబె "బ్రాహ్మణస్య ధ
నం భిక్ష" యనెడిమాట నానావృత్తుల్
కుంభిని నుండిన నెందు వి
జృంభింపదు నామనంబు శ్రీహరికరుణన్ 30

కం. జానెఁడుపొట్టకునై యె
వ్వానినొ సత మాశ్రయించి శ్వానముబలె న
వ్వానియవాగువినందున్
మానస మిడి బ్రదుకుకన్న మరణము వరమౌ. 31

వ. ఎల్లరకుఁ గాకున్నను బాపభీతి గల సదాచార తత్పరునకు వేదశాస్త్ర
సిరితున కింతకు మించిన వృత్తి యనఘంబైనది గానరా దని
వెండియు. 32

తే గీ. ఎవరికిని నాదుభారం బొకింత లేదు
పిడికెఁ డస్మాదృశున కిడి పేదపడఁడు
వేద మెఱిఁగినవానికి బిచ్చమిడుట
కులము తరియింపఁజేయు న న్వులకువినవె. 33

తే.గీ. స్మృతులు శోధించియే ఋతామృతములనెడి
వృత్తుల విధించి తెగడె శ్వవృత్తి నెత్తి
వేదవిదులె యవ్వానిని విడిచి యడ్డ
మైనవృత్తుల నెగఁబడ్డ ననెడి దేమి. 34

వ. అని వెండియు. 35

కం. ఏ నెంతయేనియుదరి
ద్రాణుఁడనగుకతనసంసరణపోషణముఁగా
బోనెట్టుచుంటి నిఁక నే
దేనియు నదుపాయ మున్న నెఱిఁగింపు మనన్. 36

వ. నిర్వ్యాజకరుణాసమేతుండు శ్రీమన్నారాయణుం డిట్లను. నోశిష్టాగ్రణీ!
యిప్పటికి నీవంటి యనఘాత్ములగు ఛాందసుల కీవృత్తియ యుత్త
మము, దీన నేమాత్రమును దొసంగు బొసంగదనుటయు నిక్కంబ.
దీని నవలంబించి చరించు యుష్మాదృశులపై గేస్తులెల్ల రనుసు
నపారంబైన గౌరవంబును గలదనుట నిక్కువంబ, కాని. 37

చ. కొంఁడి దినాలలోనఁ బ్రతికుత్సితుఁ డిందున కగ్గమై ధరా
/తలము సమస్త మిప్పనినె దారసుతోదరపోషణానకై
యెలమి వహించినట్టులయి యిందఱి గౌరవ మింకి పోవు గే
స్తు లపుడు పొమ్ముపొమ్మనుచుఁ దోలుదు రిందుకు వచ్చునెల్లరన్. 38

వ. ఈ దురవస్థ వచ్చుట కింకను గొండొక కాలమ్ము వ్యవధిగలదు. అప్పటి కీపుణ్యభూమియగు భరతఖండంబు ఖండాంతరవాసుల పరిపాలనమ్మున కగ్గమగు. వారివారికిఁ బంపకమ్ములు కుదురక ఘోరమైన సంగ్రామమ్ములు చెలరేఁగి మనపురాణమ్ములం దెన్నఁడుఁ గని వినని మహాక్షామంబు లుప్పతిల్లు నప్పుడాహారమ్ము లేక చాలమంది నశింతు రయ్యెడ నీభిక్షాటకులగతి బొత్తిగా శోచ్యంబగు నది యటులుండె నీవు నావలెనే కడుంగడు వృద్ధుండవు. నీపడెడి పరిశ్రమ నుమ్మనకు నామనం బొప్పకున్నయది కావున నీపు నన్నుఁ గోరితివి కావున నాయెఱిఁగిన సదుపాయం బెఱిఁగించెద నయ్యది విన్ను భాగ్యవంతుం బొనర్పఁగలదని వెండియు. 39

తే.గీ. సత్యనారాయణస్వామి సద్వ్రతం బొ
కండు గలదు రహస్యం బఖండమైన
మహిమ గలయది యది చేసి బహుళమైన
సిరిని బడయుము నావుడు ధరణిసురుఁడు. 40

వ. మహాత్మా! ఆ వ్రతవిధానం బెట్టిది? దానికి వలయు పదార్థంబు లెయ్యవి? అద్దానికి యుక్తమగు కాలం బెయ్యది? యని ప్రశ్నించుటయు నాకపటభూసురుం డావృద్ధునకు సకలం బెఱింగించి యాతండు కనుచుండఁగనె యంతర్ధానం బగుటయు నమ్మహీసురవరేణ్యుండు.

కం. అకటా! యాతఁడు నావలె
నొక విప్రుఁడు గాఁడు విష్ణువో? శంభుఁడో? నృ

ష్టికళానిపుణుఁడు ధాతయొ ?
నికటగతము విడిచినాఁడ నే మోక్షమ్ముగా. 42

వ. అతఁడు త్రిమూర్తులయం దొక్కరుండో, లేక మూర్తిత్రయాతీతుం డగు పరమాత్ముండుగాని లేదా దైవతాసంఘాతుండగు నొండొక దివ్యపురుషుండుగాని యగుట నిశ్చయంబని వెండియు. 43

ఆ. వె. అట్లుకాక యున్న నవగత మగునెట్లు
ముందు రాఁగలట్లు చందమెల్ల
నన్నుఁ బోలు నొక యనదపాఱుఁ డనుకొంటి
ఛాందసునకు లోఁతుదెంద మున్నె. 44

వ. అని కొండొక విచారించి యీ గతజలసేతుబంధనమ్ము ప్రయోజనకారి గాదని నిశ్చయించి, నాఁటికి యథాపూర్వంబుగ నింటికిం జని. మఱునాఁటి యుదయమ్మున యథాప్రకారంబున భిక్షాటనంబున కరుగుచు మనంబున నిట్లు సంకల్పించె. 45

చ. వ్రత మొనరింపు మంచు నను బాఱునిరూపున వచ్చి ప్రేమసం
గతముగఁ బ్రోత్సహించిన యకారణకారుణికుం డెవండు గా
కతఁడు వచించినట్ల వ్రత మాచరణం బొనరింతు నేఁడు నా
ప్రతిన యెఱింగి నాకు భగవంతుఁ డొనర్చును గాక సాయమున్ 46

కం. శఃవృత్తి తప్ప నాకిం
కేవృత్తియుఁ జేతగాద యిది నా కీనాఁ
డీవలయు వ్రతమునకుఁ దగు
నావస్తులు సేకరించునంతటి ధనమున్. 47

వ. ఇట్లు సంకల్పించికొని నిర్వ్యాజంబగు మనంబుతో నా వృద్ధబ్రాహ్మణుండు సాక్షాత్కరించు మాఱటయాఁడభిక్షుకుండో యనుతెఱంగున భిక్షాటనంబునకు బయలువెడలుటయు. 48

చ. బికిరము వెట్టుగేహినులు వెట్టిరి తండుల భైక్ష్యమే యతం
డకుటిలుఁ డింటి కేగి యవి యాత్మసతీమణి కిచ్చె నాపె కం
దొకట సువర్ణపుం గణిక లున్నటు గాంచఁగనైన నాపె భ
ర్తకు నవి చూపెఁ జూచి వనితామణి కాగృహమేధి యిట్లనున్. 49

వ. ఇవి భగవదనుగ్రహలబ్ధమ్ములు. గతదినమ్మున నాకు శ్రీమన్నారాయణుండు వృద్ధబ్రాహ్మణరూపంబునఁ బొడకట్టి యొక వ్రత ముపదేశించి యంతర్ధానంబునందె నేఁడు నేను భిక్షాటనంబున దటుగుతఁ యిట్లు సంకల్పించుకొంటిఁ దత్ప్రకారంబు వినుము. 50

తే. గీ. ఈదినమ్మున బిచ్చమం దేది దొరకు
దానితో సత్యదేవు నుదారకరుణు
నిహపరసుఖప్రదాత సమిద్ధచరిత
వ్రత మొనర్చి భజింతు నవంధ్యభక్తి. 51

వ. ఈసువర్ణంబు తత్సంకల్పలబ్ధంబు గానోపు; సాధ్వీమణీ! యిందు లేశమ్ముగాని యితరమ్మునకు వినియోగింపక సర్వమ్మును వ్రతమ్మునకు వినియోగింతమని భార్యకుం జెప్పిన నాపెయు భర్త చెప్పిన చొప్పునకు సమ్మతించెఁ బదంపడి నాఁడు సాయంకాలము కాకమున్న తత్తత్పదార్థంబులు పాదాధికప్రమాణ ప్రమితంబులుగా సంగ్రహించి పాఱుల నాహ్వానించి యథావిధిగా వ్రతం బొనర్చికొను సమయమ్మున. 52

ఆ. వె. వంటచెఱకు నమ్మ పారజుం డొకఁ డందు
తద్వ్రతం బొనర్చు తజ్ఞ విప్రుఁ
జూచి యడిగె ద్విజుఁడు శూద్రునకును వచి
యించెఁ దద్వ్రతంబు నెసక మెసఁగ. 53

తే. గీ. మంచికాలమ్మ రానున్న మనుజుఁడగుట
వాని కది నచ్చి వాఁడును స్వాంతమందు

నిట్లు సంకల్ప మొనరించి యేగెఁ గట్టె
లమ్మికొనుటకు సత్యుని నాత్మ నమ్మి. 54

చ. తనకుఁ గలంతద్రవ్యము వ్రతంబునకున్ వ్యయపెట్టవచ్చునం
చనె నల పండితుండుః పురమం దిది యమ్మిన నెంతవచ్చు నా
కనుగుణభక్తి దానిఁ గొని యావ్రత మేనును జేతుఁ గాకటం
చనుకొనుచున్ జనెం బ్రచురమౌ ధన మబ్బెను వాని కయ్యెడన్. 55

వ. పదంపడి వాఁడును విత్తశాఠ్యంబు లేనిభక్తిని సత్యనారాయణవ్రతం బొనర్చి యావ్రతప్రభావంబునం జేసి యీపాటునట్లన ధనధాన్యపుత్ర పౌత్ర నిరామయాయు రారోగ్యభాగ్యంబులతోఁ దులఁదూగుచుండె నిట్టు లీవ్రతము లోకంబునఁ జాలమందికి విదితప్రభావంబయి వ్యాపించుటయు నొక్కనాఁడు. 56

తే. గీ. ఉల్కాముఖుఁడను నొక్కరా జువిదతాను
నదితటమ్మున సత్యు ననంతభక్తిఁ
బూజ సేయుచు నుండంగఁ బొరుగుటూరి
వర్తకుఁ డొకండు కనుఁగొనె వైశ్యకులుఁడు. 57

కం. కని భక్తిభావమున నా
యన కొండొక దవుల నిలిచి యనఘాత్మ! యిదే
ఘనుఁగూర్చి చేయుసద్వ్రత
మని ప్రశ్నించుటయు నృపతి యఖిలము తెలిపెన్. 58

తే. గీ. వర్తకుఁడు ధనధాన్యాది వైభవములు
గలిగి యుండియు సంతతి గలుగకున్న
కారణంబున మదిని సంకల్ప మిట్లు
చేసికొనియె సంతు గలుగఁ జేతు ననుచు. 59

వ. సంకల్పించికొన్న కొలఁదికాలమ్మునకె యావర్తకుని తలోదరీమణికి భగవదనుగ్రహమ్మునం జేసి గర్భచిహ్నంబు లేర్పడి యుక్తకాల

మ్మున సర్వలక్షణోపేతయగు కూఁతు రుద్భవించి మాతాపితరుల
సురక్షితంబుగ నుండుతఱి నవ్వణిజువిభార్య యావ్రతముంగుఱిచి
జ్ఞప్తికిం దెచ్చెఁ గాని లోభగుణమ్మునంజేసి యాపవిత్రవ్రతమ్ము
రాఁబోవు నామకరణాద్యుత్సవంబు దెల్పుచు నాలసించె నట్లు తత్కన్య
కకు వివాహంబుగూడ జరిగెఁగాని ప్రతిశ్రుతంబైన వ్రతంబుచేయుట
తటస్థింపదయ్యె. 60

ఉ. అంతట సత్యదేవునకు స్వాంతమునం దుదయించెఁ గోప మొ
క్కింత క్షమింపవచ్చు నిటు లెప్పటి కప్పుడు సేయుటిప్పు ల
త్యంతము సైఁచుటెట్లులని యావణిజున్ శపియించె వీఁడు న
న్నింత యనాదరించు ఫలమెల్లఁ గొనంగలఁ డంచుఁ దిమ్మటన్. 61

వ. వర్తకుండును నల్లుండునుం గలసి ద్వీపాంతరమ్మునందు రత్న
వర్తకం బొనర్ప నేగుటయు నక్కడిటేని యంతఃపురమ్మున జరి
గిన చౌర్యంబు సత్యదేవుని శాపంబుకతన నిరపరాధులగు నీయల్లుం
డును మామయుం గుడువవలసినవారైరి. అట్టి తరుణమ్మున. 62

తే. గీ. ఇంటఁ గలిగిన సొత్తెల్ల నితరు లెవరొ
అపహరించిరి దారిద్ర్య మనుభవింప
వలసె వణిజునిభార్యకు నెలమి దక్కఁ
గూఁతురు కళావతియుఁ దాను గొనె భిక్షము. 63

కం. సిరి కలుగు టెంత పరమే
శ్వరుండు కరుణించెనేని యయ్యది సరగన్
సురుగుఁటయు నెంత పరమే
శ్వరుండు తా నాగ్రహించి శపియించినచో. 64

వ. వర్తకుండు లుబ్ధుండై వ్రతముంగూర్చి యనాదరించినను దత్కళ
త్రంబు సారెసారెకు జ్ఞప్తి గొల్పుచునే యుంటం జేసి సత్యదేవున
కాపెయందును, గొమార్తె కళావతియందును బూర్తిగ ననుగ్ర

హంబు దప్పనికతన మరల నపరాధంబు క్షమించు నుపాయంబొండు గల్పించె. 65

ఆ. వె. విచ్చు పెత్తికొనఁగ విడ్డికలాపతి
యూరివెంటఁ బోయి యొకటఁ జూచె
సత్యవ్రతము పేర్మి సల్పుచున్న గృహస్థు
నచట నాఁగి రాక యాలసించె 66

వ. పదంపడి ప్రసాదంబు గ్రహించి కొంచెము సేవింపక కలాపతి యింటికి జనుటయుఁ దల్లి కొడుకెంగాంచి నేఁ డింత యాలసించు టకుం గల కతమ్ము వక్కాణింపు మనుటయుఁ గలాపతి కలతెఱం గెల్ల వివరించె నంత నాపె మాతకు లోఁగడ జరిగిన తప్పునంతెల్ల జ్ఞప్తిం దవిలి సత్యదేవుని స్మరించికొని 'దేవా! మహానుభావా! నాపదేది యిప్పటి యిడుములను, మునుపటి నాపదసిన సుఖములను నీమెఱుంగనివి కావు నాభర్తయు నల్లుఁడును శీఘ్రముగ వచ్చునట్లొనర్పు మట్లు కరుణించితివేని నిన్ను భక్తికొలంచెదఁ బూజింతు నని మ్రొక్కికొనుటయు కాక తాత్కాలికంబుగఁ గూడ వ్రతం బొనర్పుటం జేసి నిర్వ్యాజకృపాశాలి యగు నా భగవానుఁ డంతరం గంబు కరఁగి లోఁగడ నేరాజు కారాగారమ్మున నల్లుఁడు మామ లిరువురును నిర్బంధింపఁబడి యుండిరో ఆచంద్రకేతునృపాలునకు స్వప్నంబునం దొడఁగట్టి. 67

తే. గీ. నీవు బంధించినట్టి వణిజులు నిరప
రాధు లవ్వారి నుదయాన రయము వదలి
పెట్టు మవ్వారలధనంబు పీనమేని
గొనకు మిటు చేయకున్నచోఁ గనెదు శాస్తి. 68

వ. ఇట్లు శాసించి సత్యదేవుండు తిరోధానుం డయ్యె. నృపాలుండు మేల్కాంచి గతమ్మునకు వగచుచు వర్తకుల నిరువుర సగౌరవంబుగఁ

బిలువనంపి యనునయోక్తుల దుఃఖోపశమనంబుచేసి యంతకుమున్ను వారిలవల్లఁ గయికొన్న ధనంబు ద్విగుణంబొనర్చి యిచ్చి నూతన వస్త్రాదికం బొసంగి విందు చేసి యనుపుటయు నావణిజ్మణి. 69

ఉ. తానును నల్లుఁడుం గడు ముదంబునఁ బొంగుచు "సెట్టి లాభ మే
దేనియు లేక యేటఁ బడఁడే" యను సామెత కగ్గముయ్యె రా
జానుచరుల్ పొనర్చిన యుపాయ మటంచుఁ దలంచికొంచు దే
శానకుఁ బోఁ దలంపున ససంభ్రములై తరి నెక్కి రిర్వురున్. 70

వ. అట్లు లోడ నెక్కి స్వదేశగమనోన్ముఖులై యేగుచుద్యముమ్మున నుండునెడ సత్యదేవున కొక యూహ పుట్టె నది యెట్టిదంటేని. 71

తే. గీ. ఇతని కిప్పటికేనియు నీయవస్థ
వచ్చుటకుఁ గాని యాదురవస్థ మరలఁ
దొలఁగుటకుఁగాని యేది హేతువొ? యొకింత
తెలిసెనో లేదొ? శీలింప వలయు ననుచు. 72

వ. ముదుసలిపాఱుండుగా నగుపట్టి నడచుచున్న నౌకయం దమందానందమగ్నులై యరుగుచున్న యల్లునిని మామను గాంచి బిగ్గఱగాఁ బిలిచి. 73

ఆ. వె. అలఘులార! యోడయం దేపదార్థంబు
లున్న వేను విందు నోపి సుంత
చెప్పఁగలరె? యనుడు నప్పు డావైశ్యులు
నవ్వి యిట్టులనిరి క్రొవ్వు మిగుల. 74

శా. ఏదో యున్నది నీకు నెందులకయా? యిం దేదియున్ లేదు పో
రాదా? నీదగుత్రోవఁ బట్టుకొని; కట్టెల్ బుట్టలుం దీప లిం
కేదేనిం గల దెందు కిట్లడుగ నీ కేతం దధీకారముం
బ్రోదిన్ ముద్ర నిడంగ నిచ్చెఁ జనుమీ? భూమీసురగ్రామణీ. 75

కం. బిచ్చమ్మునకై యిచటికి
వచ్చితివో? అట్టులేని వచ్చినదొప్పు
న్నచ్చంగఁ జెప్పఁ దోచిన
దిచ్చి పనుపవెయ్యొ? యితర మేటికిఁ దడపన్. 76

ఉ. పాటులఁ బత్తు తెయ్యడిమి పట్టుక పోవుదు నంతె గాని యీ
తీరునఁ బ్రచ్ఛవేషము నొకి దృష్టుని గాంచఁగ లేమి వృద్ధ
యీరహి యుక్తముగా దెలియ చెప్పుము నీకిఁక బుద్ధి వచ్చుఁ దో
పో రుచి నీవు నీపలుకు పోడుము లంటు హసించి పల్కెడున్. 77

తే. గీ. నావ తెప్పునఁ దేలె రత్నములు గావి
బంగరుపుగాని లవము గన్పట్టఁ బోక
వంట చెఱకుమయం బయ్యె వర్తకునకు
"నాలగోడును బాలగో" డయ్యె నంత. 78

వ. కపటబ్రాహ్మణ స్వరూపుఁడు సత్యనారాయణుండు తిరలిఁ దాను జనుచుండె. వల్లుండు మూఢ దురవస్థం దలంచి వంచుకొని పట్టు లోదార్చె. 79

చ. వగచిన నేమిలాభమగు వచ్చిన యాపద లాభకారియై
దిగఁబడె నంచు నంతసిల దేవుఁ డెదో మఱియొండు గూర్చె నా
కగుపడె హేతు వాద్విజునియాకృతి మైపయిఁ బోఁప బెందుటన్
దగు నతఁ డాయనన్ వెలుచ దబ్బరలాడితి మీఁదఁబోవునే? 80

కం. ఒకపాటుని నెకసక్కెము
నకు నగ్గము చేసి సర్వనాశము గనెఁ గృ
ష్ణ కులము హేళన తెపు డూ
రక పోవవి ముప్పుదెచ్చు రమ్మయ్యనఘున్. 81

వ. క్షమాపణంబు చెప్పి సుప్రసన్నుం జేసికొందము మన కిప్పుడు

ఘటించిన విపత్తు తదవహేళనహేతుకంబ గాని వేఱొండు కాదని వెండియు. 82

తే. గీ. సులభకోపులు మేదినీసురులు మరల
సులభకరుణార్ద్రులనుచును బలుకువారు
విజ్ఞులని చెప్పి యల్లుండు విట్కులాగ్ర
గణ్యుతో నేగి యద్దేవుకాళ్ళ కెఱఁగి. 83

ఉ. దాసు లొనర్చు తప్పులవి దండముతోడ సురంగు నో మహా
భూసుర! నిన్ను హేళనకుఁ బూంచిన మాయపరాధ మెట్టులో
పాసి చనంగఁ దావకకృపారసముగా జిలికింపు మయ్య! ని
ష్కాసితరత్నమౌ తరిని గన్గొన నీమహిమంబు తెల్లమౌ. 84

తే. గీ. ఈపు భూసురమాత్రుండవేని యింత
యక్కజం బెట్లు పుట్టెడి ననఘ! నీదు
కతమున; జడాత్ములము నీదువిత మెఱుంగ
నెంతవారము మము క్షమియింపు మనఘ! 85

చ. ధనమునఁ బ్రీతి సర్వులకుఁ దద్దయు నుండెడి నందు మాకొలం
బునకు ధనంబె ప్రాణ మది పోయినఁ బ్రాణము పోయినట్లె మా
యనుచితకృత్యముల్ సయిచి యాగ్రహముగా ద్యజియించి మాధనం
బును గరుణింపు మో యనఘ! బుద్ధి జనించెను నీకతమ్మునన్. 86

వ. ఇట్లు అల్లుండును మామయుఁ బరిపరివిధముల విలపించుచు క్షమాప ణంబు చెప్పునప్పుడు కపటభూసురాకారుండు సత్యదేవుండు సదయాంతరంగుండై యిట్లు పలికె. 87

మ. విను మోహో! వణిజుండ! సత్యుఁడను నన్వేల్పున్ యచింపగా మన
మ్మున నేనాఁడొ ప్రతిశ్రుతం బది సుతన్ బుట్టించెఁ జేయంగ లే
దనుఁగుంగూఁతున కయ్యెఁ బెండిలి యొకప్డైనన్ వ్రతం బీవు చే
సిన పాపంబునఁ బోవు నిజా గని యెటుల్ జేజేలు పైరింతురో. 88

ఆ. వె. కొంత లోభితనము కొంత మత్తత రెండు
గలసి నిన్నుఁ జెఱచి కష్టి గుడుపు
చున్న వింతొకండె బన్నమ్ము గుడిపించు
రెండు చేరినప్పు డుండు టెట్లు 89

వ. అని వెండియు. 90

కం. నేనెఱఁడనైన నగుదున్
మానిని నీభార్యబుద్ధి మంచిది యాపెన్
శ్రీనిధి సత్యుఁడు మనుపం
గా నీబంధనవిముక్తి గలిగించెఁ జుమీ 91

కం. అని వారలు కనుచుండం
గనె పాఱుఁడు మాయమయ్యెఁ గంధిస్థము నా
వను బూరించె ధనము నె
మ్మనమున నల్లుఁడు చెందె మామయు ముదమున్. 92

ఆ. వె. అట్లు ముదము చెంది యావృద్ధు సాక్షాత్తు
సత్యదేవుఁ డనుచు స్వాంతమందు
నెఱిఁగి యెఱుక చాలకే చేసిన దోసంగు
నైఁపు మనుచుఁ బెక్కుపార్లు మ్రొక్కి 93

తే. గీ. ఇంట కేగిన తక్షణం బింతకాల
మాలసించిన తప్పిదం బఱఁగఁ బరఁగ
నీవ్రతం బొనరించి మనీషివరుల
సత్కరించెద నని ప్రతిజ్ఞను బొనర్చి. 94

వ. విత్తపూరితంబగు నౌక నధిరోహించి కతిపయదినంబులకుఁ దన
నివాసంబు రత్నపురంబు సమీపించి యొకదూతను దనయింటికిం
బంపుటయు వాఁడరిగి 95

కం. అమ్మా! దయచేసిరి సే
మమ్ముగ సల్లుండు మఱియు మామయు నౌకన్
శమ్మునఁ గల దదె నౌక సు
ఖమ్ముగ సకలంబు దేవుకరుణ నెసంగెన్. 96

వ. అని నొడువుటయు నాసాధ్వీవతంసమ్ము పట్టరానిముదమ్మునఁ బొంగి యీనుయోగంబునకుఁ గతంబు తనయొనర్చిన వ్రతంబ యని తెలిసికొని "అధిక స్యాధికం బల"మ్మనుకొని మరల యథా శక్తిని వ్రతం బొనర్చికొని భర్తృసందర్శన లాలసంబగు మనం బుతోఁ గొమిరెను వెనుక నుండి రమ్మని చెప్పి తా నోడరేవున కరిగి నౌకాగమనంబు నిరీక్షించుచుండె. 97

తే. గీ. కూఁతురు కలావతియు మదిఁ గుతుక ముప్ప
తిల్లి వేగిర పెట్టఁగాఁ దల్లి యేగు
త్రోవనే యేగె నాపె సత్యవిప్రసాద
మాహరింపమి సత్యనారాయణుండు. 98

తే. గీ. రుష్టుఁడైన కతమ్మున రోషఫలిత
మాపె భర్త సముద్రంపుటలలఁబడిన
యట్లుగాఁదోఁచె నప్పటి యడలు చాల
శోచనీయంబు పిమ్మట సుఖముగలిగె. 99

వ. అట్టి మహావిపత్సమయంబున నీయపరాధంబు స్వల్పంబగుటం జేసి శ్రీ సత్యదేవుండు తనచిత్తమ్మున నుపశమిల్లి ఆకాశవాణీద్వారమ్మున నిట్లుపాయంబు దెలిపె. 100

ఉ. ఎందుల కూరకే వగతు రేమి ప్రయోజన మీపె యింటికిన్
గ్రందుగఁ బోయి భక్తి యలరంగఁ బ్రసాదము నాహరించినం
తం దనభర్తఁ బొందెడిని దథ్య మటంచు వచింప నట్టు లా
చందనగంధి సల్పి పతిసంగత యయ్యె ముదంబు చిప్పిలన్. 101

వ. పదంపడి యవ్వణిక్శిరోమణి స్వగేహమ్మునకుం జనిన మఱునాఁడు లోఁగడ నొనర్చిన లోపములెల్లఁ దీఱునట్లు మహావైభవోపేతంబుగ సత్యదేవు నారాధించి యంతమాత్రంబ కాక తఱచుగ నీవ్రతం బాచరించుచు ననేకులకు మార్గదర్శకుండయ్యె. నీవ్రతమ్మునందు ముఖ్యముగా గమనింపఁదగిన యంశము ప్రసాదస్వీకరణము. అందేమాత్రము ననాదరంబు సంఘటింపఁ గూడదు. అట్లు సంఘటించినచోఁ బొసంగుచిక్కు కలావతికిఁ దొడరిన చిక్కువలననే యెల్లరకు విశదంబైనను వేఱొక్క యుదాహరణంబుగూడ నుటంకింతు వినుండు.

కం. తుంగధ్వజుఁ డనియెడి నృప
పుంగవుఁ డొకనాఁడు వనికిఁ బోయి మృగయ పే
ర్మిం గడు విహరించి యొకట
సింగార మ్మొలయు చెట్టుచెంత వసించెన్. 103

వ. అట్లు రాజన్యుండు సు దోడ వచ్చిన పరివారంబును మృగయావిహార పరిశ్రమం బపనయించికొనుచు నొకవటమహీరుహంబు చాయ నున్నసమయంబున. 104

ఉ. కొందఱు గోపబాలకులు గోధుమపిండియుఁ బంచదార పే
ర్మిం దగు తక్కువస్తువులు మిక్కిలి చక్కఁగ సేకరించి యా
లం దమమందలోఁ బతికి లక్షణయుక్తము గాఁగ సత్యదే
వుం దలపూన్చి భక్తిమెయిఁ బూవులఁ బత్తిరి గూర్చి పేర్చుచున్.

చ. ఒకఁడు పురోహితుం డొకరుఁడో? యజమానుఁడు గాఁగ సత్యదే
వుకథ యొకండు సెప్పఁ బరిపూర్ణతరంబగు మూఢభక్తి న
వ్వికటమునందు భూపతి యనింద్యచరిత్రుఁడు చూచుచుండఁ ద
క్కక సకలంబునున్ వ్రతము గల్పమునం గలయట్ల చేసియున్.

కం. వసుధేశుఁ బిల్వఁ గలసా
హసమునకున్ బల్వగలఁ బ్రయత్నించి పౌరిఁ
గుసగుసలు వోయి పయి సా
హసించి యొకపత్రపుటమునం దెలమిమెయిన్. 107

వ. సమృద్ధమ్ముగా శ్రీసత్యదేవు ప్రసాదంబు పొందుపఱచి యందఱు నొక్కని బురోగామిగా నలంకరించి వానిచేతికి నా పత్రపుటం బిచ్చి వినయవినమితగాత్రులై శ్రీసత్యదేవునిపైఁ గీర్తనలు పాడికొనుచు భజన చేయుచు నాట్యంబు సేయుచు నారాజన్యాసికిఁ గొంపోక దివ్య దనుకం జని యందఱు నటనుండి చేతులు జోడించి సాష్టాంగదండ ప్రణామం బాచరించి తమతెచ్చిన ప్రసాదంబు దేవపాదతలంబున కందిచ్చునంతటి చొరవ లేమిఁ జేసి కొండొక సమీపస్థలంబు నుత్తరీయమ్మునం దుడిచి శుభ్రపఱచి యందుంచి పరమభక్తిప్రపత్తి భయకంపమ్ములతో యథాపూర్వమ్ముగుచోటికిన్ జని తక్కినప్రసాదంబు యథోచితంబుగఁ బంచికొని పాపడి యథేచ్ఛం జనిరి. 108

చ. నృపుఁ డది గాంచి సంతసము నెంతయు జెందెను గాని దత్త్రప
త్రపుటమునందు నుండిన పదార్థము తాఁ దినలేదు చూడఁ బే
దపరిమితంబు రాజ్యమద మట్టు లొనర్పఁగఁ జేసె నప్పురం
తపు నది సత్యదేవునికిఁ దద్దయు నాగ్రహమున్ ఘటించుడున్. 109

ఆ. వె. అతనిపుత్రశతక మామయావిల మయ్యె
ధనము సురిఁగిపోయె ధాన్యమటె మ
తేమి చెప్ప నున్న దెన్నియో యాపదల్
వచ్చి చుట్టుకొనియె వసుమతీశు. 110

చ. జనపతి విజ్ఞుఁ డయ్యు దనస్వాంతము రాజ్యమదంబు చొట్టి చే
సిన దొసఁ గింత దెచ్చినది సేగి సురేశ్వరుఁ డంతవాఁడు శ
త్రునిహతుఁ డయ్యె నొక్కయెడ దోసము లిట్టి హొనర్చి; లెక్కయే
మనుజపతుల్; సురామదము మాద్రిది రాజ్యమదంబు సర్వథా. 111

ఆ. వె విజ్ఞుఁడైన కతన వెంటనే తనదోసం
గెఱిఁగి సత్యదేవు నెడల నాఁడు
సల్పినట్టి తప్పె సర్వకష్టములకు
హేతువనుచు సచటికేగెఁ దెలుప. 112

వ. అట్లేగి ఘోషంబునం గల గోపగోపీజనంబుల నాబాలవృద్ధంబుగా
నయ్యెడకు రప్పించి తన్మధ్యంబునఁ దాను రాజోచితాసనంబునఁ
గూర్చుండి యథాశాస్త్రంబుగ వ్రతంబు సల్పి వెండియు. 113

చ. కొమరులయాయువుం బుడిపి కొండొక కిస్తియు సోఁకకుండ గా
స్త్రము ధనముల్ స్వరాజ్యము సమస్త మనీతిఁ బాసె యనీతిక
ర్మమున సుండుకొంటి గరిం బఖిలమ్మును నీవ తాల్పన
న్ని మహాసుమూర్తము గనుంగొనుచుంగఁ జేయు మచ్యుతా. 114

మ. ధరి రక్షించినవాఁటివేళను ద్రుపదం గాపాడనాఁ డేమ ని
ష్ఠురలం బ్రోచినవాఁడవాఁ ప్రమదమహజాసిపాత్రం దొరిం
గొనఁ గోటల్ వితరించి మమ్ము నయ్యా బ్రోవుమన్నెఁగ పి
ల్లలఁ గావించుమ గాక దైవతమతా! సత్యా! జగద్రక్షకా! 115

ఉ. నన్నను బోఁచరాజులు జనార్దన! యెందఱు చెల్లిరో మదా
ధ్యున్నతిఁ బల్కఁ జోఁపక లయో! జనుషాంధులయట్లు చక్రధా
తెన్నునఁ బోక బోధరు రెడే చెడిపెన్నునః బుద్ధి దప్పి నా
యున్నది గోపపోతిఁ గృప సున్నది యున్నయులోపము మచ్యుతా? 116

తే. గీ. నీదుప్రతిసత్త్వమెల్లను నే నెఱింగి
పాడ నొప్పరికించితి గొల్ల లనుచు
గొల్లలందు నీయం గల కూర్మి యంతు
లేదని యెఱుంగ లేనైతి లేకి నగుచు. 117

చ. నను నయిరించి బ్రోవవలె నందసుతా గయలింపఁగా పలెడా
మనుమల మన్పఁ గావలయు మామకరాజ్యమునందునెల్లెడన్

ధనమును ధాన్య మన్యమును దామరతంపర గాఁగ నుండు న
ట్లొనరుపఁగావలెన్ శుభమహోదయముల్ ఘటియింపఁగావలెన్. 118

వ. ఇట్లు పలుతెఱంగుల బ్రార్థించు నల తుంగధ్వజ నృపాలునియెడల నార్తత్రాణపరాయణుండగు శ్రీసత్యనారాయణుండు కరుణించుటం జేసి

సీ. కొమరు లామయమునకును దూరమై సుఖం
బెలమియుఁ జెల్వొంద నింపుగనిరి
మనుమలు మనుమరాండ్రును మునిమనుములు
దోసతోఁటకు మించు వాసి గనిరి
గుఱ్ఱమ్ము లేన్గులగుంపులు నాలును
వృషభమ్ములును నభివృద్ధి గనియె
నెపుడు కావలెనన్న నపుడె వర్షించుటం
జేసి కేదారముల్ శ్రీల నీనె

తే. గీ. సత్యనారాయణుని వంటి సత్యమైన
దైవతము గాని యట్టి వ్రతమ్ము గాని
లేదనెడిమాట సర్వత్ర పొఁదుకొనియె
వింటిరయ్యః మునీంద్రులు వీను లలర. 120

వ. ఇంకొక్క విశేషంబు గలదు వ్రతము లేవియైన భక్తిశ్రద్ధాసమన్వితులై యొనర్చువారలకు సర్వాభీష్టప్రదంబు లగు నీకలియుగంబునందో. 121

తే. గీ. సత్యనారాయణవ్రతాచరణ మఖిల
సంపదల నిచ్చు నాపదల్ సమయఁ జేయు
నాయురారోగ్యపుత్ర పౌత్రాభివృద్ధి
గలుగఁజేసెడి నింత నిక్కమ్ము వినుఁడు. 122

వ. ఈ సత్యనారాయణవ్రతము చేయువారు సర్వదుఃఖవినిర్ముక్తులై సుఖాలవాలమ్ములై యిహమ్మునఁ జిరముండి దేహపాతానంతరము శ్రీనారా

యణసాన్నిధ్యంబు వడయుదు రనుటలో నేమి విశేషమ్ము గలదు, శుభప్రదంబగు నీవ్రతమ్ము చూచినవారు కథ రచించినవారు విన్న వారు వీరలెల్లరును నిరామయాయురారోగ్యవంతంబగు కుటుంబమ్ము గలిగి సుఖంబుందురని చెండియు. 123

సీ. బద్ధుండు వినెనేని బంధనిర్ముక్తుఁడౌ రుగ్ణుండు వినెనేని రుజనుబాయు
విద్యార్థి వినెనేని విద్య సంప్రాప్తించు నటులె కన్యార్థికి నబ్బుఁ గన్య
ధనధాన్యములుగోరు మనుజుడున్నకు ధనధాన్యసమృద్ధి సంతతములగ్గుఁ
బాపాపనోదనం బేపాటి పొంధించు వాని కయ్యది దీవిపలనఁ గలుగు

తే. గీ. కలియుగమునందు నీదృశం బలఘుతమము
వ్రతము గన్పట్టఁబోదు నారాయణుండు
నారదుండు గోరినఁ బురాణవ్రతముల
నరసి యరసి పచించె రహస్య మనుచు. 124

వ. ఈ వ్రతమ్మునకును సత్యనారాయణునకును భేదమ్ము లేదు. వ్రతమే సత్యనారాయణుండు; సత్యనారాయణుండె ఈవ్రతి మని ఎఱుంగునది. యియ్యది యొసంగని భద్రంబు లెయ్యెడ లేవని సూతుండు శౌనకాదులకు వచింప నమ్మహామునులు విని సంతుష్టాంతరంగులై సుఖం బుండిరి. 125

కం. దేవా! యాపత్తైలం
తాపద్వ్యాఖ్యగద! దేహదార్ఢ్యముతగ్గెన్
సేవింపుచుంటి విన్నను
నావార్ధక్యమ్ము నీవు నడపుము పేర్మిన్.

ఇది
శ్రీ సత్యనారాయణవ్రతము
సమాప్తము.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శుభమస్తు - అవిఘ్నమస్తు

శ్రీ మంగళగౌరీ వ్రతము.

కం. శ్రీవృషభవాహ ! హరిముఖ
దేవావళివంద్యమానదివ్యచరణ ? సం
భావితభక్తౌఘ ! మహే
శా ? విమలసుభావ ? మల్లికార్జునదేవా ! 1

వ. అవధరింపు మనంతరంబు పురాణశ్రవణ కుతూహలులగు శౌనకాది మహర్షిపుంగవులకు సూతుం డిట్లు చెప్పఁ దొడంగె నొక్కెడ పాండవాగ్రజుండగు ధర్మరాజు శ్రీకృష్ణభగవానునితో వ్రతంబులం దెల్ల మహోత్కృష్టమైన వ్రతం బెయ్యది చెప్పుము నావుడు శ్రీకృష్ణుం డిట్లు వక్కాణించెఁ దదుక్తప్రకారంబున మీకు నేను వక్కాణించెద నాలకింపుఁడు. 2

తే. గీ. ధరణిఁ గుండినమనుపురవర మొకండు
కలదు కోమటి ధనికుండు కడుసుశీలుఁ
డప్పు రమ్మున-ధర్మపాలాహ్వయుండు
వఱలుఁ దద్భార్యయొకనాఁడు భర్త కనియె. 3

చ. అనుదిన మేగుదెంచు భసితాంచితకాయుఁడు వృద్ధభిక్షుకుం
డనఘుఁడు బిచ్చమేనిడిన నందికొనం డతఁడేమొగాని చ
య్యనఁ బెడమోముగాఁ జనెడి నస్మదనంతర గేహమందుఁ గై
కొను నఘమేమి చేసితిమొకో ? మనమంచు విచారమయ్యెడిన్. 4

వ. నావుడు నావణిగ్వరుండు భార్యకిట్లను—రేపాభిక్షుకుం డరుదెంచి

నప్పుడు నీవు బంగారు నాణెములనే యతనికి బిచ్చం బిడుము
పిమ్మట నేమగునో? చూచికొందము నావుడు నప్పతివ్రతయు
నట్లొనర్ప నాభిక్షుకుం డానాఁడును బిచ్చంబు గ్రహింపక. 5

కం. ఇంతకు నోసతి! నీకున్
సంతతి లేదక్కతమునఁ జనియెద. భిక్షన్
స్వాంతంబుగొన సహింపదు
సంతానమ్మిడు వ్రతమ్ము సలుపుము సాధ్వీ! 6

వ. అని వచించి చనియెడి యామహనీయు సంభ్రమంబడి దీనాననయై
"స్వామీ! యేవ్రతంబొనర్చిన సంతానంబు గలుగునో యానతీయుఁ"
డని పలువిధంబులఁ బ్రార్థించుటయు, నాతండు సుప్రసన్నుండై ఇట్లను
"నోసతీమణీ! లేనిపోని ప్రశ్నలడుగక నాచెప్పినచొప్పున నీ
భర్త యొనరించునేని మీకు సర్వంబును భద్రంబగు"నని వెండియు 7

తే. గీ. నీలవస్త్రమ్ము ధరియించి నీదుభర్త
నీలతురగమ్ము నెక్కి వనిని జరింప
వలయు నశ్వమెక్కడ మోకరిలునో యచటఁ
ద్రవ్యవలయును వెదక భద్రమగు మీకు. 8

వ. ఇంతమాత్రము వచియించి యాభిక్షుకప్రవరుం డరిగెఁ బిమ్మటఁ
దదుపదిష్టప్రకారమ్మున నాపె భర్తకు వచియించుటయు నావణి
క్పుంగవుండు దైవజ్ఞోపదిష్టంబగు సుముహూర్తమ్మున నీలవస్త్ర
ధారియై నీలంబగు నశ్వమ్ము'నధిష్ఠించి వనంబున కరుగుటయు. 9

కం. కలకలమను పక్షులకూఁ
తలు చెవులకు విందుసేయఁ దరువులు ఫలముల్
గలయవి గలిగిన యటవీ
స్థల మొకఁ డగుపడియె వైశ్యసత్తముఁ డవలన్. 10

వ. దాని రామణీయకత్వంబున కక్కజంపడుచు జనుచుండ నతం డధి
ష్ఠించిన యశ్వంబు నిర్నిమిత్తంబుగా మోకరిలంబడుటయు, నతఁడు
ప్రయాణంబు చాలించి తనతోనున్న పరిచరులును దానును నాప్రదే
శంబును ద్రవ్వనారంభించుటయుఁ గొండొక లోఁతున. 11

మ. రమణీయంబగు దేవళంబొకటి యార్యాదేవి దేనాఁటనే
రమరంగట్టినదో ; విశాలతరమౌ ప్రాకారమొప్పారు భ
ద్రము సూచించుచుఁ గన్పడన్ వణిజుఁ డాసంగాంచి యాదేవిపా
దములన్ మ్రొక్కి నుతింప నయ్యుమయు నార్ద్రంబైన చిత్తమ్ముతో.

తే. గీ. ఏమి కోరికయో ; వచియింపుమనుడు
నంబ ? నాకు సమస్తంబు హస్తగతమ
సంతుమాత్రము లేమిని జింత నొగులు
వాఁడ ననినంబ యిట్లను వణిజుతోడ, 13

వ. ఎంత పరిశీలించినను నీకు నపత్యభాగ్యంబు పొఁదకట్టదు. కాని నాకు
నీవిప్డొనర్చిన పూజ మిక్కిలి వర్ణనీయమగుటం జేసి యిది వృథా
వోరాదు కావున నీకు నల్పాయుష్కుఁడగు కొమరుండు కావల
యునో, దీర్ఘాయుష్మంతురాలు సౌభాగ్యవిహీన కూఁతురు కావల
యునో కోరికొమ్మనవుడు వర్తకుండు. 14

కం. పితరులు తరియించుటకున్
సుతుం డుపకరించుఁగాని సుత లేశమ్మున్
బితరుల కుపకృతి సేయదు
సుతునే దయసేయుమనియె సూరి హితముగన్. 15

వ. నావుడుఁ బరమేశ్వరి వానికిట్లను "ఈ నాపార్శ్వమ్మున నున్న గణ
పతిఁ బ్రార్థించితివేని పరిపక్వఫలభరితంబగు చూతం బొండుకనుపట్టు
దాని నుండి యొక్క ఫలమ్మును మాత్రము కైకొని నీభార్యకిమ్ము

నీకోరిక నెఱవేఱునను టయుఁ దదుక్తప్రకారమ్మున నావృక్షంబు
పొడకట్టెనంత నావణిగ్వరుండు. 16

కం. ఫలములనొబగునకున్ మి
క్కిలిగా మది లోభమందఁ గెరలియనేకం
బులు గోసికొనియె ఫలములు
లలిఁదుద కొక్కటియె తత్ఫలములన్నిలిచెన్. 17

వ. అందుల కక్కజంపడి యసకృదావృత్తిగా నాచెట్టునుండి పలుఫల మ్ములుగోసి యొడిలో భద్రపఱచెఁగాని తుట్టతుద కొక్కండు దక్కఁ దక్కినవి మాయమ్మగుచుండె నంత నతండిఁకఁ గోసి ప్రయోజనంబు లేదని దానిం గైకొని యటనుండి మరలె. గణేశ్వరుండు వాని యాశకుఁ గనలి నీకుం బొడము పుత్రునకుఁ బదునాఱవయేట సర్పగండంబు ప్రాప్తమగునని శపించె నిందులకుఁ గారణంబు వర్త క.ం దసకృదావృత్తిగా నెన్నిసారులు ఫలంబులు గోసినను నయ్యవి పదాఱుకు మించమియే యసి యెఱుంగునది అనంతరం బాతండం బకు ప్రొక్కి స్వగృహమ్మున కరుదెంచి యాఫలమ్ము తనయర్ధాంగి కొసంగుటయు నది యాపె నియమపూర్వకమ్ముగ భక్షించి గర్భవతియై శుభముహూర్తమ్మున ద్వాత్రింశల్లక్షణోపేతుండగు సుకుమారుం గనియె. వానికి జాతకర్మాదికం బొనరించి వణిక్ప్రవరుండు సుఖంబుండునంతఁ బదియాఱవయేఁడు దాపగుటయు నాతని భార్య వివాహం బొనరింపుమని భర్తను హెచ్చరించుటయు నతండు గండకాలంబు విన్నవాఁడు గావున దానిం దప్పికొనుటకుఁ బరమేశ్వరారాధనంబు సాధకమగునని యెంచి గూఢమ్ముగా భార్యకిట్లను. నీతమ్ముఁ డీమధ్యఁ గాశీయాత్రం బొనర్ప నున్నవాఁడు. వీఁడు పరమేశ్వరీ కృపాలబ్ధజన్ముండగుటం జేసి వీనిని మేనమామతో జతఁ జేసి కాశికిం బంపి యచ్చట శ్రీవిశాలాక్షీ విశ్వేశ్వరుల యనుగ్రహముఁ బడయు

వానిఁగా నొనర్చి పిమ్మట వివాహప్రయత్న మొనర్చుట క్షేమకరము. కారణము నీకిందనుకఁజెప్పక రహస్యముగా డాఁచిపెట్టితి. నిప్పుడు చెప్పక తీరమింజేసి చెప్పుచుంటి నాలిఁపుము. 18

చ. ఫలమిడినాఁడ నీకు నల పండొకఁడేయనుకొని కోసితిన్
ఫలములు చాలనంబిక కృపన్ సెలవిచ్చిన దొక్కఁపంయుకే
తలఁపున నున్నలోభమది తద్దయుఁ బ్రేఁణచేసి నన్నువెం
గలినొనరించె విప్రపతి గ్రక్కున శాపమొసంగెనుగ్రుఁడై. 19

వ. లోభగుణమ్మునంజేసి నేను బరమేశ్వరియాజ్ఞ నుల్లంఘించి యెన్నో సార్లు పదాఱేసిఫలములు గోసికొని యొడిలోఁ బదిలపఱచి యీపలికి వచ్చి చూచినంత నొడిలో నొక్కండుదక్కఁ దక్కినవెల్లో సురింగి మాయమయ్యెడివి. గణపతి యీపదాఱుసంఖ్యంబట్టి కాటోయుఁ బది యాఱవయేట సర్పగండంబురా శపియించెనదియునుంగాక. 20

చ. జనవినినేను సంతతినొసంగుమటంచును గోరనాపె పు
త్రునొసఁగుచున్ జిరాయువునఁ దూఁగఁడు పీఁడనియానతిచ్చెఁద
త్తనయుఁడటుల్ శపించె నిది తద్దయునామది శల్యమట్లు కొం
కును గలిగించు నీశ్వరునిగొల్చి తరింపఁగవచ్చు నాపదల్ 21

ఆ. వె. భార్య యింతయంచుఁబల్కఁ దల్పాయుష్కుఁ
డనియెఁగొడుకు తాఁబదాఱటనియె
మును మృకండు పుత్రుమనిచిన శివుడుప
దాఱునూఱుచేసి యనుపనేమొ. 22

కం. అనినాకుఁ దోఁచి కాశికిఁ
దనయుని బంపింపఁగానెదం దలఁచితి నీ
వనుమోదింపుము కొమరున
కనుగ్రహముసేయు నభవుఁడమితాయువొగిన్. 23

కం. తానన్నమాటనే భ
క్తానుగ్రహపరవశత్వమంది భవుండీ
శానుఁడు మార్చెనుగద? తన
సూనువినుడితప్పఁజేయఁ జూడఁడె తరుణీ. 24

కం. సర్వాధికారిగదః ఆ
శర్వుఁడు సూటాలుసేయఁ జాలునునాటున్
బర్వేందువదన? నూత్రై
పర్వంగనొనర్చు నెవరుపలదనువారల్. 25

ఆ. వె. అలమృకండు సుతునుదంతమిప్పట్ల సా
క్ష్యంబొసంగు మనకు నఖిలమును శు
భంబయగును సుతుని బంపుదమచట మృ
త్యుంజయుండుగలుగ నొండుకొదవె. 26

తే. గీ. కలరు దేవతలెందఱో కలసినర్వ
లోకకర్తల శంకరుండు వేటొర్కర్తల గఁ
డూఁపశంకరుఁ డెచ్చయితూఁగు నబలః
మనసుతు శతాయువుగఁ జేసిమనుచు నతఁడు. 27

తే. గీ. ఎన్నియోగాధలున్నవి యీశ్వరుండు
మసిచినవి యర్థవాదము లనఁగరాదు
పంపుదము కౌశికాత్మజుఁ డెంపుచేసి
యింత కొండుపాయమ్ము నేనెందుఁ గాన. 28

కం. ఫలియించిన ఫలియించును
ఫలియింపక పోయెనేని పరమార్థంబుఁగా
గలిగించు శివారాధన
కలికీ! యిద్దానిఁ బోలఁగలదేది భువిఁగా. 29

కం. శివ! శివ! శివ! శివ! శివ! శివ!
శివ! శివ! శివ! యనుచు నెవఁడు చిత్తమునందుఁ
శివు స్మరియించునొ? వానికి
శివుఁడు వశుండగుచు నిచ్చుఁ జిరంజీవితమున్. 30

వ. అంతియకాదింకొక్క విశేషంబుకల దాకర్ణింపుము. 31

తే. గీ. ఎవఁడు శివనామమును స్మరియించుఁ దలఁచు
వాఁడనామయ మాయుష్యమందు మాత్ర
గాదు వానిసంతానంబుఁ గాంచు దీర్ఘ
మైన యాయుష్యమని నమ్ము మాత్మ నబల. 32

కం. మెత్తని దేవరశివుఁడా
మెత్తఁదనం బిట్టిదనుచు మెలఁతరొ! నేగిం
చిత్తును వచింపనేంను
నెత్తెఱఁగుననేని మనుచు నీమనకొమరున్. 33

తే. గీ. ఎందు కల్పాయువగు సుతునిచ్చితనుచు
నాత్మసతి మందలించును నాత్మజాతు
శాపమిడనేల? యని కొంత కోపపడి మ
రల్పఁగాఁ జేయునెట్లొ భద్రమ్ము గూర్చు. 34

కం. సుతుని న్వినిపించు సమ
ర్థతలేదో శంకరునకుఁ దనయర్ధాంగిఁ
మతిఁ ద్రిప్పునంతటి సమ
ర్థతలేధో? శివుఁడిడుఁ జిరంబాయువెటో. 35

వ. అని భార్యకు ధైర్యంబు చెప్పి ధర్మపాలుండు మేనమామను దోడొ నంగి మఱికొంత పరివారంబుతో నపారంబగు ధనంబుతోఁ బెండిలికిం బంపువిధంబునఁ బ్రయాణసన్నాహం బొనరించి శుభముహూర్తంబునఁ గాశికి నంపుచుఁ దన స్యాలకుతో నిట్లు వక్కాణించె. 36

తే. గీ. త్రోవ నెన్నిక్షేత్రంబులు శ్రీ విరూప
నయనుఁడుండెడి వగుపట్టునయవిధాయ
కంబులన్నియు సేవించి కడుధనంబు
గర్చుపెట్టుఁడు పురవైరికరుణ ఎడయ. 37

తే. గీ. భస్మరుద్రాక్షధారులౌ భక్తవరులు
కనుపడినవారిఁ బోనీక కాగ్కలౌసఁగి
యాదరింపుఁడు శివునికి నల్లవారు
సన్నిహితబంధువులు సుఁడీ సత్యముంత. 38

తే. గీ. మించి పోయినదేదియు మీకు లేదు
తీర్థములఁ దీర్థవాసుల దేవరలను
గాంచుచును సేవఁజేయుచుఁ గాశికేగుఁ
డన్నియును మీరు భద్రమ్ములభిపురుణ. 39

వ. అని బోధించి యసుపుటయు నాధర్మపాలుని స్యాలకుండు శివాభి
ధానుండగు తనమేనయల్లునితోఁ దనబావ ధర్మపాలుం డుపదేశించిన
విధమ్మునఁ దత్తీర్థమ్ములఁ గ్రుంకులిడుచు దేవరల సేవింపుచుఁ
దద్దేవతాభక్తులకు ధనకనకవస్త్రాదుల నొసంగి వారల దీవనలు వడ
యుచుఁ గడుంగడు మెల్లఁగా నాయాక్షేత్రమ్ములు సేవించుచు నేగు
నెడఁ బ్రతిష్ఠానపురంబు త్రోవలోనిదగుటంజేసి యాపురంబు ప్రవే
శించి ఘంటాపథంబున నరుగుచున్నయెడఁ బెండ్లికీడయిన కన్ని
యలు కొందఱొక్కచో గుమిగూడి యాడికొనుచు నంతలోఁ
దమలోఁ దమకుఁ గలహంబంకురింప నందొక్క గయ్యాళి సుశీల
యను నొకవైశ్యబాలికపై దుమ్మెత్తిపోయుచు. 40

ఆ. వె. ఈవు విధవవయ్యెదిది నీకు శాపంబు
తప్పదెప్పటికిని దధ్యమింత

యన సుశీలనవ్వి యాతిట్టుఁబోతు గ
య్యాళికిట్టులనియె నతిసుశీల. 41

కం. మంగళగౌరీవ్రతమో
యంగనః మాయమ్మచేసె నక్కాతమున మా
వంగడమున మాంగళ్యమె
సంగవిసతి పుట్టఁబోదు శాపమునమ్మా. 42

చ ఎఱుఁగవునీవు కోపమున నే ద్దైఱనన్ను శపించి తావ్రత
స్ఫురణముకల్మి మాకులమవొంద ద భద్రము. లించుకంత మా
పరిచితియున్న నెల్లరును భద్రములందుదు. రీవుమాదు చు
ట్టఱికముగల్గు దానవగుటఁ రిహాయింతు చిరంబుభర్తతో. 43

వ. ఇట్లు సుశీల తన్ను ద్వేషించు గయ్యాళిని మాఱు శపింపక యాశీర్వ
దించుచుఁ బలికినపలుకు శివుని మేనమామ విని యిక్కాన్నియు తల్లి
చేసిన వ్రతంబుకతన నాపెరు నిత్యసుమంగళీత్వంబు సిద్ధాంతంబగు
టకు సంతసించి, అల్పాయుష్కుండగు తన మేనల్లుని రెడ్డెని
యిక్కాన్నియను భార్యగాఁజేయఁదలంచి తత్కార్యనిర్వహణంబు
దేశాంతరీయునకు దనకెట్లుసంఘటించునని యూహించుచు గొన్నాళ్ళ
క్కడ నివసించుటయె కార్యసాధకంబనితలఁచి యట్లొనరించెనంత.

ఆ. వె. ఆసుశీల జనకుఁడగు హరియనుగేస్తు
కొమిరెపెండ్లి సేతకుంగడంగి
అంబికాలయమునకరిగె నాపెకు విన్న
వించు కోర్కిమదిని వెల్లివిరియ. 45

వ. అట్లరిగి యమ్మహేశ్వరి నర్చించి ప్రణమిల్లి. 46

కం. ఈవిసువు నీవ్రతము మ
న్నావిని కావించుకతన మాకిచ్చితివి

శాని ! వరుఁదగిన వానిన్
మానుగ ఘటియింపవలెఁ గుమారీ మణికిన్. 47

వ. ఇట్లు ప్రార్థించునంత నంబిక యశరీరవాణీముఖంబున నిట్లు వాక్రుచ్చె.

చ. వెదకఁగనేల ? నీపువహు, విశ్వజనీనగుణాఢ్యుఁ డందగాఁ
డదె మనయూర నిక్కడి తటాకమునొద్దున నున్నవాఁడు సం
పదగలవాఁడు కాశిఁజనువాంఛను నిల్విడి వచ్చినాఁడు త
త్పదనమదే కనుంగొనుము చక్కని నీసుతకెంతయుఁ దగున్. 49

వ. అప్పలుకులు విని యంబిక తనభార్యయుఁ దానును నల్పు భక్తికి సంతసించి యిట్లు లాకాశవాణీముఖంబున నానతిచ్చెనని సంతసించుచు మఱునాఁడు గొందఱు బంధుగులతో మంగళవాద్యపురస్సరంబుగ నాయింటనున్న శివుని మేనమామను సందర్శించి సబహుమానంబుగా సాంజలి బంధంబుగా నిట్లు లర్థించె. 50

కం. పరమేశ్వరి మీశివునిన్
వరుఁగా మాకన్నె కేరుపఱచి వచించెఁ
గరుణించి మీరలంగీ
కరించి మాకోర్కి తీర్పఁగావలె ననుచున్. 51

వ. అనవుడు శివుని మాతులుండు సగౌరవంబుగా సమ్మతిం జూపుచు. నార్యా ! మా మేనయల్లునికి మీకన్నియను బెండ్లిసేయుటకు సర్వథా సమ్మతంబు, మా యప్పగాని బావగారుగాని నామాట త్రోసిపుచ్చరు. నాకుఁ బుత్రసంతతియకాని పుత్రికాసంతతి యిప్పటికి లేదు–ఉన్నచో మన కులమర్యాద ననుసరించి యితరకన్యలం జేసికొనుట పాడిగాదని మీకుఁ జెప్పనక్కఱలేదని పెండియు. 52

ఆ. వె. నాకు నాఁడు సంతులేకున్న నేనేర్చి
కూర్చినట్టి పెండ్లి కాఁతుఁజేసి

కొనుటయేవి వారిమనమున కొండొక
సంతసం బొసంగఁ జాలుననఘ. 53

వ. నేటినుండి మన మన్నదమ్ములము; మీకొమరె నాకొమరె; ఇప్పుడు లఘువుగా వివాహమర్యాద నెఱవేర్చికొందము. కాశీవిశ్వేశ్వరు సందర్శించి వచ్చినపిదప మనమన వైభవంబులకుం దగినట్లు లాంఛనంబులు పొంపిరివోవ నొనర్చికొందమనిన నట్లకాకయని కన్యకాజనకుండు హరిసమ్మతించె. 54

చ. పదపడి కాశికేగి యలవైశ్యకుమారుఁడు మేనమామయున్
సదమలభక్తి శంకరుని శాంకరివిన్ యజియించి విఘ్నరా
ట్పదనముమెట్టి యయ్యనఘుఁజాలినభక్తిఁ బ్రహృష్టుఁజేయటల్
ముదమెదనొంది తాపడినముందటి శాపముగ్రమ్మరింపఁగా. 55

వ. తలంపుపుట్టి నాఁటిరాత్రి స్వప్నమ్మునం బొడకట్టి "భద్రా! నీ తండ్రి సల్పిన లోభగుణప్రయుక్తంబగు నవివేకమ్మునకు నాకే వమ్ము వొడమి నేనుశపించిన శాపమ్ము నీవు నేఁడు నాకొనర్చిన పూజాపురస్కారమ్ములకు సంతసించిన నేను గ్రమ్మరించుచుంటి. నామమాత్రంబుగ నీవు సర్పదష్టుండవగుదువు. నీభార్యయందలి ప్రీతిం జేసి మజ్జనని మహేశ్వరి దండధరుని దూతల నవ్వలికిందోలి నిన్ను బ్రదికించునని యంతర్ధినందెఁ బదంపడి కాశినుండి మరలి ప్రతిష్ఠానపురంబరుదెంచు నప్పటికి శివుని తల్లిదండ్రులును సపరివారంబుగా నటకరుదెంచి మంగళగౌరీవ్రత దీక్షితురాలుగా నున్న కోడలింగాంచి సంతుష్టాంతరంగులైరి యనంతరంబు. 56

తే. గీ. మేనయల్లునితోడను మేనమామ
కాశికాపట్టణమునుండి కదలివచ్చి
బావకప్పకు సంతసంబావహిల్లఁ
బెండ్లినెఱవేర్చికొనిరి సంప్రీతిమెఱయ. 57

చ. కొమరునిగండముం గుఱిచి కోమటిబిడ్డఁడు ధర్మపాలుఁడే
క్రమమునఁ దప్పిపోవునని కాలగళున్ స్మరియించుచుండె నం
తమిహిరగోత్రపుత్త్రియలతన్వి సుశీలకు నొక్కరేయి స్వ
ప్నమున నిటుల్ వచించెను గృపాపరిపూరిత లోచనాబ్జయై. 58

వ. సుమంగళీ! నీతల్లి చిరకాలంబు మంగళగౌరీ వ్రతంబొనర్చిన పుణ్యశీల. అక్కృతంబున నాపెతో నేమాత్రము సంబంధమున్న కన్నియలకేని వైధవ్యదుఃఖమువలని భయంబుండదు. పైఁగా నీకు వివాహంబైనదిమొదలా వ్రతంబు శ్రద్ధాభక్తులతో నొనరించుచుంటివి. నీపతికి నెట్టి యపమృత్యుభయంబును గలుగరాదు. కాని, మత్తనయుఁడు శపించినది వృథవోవరాదు గాన నేఁటిరాత్రి నీపతిని సర్పంబుగఱచు వెంటనే నేనువచ్చి బ్రదికింతు నీసుమంగళత్వంబునకు భంగంబు గలుగనీనని యభయంబిచ్చి యంతర్ధినొందె. నంబికచెప్పినచొప్పున భార్యాభర్త లున్న గదిలోనికెట్లో సర్పంబొండు ప్రవేశించి సుశీల చూచుచుండగనే శివునిం గఱచి విగతజీవుంజేయుటయు సుశీలయంబికావాక్యమ్ముల యందలి విశ్వాసమ్మునంజేసి కంటఁ దడివెట్టక జగదంబను స్మరించుచు ధైర్యమ్ముగాఁ జూచుచుండె నంతట. 59

ఆ. వె. నిదురనుండి లేచు నీటున శివుఁడు తాఁ
జచ్చి బ్రదికి తనదు జాయతోడ
కలనుగంటి ననుచుఁ గడచిన వృత్తాంత
మిట్లు చెప్పఁదొడఁగె నెసకమెసఁగ. 60

వ. మనోహారిణీ! నన్నొక్క మహాసర్పంబు గఱచినట్లును గతప్రాణుండనైన నన్ను దండధరుని దూతలు వచ్చి చుట్టుముట్టినంత జగన్మాతయగు మంగళగౌరి వారల వారించి నాప్రాణంబులు నాకిచ్చినట్లును గలగంటి ననవుడు నాపెయు నితరమేమియుం జెప్పక వివి

యిట్టి స్వప్నంబు శుభప్రదంబ యని మాత్రము చెప్పి యప్పటికి మిన్నకుండి పదంపడి యుత్తమాముల కాయీవ్రతప్రభావంబును విస్తా నంబును జెప్పె. వారలు పరమానందభరితులై తొల్లి సుమంగళిత్వంబలరు కోడలితోడను దీర్ఘాయుష్మంతుండగు కొమరుని తోడను దమపురం బరిగి సుఖంబుండిరని శ్రీకృష్ణభగవానుడు ధర్మజున కెఱింగించెనని సూతుండు శౌనకాదుల కెఱిగించి యీ మంగళ గౌరీవ్రతంబు సౌభాగ్యప్రదంబు కాక సంతానప్రదంబును నారోగ్యమా యుర్భాగ్య ప్రదంబును నని వక్కాణించె. 61

కం. దేవా! యావత్తైలం
తావద్వ్యాఖ్యగద! దేహదార్ఢ్యముతగ్గెన్
సేవించుమంటి నిన్నును
నావార్ధక్యమ్ము నీవు నడపుము పేర్మిన్.

ఇది

శ్రీ మంగళగౌరీ వ్రతము

సమాప్తము.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శుభమస్తు - అవిఘ్నమస్తు

శ్రీ వినాయకచతుర్థీవ్రతము.

కం. శ్రీకర। భక్తౌఘాఘని
రాకరణ చరణానుకంప। యఖిలాపద్ధా
రీకరణ। సన్ను గొల్తును
[illegible]యా। కించలువోవ మల్లికార్జునదేవా। 1

వ. అవధరింపు మట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు సూతుంగాంచి శౌన
కాదు లభినందించుచు నిట్లనిరి. 2

తే. గీ. వేదశాస్త్రమ్ములం గల వివిధములు ర
హస్యములు నీవచించు సమస్తకథల
గోచరించుచున్నవి మాచదువున
కిపుడు సార్థక్యమబ్బె నిన్నెంచఁదరమె. 3

కం. ఏదోమాదిరి గ్రుడ్డిగ
వేదము సాంగమ్ముగఁ జదివిన లాభమురాఁ
బోదని నీవాక్యమ్ములు
సోదాహరణములు మాకు నుపదేశించుఁ 4

కం. ఒక్కొక్క వ్రతమునందునఁ
బెక్కు విశేషములు మాకు వినినకొలందిన్
జక్కెరలుగఁ గన్పట్టెడి
మిక్కిలి ధన్యులము నీవు మిత్రుఁడవగుటన్. 5

తే. గీ. జన్మతశ్శ్రాద్రుఁడవు నీవు జ్ఞానమందు
నిన్నుఁబోలెడి విప్రులు నిజము మృగ్య
లక్కృతనఁగాదె ! సుతుతో సహపఠనమునఁ
గలిపి సాత్యవతేయుండు గఱపె విద్య. 6

ఆ. వె. కొడుకుతోడఁ జదివికొనుట యల్లునితోడి
భోజనంబు ననెడి బుధజనోక్తి
కీవు ప్రథమలక్ష్యమెంతవి వర్ణింతు
మనఘ ! నీయదృష్ట మనుపమంబు. 7

వ. మఱియొండు వ్రతవిశేషంబు నీవలన వినఁగోరెదము నావుడు సూతుండు. 8

తే. గీ. వ్రతంయులన్నిటికన్నను భద్రదంబు
కృష్ణుఁడొనరించి మున్నపకీర్తి రూప
మగు కళంకంబువాసిన దలఘులార !
వినిచెద వినుండు విఘ్ననాథునివ్రతంబు. 9

ఉ. ఎందుకుఁ గృష్ణుఁడీవ్రతము నెక్కుడుభక్తినొనర్చెనో ! తగన్
ముందు వినుండు, సూర్యునిఁ బ్రమోదితుఁజేసెను సత్యతంద్రి దా
నం దిననాథుఁడిచ్చెను గనద్రుచి భాస్వరమైనరత్న మా
నందముమై నతండు యదునందనుఁ జూడఁగవచ్చె నొక్కటన్. 10

వ. సత్రాజిత్తు సూర్యప్రసాదలబ్ధంబగు స్యమంతకమణి గళమ్మున ధరించి తన్నుంగనవచ్చుటయు శ్రీకృష్ణుండు కుశలంబడిగికూర్చుండ నియమించి గౌరవించి తదేకదృష్టితో నారత్నంబునెడఁ బ్రీతినెఱపుటకు సత్రాజిత్తు శంకాకులహృదయుండై. 11

కం. ఈతనికీ రత్నమునెడఁ
బ్రీతి యవారిగజనించె రేపో నేఁడో

యీతఁ డడుగు నీకున్నన
రాతినగుదునయ్యదియు భరంబగుఁ బిదపన్. 12

కం. బలవంతులచూపడిన
వెలగల యేవస్తువేని విడుచుటయే రి
క్తులకు నుచితమటుగామిని
గలహంబదికూర్చుఁ బ్రాణఘాతుకమగుచున్. 13

వ. అని యమ్మణిని దనంతనొసంగుటకు మనసొప్పక నాఁటికి మిన్న
కుండి గృహంబరిగి యేమియున్ దోఁపక యిట్టు లాలోచింపఁ
దొడంగె. 14

కం. భగవదవతారముని చె
ప్పఁగఁనగు నీతనికి ధనము పట్టున నిటులో
భగుణం బగుపట్టినదీ
నిఁగడచువాఁ డెక్కడుండ నేర్చెడి ధరణిన్. 15

తే. గీ. కంసు వధియించు నీతండు కంసు కన్న
నెక్కుడగు చుట్టమటంచు నెంచి నన్ను
బ్రదుకనిచ్చునె? పేరికిఁ బ్రభువుతాత
గాని యీతఁడె ప్రభువులోకమున కిప్పుడు. 16

కం. అత్యాసన్నులయినచో
క్షిత్యధిపతులీతులందుఁ జేరుమరిపుడా
వ్యత్యయమె నాకు మూఁడెను
గత్యంతరమేమి। మణిని గాపాడంగన్. 17

కం. ఎనిమిది బారువులిది యి
చ్చును బంగారమ్ము దినము శుచియై పూజిం

చిన నాదిత్యునికృపకత
మునవిది లభించెఁగడు నమూల్యమ్మకటా ! 18

ఆ. వె. దీని నొడ్లకిచ్చి యేనెట్లు బ్రదుకుదుఁ
గృష్ణదృష్టిపడియె నీమణిప్ర
వరమునందు నేయుపాయమ్ము దోఁచదు
తపము తుదకు నాపదను ఘటించె. 19

కం. ఇప్పటికుఁ జిత్తమొప్పదు
పొచ్చెమ్మొనరింతునేని పొరియించునితం
డిచ్చి బ్రదుకుటయె యుక్తము ?
చచ్చుట యుక్తఁబొ ? యీక స్వాంతమెరిపెడిన్. 20

వ. అని వెండియు. 21

ఆ. వె. తపము సేయనేల ! తపను గుఱించి వే
తేదా గోరి కొనకయిట్టి ముప్పు
మూఁడు రత్నమునకు ముచ్చటపడనేల ?
ధనము పాపకృత్యమునకు నెలవు. 22

వ. అని పలువిధములఁ జింతించి చింతించి యేమియుందోఁపక తన
సహోదరుఁ బ్రసేనుంబిలిచి యారత్నం బతనికిచ్చి యిట్లనియె. 23

కం. ఇదిశుచియైగానిధరిం
పఁదగదు దిననాథుఁడిడెఁ దపంబునకుఁజా దా
నెచమెచ్చి భద్రదము, సం
పదలిది యిడు నిచ్చు మేల్మిబంగారంబున్. 24

వ. అని యీసంగతులు నతండయ్యది కంఠమ్మునధరియించి యరణ్య
మ్మునకు వేఁటకుంజనుటయు నొక్కసింగం బాప్రసేనునధిష్ఠించిన
యశ్వమ్ముతోఁగూడఁ జంపి మాంసఖండంబను బుద్ధింజేసి స్యమం

తకమ్మును నోటఁగఱచికొని యేగుటయుఁ దదరణ్యనివాసి జాంబ
వంతుం డల హర్యక్షమును వధించి యామణిని సంగ్రహించి తా వ
సించు గుహాలోని సౌధమ్మునం దుయ్యేలకు నలంకారంబుగాఁ గట్టె
ననంతరంబు సత్రాజిత్తు. 25

మ. తనతమ్ముఁ డా వధియించి కృష్ణుఁడు స్యమంతమ్మున్ హరింపఁ బో
లునటంచు న్నిజమెంచ కచ్చటచటన్ లోకంబుతోపాటు వా
నినిగాఁ గృష్ణుఁదలంచియాడు కతనన్ శ్రీకృష్ణ దేవుండు తా
విని యెట్లోయిది వాపికొంటయనుచున్ వేమాఱుచింతించుచున్. 26

వ. అప్రసేనుఁదేగిన యదణ్యంబునకుంజని జాడలుదీయానంత నచ్చట
జాంబవంతుండు వసించు గుహాలోనికిఁబోయి చూతమను నిచ్చ
వొడమె ననంతరంబు. 27

ఉ. అగుహాలోని కేగుటయు నత్యధికంబుగనుండె ధ్వాంత మె
ట్లో గుహచాలధాగము మహోజ్జ్వలతేజుఁ దతిక్రమింప న
చ్చోఁ గనుపట్టెసౌధ, మదిచూచియె తీరవలెన్ బ్రపంచపున్
లోఁగిళులేవియేనియును లొచ్చుగఁగన్పడు దానిముందటన్. 28

వ. అత్యాశ్చర్యపర్యాకుల చిత్తుండై యాసౌధంబు ప్రవేశించుటయు
నందొక్కచోట. 29

ఉ. చందనగంధి నీలకచ చంపక నాసికయుత్పలాక్షి యిం
దిందిరదృక్కలాప స్మరదేవువిలాసపుఁ బుంజమో! యనం
గం దగుబోటి కన్పడియెఁ గాంచనచేలన, కాలతాంగిపై
డెందముపర్వెనాపెకును డెందముపర్వెరమాధినాధుపై. 30

వ. అక్కన్నియ యెట్టకేలకుఁ దనమనోవికారంబు బయల్పడకుండ
నాఁగికొని శ్రీకృష్ణు నోరచూపులం జూచుచుఁ దన తమ్ముఁడున్న
యుయ్యేల నూఁపుచు మిన్నకుండె. 31

తే. గీ. చారుహాసినియగు నల్లజాంబవతిని,
గాంచికృష్ణుండు దరహాసకాంచదాస్యుఁ
డగుచుఁ దొట్టెలోనుండిన యర్భకుని గు
ఱించి యిట్టులువచియించె నంచితముగ. 32

చ. రతనముదాల్చిగ్రీవను దురంగమునెక్కి ప్రసేనుఁడింపురా:
హతునొనరించి వానిని మృగాధిపుఁ డీమణిసంగ్రహించె సు
ద్ధతుఁడల భల్లుకేశ్వరుఁడనంతరమా హరిఁజంపిసీటు స
ర్పిత మొనరించె రత్నమిది వేడుకనాడికొనంగ బాలకా! 33

తే. గీ. అడికొను మేడువరు మంచు యాదవకుల
భూషణుఁడు కృష్ణుఁ డమ్మణి పుణికి పుచ్చి
కొనఁగ జాంబవతీసతి కొనకు మిచ్చు
భల్లపతి విన్నపైఁపడు పదు పువలికి. 34

కం. అధవా! రత్నముగొన్నను
గ్రుధమై ఋక్షపతి బాహుబల రుద్రుఁడునిజ
వధియింపకమును చను మవి
తథబలుఁడెఱుఁగవొకొ? మాదుతాతన్ సుభగా. 35

చ. అని యెలనవ్వ నెమ్మొగమునందు విలాసములెన్నియో పొరిన్
బనుపడఁజేయ నయ్యతివ పల్కుటకున్ జిఱునవ్వ నవ్వి చ
య్యన యదునందనుండు గుహయంతప్రతిధ్వనులీన శంఖమొ
త్తిన విని జాంబవంతుఁడొగి దేవకి సూనుని దాఁకె వీఁకమై. 36

వ. అట్లు తాఁకి యా యగాధంబగు గుహాగర్భంబున విరువురు నొకరి
కొకరు తీసిపోక పెనంగుచుండిరి. ఈ విధమ్మున నేడు దినంబులు
కడచినమీఁద గృష్ణుం డరిగిన మఱునాఁటనుండి బలదేవాదు లాయర
ణ్యంబెల్లెడ వెదకి వెదకి యెచ్చటను జాడదెలియమిని మృతుండై
యుండుననియు నేఘోరమృగంబులో భక్షించుటంజేసి యేవిధమైన

గుఱుతును గానరాకున్నది యనియు నిశ్చయించికొని యౌర్ధ్వదైహి కంబులకు సయిత ముపక్రమించి జరిగించుచుండిరి. పిడుగువంటి యీ వార్తను విని హస్తిపురినుండి పాండవులును ధార్తరాష్ట్రులును వచ్చి పరామర్శించి మరల వారివారి పొందుపట్లకుఁ జనిరి యంత నిరువది యొకటవ దినంబున. 37

ఆ. వె. జాంబవంతు నొదలి సత్త్వంబు శౌరి స
త్త్వమ్మునకు నొకింత తగ్గిపోరు
భరముగాఁగఁ దోచి ప్రాజ్ఞుండతండు వి
జ్ఞానదృష్టి కలిమిఁ గాంచె నిట్లు. 38

కం. ఇతఁడు మహావిష్ణువు ప్రా
కృతపురుషుఁడుగాఁడు పూర్వమేనల రామా
వతరస్థున్ సేవించితి
నతఁడే యితఁడెందు సంశయములేదనుచున్. 39

వ. నిశ్చయించికొని మహానుభావా! నేను త్రేతాయుగంబు నాఁటివాఁడను, నీవు ద్వాపరపురుషుండవు. నాతో నిరువదియొక్క దినమ్ములు పిడు తీకపోరుటయకాక యిఁక నీతోఁబోరుట భరంబనిపింపఁజేసితివి. 40

తే. గీ. నాఁడు నన్ను హనూమంతు నలుగవయుని
సూర్యపుత్రునేలిన మధుసూదనాంశ
మెఱుకగదిరె క్షమింపుమీ వెందుకిటకు
వచ్చితివొ? తెల్పుమని నమోవాకమిడగ. 41

వ. శ్రీకృష్ణుండాపరమభక్తుని యొడలినొప్పులు దీరునట్లు తన యభయ హస్తమ్ముతో నిమిరి యా భక్తత్రాణపరాయణుండు జాంబవంతునితో నిట్లువచించె. 42

కం. కనవో! సత్రాజిత్తును
దినమణికిఁదపించి యల్లదేవునికృపఁ జే

కొనియె స్యమంతకమది నీ
తనయుని యుయ్యాలకడకుఁ దాఁ జనుదెంచెఁ. 43

వ. విషయమిటులుండ నేను లోభమ్మువలఁజేసి తనసత్యుఁని వధియించి యీరత్నంబు నపహరించితినని యతఁడు నాపై నిరపనించి నొవటి మోఁపెనని వెండియు. 44

కం. అతఁడొకఁడె యైనచో నా
మతి గింజిరి పడదు సర్వపుసుజాయినాపై
నతుకఁదొడంగిరటులె సూ
నృతముంగనిపెట్టి యాడుబెందుంగలదే. 45

వ. అని వెండియు. 46

ఆ. వె. తగినవారిలోనఁ దలయెత్తి బ్రతికెడి
మానిసుల కబద్ధమైన దురప
వాదమోర్వనెట్లు వచ్చెడి భల్లూక
రాజ! దాని కైకరంబు గుంది. 47

వ. యధార్థంబు తెలిసికొని బంధులోకంబునకు బోధింపనెంచి యీయడవికి వచ్చి నీగుహం బ్రవేశించితి. నీ వీరత్నంబును సంగ్రహించి భద్రపఱచుటంజేసి నాకుఁ బరిమోపకారం బొనర్చితివని వెండియు.

కం. పడికన్నఁ జావు మేలని
యెడి లోకోక్తి వినియుందు వీనాకీవి
ప్పుడు చేసిన యుపకారము
నుడుల కతీతంబు నిన్ను నుతియింతునెటుల్. 48

వ. ఇట్లు నుతియించు శ్రీకృష్ణుని వచనంబులకుఁ జాల నొచ్చికొని దేవా! చరణదాసుండనగు నాయెడల మీరిట్టి వాక్యమ్ము లుపయోగించుట నన్నుఁ జిన్నంబుచ్చుటయె యగు. నాయందు మీకు నమగ్రహంబు కలుగుట విక్కమయేని. 50

కం. కొమిరె యదె విన్నుఁగదుఁ బ్రే
మమునం దిలకించు నను మన్నించుటకై
ఏమములలో నొకరమణిగ
రమారమణ! చేకొనుమని ప్రార్థింతుహరీ. 51

వ. ఇట్లనుగ్రహించినచో నీవు నాసామివి మాత్రమకాక చతుర్దశ భువ
నంబులకు నధినేతవు కదా! అట్టి నీతోఁ బళువునగుటంజేసి సంగ
రమ్మునకుం దొడరిన యపరాధం బుపశమించుటయకాదు. 52

ఉ. పెండిలి యీడుదాఁటి తగుప్రేముడికాని వరింపనున్న యీ
యండజయానకున్ దగిన యల్లుని నెక్కడఁ బెత్తు నేను మూ
ర్ఖుండఁ బళుత్వదుర్భగుఁడఁ గూఁతురు మాద్రుళురాలుకాదు నీ
యండకుఁ దగ్గదిట్టులు దయంగ గనఁజేయుముకృష్ణ! నాయెడన్. 53

తే. గీ. అంధకారబంధురముగునట్టి యీమ
హా గుహాంతరమున సౌధమొంచు నొకటి
గట్టి కాపురమున్న నాపట్టి కీవు
దక్క వరియింపఁదగినట్టి దయితుఁడున్నె! 54

కం. "ఇందుఁగలఁడందులేఁ డని
సందియమెవ్వని గుఱించి జనులొందరో! ఆ
బృందారకమూర్తివి నా
నందనిపాణిఁగ గ్రహించి నను మనుపుమఁజా!

వ. అని కొమిరెచే నమస్కరింపఁజేసి "తదేవలగ్నం" మను సూక్తిం
బఠించి పాణిగ్రహణంబు నిర్వర్తింపఁజేసి పారిబర్హంబొసంగి
కూఁతుతో నల్లునితో ద్వారకాపురంబు ప్రవేశించునప్పటి దృశ్యంబు
వర్ణనాతీతంబై యొప్పె. 56

కం. నమనెననుకొన్న కృష్ణుఁడు
రమణీమణిమణియుఁగొని కరంబు ముదము పూ:

ప్రమదలకు బంధువులకును
నమరించెఁగా భార్యలకును నచ్చెరువొదవన్. 57

వ. పదంపడి స్యమంతకమణిని బంధువులకెల్లరకును జూపి సత్రాజిత్తు నకు వారలెల్లరుఁ జూచుచుండ నొసంగె. లజ్జావనతముఖుండై యతండద్దాని గ్రహించి యమ్మణి నెట్లేని కృష్ణునకొసంగ నెంచెం గాని మున్ను తానొనర్చిన యపనిందనుబట్టి పరిగ్రహింపఁడని యెంచి యుపాయంబుచేసి తన కూఁతు నుత్తమలక్షణోపేతను భార్యగాఁ గయికోవలయునని ప్రార్థించుటయు శ్రీకృష్ణుండందుల కంగీకరించెఁ బదంపడి యాదవులలో శతధన్వుఁడు నక్రూరుండు లోనగువారలెట్లేని యీమణి నపహరించు తలంపు గల్గియుఁ గృష్ణుని వలనిభయము కతన సమయంబు నిరీక్షించుచుండిరి. పదంపడి. 58

తే. గీ. పాండవులఁ జూడనేగెఁ గృష్ణుండు రాజ
కార్యవశమున నాతఁడక్కడనయుండె
నట్టితఱి శతధన్వుండు పట్టుబట్టి
చంపి సత్రాజితుని మణి సంగ్రహించె. 59

వ. ఈ ఘోరకృత్యంబు జరిగిన కొన్నాళ్ళకుఁ గృష్ణుండు ద్వారక కేతెంచిన సత్యభామ యావద్వృత్తాంతమ్మును నశ్రుపూర్ణమ్ములగు నేత్రమ్ములతో గద్గదస్వరాకులయై వచించుటయు. 60

ఆ. వె. కపటనాటకుండు గావునఁ గృష్ణుండు
మదిని సంతసించి మామఁ జంపి
నట్టి క్రూరుఁ జంపుమని సత్య నలరింప
నన్నతోడఁ జెప్పె నతఁడు పిదప. 61

వ. శతధన్వ వధింపఁబోవుతఱి నతండు స్యమంతకమణిని దాఁపుమని యక్రూరున కిచ్చి తాను జవంబుగల యశ్వమ్ము నెక్కి పలాయనం బొనరించె నట్టియెడ. 62

ఉ. ఎక్కడికేగె దీవు మణినెత్తుక భూమియకాదు స్వర్గమం
దెక్కడనున్న నిన్ను వధియింతు మణిన్ గయికొందునంచుఁ బే
రుక్కున సీరపాణి రథమొక్కటి నెక్కటి నెక్కి యేగెనే
దిక్కున యాదవుండరిగె దృష్టి యటే ప్రసరింపఁ జేయుచున్. 63

ఆ. వె. అన్నతోడఁ జెప్పి యతఁ డేగుచుండఁగాఁ
దానుగూడ నొకరథంబు నెక్కి
యన్నకన్నఁ గడురయమ్మున శతధన్వుఁ
దఱుమఁజొచ్చె నోలి దరధరుండు. 64

వ. శతధన్వుండెక్కిన యశ్వరాజంబు మహోత్తమజవోపేతంబగుటం
జేసి శతయోజనంబులఁ దనుకఁ బ్రయాణంబు సాగించి యశనా
యాకులితంబై మార్గాయాసమ్మున మడియుటయు వాఁడు గత్యంత
రమ్ములేక పదాతియై కొంతవడి పలాయనం బొనర్చి తుదసఁ దన
యశ్వంబు చూపిన తెఱంగున మడిసె. ననంతరం బచ్చటికి వచ్చి
విగతప్రాణుండై పడియున్న శతధన్వు కట్టిన పుట్టంబుల నెంత
వెదకినను స్యమంతకం బక్రూరున కిచ్చిన కతన నితనియొద్ద గోచ
రింపదయ్యె నంత బలదేవుండు. 65

కం. తమ్ముని తాత్పర్యము మణిఁ
దెమ్మనియున్ గూడ నుండె దేవేరి గదా!
తమ్మునికి సత్య? యమ్మణి
యమ్మహిళకు హక్కు తండ్రిదగు హేతువునన్. 66

వ. అట్టిస్థితిలో నేను జంపకున్నను వీఁడు నావలన భయంబునం జేసి
శక్తికిమించిన పలాయనంబొనర్చి విగతజీవుండయ్యె. నీపలాయన
సంభ్రమంబున మణియెక్కడనేని పడియుండనోపునని యెంచి
ద్వారకకున్ జనుదెంచుచుండఁ గృష్ణుండు మధ్యమార్గంబున నన్నం

గలిసికొని యన్నతో నీకన్న మున్న నేను శతధన్వుం బరీక్షించితి ననియు మణివానియొద్ద లేదనియున్ జెప్పుటయు నమూయికుఁ గగు బలదేవుండు, కృష్ణుండు శతధన్వునిమణి నిమిత్తమ్ముగఁ జంపి, మణిని గ్రహించి డాఁచియిట్లు కపటోక్తులు పలుకుచుంటెనని తలంచి రోషారుణనేత్రుండై యిట్లు దూషింపఁ దొడంగె. 67

కం. ధనమే ప్రధానముగ నీ
వనువర్తించెదవు వీనినందులకే చం
పినయట్లులయ్యె మనభయ
మునసేకాకెట్లు చచ్చుఁ బొరిఁబరుగిడుచున్. 68

ఆ. వె. మామఁజంపినట్టి మలినుండు వీఁడని
చంపితేని సరియె సత్యదూర
మైనమార్గమేల; యమ్మణి నెచటనో;
డాఁచిబొంకు టక్కటా! హితంబె. 69

వ. ఇట్లు బలదేవుండు కృష్ణుని దూఱుటయు నతండెన్నియో యొట్లును సత్యములును నెఱపి యన్నకు యథార్థంబు దెలుపనుంకించెగాని బల వత్తరంబగు వేఱొండు కారణంబుంటంజేసి బలదేవునకా యథార్థోక్తులు లేశమ్మును మదికి నెక్కవయ్యె. 70

కం. పదపడి కృష్ణునివైఖరి
మదికిన్నచ్చని కతానమనము విఱిగి కో
విదమాన్యుడు బలదేవుఁడు
విదర్భదేశమున కరిగె విడిచిపురంబున్. 71

వ. కృష్ణుండొక్కండ ద్వారకకువచ్చె. బలదేవుండు రాకపోవుటంజేసి పౌరులిట్టు లపవదింపఁ దొడంగిరి. 72

కం. ఇరువురకున్ మణికై సో
దరులకు వైరమ్ము పొసఁగి దఱఁడుకృష్ణుం

దఱిముఱిఁబొమ్మననగ్రజుఁ
డరిగెననఁచుఁ జెప్పికొనుట హరికిం దెలిసెన్. 73

ఆ. వె. తెలిసియకట ? యెట్టికలియిది యపవాద
మీఁద మఱియొకండు మేకొనంగఁ
దొడఁగె దీనికేదొ దోసముండియె తీర
వలయునెట్లు దానిఁ దెలిసికొందు. 74

వ. శ్రీకృష్ణుండు భగవదవతారం బయ్యు మనుష్య భావం బాశ్రయించి యున్న కతన తదనుగుణం బగు భావంబు ననుభవించుచుండె. నక్రూరుండు శతధన్వుండు దాఁపనిచ్చిన మణింగొని కాశీపురంబు ప్రవేశించి తన్మణి ప్రసాదంబున ననుదినంబును బ్రవృద్ధం బగు నైశ్వర్యమ్మునం జేసి మహేశ్వరుని యాగంబులచే సంతుష్టుం గావించుచు సుఖంబుండె నాయీ సందర్భమ్ములెల్లఁ గృష్ణునకుఁ దెలియవలసి యున్నను దెలియరామికిఁ గతంబు మున్న వివరింపంబడియెఁ బదంపడి కథను వినుండని సూతుండిట్లు చెప్పఁదొడంగె. 75

కం. అపవాదమీఁద నొండొక
యపవాదము మొగిసి తనదునాత్మకుఁ జింతం
గృపణతఁ గూర్పఁగ బాధా
చపలుండై కృష్ణుఁడున్న సమయమునందున్. 76

వ. నారదుం డరుగుదెంచుటయు నమ్మహాత్ముని యథోక్తప్రకారంబునఁ బూజించి సుఖోపవిష్టుం గావించిన యనంతరంబున నారదుండు కృష్ణువాననంబు దిలకించి. 77

కం. ఆనందో బ్రహ్మశ్రుతి
యేనిత్యవచించు నతఁడవీవయ్యును నీ
యాననమువిన్నఁ బోపు ని
దానంబెయ్యదియొ ? నాకు దాపక చెపుమా. 7

కం. సేమమకద? బందుగులకు
నీమహిళలకుఁ యశంబునిర్నిద్రమకా!
యేమూలమ్మున నెవ్వగ
నీమది గలగుండువెట్టె నే వినవెంఁతున్. 79

వ. ఇట్లు గ్రుచ్చిగ్రుచ్చి యడుగు నమ్మునివరునకు శ్రీకృష్ణుఁడిట్లను. 80

చ. మునివర! యెల్లవారి మనముల్ ముకురంబున యందుఁబోలె నీ
మనమున గోచరించెడిని మన్మనమేటికి గోచరింపదో
యనఘ? యటేని మీరడిగినప్పుడు చెప్పకతీరమిఁగా మనం
బునఁగల చింతఁ దెల్పెదనమోఘ ముపాయము దీనికేదియో? 81

కం. ఒక యపవాదము పైపే
తొకయపవాదమ్ము మూఁడి యూరకనన్నుఁగా
వికలాత్ముఁ జేయుచున్నవి
యొక దోషము నేనెఱుంగనో మునిచంద్రా? 82

ఉ. ఏనుస్యమంతకమ్ము హరియించితినంచు నొకండు దానినె
ట్లైనియు నీఁగితిం, బిదప నేను మదగ్రజులేవఁగొట్టిన
ట్లైనది యమ్మహాత్ముఁడదయత్వము మైనరిగెన్ విదర్భకో
మౌనివరేణ్య! దుర్యశము మానసముఁగా గలఁగించుచున్నదెకున్. 83

కం. దోసము చేసినచోనది
పాసిచనమి నిశ్చయంబ బ్రహ్మాదులునుఁగా
దోసిలి దానికి నొగ్గుదు
రీనడికేనెట్లుపైకు నెటునను విడుచుఁగా. 84

వ. ఇందులకుంగల కతంబెట్టిదియో? యెట్టిదైన నగుంగాక దీనికినివ
ర్తనోపాయంబున్నదియో లేదో వివరింపుమని నిన్నుం బ్రార్థింతు

నావుడు నారదుండు కొండొకజ్ఞాన దృష్టిన్ దిలకించి సకలంబు నవ
గతంబొనర్చికొని యిట్లనియె. 85

తే.గీ. భాద్రపదమునఁ జవితిని బహుళమందుఁ
గాదు శుక్లమ్మునన్ శశిఁగాంచినట్టి
వారికపవాదములు వచ్చుతీరు పీవు
వినక చూచితివని మనంబునకుపచ్చె. 86

వ. అట్లు నారదుండు వలుకుటయు శ్రీకృష్ణుండు జ్ఞప్తి నభినయించి. 87

ఆ. వె. చవితినాఁట నేను సాయంసమయమందుఁ
బాలు ద్రాపునపుడు పాలయందుఁ
బ్రతిఫలించి కానఁబడియెఁ జంద్రుఁడు నాకు
నదియుఁగూడ దోసమగునొ ? యేమొ ? 88

వ. పదంపడి పచియింపు మనపుడు నారదుండు. 89

చ. చవితిని మాత్రమే జనులు చంద్రునిఁ జూచిన దోసమబ్బు హే
తువు వివరింతు విఘ్నపతి తొండపుదేవరనాఁడు పూజ్యుఁడై
కవిజనమాన్యుఁడై వలుఁ గావున నాతని కల్లనాఁడు పం
డువుగద ? అక్కృతమ్మునఁ గనుంగొను భక్తులనెల్ల నయ్యెడన్. 90

తే. గీ. అతని పూజ త్రిమూర్తులు నాచరింతు
రవిన నొడ్లు పొనర్తురంచనఁగనేల ?
భక్తజనపక్షపాతి యప్పార్వతీ కు
మారుఁడానాఁడు చనుఁ బ్రతిమందిరంబు. 91

కం. సరసిజభవు సృష్టియు నల
సరసిజలోచనుని రక్ష సర్వశుభములుఁగా
గరుపు నతవికతమువనే
నిరంతరాయముగ సాఁగు నీవెలుఁగవొకో ?? 92

తే. గీ. అబ్ధిమథియింప మొదలిడు నప్పుడతని
నాదియందుఁ బూజింపమట నాదరించు
కతమునం గాదె జనియించెఁ గంధియందు
హాలహల ముప్పతిల్లి భయంబుగొల్పె. 93

తే. గీ. బ్రహ్మ మొదలగు దైవత ప్రభువులెల్ల
నతనికంటెను దేవతలందు నగ్ర
పూజ నంగీకరించిరి భూప్రభృతి స
మస్తలోకమ్ములందిది మాన్యమయ్యె. 94

వ. తత్తచ్ఛుభకార్యమ్ములయందు వారువారు మాత్రమ పూజింతురు గాని భాద్రపదశుక్ల చతుర్థినాఁ డెల్లరును నాబాలగోపాలముగ నమ్మహితాత్ముని బూజించి యాతనికిఁ బ్రీతిపాత్రమ్ములగు నారికేళఫలమ్ములను మోదకమ్ములను సమర్పింతురు. 95

కం. ఒకయేటి చతుర్థిని గౌ
రి కుమారుఁడు చంద్రపదమరిగి యయ్యెడఁ బూ
జకులొనరించెడి పూజలు
సకలారాధ్యుండు గొనెడి సమయమునందున్. 96

వ. కడుంగడు వేగమ్ముగ నయ్యెభక్తుల గృహమ్ములకు మూషకవాహనారూఢుండై యరుగుచుఁ దిరుగుచుఁ దత్తద్భక్తులు నివేదించు మోదకంబులు భక్షించుకతన నుదాత్తంబగు జఠరంబుతో స్వతస్సిద్ధంబగు నేనిక మొగముతోఁ గొండొక వికృతంబుగ నున్న త్రిలోకారాధ్య వేదాంతవేద్య గణనాథుంగాంచి చంద్రుండు సౌందర్యగర్వితుండు కొండొక యపహసించె. 97

కం. అది విఘ్నపతికిఁ గొండొక
మదికి నసహ్యముగఁ దోఁచి మదమత్తుఁడు పి

నిదయన్ గనఁదగదని బె
ట్టిదమగు శాపమ్ముఁ దానిడియెఁ జంద్రునకున్. 98

వ. ఆ శాపస్వరూపంబు వివరింతు. 99

ఉ. అందముఁ జందముం గలుగునట్టిఁడ నేనని పొంగఁబోకుమో
చందిర ! నీకళంకమది సర్వులకున్ విదితంబ డాఁచినన్
గందదిడాఁగఁజాలని వికారమటంచెద నెంచి ! దాని పౌ
త్తుందొలఁగించి శంకరుడెదోయొకి సుంతగ్రహించె భూషగా. 100

మ. సరియే నిన్నుఁ కఁజూచువార లెవరో ? సౌందర్యమేలాటిదో
అరయంజాలెద నేను నిన్నెఁడుచంద్రా ? చూచునో ? వాఁడు దు
ర్భరమౌ నేయపవాదకో గురియగున్ బ్రహ్మదులీశాపమున్
మరలింపంగలవారలౌచు నిను మన్నంజాలినం జూచెదన్. 101

వ. అని వెండియు. 102

తే. గీ. దేహికందచందమ్ములు తృప్తికరము
లనుచు నెంచితివేమొ ! విద్యావివేక
ముఖ్యములు భూషణమ్ములిమ్ముల నెఱుంగు
మింక నేవియు, ననిచెద వెన్నటికిని. 103

వ. ఈ శాపవృత్తాంత మ్మెఱింగిన చంద్రుండు తన్నింక నెవ్వరును విదియనాఁడు "నవోనవోభవతి" శ్రుతిపాఠం బొనరించి గౌరవింప రని యెఱింగి యయ్యవమానంబునకు నలందురుచు జలంబును జొచ్చి యందలి కుముదవనంబు నివాసంబొనర్చుకొని యదృశ్యుం డగుటయు. 104

కం. సకలౌషధీప్రకాశము
వికలంబై రోగముడుపు వెజ్జులు చెడి రెం
దుకుఁ గొఱగా కమరులు తిం
దిక మొగమున్ వాచిమిగులడీల్పడిరి వగన్. 105

వ. అయీా విపత్తు దొలంగు నుపాయం బరయువారై పిలింపు పెల్లి రును బ్రహ్మాదకుఁ జని మొఱపెట్టుకొనుటయు నచ్చుతురాన నుండు. 106

చ. ఇది గణనాధుశాప మతఁడే సదుపాయము చూపఁగా వలెన్
మదమునఁ జంద్రుఁ డట్టులవమానమొనర్చి ప్రపంచకానకీ
సొదగలిగించెఁ దా నగుత ! సుందరుఁ డాగణనాధు శాస్త్రుకో
విదులు బహూకరింత్రు తను వేత్తలటుల్ యజియింత్రెఁ యెయ్యెడన్.

క. కరమును నపచారంబు బొ
నరించె నజ్ఞానమున మనఃప్రభవుఁడు తా
నెఱుఁగఁడొ ! "విద్యారూపం
విరూపిణా" మనెడినుడి వివేకమువలదే ? 108

కం. తాను గళానిధియగుఁగా
కానిఖిలేద్యునకుఁ దనకు నంతరమెంతో
లోనెఱుఁగవలదె ? గణపతి
మేనెల్లను విద్యలే యమేయుఁడతఁడగుణా. 109

తే. గీ. నావివాహంబు నలరమానాధుపెండ్లి
యింద్రుఁడాదిగఁగల విలింపేంద్రుల శుభ
కార్యము లతండకాదె ! విఘ్నములు వారయ
కుండఁ గాపాడె విశ్వాసముండవలదె ? 110

తే. గీ. అతని నారాధనము చేయనట్టి క్రతువు
గాని గృహనిర్మితియుగాని కథకు నేది
గాని తుదనెగ్గినట్టు లొక్కఁడు వచింపఁ
గలఁడె ? పూజ్యావమానంబు కట్టికుడుపు. 111

వ. ఇట్లు చతురాననుండు బహువిధంబులఁ జంద్రుం డొనర్చిన యవ
మానంబునకు నొచ్చికొని గణేశశాపంబు గణేశుండె మరలింపవల
యునని యెంచి సుపర్వసమేతంబుగ గణేశు నికటమ్మున కరిగి విను
తించినచో నతండు సుప్రసన్నుండగునని యింద్రునకు బోధించి
అట్లు చనుటకు ముందు చంద్రునిచే భాద్రపదశుద్ధ చతుర్థినాఁ డమ్మ
హాత్ము నర్చించుట కార్యసాధకం బనుటయు దేవతలు చంద్రునకు
బోధించి యట్లొనర్పఁజేసి తత్సహితంబుగఁ గైలాసంబున కరిగి
నుతించి సుప్రసన్నుం జేసికొనిన పిమ్మటఁ జంద్రుండు. 112

చ. మదమున నిన్ను నవ్వితి క్షమాపణ కోరుచునుంటి సర్వకో
విదజనమాన్య నిన్ను నవివేకి యెవండొ? యొకండు నవ్వగా
కదియుల వానియజ్ఞతకెయో గురుతంతియకాని నీకు న
య్యెద గలిగించులోపము రవంతయునుండ దెఱుంగరే! ఘనుల్.

కం. ఎఱిఁగియొ? యెఱుఁగకొ! చేసిన
పొరఁబాటు క్షమించినను విబుధజనుల దృగం
కురములకు లక్ష్యమగునటు
గరుణింపుము దేవదేవ! గణగణనాథా! 114

వ. ఇట్లు పలువిధముల సన్నుతించి క్షమాపణ వేడుకొనునంత విఘ్నే
శ్వరుండు సుప్రసన్నుండై తన యిచ్చిన శాపంబొక భాద్రపదశుద్ధ
చతుర్థికి మాత్రమే వర్తించుననియుఁ దక్కు-దినములలో యథా
పూర్వంబుగ నిన్ను నెల్లరుఁ జూడవచ్చునని శాపంబు సడలించి
వెండియు. 115

కం. అపుదేనియు నాయిడు శా
పపువిధమును దానికైన పరివర్తనమున్
విపులముఁగనున్న కథవిను
సుపుణ్యులకు నిన్నుజూచుచో లేవెగ్గుల్. 116

వ. ఇట్లు చంద్రుని నతనికి బాసటగా నేతెంచిన యింద్రాదులను గౌర
వించి విఘ్నేశ్వరుండు తన సహజకృపాళుత్వమును బ్రకటించె. 117

కం. కతవిని శిరమున నాయ
క్షతలు ధరించి శశిఁగాంచు జనులకు దోసం
బతుకదు నీపటుపేయ మి
వెతకగ్గఁబై తికతము విస్పష్టంబే. 118

తే. గీ కొలఁది దినములలోననే గలదు భాద్ర
పదపుఁగృష్ణేతర చతుర్థి భక్తి భావ
మున భజింపుము గణనాథు, ముదితుఁడగుచు
విరప వింధలు త్రుటిలోన నిన్ను విడుచు. 119

కం. నారదుఁడిటు బోధింప ర
మా రమణుఁడు కృష్ణుఁడ ట్లుమాతనయునిదా
నారాధించుటయును గన
నై రహిగణపతి వచించెనయ్యలఘునితో. 120

వ. నీవునాకుఁబొనరించిన పూజాపురస్కారములకు మచ్చిత్తంబుహెచ్చుగా
సంతసించె. నీకు వలయు వరంబు వేడికొమ్మనుటయు శ్రీకృష్ణుండు.

తే. గీ. దేవ ! నీకు నాయెడఁ గలదేని కరుణ
యీ స్యమంతకమణి కథ, యీభవచ్చ
రిత్రమును జంద్రుశాప చరిత్రమును వి
నినను నక్షతల్గొనినను నెగులులేమి. 122

వ. కరుణింపవలయునని కోరుటయు గణనాథుం డట్లగుఁగాక యని
యనుగ్రహించెనని వక్కాణించి సూతుండు. 123

కం. మునులార ! వింటిరేకద !
యనఘమ్ము గణేశ్వరుని మహత్త్వమ్ముఁ జతు

ర్థిని నతనికిఁ జేసెడి పూ
జను మణిచరితంబుఁ గలుషసంతారకముఁ గా. 124

తే. గీ. మానసికమైన కష్టమేదేని యెడతె
గనిది తారసమైన నీకథను జదివి
కొన్నచో విన్నచో శివుకొమరుఁ డట్టి
కష్టమును దొలఁగించు నిక్కమిది విన్మఁడు. 125

వ. ఈ వ్రతంబునకు సంకష్టక చతుర్థీవ్రతమను పేరుగూడ వచ్చుటకున్
గతంబు పూర్వోక్తంబయని యెఱుంగునది యని పెండియు. 126

కం. అపవాదలు దొలఁగించుఁ గా
విపులానందమ్ము నొసఁగు విఘ్నపతి వ్రతం
బెపుడేని చేయఁగానగు
నపుడిపుడను నేమమేల ? యనఘ మనీషుల్. 127

వ. ఇట్లు శౌనకాదులకు సూతుండు పక్కాణించె. 128

కం. దేవా ! యావత్తైలం
తావద్వ్యాఖ్యగద ! దేహదార్ఢ్యముతగ్గెన్
సేవించుచుంటి ని న్నును
నావార్ధక్యమ్ము నీవు నడపుము పేర్మిన్.

ఇది
శ్రీ వినాయకచతుర్థీ వ్రతము
సమాప్తము.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః
శుభమస్తు - అవిఘ్నమస్తు

శ్రీ కేదారేశ్వర వ్రతము.

వ. శ్రీ మద్విజయవాటీపురీనికటస్థపర్వతోపత్యకావాసా ।
కృత్తివాసా । అవధరింపుము. 1

శా. సూతుం గన్గొని శౌనకాదులు మునిస్తోత్రార్హ । కేదార వి
ఖ్యాతిం బేర్వడినట్టి సద్వ్రతము పేమాలింపఁగా నెంతుమా
పూతంబౌ వ్రతమేరుచేసి విభవమ్ముల్ గాంచిరద్దాని మా
చేతమ్ముల్ పరిపూతమౌ గమవిశన్ జెప్పంగదే నాపుడున్. 2

వ. సంతసించుచు సూతుం డిట్లను. 3

కం. కోరితిరి మంచికత కే
దారవ్రత మొక్కప్రక్క దాకొల్పి మహో
దారములు వ్రతము లొకపై
పారోపింప నవి తూఁగ వదియే మొగ్గున్. 4

సీ. బ్రహ్మదేవుఁడు జగత్స్రిష్టయై ప్రఖ్యాతి
వడసెఁ గేదారసువ్రతము కతన
విష్ణుదేవుఁడు సర్వవిశ్వరక్షశక్తి
వడసెఁ గేదారసువ్రతము కతన
వింద్రుండు దుర్దానవేంద్ర బాధాముక్తి
వడసెఁ గేదారసువ్రతము కతన
తక్కు దిక్పాలకుల్ తమతమ పదవులు
వడసిరి కేదారవ్రతముకతన.

తే. గీ. సూర్యచంద్రుల కట్టియవార్యమైన
ధామమల్ల కేదారవ్రతప్రభావ
మొసఁగె సత్యమే నుడువ నత్యుక్తిపగిది
మీరు దలఁతురొ ? యేమొ ? కేదారమహిమ. 5

కం. వ్రతములుఁ దపములు మఱిదై
వతములుఁ దీర్థమ్ములున్ సవమ్ములును మునీ
శతులార ! శ్రోతృజనముల
మతినమ్మకఁబట్టి ఫలమమర్చెడినెందుఁగా. 6

కం. సాక్షాత్పరమేశ్వరుఁడుగ
దా ! క్షోణింగల్గు నీవ్రతమ్ములనెల్లఁగా
వీక్షించి నొడివెఁ ద్రిజగ
ద్రక్షకు రసనయు నసత్యతత్పరమగునే ? 7

మ. తనసంతానము లోకమెల్ల నదిమోదంబున్‌గనన్ దండ్రియె
ట్లనుమోదించునొ, యీశ్వరుండు నటులే ఆమోదముం గాఁచెందు ధా
జనులీ సంసృతి ద్రుంగి ద్వంద్వములవిచ్చల్ బాములన్ జెందఁ వా
నివిదప్పింపఁదలంచి యీశ్వరుఁడువిన్పెన్ సద్వ్రతోపాయముల్. 8

తే. గీ. ఆస్తికులు పరమేశ్వరు నాశయం బె
ఱింగి యిహమునఁ దత్తదరిష్టవార
కములుఁబరమార్థ సంధాయకములునైన
వ్రతజపోపవాసాదులు వదలరెపుడు. 9

తే. గీ. ఐహికంబెంత ? యదిత్రుటినంతరించు
"పైనియున్నయది ముసుళ్ళపందు" వనుచు
నెఱిఁగి యాస్తికులగు వారలీశ్వరేశ్వ
రునియజించి తదనుకంపగని సుఖింత్రు. 10

చ. బ్రదికిన నాల్గునాళ్ళరక భిక్షణమందు విహారమందుఁ గో
విదులు విధించు నేమములునీసము చిత్తముఁ గొన్న. కిచ్చినన్
గుదిరినదెల్ల గైకొనుచు గోడున దగ్గముగాఁగ నిండి యా
పదగడపంగఁబెట్టుట కెవండగుఁ బూఁటపచింపచేస్తుమి. 11

కం "ఒడలెఱుఁగని శివ" మనియెడి
వడుపునఁ జరియించి చెడక వ్రతములు జపములన్
మడిమైలలెఱిఁగి నియతిగ
నడిచినవారలకుఁ బరమునదా సుఖమబ్బున్. 12

ఆ. వె. బడికినేగి యయ్యుపాధ్యాయు శిక్షలో
నడఁగి మడఁగియుండు నర్భకుండు
పెద్దయైన పిదపఁ దద్దయుఁ గైకొను
గౌరవంబుఁ బోలుఁగాః వరంబు. 13

వ. వత్సరంబునకు మున్నూఱుంబు మూఁడువందల యఱువది. వ్రతంబుల సంఖ్యయో ః దీనికిఁ గొన్నిరెట్లధికమే యుండెడి నెవరికేవ్రతంబున నెక్కుడు ప్రీతిగుదురునో వారలదియే చేసికొని పరమార్థము గడించుకోవచ్చును. ఈవ్రతంబులనునవి యైచ్ఛికంబులుగాని సంధ్యావందనాదులంబోలె నకరణంబునందుఁ బ్రత్యవాయజనకంబులు గావని యెఱుంగునదియని వెండియు. 14

శా. కేదారేశ్వరుఁ డీశ్వరుండె యతఁ డుత్కృష్టంబు వ్రాఁతచ్చెనీ
కేదారవ్రత మమ్మవారడుగ ః నాకిప్రఖ్యలాలించిరే
భూదారుండొ హొనర్చి భాగ్యముగనెన్ భూదారుఁ డింకొక్కఁడెం
తో దారిద్ర్యముఁ బొందె శ్రద్ధమ్మెయి నాతోరంబు గాపాడమిన్. 15

వ. ఆ భూదారులలో నొక్కఁడు కామాక్షీప్రధానపీఠంబులలోఁ బ్రధానంబుగాఁ బరిగణింపంబడు కాంచీక్షేత్రంబు రాజధానిగా దక్షిణదేశంబు నెల్ల నేకచ్ఛత్రంబుగాఁ బరిపాలించు కాంతారవిష్ణుండను మహారాజు,

రెండవవాఁ డుత్తరదేశంబునెల్ల నేకచ్ఛత్రంబుగాఁ బరిపాలించు నుజ్జయినీ నగర పరిపాలకుండు విక్రమాదిత్యుండను మహారాజు. వీరల కీవ్రత ముపదేశించినవాఁడు కశ్యపప్రజాపతి. అతనికి శతానందుం డీవ్రతమును లోకమునందలి యనుగ్రహముంజేసి ప్రచరింపఁజేయుమని యానతిచ్చె. నా యీ రేండ్లిరువురును దోడియల్లుండ్రు. కాంచీనేత భార్యపేరు పుణ్యవతి, ఉజ్జయినీనేత భార్య పేరు భాగ్యవతి. వీర లిరువురును బతివ్రతా శిరోమణులు. పార్వతీ పరమేశ్వరులను గేదారవ్రతంబున నర్చించిన పుణ్యశీలలు. 16

చ. నృపతుల రెండులోపమగునే। రతనంబులు హేమభూషల
చ్ఛపలమృగాక్షు లిర్వురకుఁ జాలగనుండుట చెప్పనేల। యం
దపగతగర్వపుణ్యవతి యాపె సహోదరి గర్వయుక్త యొ
క్కపు డలరాణికిన్ హృదయమందిటు తోఁచె వికారమై ఖరిన్. 17

ఉ. బంగరుచాయ నాదుకటిపద్మమునం దెసలారుఁ రత్నముల్
బంగరుగూర్చిచేసిన యభంగురముల్ వలయంబులీకరం
బుంగయిసేసెడిన్ గరము పూలకువాసనయట్లు లెందుకిం
దుంగల నూలుతోరమని తోఁచిత్యజించె వ్రతంపుదోరమున్. 18

వ. 'వినాశకాలే విపరీతబుద్ధి' యను తెలుఁగునం బొడమిన చెడుబుద్ధిజేసి కేదారవ్రతమ్మునకెల్ల జీవంబనఁదగు తోరంబు వల భాగ్యవతి తెంచి నికటమ్మున నున్న యెండు కాఁకరపాదుపయిం బడవైచి యనాదరించె. నైశ్వర్యమత్తతచే నాపె కనిపెట్టలేదుగాని యాతోరపు సంపర్కంబునంజేసి యాపాదు కొలదిదినమ్ములలో. 19

కం. కోలుకొని పచ్చఁబడి పలు
పూలున్గాయలును గలిగి పొలుపు మిగిలి ల
క్ష్మీలీలఁ దానకమై
వాలాయము కన్నుగవకుఁ బండువొనర్చెన్. 20

కం తోరముతోరము చనె నా
భూరమణుని రాణు లెల్ల బొలుపఱె పతి పృ
ధ్వీరమణుఁ డయ్యెఁ గ్రమముగ
దారిద్ర్యపరీతుఁడై సదనమున గ్రుగ్గెన్. 21

తే. గీ. ఏమిచెప్పుదు దురవస్థ యెచటిదచట
నేసిరినశించె హేమంతఋతువునందు
దామరకొలంకుపోలె నాధరణినాథు
రాజ్యమెల్లను విప్పచ్చరమ్ము గుడిచె. 22

కం. కారణమిద మిత్థంబని
భూరమణుఁడు గాని యతని బోలఁతియుఁ గానీ
యారయక యురకసంతత
దారిద్ర్యపరీతులగుచు దశతొలఁగి యిటుల్. 23

వ. కొంతకాలమ్ము చిక్కులపై చిక్కులుగా నెల్లెల్లో గడపునెడ-నంత యాపె వ్యాధిగ్రస్తురాలైన కతంబున—గర్భవతి యనియేని గరుణింపక తేఁడు శుద్ధాంతమ్ము వెడలనడచె. పదంపడి కొంతకాలమ్మునకు నారాజ్ఞి భాగ్యవతి యగుటంజేసి యానామంబునకును నాపె పడు దురవస్థకును సందర్భంబించుకయు లేదని యానిర్వ్యాజబంధుపునకుఁ బరమేశ్వరునకుఁ దోఁచెనో యన్నట్లు లాపెకు మనంబున నొక యుపాయంబుఁ గల్పించె నది యెట్లన్న. 24

ఉ. అక్క సమస్తసంపదల కాకరమై తులఁదూఁగుచుండెనే
నక్కమలాక్షి యిర్వురము నంబకు నొక్కతెకే జనించినా
రిక్కయదెట్టిదో తుదకు రిక్తతకున్ గురియైతి నాకు నీ
యిక్కటువాపుఁ గాంచిపురి యేలికసాని కెఱుంగఁజేయుచో. 25

వ. భావిభాగ్యోదయంబునంజేసి యుజ్జయినీ మహారాజ్ఞి కిట్టియూహ పొడమి తనకొడుకుఁ గుఱ్ఱం బిలిచి. 26

తే. గీ. నాయనా! కాంచిపురియందు నాదు నప్ప
గలదు పుణ్యవతీసమాఖ్య రహిమించు
నాపెకడకేగి నీవు నాయాఖ్యచెప్పి
మంతనమ్మున నొడుపుపు మనయవస్థ. 27

వ. ఇంత మాత్రమ్మ నీవానర్పనేర్తువేని మనకు సర్వంబును భద్రం బగునని తల్లి వచించుటయు నాబాలకుండు తల్లికి మ్రొక్కి యింతి యకదా! యిందేమి కష్టమున్న యదియని యుత్సాహమ్ముచూపిన నాపెయు సంతసించి కొమరు నాశీర్వదించియునిపె. నబ్బాలకుండు పెదతల్లింగననేగి దౌవారికులతో నేను మీరాణిగారి చెల్లెలి కొమ రుండ మాతల్లిపేరు భాగ్యవతీదేవి. యని చెప్పుటయు వారలరిగి యాపెకు నివేదించుటయు నమ్మహారాజ్ఞి తనకడకుం దీసికొని రాన నుజ్ఞయిచ్చి రుశలంబడిగి మిక్కిలిగాఁ బేర్మిచూపినయనంతరంబునఁ బ్రసక్తానుప్రసక్తమ్ముగా నాబాలకుని కతనవారల దారిద్ర్యదశ నెఱింగి యాపుణ్యవతీదేవి కడుంగడు విచారించి. 28

ఉ. బంగరువిచ్చి రత్నములపారముగా నిడి వస్త్రరాశినే
సుంగులమీఁదఁగట్టి యిటు నూఱులువేలును గోట్లుగాఁ గఁదోఁ
లంగను సర్వమున్ గ్రహబలంబదిలేమి నెటోసురుంగున
య్యంగజవైరి పేర్మిగనకబ్బునె! సంపద లబ్బనిల్బునే! 29

వ. ఇట్టులు పెద్దతల్లి తన చెల్లెలియందలి పేరిమింజేసి రెండు మూఁడు సారులు సిరినొసంగి పంపుటయు మధ్యేమార్గమ్మున నది యెట్లో యంతర్ధానంబగు కతన నక్కజంబుగాఁదోఁచి యప్పుణ్యశీల భగ వద్భక్తిపరాయణ గావునఁ గొండొక యోజించి యాబాలకుతో నిట్లనియె. 30

చ. శివుని భజింతురే! శివుయజించెదరే! శివలీలలెంతురే
శివునభిషేకముల్ తఱచుసేయుదురే? శివరాత్రులుందురే!

కవిత శివుం గురించినది గట్టినవారల సత్కరింతురే ।
శివుని పురాణములిన్ని ఘటింతురె । శ్రీగణపుప్రసాదమున. 31

సీ. భవునాలయంబున భజనలు జరుగుచో
నరిగి వీక్షింతురే । అప్పుడప్పుడు
శివుదేవళంబున సేవలు జరుగుచో
నటకేగి చూతురే । అప్పుడప్పుడు
అభవునిఁ గోటిబిల్వార్చనంబులకేగి
యరసి పాల్గొందురే । అప్పుడప్పుడు
శంకరు కళ్యాణసంభ్రమంబులకు ద్ర
వ్యంబులర్పింతురే । అప్పుడప్పుడు.

తే. గీ. కలఁడు మీప్రోలిలో మహాకాళనాథుఁ
డదిశిరోమణి భువిలోని యన్నితీర్థ
ములకు । మీతండ్రి వేఁడిడుకొలకుఁ గార
ణంబు శివపూజలేమి యన్యంబులేదు. 32

వ. మీయమ్మయు నేనును నొక పేదవైశ్యగృహస్థుని కొమార్తలమై చిన్ననాఁడు శ్రీకేదారేశ్వరు నారాధించు వ్రతం బొనర్చు కుతూహలముతో మాతండ్రి ననుజ్ఞ యిమ్మని వేడుటయు నయ్యనఘుండు. 33

కం. ఏదినమున కాదిన మెటు
లో దినవెచ్చమ్ము గడపుచుండెడి నేనా
కేదారేశు వ్రతంబున
కేది యొసఁగువాఁడఁ దెచ్చి కృపణుఁడఁ దల్లీ । 34

వ. అని దీనదీనంబుగాఁ బలికి, అమ్మా ! మనయెడల నాయవ్యాజకరుణాశాలికి ననుగ్రహము కలిగి యేకొంచెమేని సిరి గలిగించుచో నప్పుడు తప్పక యమ్మహాదేవు నర్పించికొందురుగాక యనవుడు మాతండ్రితో మేమిట్లంటిమి. 35

మ. జనకా! శక్తికొలందిగా నభవుఁబూజన్ జేసి మెప్పించుచో
ధనధాన్యంబులు గల్గఁగాని దినమున్ దారిద్ర్యమున్ గుద్చుచో
ధనధాన్యంబులొసంగునే! శివుఁడు, విత్తంబబ్బుపై హెచ్చుగాఁ
బొనరింపంగలమంచుఁ గాలమువృథాపుచ్చన్ సిరుల్గల్గునే! 36

తే. గీ. పిచ్చికుదిరినమీఁదటఁ బెండ్లి, పెండ్లి
యైనమీఁదటఁ బిచ్చితానంతరించు
నన్నపెద్దలసుడిగల దట్టులగుట
వలవదన్యోన్యమును ముడిపైచుతెలుఁగు. 37

వ. పార్వతీపరమేశ్వరుల ప్రసంగమ్మున నీకేదారవ్రత మాహాత్మ్యంబు నందికేశ్వరుండు విని యయ్యది పరమశివభక్తుండగు చిత్రాంగదుం డను గంధర్వరాజున కుపదేశింప నాగంధర్వాధిపతి—"ఏకస్స్వా దునభుంజీత" యనియెంచి భూలోకమ్మునందుఁ బెక్కురు దారిద్ర్య పీడచే నొగులు వారలు గలరుగదా! వారలిక్కృతన ననామ యాయు రైశ్వర్యోపేతులగుదురు గాకయని యెంచి భూలోకమ్మున కరుదెంచి మనదేశంబేలుతేని కొమరున కుపదేశించి చనియెనఁట! అతండు శ్రద్ధాభక్తులతో విద్దాని నాచరింపఁబూను కతంబునఁ దండ్రి సామా న్యపు జేఁడయ్యు నీయనఘుండు చక్రవర్తియయ్యెనని తజ్ఞులుచెప్పఁ గా వింటిమియని వెండియు. 38

ఆ. వె. ఈవనుజ్ఞ యిచ్చితేని కేదారేశ
వ్రతము నెట్లొ సలుపువార మేము
వలయు పరికరములు వామదేవుండె తా
సేకరించి యిచ్చుఁ జింతవలదు. 39

వ. ఇట్లు మాతండ్రిని మీయమ్మయు నేనును సారెసారె హెచ్చరింప భావిభాగ్యోదయవశంబున రిక్తుండయ్యును మాజనకుండు భక్తితత్ప రుఁ డగుటంజేసి యందుల కనుమతి యొసంగి సామగ్రీసంపాద

నంబునకై యత్నింప నా దీనబంధుండు పరమేశ్వరుం డాయన యొనర్చు వ్రతకంబునఁ బూర్వపుణ్యంబునం గొండొక యభిలాషం బగు పట్టునట్లు కరుణించె, మేమిరువురము శ్రీకేదారేశ్వరుని వ్రతమారంభించి యొకటి రెండేండ్లు సేయునంతలో. 40

తే. గీ. ఈశ్వరుండు ప్రత్యక్షమై యొసకి మెసఁగ
నచ్చరలకన్న మిన్నగా నందచంద
ములు కటాక్షించి యంతర్థిమొనసి చనియె
నక్కూతనఁ గాదె ! ఛేండ్ల కిల్లాంధ్రమగుట. 41

వ. అని వెండియు. 42

తే. గీ. నీవు రాకొమరుండవు నీకు నేమి
తెలియు నీగాథ వైశ్యపుత్రికల మేము
అడిగితివయేని చెప్ప మీయమ్మ మరచి
యుండ దనవుడు నబ్బాలకుండు వలికె. 43

వ. అమ్మా ! నాకీగాథ లెయ్యవియుం దెలియవు. నేను మాయమ్మ గర్భంబునంబడ్డ కొలఁదినాళ్ళకే మాతండ్రి యాపెపై విరక్తి వొడమి యంతిపురి వెడలించి యవమానించుకతమున నాయవమానంబు సహింపరామి నేమృగంబుల వాతనేనిం బడి యసువులు దొరంగు తలంపుతో నడవుల నడయాడుచుండఁ గొండరాజగు నొక బోయ కులీనుం డాయమ నాదరించి పుత్రికంటోలెఁ బ్రేమించి మనిచె, నే నచటన వొడమితి, నన్నుఁ జూచి యాబోయ లప్పుడప్పుడు. 44

ఉ. ఈతఁడు చక్రవర్తిసుతుఁ డెంత యదృష్టవిహీనుఁడో ! కిటా
జాతుఁడు గాకపూర్వమె రసాపతితల్లిని వెళ్ళగొట్టెన
ర్వాతిశయంబుగా బ్రదుకునట్టి సిరుల్ గల తేవిపుత్రుఁడై
యీతఁడు నివ్వనీస్థలికి నీగతిఁజేరి వసించుదీనుఁడై. 45

వ. ఇట్లు నన్నుం జూచి గుసగుసలు వోవుచుందురు. నేనయ్యవి వివి మాయమ్మ నడిగినను నామె కన్నీరు నించి యిది యంతయుం బురాకృతంబని విచారించుఁగాని యంతకు మించి వచింపదు నేఁడు నీవు నొడువుకతన సకలంబు నెఱింగితి ననవుడు నాపె కడుంగడు వగచి యాపట్టిని బుజ్జగించి తండ్రీ! మీకు మంచిదినమ్ములు రానై యున్నవి. అందులకు మీయమ్మ నిన్నిప్పటికి నంపుటయే సూచకంబు. ఆపదలెప్పటికి నిల్వట్టి కాపురం బొనర్పవని వెండియు. 46

కం. తనకరమునఁ గల తోరముఁ
గనఁజేసి కుమార! అమ్మకరమున నిద్దా
నినిబోలుతోరముసుగనుఁ
గొనియుంటివె! చెప్పుమనుడుఁ గొడుకిట్లనియెన్. 47

ఆ. వె. ఆపెహస్తమందు నరయఁగాలేదు నీ
వేల? దీనిఁదాల్చి తెలుఁగఁజెపుమ!
అనుడు నాపెకఖిలమవగతంబయి కట
కటఁబడుచు మిగుల వగలను బొగిలి. 48

వ. తండ్రీ! యీతోరంబు సకలైశ్వర్యంబునకును గారకంబగు శ్రీకేదారేశ్వరవ్రతంబునకెల్ల జీవాతువగు చిహ్నంబు. మీయమ్మ చక్రవర్తికి భార్యయై యైశ్వర్యమత్తతచే నీతోరంబు త్యజించి యిట్టి దురవస్థకొనితెచ్చికొన్నట్టు లిప్పటికినాకు నవగతంబయ్యెఁ గొలఁది నాళ్ళలో నీయిడుమలు తొలఁగునుపాయంబుగలదు. అందనుకనిచ్చటనయుండుమని యాఁపినంతట శరదృతువు సంపన్నంబగుటయు నాపట్టమహిషి యథాపూర్వంబుగఁ గేదారవ్రతము నాచరించి యారాకొమరుచేఁ గూడ నాచరింపంజేసి కేదారేశునెదుట నిలువంబడి తనచెల్లెలి యపరాధంబు క్షమింపుమని యిట్లు ప్రార్థించె. 49

ఉ. దైవతమౌళి ! మానవులు తప్పిదముల్ గణియింప రెన్నఁ డే
సేవకతానఁగల్గు సిరిచెట్టుముతెన్ని మాటు టుగు, లంకలో
నావెఱసోదరీమణి పొసఁగ్చిన దైవిదమునకంటు. దాప సే
భావముసైఁపకున్న నృపుధార్యయెటుల్ సహియించె రాముఁడే. 50

తే. గీ. చీదకోమటిబిడ్డలఁ వేదరాంధ్ర
నెక్కఁజేసితిమేరువు నొక్కట్రుటిని
గతమెఱిఁగి చరియింపదుగార యామె
అంతమాత్రనఁ గోపింతురయ్య దేవ ! 51

చ. ఎఱిఁగిన పూరుషోత్తములనే సిరి వంచనఁజేయునెంచ బ్ర
గరువపుఁ జైదముల్ సలుపగాఁ బురికొల్పుట నీవెఱుఁగు వే
శ్వర ! యబలాజనంబునకు జ్ఞానము గల్గునె ! తగ్గఁగాదె సు
స్థిరముగనిల్చునే ! యడియు, దేవర ! తప్పిదముల్ గణింతువే. 52

తే. గీ. ఆపెమగనికి సార్వభౌమాధిపత్య
మిచ్చినట్టిఁడవీవె యయ్యింతినతవి
యాలిఁజేసినయట్టి దయాళుఁడీవె
యిదుమఁగుడిపించు వాఁడవునీవెదేవ. 53

కం. నీకిది విలాసమగుఁగా
కాకలికి భరింపఁగలదె ! యనదయగుచు లో
కైకవిభుభార్య గుందుట
నీకరుణకుఁ దప్పుగాదె ! నిగమవతంసా ! 54

కం. ఇచ్చెదవు సిరులనందే
మెచ్చెమ్మనులేదు వానిభోగించువిధం
బెచ్చటనో తక్కినచో
సచ్చరితులె యెఱుఁగరవినఁ జానలవశమే ! 55

కం. మురిపించిటిగడ! సిరి దీ
వి యిద్దరియెడ మించి ప్రేమగల దా
రిపడని సిరిసిరము సతి
పదేశ సమ్మతితనాదుమాంత్రాగనుచే! 56

వ. అని పెక్కు విధమ్ముల బ్రార్థించి క్షమాపణంబు చెప్పి యద్వాయ
సుం గౌరితోరంబుగట్టి పేరోలు తోరంబు తన చెలియలికి నొక్క
బంగారు టి మంటు భద్రపఱిచి యిచ్చి, ధనధాన్యవస్త్రభూషణాద్య
సమస్తవస్తువులను సవ్వారిగా నొసంగి తగుపరివారంబు తోడొసంగి
యద్వాలయం బంపిన నాపిల్లండు పరమానంద భరితుండై కతిపయ
ప్రయాణంబుల సుజ్జయినీ పురంబు చేరుట కింబుక పూర్వమే పర
మేశ్వరుండు తేనికిఁ గలలోఁ బొడకట్టి యిట్లుపోద్ధించె. 57

శా. పాతివ్రత్యవిధానమైన పడఁతిన్ బ్యావ్యంకితత్వం బొగిన్
హేతుస్ఫూర్తిగఁ జూపి పోవిడుతురే! యీవ్యాధి నీకబ్బుటో
నీతోఁ బొందికఁ నాడుగూడదని యానీరేజపత్రాక్షి యీ
వేళ న్నిన్నుఁ బరిత్యజింపఁ గలదే! నీకిద్ది ధర్మంబెటుల్. 58

వ. అని వెండియు. 59

తే. గీ. ఆపె కేవ్యాధియును లేదు చూవ! సిరియె
వ్యాధిగల్పించె నది బాములందఁ జేసెఁ
గష్టకాలంబు తొలఁగె సౌఖ్యపడుకాల
మేగుదెంచిన దాతన్వి నేలికొనుము. 60

కం. సిరివంటి చుట్టమునులే
దెఱుఁగుము సిరివంటి శత్రువెందును లేదో
నరవర! తెల్పఁగ నిప్ప
చ్చరమును గల్పించినాఁడ సరసిజముఖికిన్. 61

తే. గీ బీదకోమటికిం బుట్టి పెరిఁగి నన్ను
వ్రతముచేఁ దృప్తి నొనరించి పైభవమున
కెక్కుడైయె వ్రతపుం దోరమెల్లి దపుగఁ
బాఱవైచిన కతమున బాములబ్బె. 62

కం. వ్రత మఖిలమ్మొకయెత్తి
వ్రతపుం దోరమొకయెత్తు వ్రతమొనరుచు ధీ
యుతు లిది తెలిసికొనుటకో
క్షితిపా ? నాసలిపినట్టి చెయిద మెఱుఁగుమా ॥ 63

కం. ఒడలెల్లను బంగారపుఁ
దొడవులు రతనపులుఁదాపు తొడవులునై యా
నడుమునొక తోరముండినఁ
జెడెనే ! యందమ్మునీదు చేడియకధిపా. 64

తే. గీ. దేవతాప్రసాదంబు జందెంపుఁబోచ
లట్టులె విభూతిరుదురాక లెట్టిసిరిని
దూఁగువారును గర్వంబు రేఁగివిడువ
రాదనివచించు భూపః తోరంపుఁజరిత. 65

కం. ఈ నియమంబెఱుఁగని జడు
లేనియతిన్ వ్రతముఁ జేసిరేనియు వృధయౌ
నానయుడినాఁడ నీ వి
ద్దానిం బ్రచురింపురాజధాని మఱెందుఁ. 66

వ. ఇట్లుపదేశించి పరమేశ్వరుండు కనుమొఱంగినట్లు స్వప్నంబుగాంచి తేఁడు మేలుకొని మేలుకంటినని సంతసింపుచు భిల్లుస్త్రీలికి నంద అంబునంపించి యంతఃపురమర్యాదలతో మహిషిని రప్పించుకొను నప్పటికిఁ గోమరుండుచని గతంబఖిలమ్ము నొడివి తల్లికిఁ దోరం బొసంగ నాపె తనదోషంబునెఱింగి పరమేశ్వరునకు క్షమాపణంబు

[illegible] ధరించి సుఖంబుండి ప్రతివత్సర
[illegible] బోధించి యాచరింపించు
[illegible]. దీని మహిమం [illegible]
[illegible]. 67

తే. గీ. [illegible]
[illegible]
[illegible] సర్వ
[illegible] ॥ 68

కం. [illegible]
వాకొనినామ్నాయములు వ్రతముపచరించువిధం
బేకమె వ్రతియుడుఫల
పాకంబును నేకమెయుఁగవలయు మునీంద్రుల్. 69

కం. శ్రుతులు విభిన్నము లరయుఁడు
స్మృతులును భిన్నములె యాచరించునెడ ఫల
శ్రుతిలో భేదంబుండదు
కతలెల్లను నర్థవాద కల్పితము లగున్. 70

తే. గీ. అర్థవాదములనినంత యసలు కృతికి
నించుకయు లోపమున్నఁటో దెలుఁగుఁ డయ్య!
యెట్లు భగవంతుఁ బూజించిరేని సుకృత
మబ్బునను నిశ్చయమ్ము తప్పబ్బుగాదు. 71

వ. ఈ కతలోఁ బుణ్యవతీభాగ్యవతుల నామధేయంబులం గుఱించియు వారలేలు ప్రదేశంబులం గూర్చియుఁ గాక భాగ్యవతి నంతిపురినుండి వెడలనడఁచిన పదపడి యాపె నాదరించిన యాయనన్ గూర్చియు నొకచో నొకవిధంబుగను వేఱొకచో వేఱొక విధంబుగను నున్నను

ప్రధానంబగు వ్రతమ్మునఁ గాని తత్ఫలితంబునఁ గాని యపవా-
దంబు బాధకంబుగాదని విజ్ఞులగు మీరు వక్కాణింపవలసి యున్న
దని వెండియు. 72

కం. కేదారేశ వ్రతంబున
కేదైవతపు వ్రతమేని యీడసరాదో
భూదేవులార! యీకత
యేదిగులున్ బాపి యొసఁగునెల్ల శుభములన్. 73

కం. కేదారేశుని నోమిన
భూదారంబేని తుదకు భూదారుఁడగున్
కేదారేశుని నోమని
శ్రీదారుండేని తుదకు శ్రీహీనుఁడగున్. 74

కం. కేదారేశు భజించెదఁ
గేదారేశ్వరు యజింతుఁ గేదారేట్ఛ్రీ
పాదముల నాశ్రయించెదఁ
గేదారేశునకు మోడ్పుఁ గేలర్పింతున్. 75

వ. అని శౌనకాదులకు సూతుండు వక్కాణించె.

కం. దేవా! యావత్తైలం
తావద్వ్యాఖ్యగద! దేహదార్ఢ్యముతగ్గెన్
సేవించుచుంటి నిన్నును
నావార్ధక్యమ్ము నీవు నడపుము పేర్మిన్.

ఇది
శ్రీ కేదారేశ్వర వ్రతము
సమాప్తము.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శుభమస్తు - అవిఘ్నమస్తు

శ్రీ కార్తికసోమవార వ్రతము.

కం. శ్రీనగజా ప్రాణపతీ।
మౌనిగణస్తోత్ర వంద్యమానవిభవ। భ
క్తానీకార్చిత పద ప
ద్మా। నిర్మలభావ। మల్లికార్జునదేవా। 1

ప. అక్కథకుండు రోమహర్షణి శివప్రసాదమహత్త్వంబు
శౌనకాదుల కిట్లు వక్కాణింపం దొడంగె. 2

చ. కలఁ డొకబ్రాహ్మణోత్తముఁ డఖండతపస్వి పరాత్మవేది ని
స్తులగుణరత్న భూషణుఁడు సూరిజనస్తవనీయుఁ డాతఁడే
యులకు శిరోపతించ మతియోగ్యుఁడు తత్సతిగూడ నన్నిటన్
దుల నిడఁ దూఁగు నాతనికిఁ దొయ్యలు లాపెకు సాటి రా రొరుల్.

కం. ఆచారపరులు సుకృత
ప్రాచుర్యము వొల్చువారు పరమోత్తములౌ
నాచారుశీలురకు లో
టే చక్కంగాన రా దహీనులు వారల్. 4

తే. గీ. రాజపూజ్యత గలదు మర్యాద గలదు
పాఁడి పంటయుఁ గల దూరివారలెల్ల
వారిసంపత్తిఁ జూచి యవారి సుఖము
నందుచుందురు వారిపెంపట్టి దగుట. 5

తే. గీ. ఎఱుఁగఁడు దురన్న దుర్దాన హీనకృతుల
నెఱుఁగఁ దప మెట్టిదియు శిష్యు లెపుడుఁ గొలుప

వేదశాస్త్రసద్గోష్ఠి నా విప్రసతి
యుండు కాలమ్ము గడపుచు నుండియుండె. 6

కం. సంతానము లేదనెడి కొ
అంత యొకటిదక్క నా ధరాసురసతి నే
చింతయు లే దక్కఱటన ని
రంతర మయ్యనఘవార్త వ్రతము లొనర్చున్. 7

సీ. నాగప్రతిష్ఠను నాగస్తోత్రప్రకా
రమునఁ గావింప వ్యర్థంబె యయ్యె
నశ్వత్థవృక్షాన శాస్త్రోక్తవిధిని ప్ర
దక్షిణమ్ములను వ్యర్థములె యయ్యె
నాంజనేయస్వామి నారాధ్యుఁగా నెంచి
వ్రతమొనర్చినను వ్యర్థమ్మె యయ్యె
సంతానగోపాలు సాఁగిలి మ్రొక్కి సం
తానమ్ము గోరి వ్యర్థమ్మె యయ్యెఁ

తే. గీ. గాని విను వన్నమాటయే గాన రాద
అమహోమహా నిల్లాలి కనుదినమ్ము
నేదియో యొండు సంతతి కాదరమున
వ్రతమనెడిపేరఁ జేయు నప్పరమసాధ్వి. 8

వ. ఇట్లు వ్రతోపవాసాదులతోఁ గొండొక కాలమ్ము గడచె నంతట నాపుణ్యదంపతులకు వార్ధకవయస్సు దాదాపుగఁ గనవచ్చె నట్టితఱి నొక్కెడఁ బార్వతి పరమేశ్వరునితో నిట్లు వక్కాణించె. 9

కం. ఎఱుఁగుదురో ! యెఱుఁగరో ! యు
ర్వరలో నొకవిప్రసాధ్వి పలువ్రతములు దే
వరల నొకరి ననసేటికిఁ
దరువుల నయితమ్ము నోముఁ దనయునికొఱకై. 10

తే. గీ. ఆపె పడుచున్న కష్టిమీ కవగతంబు
కాదుగాక మాసమున కొక్కదినమేని
రెండుపూటలు దినదు పరుండు స్థండి
లమున జాలిగ నుండు నయ్యమతెఱంగు. 11

కం. మనల గుఱియించి యాద్విజ
వనితామణి చేయకున్న వ్రతములు పెక్కుల్
పొనరిచె నేపేవియొ! స
ర్వవిలింపాత్మకులు మీరు వంచన తగునే! 12

ఉ. కొందఱు సూర్యునింగుఱిచి కొందఱు చంద్రుగుఱించియున్ శశా
నందుగుఱించి కొందఱును నన్ను మదంశము గీర్వధూటి నా
యిందిర నాపెభర్త నిటు లేరికి నెందు లగించుఁ జిత్తమం
దందున నిల్పి నోతురు సమస్తము దేవరకే ఘటించెడిఁగా. 13

తే. గీ. ఆకసమునుండి పడెడిఁ దోయమ్ము చాల
వఱకు సంద్రమ్ములోఁ గొంత వారిమాత్ర
మక్కడక్కడఁ గురియు సమస్తమవల
నబ్ధికే చేరు దేవర కఖిల మెఱుక. 14

కం. ఫలదాతలు మీరలు మి
మ్ములనే సేవింత్రు తత్త్వము నెఱింగిన యో
గు, లితరు లితరులఁ గొలుతురు
ఫల మిడ కెటు తప్పు మీకుఁ బరికించినచో. 15

వ. ఇట్లు లంబిక యాబ్రాహ్మణోత్తము నిల్లాలిం గుఱిచి పరమేశ్వరు
నితోఁ బ్రసంగించుటయు నమ్మహాదేవుండు. 16

చ. కలికిరో! నీవు చెప్పెడిప్రకారము సర్వము న్యాయ్య మెవ్వరి
మ్ముల నెవరింగుఱించి తపముం బొనరించిన నాక చెందు నీ

వలసిన భార మున్నయది వారలకోరిన నాఁటి, నిక్క...
పలికితి నీవు, బ్రాహ్మణునిగావ్య మహోత్తమునిఁ [illegible]. 17

తే. గీ. సంతుఁ గోరి తపించెడి సంతుగాని
యేదిగాని పురాకృతం బెఱిఁగి యాయు
వలయు నీవేని నేనేని వరిగి । ప్రసూతి
మట్టు లొసఁగిన వారల రబ్బు పసిపు. 18

కం. తెలివియుఁ దేటయు మిక్కిలి
గలవాఁడే యయ్యు వాఁడు గలికాలవశముగా
వలచి చెడి పేరు చెఱచుగా,
ఖలుఁడగుఁ బ్రాకృతులనిక్కగతి యటులుండెన్. 19

ఆ. వె. దాసిఁ దప్పఁ ద్రోయఁగా నేను నేరను
గర్మగతికి ముక్తిఁ గాక యున్న
దా విముక్తి లేదు తరళాక్షి । యోజింప
తులఁ దలంప నాకుఁ గలుగు జాలి. 20

వ. అందులకై యోజించుచుంటి నట్టులే కావున్న నింక మున్నున్న యమ్మహాసాధ్వికోర్కె నెఱవేర్చి యుండు నవసరమునఁ బరమేశ్వరి పరమేశ్వరున కిట్లను. 21

చ. ఎఱుఁగనివాండ్రతో నాడువుఁ డిట్టివి దేవ! సత్త్వ: కర్మ మె
వ్వరికిని భోజ్య మన్ననుడి వాస్తవమే యగుఁగాక మీరు నీ
శ్వరబిరుదంబు వర్తిలెడి సర్వసమర్థులు మీరు మున్మున
డ్డరు హరిముఖ్యు లెయ్యది గడంగి యెటుల్ తలఁకిం దొనర్చినన్. 22

కం. కర్తు మకర్తు మితరథా
కర్తుం శక్తులరు మీరు గరిమమ్మున ము
మ్మూర్తు లెఱుంగరు కొండొక
నేర్తున్ మీగరిమ మెఱిఁగి నేర్పున మెలఁగన్. 23

ఉ. మీ రెఱి యెట్లొనర్చినను మిన్నక చూచుటె తప్పు వేల్పులం
దేలను "గ" మ్మటించనని యేఁ గనిపెట్టితి మౌనినాతిరిన్
గూరిమిఁ గల్పకల్పములఁ జెడక దేటి యాయు విప్ర మీ
పేరిమి నెవ్వ రాఁగి రతివేలము మీర్చుచు కద్ద మున్నదే? 24

వ. మీ నిరుపాధిక కారుణ్యముం గొనియాడ నే నెంతదాన నది యటు లుండె నిప్పుడీ విప్రసాధ్వీమణికి నొసంగు కొమరుండు దుష్ప్రవర్తనుం డగుటకుంగల కతంబు వినఁగోరెద నావుడుఁ బరమేశ్వరుండు.

చ. వినుము తలోదరీ! మఖము విప్రుఁ డొనర్చెను బుత్రకోస మం
దున నొక ఋత్విజుండు స్వరదోషము రా మను పుచ్చరించె దా
నిని యజమానుఁ డారసి యసంద్యుని నాతని జూచె నంత నా
యనఘుఁడు క్రుద్ధుఁడై ద్విజవరాగ్రణి నిట్లు శపించెఁ గ్రన్ననన్. 26

వ. అయ్యా! నాకు మంత్రోచ్చారణమ్మునెడఁ గల్గిన స్వరదోషంబునకుఁ గతం బనివార్యంబగు నా పుణ్యంతగాని నా ప్రమాదంబు గాదు నీవు తత్త్వమ్మును గమనింపక నన్ను మూర్ఖయని దూఱితివి కావున. 27

శా. నీకుం బుట్టు తనూభవుం డగు జగన్నింద్యుండు మూర్ఖుండు దు
ర్భిసుండున్ విటుఁ డంగనాజితుఁడు నీ తేజంబు కుంచించు వాఁ
డకాలుష్యము లేని నన్నుం గని నీ వేమేమొ దూషించి తా
పాకం బూరకపోదు కట్టిఁడుఁపున్ బల్మాట లింకేటికిన్. 28

వ. నావుడు నమ్మఖకర్త పశ్చాత్తాపంబు నొంది నాయొనర్చిన తొందరపాటు క్షమింపుమని యమ్మునికాళ్ళపయిం బడి యనునయించుచు.

ఆ. వె. ఎవఁడుగాని మూర్ఖుఁడేని పూజ్యత లేదు
విప్రుఁడైన వేఱ చెదకపలెనె!
పశువురీతి శూద్రుఁబాతి మూర్ఖుండైన
బ్రాహ్మణుండు కర్మబాహ్యుఁ డరయ. 30

కం. ఏరా జేలెడి భువిఁ బెం
పారఁగ మూర్ఖుండు పూజ్యుఁడై విప్రుఁడు భూ
దారుం డాతఁడు నింద్యుం
డారాజ్యము విడుచు టొప్పు ననఘులు విజ్ఞుల్. 31

కం. తనదేశమ్మునఁ గల మూ
ర్ఖుని విప్రుని రాజు దున్నుకొనువానిఁగఁ జే
యనగున్ బన్నిదుశూద్రునిఁ
గనుగతి నవ్వానిఁ జూడఁగాఁ దగు నెందుఁగా. 32

కం. భూసురశూన్యంబుగఁ దాఁ
జేసినసుం గర్మ మొకటఁ జేయఁగవచ్చున్
బో! సేయరాదు మూర్ఖుని
బోసేయఁగఁ బెట్టి యెట్టి మునప్పననేనిన్. 33

కం. జడుఁడైన విప్రునకు నె
వ్వఁడు నేమియు నీయరా దవశ్యమయే నె
క్కుడుగ నిడక వొట్టకు సరి
పడునన్నము పెట్టి పంపవలయుం బ్రాజ్ఞుల్. 34

ఉ. భూపతిచేత మన్ననలు వొందఁగ నర్హుఁడు గాఁడు దైవతా
శాపరిపూర్తికిం దగిననత్కృతికిం గొలఁగాఁడు పైతృకో
ద్యాపన మాచరించుటకుఁ దజ్ఞులు పిల్వఁగ నమ్మతింప రిం
కేపని సేయఁగావలయు నిట్టిసుతుం గని బుత్త్విగుత్తమా? 35

తే. గీ. అయ్య! బుత్త్విజ! సంసారమందు మూర్ఖ
పుత్రతకు మించుకష్టమ్ము పుడమిఁ గలదె?
అంతకన్నను జావు మే లన్య మేది
యేనియు భరింపనగుఁ గృపఁ బూను మనఘ! 36

వ. అని యెడతెగని సంతాపంబున వేదు నయ్యలఘునియెడఁ గరుణించి
యాబుత్త్విక్సత్తముం డిట్లను. 37

ఉ. రొంటికస్త్రము నడుమం గినిసి యూడిచి వేసెను విన్ము నట్టులే
రొండవిష్ణు జపించుచు నుదుటం దతిమూర్ఖుఁడై యయ్యెఁ బిమ్మటన్
గంధము నెన్నుదుటం బెట్టంగి రాంకునిమిత్తిని వంశమెల్ల దా
నం దరియించుఁ దిప్పుడిది నామది వేదము నమ్ము మెమ్మెయిన్. 38

వ. ఇట్లు సుస్త్రీగర్భస్థుండు దతనియెడఁ గరుణించె నక్కాతమ్మున
సివిప్రునిమునమెసంగు పుత్రుఁ డైహికానందమునకు లేశము
నుపకరింపఁడని యోచించుచుండి నప్పుడు నంబిక యిట్లనియె. 39

కం. కొలము తరించుటకే యిది:
తలఁపిడి సంతతిని గోరుఁ దజ్ఞుఁడు తాప్ర
త్ఫలమున్నయపుడు మీరిటు
పిలంబన మొనర్పనేల! విశ్వేశానా? 40

వ. ఇట్లు జగదీశ్వరి ప్రోత్సహించుటయు నవ్విప్రదంపతులకు నీశ్వ
రుండు కొమరు నను్గ్రహించె నక్కొమరుండు శుక్లపక్షపాకరుం
బోలె దినదినప్రవర్ధమానుండై యలరారె. వానికి యజ్ఞదత్తుండని
యన్వర్థంబగు నామంబిడి గర్భాష్టమకాలంబున నుపనీతుం బొనర్చి
తండ్రి వేదంబు చెప్ప నుపక్రమించెం గాని యాబాలకుండు లేశ
మును బఠింపక తండ్రికి లోఁగక యాటపాటలకు మరిఁగి యెందు
లకుం గొఱగాక తిరుగం జొచ్చె. 41

కం. కల దందముఁ జందమ్మును
గల దెంతయు బుద్ధిమత్త కలుషితమై యా
తెలివి సమస్తము నాటల
నెలమిం గలిగించి చెఱచె నేమన వచ్చున్.‌ 42

ఆ. వె. లేకలేక పొడము తోక మ్మగుటఁ జేసి
గారవ మెక్కుడుగను గడలుకొల్పి

తల్లి కపటరీతిఁ దనయుఁ గాపాడుటఁ
జేసి వాఁడు మిగులఁ జెట్ట యయ్యె. 43

ఆ. వె. విప్రబాలకుండు వెదురుబొంగును పంప
కున్న యెడల రాచపున్నవలకుఁ
గాక దొమ్మరాటకత్తియ * పద్ధతి
కగ్గమగు నటందు రార్యు లెందు. 44

కం. కావున బాల్యమునందున
ధీవరులు తనూజు నెఱిఁగి ధీ గలుపినచో
దేవప్రియుఁడగు నొందెడ
దేవానాంప్రియత గూరి దృష్టంత యగుడా. 45

కం. గారమ్ము కుఱ్ఱలకు నప
కారమ్మొనరించు శిక్ష గరపినచో నం
స్కారమ్ము గల్గియది యుప
కార మ్మొనరించు నెఱుఁగఁగాఁ దగు గేస్తుల్. 46

వ. ఆబ్రాహ్మణుండు సర్వమ్ము నెఱింగినవాఁ డగుటంజేసి సర్వవిధమ్ములఁ గొమరు విద్యావంతు నొనర్ప యత్నించెంగాని తల్లి వాని పట్టుగా నుండి సంజ వార్చకున్నను వార్చెననియుఁ బారమ్ము చదువకున్నను జదివెననియు భర్తకుంజెప్పి వానికి శిక్ష లేకుండఁ జేయుఁచు గాలమ్ము గడపందొడంగె, నిట్లు యుక్తకాలం బతిక్రమించె. 47

మ. పదియాఱేఁడుల ప్రాయ మంతటను సంప్రాప్తించె వేశ్యా జనా
స్పదముల్ దూరుట వాంఛకవ్వియలతో సంబంధబాంధవ్యముల్
మదిరాస్వాదన మాదిగా సకలదుర్మార్గమ్ము లాయీడు కో
విదవిందుర్యం బొనరించి నేర్పఁదొడఁగెన్ విప్రుల్ గడున్ రోయఁగన్.

* టిప్పణి : పద్ధతి = రీతి, (పద్-హతి) కాలిబాట.

ఆ. వె అంకినంతవట్టు నమ్మకుఁ నయ్యకుఁ
దెలియకుండ నింట దేనినేని
గొనుచుఁ బోయి వేశ్య కూఁతుల కిడుచుండెఁ
దల్లి యెఱిఁగికూడ దాఁచుచుండె. 49

తే. గీ. ఏకపుత్రవిషయమిటు లెల్లగతుల
గారమునకుఁ గారణమయి కడకు విప్ర
బాలు నన్నివిధమ్ములఁ బాడుచేసి
యిహముఁ బరమును లేకుండునెగ్గు గూర్చె. 50

తే. గీ. అగునుగా కొక్కఁడే కొడు కకట! "గడ్డ
పారతో మక్కు గుట్టించువారు" గలరె!
అనుచు బందుగు లితరులు నాడఁదొడఁగి
రిట్లు గతియించెఁ గాల మొక్కింత పిదప. 51

కం. జనరునకు రాజుగా రి
చ్చిన పచ్చల యుంగరమ్ము చేఁజిక్కుడు దా
నిని దెచ్చి వేశ్యకన్యక
కు నొసంగెనెఱుంగఁ డతఁడు కొడుకుచెయిదమున్. 52

శా. "పుత్రం మిత్రవ దాచరే" త్తనువయస్ప్రా ప్తిన్ గుమారుం డిటుల్
శత్రుండై చరియింపఁ దండ్రి మిగులన్ సంతాపముగా జెంది యే
మాత్రమ్మో కలిగించుకో జనని సంబాళించు నిట్లొటఁ జా
రిత్రం బెంతయుఁ బాడువాటి కడు దుర్వృత్తుండు వాఁడై చెడెన్. 53

వ. అంత నొక్కనాఁడు తండ్రిస్నానార్థం బరిగి వచ్చుచుండఁ గొందఱు
కొడుకు నీడువాం డ్రొక్కెడ గుంపుగాఁ గూరుచుండి యేకసక్క
ముగాఁ దమలోఁ దా మొనర్చుకొను ప్రసంగమ్ములో నీపచ్చల
యుంగరపుఁ బ్రసక్తిం దెచ్చి యయ్యది యీబ్రాహ్మణుని హస్తమ్మున

నుండి వెలిబూదితో నలందుదుటకన్ను రోకన్నెమిన్న హస్తం
బలంకరించుటయె నపుంసకుండని యొకఁడును, వేశ్యాంగుఁడు వేని
కీయుదంతంబు చెప్పినపడో నాప మిత్రాహ్మణోత్తమునకు మాట
వచ్చునని యుమ బ్రతిఁగించుకొనుచుండుట చెవిం బడి యావిప్రసత్త
ముం డింటికిం జని చనినపోడిన భార్య నిట్లు ప్రశ్నించె. 54

చ. నృపవరుఁ దల్లనాఁ డొసఁగెనే ! యొకపచ్చల పేర్మియుంగరం
బపరిమితప్రదీప్తి ఘని నుయ్యెది నీ కిడినాఁడ నీవు ద
ద్రపరిచితే ! యనంగ నది లద్దయు గుప్తము చేసితిన్ సఖే !
యిపు దలదానితోడఁ బనియేమి ! భుజింపుఁడు ప్రొద్దు వోయెడిన్.

వ. అని యాసాధ్వీమణి గంభీరంబుగా నుత్తరం బొసంగెఁ గాని భర్త
స్నానార్థం బరిగి వచ్చినతోడనె దానింగూర్చి ప్రశ్నించుటేఁ గార
ణం బుండకపోదని యనుమానించి వెలవెలఁబోవుచు గదిలో నున్న
కతనఁ దనపేటిక దెఱచి చూడఁగీలుగా మిత్రుడు దేవతార్చనపు
వలయు నుపకరణంబులు సమకూర్చుచుండె పట్టెలు నాముహూనీ
యుండు మరల నిట్లు ప్రశ్నించె. 56

చ వెలవెలఁ బోవుచుంటి వది వేశ్యకుఁ జిక్కెనదంచు నూరిలో
పల నది రేఁగె నీకొడుకు వారతసోదరులందు దేవికో
వెలగల యుంగరంబు పృథివీపతి యిచ్చిన దిచ్చెనేమొ ! నీ
వలనన వాఁడు పూర్తిగ నపాత్రశిరోమణి యౌచుఁ బాడఱెన్. 57

చ. నది యది విన్నదే మొదలు చాల మనంబు తపింపఁజొచ్చె నీ
కొడుకుకతాన వంగడము గుందెడు నేడుతరమ్ము లిట్టులన్
చెడు నిటు గౌరవమున్ నలుపఁ జేడియరో ! యన నాలకింప వి
వ్వుడు సకలంబు నాసుదులు బుద్ధికి నెక్కెనె ! లాభ మేమిఁకన్.

తే. గీ స్వామిబలెఁ జూడఁగా వచ్చు బాలు నైదు
వత్సరమ్ములు పిమ్మట వత్సరదశ

కమ్మ దాసునిబలెఁ జూడఁగావలెనని
యూరకే చెప్పిరే! పెద్ద లువిద! వినవె. 59

కం. చెవి నిల్లు గట్టుకొని నీ
కువిదరో! గారమ్మ వలని యుత్పాతంబుల్
దవిలి వచించితి వినవై
తివి కుఱ్ఱఁడు చెడియె నిపుడు తెలిసిన నేమౌ. 60

వ. నావుడు నాయిల్లాలు గలంగక ధైర్యంబు దెచ్చికొని. 61

తే. గీ. ఊరిలో నోర్వలేక యయోగ్యు లెవరొ
మీరు విన నేదియో పల్కఁ గ్రూరులైన
వాండ్రనుడి నమ్మి పసికుఱ్ఱవాని శిసువు
గాని చెయ్యల నమ్మట గలదె యెంచు. 62

చ. చదువఁడుగాక యెల్లపుడు శైశవమందునె! విజ్ఞులైరె! మం
చిదశలు జాతకమ్మునకుఁ జిన్నతనమ్మున వచ్చినప్పుడే
చదువు లభించు నం చెవరిజాతకమో గని మీరు చెప్ప నే
నది విని యుంటి మీసుతున కట్టిద రాకెటు వచ్చు సిద్ధియల్. 63

చ. ఇరువదియేండ్లు వచ్చునటు కెందఱొ మూర్ఖులుగాఁగ నుండి య
ప్డటిమటిఁ గాశి కేగి విబుధాగ్రణులై చనుదెంచి రంచు నె
వ్వరినిగురించియో యెపుడొ వాకొనియుంటిరి మీరు పుత్రకుం
డరుదుగ నట్టులే విబుధుఁ డయ్యెడినేమొ? సుతాల మబ్బుచో. 64

తే. గీ. ప్రొద్దు వోపుచున్నది భోజనాన
కపుడు గుఱ్ఱనిచదువుమా టరయ వచ్చు
దేవతార్చన గావిందు దేవునియను
కంపయే సర్వమునకును గారణంబు. 65

వ. ఇట్లు తొందరపెట్టు నిల్లాలికి యజమానుం డిట్లను. 66

తే. గీ. తండ్రి ఋణ మొసరించుచోఁ దనప శత్రు
వట్టులే వ్యభిచారిణి యైనతల్లి
అందకత్తె యిల్లాలును నట్లె పండి
తుండు గాని కొమరుఁడు శత్రుండు వినుము. 67

ఉ. పండితులైన విప్రుల సభాజితులం బొనరింప నబ్బు నా
ఖండలలోకసౌఖ్య మని శ్మ్రవతు లెంచి ధనంబు రత్నముల్
మందనముల్ మొదల్ మనసు మన్ననమై సొసఁగంగ బోగపున్
రండలఁ జేర్చ గౌరవము రాజుల కుండునె ? విప్రజాతిపై. 68

కం. దానము చేయని ధనికుల
కేనంబును లేదు లేద యితరము చెడుగొ
మానిసికి దాన మిచ్చిన
వానికి నరకంబు విధిగ వచ్చుం జూమ్మీ! 69

వ. నేను బాత్రుండ నని యెంచి తేఁడు నాకు ననర్ఘంబగు నుంగరమ్ము గారుత్మతమణిమయం బొసంగ నయ్యది నీయుజాగ్రత్తం జేసి వేశ్యాగృహమ్ము చేరుటకన్న నింకొకశోచ్యదశ యుం గలదే ? "ఆత్మావై పుత్రనామాసి" యని యుంటం జేసి యీదోషంబు సర్వదా నాయంద సంక్రమించి నట్లయినది. ఇందులకు నీవు కారకురాలవు. 70

ఆ. వె. నీకు జంకి నేను నిగమమ్ముగాని శా
స్త్రంబుగాని యెట్టిచదువుగాని
చెప్పఁజాలనైతిఁ జెడుగయ్యెఁ గొమరుండు
సానిపిల్ల కేను శ్వశురుఁడైతి. 71

తే. గీ. నాకు దేవతార్చనకు మనంబు చొరదు
భోజనంబు నొనర్పఁగ బుద్ధి చొరదు

నన్నుఁ గని యూరిజనములు నవ్వుచుండి
రేది ? యుంగరమును జూపు మిగురుఁబోఁడి. 72

కం. "యో ఒ యోనా" శ్రుతివాక్యము
నాయందె సమన్వయించె నాపితరుల కీ
దాయాదుకతన నరకం
బోయతివా ? తప్పు పెట్టులోకద ? యింకన్. 73

తే. గీ. ధర్మశాస్త్రమ్ములందు గాడ్దలను సూక
రముల వేశ్యల మును లొకరాశిలోనఁ
జేర్చి తద్వ్యక్తి కొకచె పాచితము నొడివి
రేమెఱుంగుదు గారమే యెఱుఁగు దీవు. 74

వ. ఇట్టు లేవపడు భర్తకుఁ గోపోపశాంతి సేసి యాసాధ్వీమణి యుంగరమ్ము కలదనియు నయ్యది చాల భద్రమ్ముగా డాఁచితిననియు నెవ్వరో యాపేశ్యకూఁతున కట్టి యుంగరమ్ము నిచ్చియుందురేమో యనియు మానిసిం బోలు మానిసింబలె వస్తువుం బోలు వస్తువులు నుండవచ్చు ననియు నెట్టెట్టులో సమాధానంబు చెప్పి దేవతార్చన యొనర్చునట్లును నభ్యవహారంబు సల్పునట్లును దననేర్పుకతన సంఘటించి పదంపడి పెట్టె వెదకిన నందుంగరంబు లేమికిఁ జింతించుచు మరల మరలఁ జూచినదే చూచుచుండ నాబ్రాహ్మణోత్తముం డచ్చోటికి వచ్చి యాపెముఖకళం బట్టి యథార్థంబు గుఱితించి. 75

ఉ. ఇప్పటికేవియున్ దెలిపెనే ? సుతు నేగతిఁ బాదొనర్చితో,
ముప్పోనఁ గూర్చు గారమని మొత్తికొనన్ వినవైతి లాలనం
బెప్పుడు బిడ్డలం జెఱచు నించుక తాడన మున్నకుట్టిలే
గొప్పసభాస్థలంబులను గోవిదమాన్యులు గాఁగలా రిలన్. 76

తే. గీ. ఉంగరము పోయె నంచు నే నంగలార్వ
నప్రతిష్ఠకుఁ గలికి ? నే నంగలార్తు

విహముఁ బరమును జెడుకట్టు నేలకంటి
నంచు నే నంగలార్తు నేమనఁగలాఁడ. 77

చ. చదువని యొక్కఁ డున్నయెడ జారుఁడొ చోరుఁడొ యయ్యు వాఁడు నో
వివజనమాన్యమైన పదవిన్ బడుఁ గొంతగతించుమీఁద నె
య్యదియును దెల్వి లేని విటు నాగరికోల్ గటుఁ జుల్కఁ జేసి నె
ట్టుదు రవమాన మెయ్యది జడున్ గొడుకుం గనుకన్న మానినీ. 78

తే. గీ. ఈశ్వరుంగూర్చి తపియింప నిట్టికొమరు
నిచ్చె నీకున్న మేలగు నింతకన్న
సంతు గలవార లెందఱు ! సంతు లేని
వార లెందఱు ! జగమున వామనయన ! 78

వ. ఇట్లు విచారించు పెనిమిటికి నాసాధ్విమణి యేమియుం బ్రతిచెప్ప నేరక మిన్నకుండె గోడచాటున డాఁగిన యజ్ఞదత్తుండు తలిదండ్రుల యారాటం బెల్ల నాలకించి తండ్రివలని భయమున నింటికిఁ దిండికి నైతము రాక గ్రామంబునన యుండి యెట్లో కాలమ్ము గడపుచుండె.

తే. గీ. తల్లి కొమరునికొఱకునై యుల్ల మెరియఁ
జింత సేయుచు భర్తకుఁ జెప్పనోడి
పరితపించుచు నుండె నా బ్రాహ్మణుండు
గడువిరక్తిని మది రాయిగాఁగ నుండె. 81

ఉ. పచ్చలయుంగరమ్ము గొనుపంకజలోచన కొంతకాల మే
యొచ్చెము లేనిఫక్కి మరునూడిగ మొక్కటెకాక భుక్తికిన్
వెచ్చముగూడ నిచ్చి యలవిప్రసుతున్ గఱఁగించె నంత ని
ప్పచ్చర మేటికంచు నలవారవిలోచనతల్లి యల్లనన్. 82

వ. అల్లునిం జేరంబోయి హితం బుపదేశించునదియుంబోలె నిట్లనియె.

కం. నీతల్లియు నీతండ్రియు
మాతెఱవంగూడి యిచట మంతనమున నా

చేతోజాతుని వశమగు
నీతత్త్వము దెలియ కెందు నెమకి పదపడిన్. 84

వ. హతాశులై విచారించుచున్నట్లు వినవచ్చినది, అది మొదలు నాకుఁ గడుంగడు దుఃఖంబు పొడముచున్నయది నాకు నాకొమిరెయందున్ బలె నీ తల్లిదండ్రులకు నీయందుఁ బ్రేమం బగ్గలమ్మగదా? నీవెప్పటట్ల మీయింటనుండి నిదుర కిక్కడికి వచ్చుట నా కిష్టంబు అట్లు గాకున్న వారలయునురు మాకుఁ దగులక మానదు. 85

చ. తపసులలోన నుత్తముఁడు త్వజ్జనకుండు భవత్సవిత్రినో
నుపమకు వచ్చుసాధ్వి లెట నుండఁగఁబోరు ధరిత్రి వారియు
ల్లపుఁబరితాప మయ్యెది తలంచిన నామది గంపమొందుఁ ద
త్కృప యది మాకుఁ గావలయు నింటికి నేగుము రమ్మ పిమ్మటన్.

వ. వేశ్యమాత మృదువైన శిష్ట్రవణోపాయంబు చింతించి యిట్లుపదేశం బొనర్చుచుఁగిదిఁ బలుకుచుండినను గొన్నిదినంబులదనుకఁ దన ప్రియురాలి యనురాగభరంబు సడలకున్కి నెచ్చటనో భుజించియు భుజింపకయు నటకు వచ్చుచుం బోవుచుఁ గాలంబు నెట్టుచుండె నంతఁ గార్తికమాసంబు తారసమగుఁడు గార్తికనక్తవ్రతంబు లొనర్చువారును దీపారాధనంబు లొనర్చువారును సోమవారవ్రతంబు లొనర్చువారలునునై పురంబు పరమేశ్వరసభాజనమయంబై విలసిల్లుచుండె యజ్ఞదత్తునకుఁ గడుపునిండఁ దిండి లేనికతనఁ గాలంబు చాల దుర్ఘటంబుగ జరుగుచుండె. 87

తే. గీ. జ్వరము లేని లంఘనములఁ జాల నవసి
యున్న యజ్ఞదత్తునకు వాఁ డన్నరాశి
యీశ్వరుని దేవళమున నదృష్టవశత
దృష్టిగోచర మగుడు నింకేమి చెప్ప. 88

వ. కార్తికసోమవారవ్రత ప్రయుక్తంబగు సంతర్పణంబునకుఁగా నేర్ప
డిన మృష్టాన్నంబు వండ నారంభించినది మొదలు యజ్ఞదత్తుం
డాదేవాలయమ్మునందె కాచికొని సమయమ్ము వేచియుండె. 89

సీ. ఒకమాఱు దేవళానకుఁ బ్రదక్షిణముగాఁ
దిరుగువారల వెంటఁ దిరుగుచుండు
నొకమాఱు నచటఁగార్తికపురాణము చెప్పు
పౌరాణికద్విజుపజ్జ జేరు
నొకమాఱు శ్రీకంఠునకు నభిషేకించు
న్యాసమంత్రములు విన్నటు నటించు
నొకమాఱు దర్శనానకుఁ బోవుజనులతో
గర్భాలయము సొచ్చి కాంచు శివుని.

తే. గీ. నేమి చేసిన నన్నంబు నెపుడు దొంగి
లింప వీలగునో? యనులేకి బుద్ధి
తప్ప లేశము సద్బుద్ధి తనకు లేక
యజ్ఞదత్తుండు మెలఁగె నయ్యభవుగుడిని. 90

వ. అంతఁ గొండొకసేపునకుఁ బ్రొద్దు గ్రుంకె నభిషేకంబుల యలజ
డియు నీశ్వరుఁ సందర్శింపవచ్చువారల మొత్తిడియును దగ్గె విఁద
బ్రాహ్మణభోజనంబె కడమగా నుండు నెడ నాయన్నరాశి యున్న దేవ
గృహంబు ద్వారంబున కడ్డంబుగా నవశంబగు నిద్రతోఁ బాచకుండు
పరుండి యుండె నంత యజ్ఞదత్తుండు. 91

ఉ. పండిన యాఁకటన్ బడలి పాచకు నిద్రితు దాఁటి చేత న
న్నంబును దక్కువస్తువులు నక్కి యటఁజా దిససాఁగె ముందుగాఁ
ద్ర్యంబకమూర్తి కెత్తెటులో హస్తము చూపి అనంతరంబు ని
ద్రం బడియున్నపాచకుఁడు తత్తఱపాటున లేచి చూచుచున్. 92

వ. అటు నిటు నెటుగాని సురింగి పోవుట కవకాశంబు చిక్కమింజేసి యెట్లో పాచకుం దప్పించికొని యేగుచుండ వెంటఁబడి పాచకుండు తన కందుబాటులోనున్న యాయసపుదర్వితో నొక్కమోఁదు మోఁది నంత నాబ్రాహ్మణపుత్రుం డాలయప్రాకారంబునన నాదెబ్బతో విగత ప్రాణుండై పడియె నయ్యెడ యమదూతలరుదెంచి వానిం గొనిపోవ నుద్యమింప వారల నవలికి నెట్టి శివదూత లాయజ్ఞదత్తుని గైలాసం బునకుం గొని పోవఁ బరమేశ్వరుం డాదరించి ప్రమథగణంబులతో పాటు గౌరవించుట విని ధర్ముండు చిత్రగుప్తసహితంబుగా నీశ్వర నికటమ్మున కేతెంచి నమస్కరించి చిత్రగుప్తుండు లిఖించిన యజ్ఞ దత్తుని పాపంబును బ్రత్యక్షరంబును వినిచి యిట్లు ప్రశ్నించె. 93

తే. గీ. ద్విజకులమ్మునఁ బుట్టె నందె యొకనాఁడు
వార్చినట్టులు లేదు దేవళమునందు
దేవరికి పండియుంచిన దీడివిని గ
శంకితముఁ జేసి వీఁడయ్యెఁ బంకిలుండు. 94

ఉ. ఏమి మహాత్మ! వీని కెటులిచ్చితి దివ్యపదమ్ము వీఁడెటుల్
నీమదికెక్కె వీఁడు కడునింద్యుఁ డయోగ్యుఁడు బోలెఁడుండె నీ
పామరు పాపముల్ తెలుపవచ్చితి దేవరకిట్టులైనచో
సామి! యఘంబుసల్పుటకు జంకెడి ప్రాణిజగాననుండునే! 95

కం. ఏమంత్రము జపియించె మ
తేమహనీయులకు సేవ నీతఁ డొనర్చెన్
పామరుఁ డతితరవేశ్యా
కాముకుఁ డివ్వాఁడు ముక్తి గైకొనుటెట్టుల్. 96

కం. దూతల పొరఁబాటని మ
చ్చేతమ్మునఁ దోఁచి యిటకు శ్రీంత! కదున్

భీతిలుచు మనవి సేయుట
క్లేతెంచితి సైఁపవలయునిటఁ దప్పున్నన్. 97

వ. నావుడుఁ బరమేశ్వరుండు మందహాససుందరముఖారవిందుండగుచు
దండధరున కిట్లనియె. 98

తే. గీ. పెద్దపాపమ్ము లేవియు వీఁడొనర్పఁ
డట్లనఁగనేల ! చేసెనే యనుము కార్తి
కమున సోమవారమున నేమమున వీఁడు
పోషణ మొనర్చె నాసాయమును గడంగి. 99

కం. నను సేవింపఁగ వచ్చెడి
జనములనహవాస మబ్బె సాయంకాల
మ్మున మెక్కె భక్తమును నా
కు నివేదన చేసి తెలిసి కొంటివా ! లేదో. 100

తే. గీ. అఱయావరణమ్మునం దసుపు లూడ్చె
నన్నిటికి మించినట్టి పాపాపహంబు
సోమవారోపవాసంబు సురిఁగె దాన
వీనిపాపమ్ము లన్నియు వీఁడు సుకృతి. 101

చ. ఎఱుఁగడుగాక వీఁడు ఫల మిట్టిది గల్గెడు నంచు నాఁకటన్
బొరలుచుఁగూడ నా కిడక భుక్తి యొనర్చినవాఁడు గాఁడు దు
శ్చరితుఁడె యయ్యు ధర్మ్యుఁడయి సన్నిధిముక్తికి నర్హుఁ డయ్యె నీ
నిరయము వీని కెక్కడిది ! నేరక వచ్చితి ధర్మసూక్ష్మముల్. 102

తే. గీ. కొన్ని యుత్సర్గములు శాస్త్రకోటి నుండుఁ
గొన్ని యపవాదములు వాని నెన్నునపుడు
బాధ్యబాధకభావంబు బాగుగా నె
ఱింగి శిక్షింపవలయు ధర్మిష్ఠుఁ డెపుడు. 103

కం. వ్రతములు జపములుఁ దపములుఁ
బతితులను దరింపజేయుపనికి జనించెన్
గృతపాతకములనెల్లఁ
హత మొనరిచి యవ్వి ముక్తి కర్హులఁ జేయున్. 104

వ. వీఁడు మాత్రంబకాదు వీనిజననంబుకతన వీనివంశంబెల్లఁ దరించెఁ గార్తికమాసంబెల్లఁ బరమపవిత్రం బందు సోమవారంబు నాకు మిక్కిలి ప్రీతిపాత్రంబని యెఱుంగననగు నమశంబునకు నమస్కరించి దండధరుండు తనలోకంబున కరిగి తనయనుచరులతో నిఁక నెన్నఁడును గార్తికసోమవారవ్రతపరుల దరికిఁ బోకుఁడునిది యని శాసించె నిది కార్తికసోమవారవ్రతమహత్త్వంబు దీని శ్రవణమననాదులు పాపావనోదకంబులను శ్రేయోదాయకంబులు నని సూతుండు శౌనకాదులకు వాక్రుచ్చె. 105

కం. దేవా! యాపత్తైలం
తావద్వ్యాఖ్యగద! దేహదార్ఢ్యముతగ్గెన్
సేవించుచుంటి నిన్నును
నావార్ధక్యమ్ము నీవు నడపుము పేర్మిన్.

ఇది
శ్రీ కార్తికసోమవార వ్రతము
సమాప్తము.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః
శుభమస్తు - అవిఘ్నమస్తు

శ్రీ స్కాందషష్ఠి వ్రతము.

వ. శ్రీమద్విజయవాటీనివాసా । కృత్తివాసా। మల్లికార్జునదేవా । మహానుభావా। అవధరింపు మనంతరంబు సూతుంగాంచి శౌనకాదులు. 1

తే. గీ. ఎన్నితపములొనర్చిన నెన్నిజన్న
ములనొనర్చినఁ బున్నామము నరకంబు
పుత్త్రుఁ గన్నవారలకె పరత్రసుతర
మన్యథాదుస్తరంబని యంద్రుగాదె । 2

ఉ. సంతతిఁ గన్నమాత్రమునఁ జాలదుతండ్రి గతించుదాఁకనే
సంతతి నిల్చు నయ్యదియ శాస్త్రవిదుల్ గణియింత్రు సంతుగా
వింతులలోన నెందరికొ యీసుకృతంబు ఘటింపదెట్లఁకఁడా
గాంతురు పుణ్యలోకములు కర్మఠులో యనఘాత్మ। తెల్పవే. 3

కం. పదివిధముల వంధ్యలలో
నెదియో యొకవిధపు వంధ్యయే గేస్తునకుఁ.
బొదలుఁ గళత్రంబై సం
తదిగన దొక్కంటఁ గవిన నది వ్యర్థమయో. 4

తే. గీ. ఎవ్వరో నూటనాఁటఁ దామీవిపత్తు
బోఁకకుండినవారు గేస్తులను నున్న
యంత నేమయ్యెఁ బలువురీ యామయమున
కగ్గమగువారె దీని కుపాయమేది । 5

కం. పరిశీలించి వచింపుము
దురంత మీదోషమెట్లు తొలఁగునొ । నీకుఁ

గరతల బిల్వము లీదృశ
పరమరహస్యమ్ములనుచుఁ బ్రశ్నింతుమిటుల్. 6

వ. నావుడు సూతుండు మీరు సర్వధర్మవేత్తలు మీయెఱుంగని వ్రతంబులు తీర్థంబులు జపంబులు తపంబులు లేవు. మీరిట్టి వారయ్యు. 7

ఉ. లోకము నుద్ధరించుటకు లోఁదలపోసి ననున్ గణించి సు
శ్లోకులు పేర్మి నిట్లడుగఁ జూచెద రీచెడుదోషమెందు సు
శ్రీకులఁ జాలబాధితులఁజేసి కలంచెడి దోషవారణం
బేకతనన్ ఘటించునది యీరు వినుండు వచింతు శ్రద్ధతో. 8

తే. గీ. ఈశుపుత్రు సుబ్రహ్మణ్యు నెవరు సర్వ
మూర్తిగాఁగఁ బ్రతిష్ఠించి ముదమునింతు
రల్లవారికి దశవిధంబైన గొడ్డు
తనము వెనువెంట నణఁగు సంతతియు నిలుచు. 9

వ. ఆదివంధ్య, గర్భవంధ్య, గర్భేవంధ్య, మృతప్రజావంధ్య, కదళీవంధ్య, కాకవంధ్య, దైపీవంధ్య, పుష్పనాశినీవంధ్య, స్త్రీప్రజావంధ్య, భర్తృద్వేషిణీవంధ్యయునని వంధ్యలు దశవిధంబుగలవారు.

సీ. అది వంధ్యయనంగ నాఁడుచిహ్నములుండి
యగుపింపఁబోని దుర్భగ, యొకంటఁ
జూలువిల్చియు హరించు వనితగర్భవం
ధ్యయగు గర్భేవంధ్యయగును స్రావ
పాతాదిదోషముల్ ప్రబ్బుచో, మృతవంధ్య
యైదేండ్లలో నపత్యముహరించు,
గదళికావంధ్యకొక్కఁడుపుట్టి వెన్క నొ
క్కఁడు వోపుచుండును గాకవంధ్య

తే. గీ. కొక్కఁడేపుట్టి నశియించు నుండ దవులఁ
గాన్పు దైవవంధ్యకుఁ జూలుగానుపింప

కుండు దయ్యెమ్మ కతన; వేఱొండువంధ్య
పుష్పనాశిని తచ్చిహ్నములను వచింతు. 11

వ. ఈ వంధ్యకుఁ బుష్పంబు గర్భమునందు స్తంభించుటంజేసి రజోభాగ్యంబు లేకుండును గాన నార్తవనిమిత్తకంబగు నపత్యోదయంబు లేకుండెడి. నీఁక దొష్మిదవ వంధ్యకు సంతానభాగ్యం బుండును గాని యయ్యది సర్వమును స్త్రీ మయము యగుటంజేసి పున్నామనరక త్రాణంబునకుఁ గొఱగామిం జేసియు ఆపె స్త్రీప్రజావంధ్యనాఁబడు. మఱియుం బదియవవంధ్య భర్తృవిద్వేషిణీ వంధ్యయనబడు నీపెకు స్త్రీజనసహజమగు భర్తృసమాగమేచ్ఛ లేకుండుటంజేసి యేదియో మిష గల్పించికొని తఱచు భర్తతోఁ గలహించుచుండు నేవంవిధ దశ వంధ్యాదోషంబులకును ప్రధాన ఫలితము సంతానము లేకుండుటయే. ఆయీ దోషములనెల్ల పోఁకడచునది సుబ్రహ్మణ్య ప్రతిష్ఠయే. ఆయన షణ్ముఖుండయ్యును ద్వాదశబాహుకుండయ్యును నన్నియ నేత్రములు గలవాఁడయ్యును. ఆయనకు సర్పాకారమునందెక్కుడు ప్రీతిగనుకఁ దద్రూపంబగు ప్రతిమను నిర్మింపించి ప్రతిష్ఠసేయవలయు నావుడు మునులు సూతుంగాంచి. 12

ఉ. అందముఁ జందముం గలిగినట్టి కుమారున కాత్మరూపక
న్నందమి సర్పరూపకమునన్ లగియింపఁగనేలఁ శూలిదా
ల్పుందనువెల్లభూషలుగ శుద్ధవిషాహుల రత్నభూషలన్
దెందముఁజొన్పఁ దీతనికబేయవి యయ్యెనె ప్రేమపాత్రముల్. 13

తే. గీ. ఆత్మజనకుండు మన్నించునట్టి వియను
కారణంబొండు దక్కఁ గుమారునకువి
షాహులందుఁ బ్రేమంబబ్బునట్టి దెదియుఁ
గానఁబడదేమి సెప్పెదో మౌనివర్య. 14

వ. సూతుండిట్లు వక్కాణించె, వియ్యది తండ్రికి సంబంధించిన ప్రేమమును బురస్కరించి పుట్టినప్రేమముగాదు. సర్వమును నతకరించు

దయితాను రక్తికి సంబంధించినది. ఈతండు లవలియను నిషాద రాజపుత్రికను గాంధర్వమ్మునఁ బ్రేమించె. నాపెకు సీతవియందు బ్రేమంబగ్గలంబ, అట్లు కతిపయకాలంబు వనంబునందలి కేదారోదార వాటికలయందు రహస్సమాగమంబు జరిగిన పిదప విప్రలంభహేతువుదయించి యది భరింపలేక తన్నుంబలెఁ గంటికి నిద్దురలేక వందురు ప్రియురాలింగలియుటకై. 15

కం. భుజగాకృతిగైకొని తా
బొజుఁగై యాచెలినిజేరి భోగించివెసఁగా
నిజరూప మివలఁదాల్చున్
నిజాంగనానికటమునకు నెఱినటు చేరున్. 16

వ. ఇటీవల గాంధర్వంబార్షంబుగా మాఱి నిర్భయోపభోగభాగ్యంబుగల్గినను గాంధర్వంబునాఁటి విప్రలంభశృంగారరసంబునందలి యనురక్తి గనుపట్టమింజేసి బాహులేయునకు నప్పటి చెయ్యులయం దనురక్తి యెప్పటికిని మనంబున నాటికొని యింద్రునకు నధ్వరంబుల యెడల నాహ్వానించునపుడు "అహల్యాయై జార?" అను పిలుపునందుఁ బ్రేమం బగ్గలంబయి కనుపట్టినట్లే సర్వరూపంబగు మూర్తియం దర్పించుట ప్రేమపాత్రం బగుచుండుటంజేసి యెల్లరును గుమారునట్లే యజించి కోర్కులు పడయుచుందురు. 17

చ. అతిగహనంబు కాముగుణమయ్యది పెద్దల సమ్మతింగా లవం
బతికి చరింపదాది నది యన్యవధూటిగఁ దోఁచిమీఁదటన్
సతి తనకైనఁ దప్పఁదన సాధ్విగనాదినిదోఁచు పట్టునన్
మతిలగియింపదా విధపు మాధురిగన్పడచంద్రు తద్విదుల్. 18

చ. అతితరమైన యత్నమున నన్యులు చూతురొ! యేమొ! యంచు నే
సతి గవయంగనేగు నలసాధ్వస మీపటికాలమందెటో
స్మృతిగనుపట్టు నయ్యది యమేయసుఖంబొడ గూర్చు దానికిన్
మితిగనుపట్టదందురు మనీషులు కామకలావిచక్షణుల్. 19

వ. అక్కటతమ్మునఁ గార్తికేయునకుఁ దననాఁటి యవతారమ్మునఁ బ్రేమమ్మగ్గలంబనునది వక్తవ్యాంశంబు ప్రకృతంబు వంధ్యాత్వదోషంబునపనయించుట కొక్కవిప్రుండొనర్చిన నాగప్రతిష్ఠంగూర్చి వినిచెదనాలింపుఁడు. ఉజ్జయినీనగరంబున శంఖనిధియను నొక్క విప్రుండు కర్మఠుండు గలండు. ఆతండు పితృపితామహార్జితంబగు సంపదగలవాఁడు. తల్లిదండ్రులు యుక్తకాలమ్మున వివాహంబొనర్చిరి. భార్య కాపురమ్మునకువచ్చెఁ గాని యాదివంధ్యయందలి లక్షణంబులవి లక్ష్యంబయ్యెఁ బదంపడి సంతానార్థియై యతండు వేఱొక్క కన్యకం బరిణయంబయ్యె. నాయమగర్భవంధ్యయయ్యె. నిట్లు పదియుండ్రిని బరిణయంబయ్యెంగాని వారలందఱును నొక్కొక్కతె యొక్కొక్క వంధ్యాత్వమ్మునకు గుఱియగుటంజేసి తుదకాయన యనపత్యతా దోషభాజనుండు గావలసివచ్చె నంతియకాక పదపభార్యచేఁ గొట్లును దిట్లునుగూడఁ దినవలసివచ్చి యాపె నామంబు సార్థకంబగుచుఁ గన్పట్టుటకురోసి యయ్యది వంధ్యాత్వదోష ప్రయుక్తంబుగాదనియు వయసు గొందొక మరలుతటి వివాహంబొనర్చికొన్న దోషంబని యనుమానించి. 20

ఉ. సీ! యిటువంటి భార్యకు వశీకృతమైన మనంబుతో సదా
హేయపుఁగూతలుం గసరు లీడ్పులు తాడనపీడనంబులుఁ జా
లాయకనేఁ బడంగలనె! పాపపుసంసృతివీడి యేడకో!
పోయెదఁగాక యంచరిగెఁ బ్రొద్దుట లేచి యతం డరణ్యముణ్. 21

వ. అట్లరుగుచు నతండు తనలో. 22

ఉ. ఒక్కతెగాదువో! పలువురుగ్మలులుండిరి కొంపలోననా
కెక్కడి తెల్వితక్కువిది యెందఱొ యుండఁగనేల! సంతుదా
నొక్కతె యోగముండఁగను నొందొకచందమయేని కామినుల్
పెక్కురు గాంచరే నుకక బేలతనమ్ముగఁగొంటి నిందఱన్. 23

ఆ. వె. సంతులేదు సరియె సంతమాదిరికొంప
మాతెఁ దగవుదీర్ప నేరు శక్తు
లెపుడు తిట్లుఁ గొట్లు లిరుగుఁ బొరుగు గేస్తు
లెల్లఁ జెప్పికొందు రింటితీరు. 24

కం. జీవత్కళత్రములతో
భూవిభులే వేగలేరు భూసురుఁడనునే
నేవఁగ నీవగ నైతున్
జావుసుఖం బింతకన్నఁ జర్చించినచో. 25

కం. సంతతికోసం బని యా
యింతులెటిఁగికూడ నన్నునేలిదముగ భా
వింతురు దూషింతురు తుది
కాంత మఱియు నన్ను నలుసుగాఁ గనఁదొడగెన్. 26

కం. తొమ్మండుగు రొక యెత్తి
కొమ్మ మఱొక యెత్తు దీని కోపాగ్నికి ని
ధ్మమ్మయితి వీడవలసె గృ
హమ్మిది తాడనము నైత మారంభించెన్. 27

కం. కనుఁగాక సంతతిన్ దాఁ
గనకే యుండెడిని గాక కాంత యొకతెనిం
టను బెట్టుక పేఱొక క
న్యను గట్టికొనం దలంచుటది నారకమౌ. 28

తే. గీ. ఒకతెగాదు తొమ్మండుగు రుండికూడ
నీపెఁ గొని తెచ్చికొంటి నాకిదు నపత్య
భాగ్యమని లేదపత్యంబు పడఁగవలసెఁ
దిట్లుఁ గొట్టులు ముచ్చటఁ దీరెఁ జాలు. 29

వ. అని గొండొక యోజించి. 30

ఉ. ఏగృహమందు నున్నయపుడే కలహించెడి వాండ్రు వీండ్రునేఁ
డేగతినూరకుండెద రిఁ కేమయినన్ వగపేల నాకు నా
సాగరమీఁదలేక యిటుసాఁగితి నే గహనంబునందొ స్వే
చ్ఛాగతినుందుఁగాక యలశంకరుఁగూర్చి తపంబొనర్చుచున్. 31

వ. ఇట్లు పరిపరివిధమ్ములఁ దలపోసికొనుచుఁ దటస్థించినపుడు కాయో పండో దుంపయో జలమో మెక్కి క్షుద్బాధ నపనయించుచుఁ గతిపయప్రయాణంబు లొనర్చు మీఁద నొక్కచో నొక్క మహాలింగమ్మును నిత్యంబును దదర్చనైక మనస్కుండగు నొక సిద్ధుండును బొడకట్టుటయు శంఖనిధి కపూర్వంబైన యానందమ్ముప్పతిల్లె ననంతరంబు. 32

చ. వినయముతోడ సిద్ధునికి విప్రుఁడు వందన మాచరించి యా
తవి దరిదాపునం దచటఁ దండములై పడి యున్నవారలం
గనుఁగొను చాతఁడొక్క త్రుటికాలము వెళ్ళఁగబుచ్చె నెల్లరున్
దనవలెవచ్చి రేదొపరితాపము మైననితోఁచెనంతటన్. 33

వ. ఆయోగి త్రికాలజ్ఞుండగుటంజేసి యాయా సంసారులు వారివారికిం గల చిక్కులను జెప్పికొనుచుండిరి. అతండా యాయి చిక్కులకుగల కారణంబులను వివరించుచుఁ దన్నివర్తనోపాయంబులను వ్యాకరించుచుండెను. శంఖనిధియుఁ గొండొకసేపు నిరీక్షించి తనకుంగల సాంసారికపుఁ జిక్కునువివరించుటయు నాసిద్ధుండు నవ్వియిట్లనియె.

కం. కలవాఁడవౌటఁ బెక్కురు
కళత్రములఁగట్టికొంటి గతజన్మమునన్
సలిపిన నీదుష్కృతి నా
కళత్రములు దీర్చువారె ? కర్మము లెటుల్. 35

వ. సంతానంబు నిలుచు నుపాయంబు బహుకళత్రసంపాదనం బెన్నటికిని గాదు. నీజాతకమ్మున కట్టిదోషంబుంటంజేసి నీవెందఱం బెండ్లిడియా

వను వాం(డందఱు కొక్కొక వంధ్యాత్వంబుండుటయే తటస్థించె. వంధ్యాత్వమునకుఁ బ్రధానంబు రజోదోషంబు. కావుననే తత్కాలము నందంగనలు చాల భద్రముగాఁ గాపాడఁబడు చుందురు. పచ్చని పాఁదులు చెట్లు లోనగువానిని రజస్వలలు తాకరాదు. దూరముగాఁ దొలఁగుట యుక్తము. ఆ నాలుగు దినములును స్నానము చేయరాదు. భర్తవంకఁ జూడరాదు. రహస్యముగా నుండవలయును. రజోమాలిన్యము సోఁకిన గుడ్డలనెచ్చటఁ బట్టిన నచ్చటఁ బాఱవేయరాదు. అట్లు పాఱవైచినచో నెరుకలేని పక్షులు వానిని గొనిపోయి తమ కులాయములందుఁ బొందుపఱచి గుడ్లనుబెట్టుచోఁ దత్సంపర్కమ్మువంజేసి ఆగుడ్లు పిల్లలుగాఁ గాక కమిలిపోవును. పరంపరాప్రాప్తమగు నీదోషము వంధ్యాత్వమునకుఁ గారణమగును. ఇంతియకాదు. తఱచు రాజసంస్థానములలో నంతఃపురములలోఁ జిలుకలు లోనైన పక్షులను వినోదార్థము పెంచుట యాచారము, అవి పంజరములందే గుడ్లనుబెట్టుటయు సంభవించును గాని యయ్యవి పిల్లలగుట అరుదు. ఆదోషముకూడ సుఖసుఖాలఁ బోవునదికాక రాజభార్యల వంధ్యాత్వమునకుఁ గారణమగునని యెఱుంగునది యని వెండియు. 36

కం. తఱచు దరిద్రులకన్నను
నరపతుల కళత్రముల కనారతమీ దు
ర్దురితము పొసంగుకారణ
మెఱుఁగుము పూర్వోక్తమని మహీసురతిలకా. 37

వ. ఇఁకఁ బూర్వభవంబున నీయొసర్చిన దోషంబు వినుము. నీలధ్వజుం డను రాజోత్తముండు కృతమాలయను నదియొడ్డున నున్న చంద్రికాపురము రాజధానిగఁ జేసికొని పితృపితామహక్రమాగతమగు తన రాజ్యము నేలుచుండెను. ఆయనవద్ద నీతండ్రి మంత్రి, నీవు నామంత్రి పదవి నీతండ్రి యనంతరమున సంక్రమించినది. రాజమహిషి పేరు

చంపకగంధి. ఆమె మిక్కిలి చక్కనిచుక్క, ఆమె జనన నక్షత్రము రేవతి, ఆ నక్షత్రమునకుఁ గొంచెము కాపమున్నయది. ఆకారణము చేతను, ఆమె రజస్వలయైన లగ్నమునకు శని దృష్టిదోషము తగులుటచేతను, ఆ దంపతుల కన్యోన్యవైషమ్య మేర్పడెను. ఆవైషమ్యముకలుగుటకు నీవు గొండొకహేతువైతివి, తద్వృత్తాంతం బిట్టిది.

చ. జనపతి రాణితోడ వినుసాధ్వి! నీపతి నిన్మొఱంగి యే
వనితనొ పొందుచుండె ననవద్యగుణాకరుఁ డీవు దేనినె
మ్మనమున నెక్కుడమ్మననొ మానిని! సచ్చరితెంత చె
ప్పినను వినండు నాదొసఁగు వీసములేదు నిజంబు చెప్పితిన్. 39

వ. ఇట్లు నిష్కళంకుండగు దేవిం గుఱించి రాణికి బోధించి దేవితో. 40

కం. అంతిపురమ్మున మెలఁగెడి
యింతులు చెప్పికొను కతన నెఱిఁగితినో భూ
కాంతశిరోమణి! నినుబ
ద్ధాంతము దూషించుచుండునఁట! యేమిటికో! 41

వ. ఇట్లన్యోన్యమ్మును నమ్మంబలికి వారల మైత్రిం జెడఁగొట్టు కతన నీవు దోషివైతివి. నీదోషమ్ము కతమ్మున నీవెందఱం బెండ్లియాడినను నందఱును నేదో యొకవిధమగు వంధ్యాత్వదోషమునకు గుఱియగుటయే తటస్థించుచు వచ్చినది. నీవు పెండ్లాడిన పదుండ్రలో నీవపకారిణిగాఁ దలంచుచున్న తుదికళత్రమే నీకుఁ బరమోపకారిణియని యెఱుంగుము. 42

చ. అఱువదిదాపు నీకు వయసాయెకనన్ బదియాఱు వత్సరా
లరుసము నీయెడం గలుగకాతరుణీమణి నిన్ను రోయుటల్
దురితముకాక యుండినను దొయ్యలి యట్టి నిమిత్తమూని వి
న్నెరుసుగఁ జూడదామె మది నిచ్చయెపుట్టదు వంధ్యయౌటచే. 43

వ. ఆజాతివంధ్యకు మగనిం గొట్టుట తిట్టుట లోనగు గొనమ్ములు సహజంబులగుటంజేసి నీయెడల నామె యట్లు ప్రవర్తించినది. నీవామెతో

వేఁగఁజాలక యిట్లరుదెంచి మంచిచేసితివి. నీకును నీకళత్రము లకును శుభకాలంబాసన్నం బగుకతన నీకిట్టి బుద్ధి పుట్టినది. దీనికి బాహ్యకారణంబు నీదళమకళత్రధూర్తత్వం బగుటంజేసి యాపెయే నీవంశప్రతిష్ఠకు మూలంబని వెండియు. 44

తే. గీ. ఎన్ని వంధ్యాత్వదోషమ్ము లిలనుగలవొ
అన్నిటికిఁగూడఁ బాచితమ్మరయు మొకఁడె
అల్లషాణ్మాతురుని ప్రతిష్ఠాదికముల
నర్పనలుపుము నీకపత్యంబు నిలుచు. 45

ఆ. వె. సర్పమూర్తియందు షాణ్మాతురునకుఁ బ్రే
మంబుహెచ్చుగాన మంత్రవిదులు
తత్ప్రతిష్ఠ నాగతనువునఁజేయంగ
వలయు ననిరి చేయవలయు నట్లె. 46

వ. మంత్ర తంత్రాదుల విషయమున సంప్రదాయజ్ఞులెట్లు విధింతురో కార్యార్థి యట్టులేగుటిగలిగి యొనర్పవలయుఁగాని మాఱుపలుక రాదని యాసిద్ధపర్యుండు నారద పురాణంబు నందలి విధానమ్ము నెల్లఁ దూఁచా తప్పకుండ నయ్యలఘున కుపదేశించి యాశీర్వదించి పంపె ననంతరంబు. 47

సీ. చంద్రతారాబల సంయుక్త లగ్నమ్ము
నందాగమజ్ఞులనఘమతుల
ఋత్విజులగా నేర్పఱిచి పత్తశాత్యదో
షమ్మసోఁకకయుండ సర్వమును స
మంజసమ్ముగఁజేసి మహిలు సుబ్రహ్మణ్య
నాగమోక్తవిధి నయ్యాలయమున
సుప్రతిష్ఠితుఁజేసి సూరిహితుఁడు శంఖ
నిధినిత్యకృప్తంజేసి నెగడెమిగుల.

ఆ. వె. భార్య కొక్కొకతెపఁ బదిమందివంతునఁ
గొమరులుఇప్పతిలిరి కొమిరెగూడఁ

గలిగె నొకతె యిల్లు కలకలలాడుచు
దోసతోఁట సొంపుతో నెసంగె. 48

కం. కలిగిన యైశ్వర్యమునకు
బలకరమై సంతు ప్రబలి పరిణయములు ప
ద్గులు శోభనమ్ము లెల్లెడ
నొలయఁగ శంఖనిధి గేహమొప్పెనలారెః. 49

కం. నాగప్రతిష్ఠ మహిమం
బాగమ సమ్మతము వంధ్యతాఘాపహమో
ధీగణ్యులార! యియ్యది
రోగహరం బనుచు మీరెఱుంగుండెలమిః. 50

కం. పలుపురుగల రీవ్రతమును
సలిపి యపత్యమును గాంచి సౌఖ్యమ్ములతోఁ
దులదూఁగువారు దీనికిఁ
దులయగువేఱొ వ్రతమ్ము తొలి నేఁ జూడః. 51

వ. ఈ నాగప్రతిష్ఠను జేసినవాడు మాత్రమకాక యాయీచరిత్ర చదివిన వారు వినినవారు లోనగు నెల్లరును చిరతరాయుష్యంబును ననామయంబును భాగ్యపరీతంబును నగు సంతతితోఁ దులఁదూఁగుదురని సూతుండు శౌనకాదులకు వక్కాణించె. 52

కం. దేవా! యావత్తైలం
తావద్వ్యాఖ్యగద! దేహదార్ఢ్యముతగ్గెన్
సేవించుచుంటి నిన్నును
నావార్ధక్యమ్ము నీవు నడపుము పేర్మిన్.

ఇది

శ్రీ స్కందషష్ఠి వ్రతము

సమాప్తము.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శుభమస్తు - అవిఘ్నమస్తు

శ్రీసావిత్రీగౌరీ వ్రతము.

కం. శ్రీవలసిన వారలు వి
ద్యావిభవము వలయువా రనామయమాయు
శ్శ్రీవలయువారు నిన్నుఁ శి
వా ! వలయున్ గొల్వ మల్లికార్జునదేవా ! 1

వ. అవధరింపు మనంతరంబు సూతుండు శౌనకాదులకు సావిత్రీగౌరీదేవీ వ్రతంబుంగూర్చి యిట్లుపన్యసించె. 2

తే. గీ. కలదు సావిత్రి యనియెడి కన్య రాచ
కూఁతు రాపె జనకుకడఁ గూరుచుండి
తద్దయును మోదమిడుచున్నతఱిని నార
దుండు చనుదెంచె నన్నరేంద్రుండు పెలుచ. 3

వ. సింహాసనమ్మునుండి లేచి యథాక్రమమ్ముగ నమ్మునికిఁ బూజాపురస్కారమ్ములు నెఱపి యుచితాసనమ్మునఁ గూర్చుండఁజేసిన పిదప నేవియో గోష్ఠులతోఁ గొంత కాలక్షేపంబు జరిగిన పిమ్మటఁ బెండ్లికొమరులం గూర్చిన ప్రసక్తి ప్రస్తుతం బగుటయు నారదుండు సత్యవంతుండను రాకొమరుండు సుగుణగణాఢ్యుండనియు సుందరుండనియు వేయేల ! తాదృశుండు భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలంబులఁ జాలమృగ్యుండనియు మిక్కిలిగా వర్ణించునంతఁ దంద్రి నికటమ్మున నుండి యామునివచనంబు లాలకించు సావిత్రికి నాసత్యవంతుని యందు మనంబు దవిలె. మనోవాక్కాయంబులు తదధీనంబులై యాపె తప్పక యారాకొమరుని వరింప నిశ్చయించికొనియె.

తేఁడును దనమనంబునఁ దనకట్టి సుకుమారుండు గుణగణాఢ్యుం
డల్లుం డగుట మహాభాగ్యంబని సంతసించె ననంతరంబున నమ్ముని
వరుండు వెండియు. 4

ఉ. ఊరుపుపుచ్చి యింత సుగుణోచ్చయమున్ ఘటియించి యేటికో।
సారససంభవుం డతనిఁ జక్కఁగఁ జూడఁగలేక యేమొ। సం
సారపు సౌఖ్యమున్ గనెడి చక్కని కాలమునంద మృత్యుపుఁ
జేరెడివానిఁగా నలిపెఁ జెప్పెడిదేమి నరేంద్రచంద్రమా. 5

చ. అనుటయు రాకొమార్తె హృదయంబు పెటిల్లునఁ బేలినట్లయై
వెనుకొనుచింత మోము నెడఁ వ్రేలఁ దొడంగెనుగాని రాజనం
దనయది యాఁగి యాతని మనంబు వరించిన యప్పుడేమియై
నను దనకాతఁడే హృదయనాధుఁ డటంచు వినిశ్చితాత్మయై. 6

వ. సర్వమ్మునకును దన తల్లిదండ్రులే జగజ్జనని నుపాసించి తదుపాస
నాఫలంబుగఁ దన్నుఁ బడసిరో ఆపెయే కలదనియు నేవిధమైన
లోపంబును రాదనియు, నుపాయమ్మున కపాయమ్మును నపాయ
మ్మున కుపాయమ్మును నుండి తీరుననియు మనమ్మునను నచ్చం
జెప్పికొని మిన్నకుండె నిఁక నృపాలుండు. 7

ఉ. నారదుఁజూచి, దేవమునినాథ। గుణమ్ములు మీరు పేర్మిచె
న్నార వచించినప్డు తనయన్ వరియింపఁగఁజేయు విచ్చనా
కూరెనుగాని పైఁగలుగు నొచ్చెముదెల్పుటఁజేసి యంతలోఁ
దీఱె మనోరధం బతనితేఁకువసర్వము వ్యర్థమాటచే 8

తే. గీ. అన్నిసుగుణమ్ము లొక్కచో నలవరించి
యాయువీకున్న నేగతినవి రహించు
"నాయుషోఽస్తి పరంభాగ్య" మనెడిమాట
సృష్టికర్తకుఁ దెలియదో। యేమొ। యకట। 9

కం. కలమర్మము మీవలనన్
తెలియుకతన మాకుఁ దప్పెఁ దెలియక యెవరో
ఎలచి మహాసదరాఁ జిం
తిలుదురుగద యట్టి యోగ్యునిన్ విడుతురెటుల్. 10

వ. ఇట్లు తండ్రి ప్రసంగించునెడ సత్యవంతునియెడ నిశ్చితమనస్క-
యైన సావిత్రి తన మనోరథంబు దాఁచుటకిది సమయంబుగాదని
యెంచి, స్త్రీ జనోచితమైన— అందునను ముగ్ధాజనోచితమైన సిగ్గు
నెట్టకేల కవలికినెట్టి సవినయంబుగఁ దండ్రికిట్లను. 11

మ. జనకా ! నామది సత్యవంతునియెడన్ సంసక్తమయ్యెన్ జిరం
బనఘుండాతఁడు పొల్పుఁగాక అథవా, అల్పాయువౌఁగాక, యొ
క్కని గాదంచుమఱొక్కడుఁ మఱియునొక్కండున్ మగండౌనటుల్
మనుచో నయ్యదిగూడ నాఁడుదియె ! సామాన్యల్ గదా ! తాదృశల్.

కం. మునివరుఁడాతని గొనములు
వినుచుతఱి న్నామనంబు వివిధగతులనా
యనఘుని యంద, నిష్ఠిం
గనె నేనయ్యలఘుఁ దప్పఁగామింపనొరున్. 13

తే గీ. చదువుఁ జెప్పించితివి తండ్రి ! చదివికొంటిఁ
ద్రికరణమ్ముల మనసెవరేణ్యు మని మ
నీషులు వచింతురంది వరియించు మగని
గాదని వరింతునే ! యన్యుఁగాంతుఁగాఁగ. 14

కం. మానసికమైన పెండిలి
యీనారదమునివరేణ్యుఁడె పురోధగ నా
కైనది యిఁక బాహ్యంబును
మానుగ నెఱవేర్పు మనఁగ క్ష్మానాథుండున్. 15

వ. చిన్నప్పటినుండి యాపె సుగుణంబు లెఱింగినవాఁడగుటం జేసి తాను
గాని తల్లిగాని యేమి చెప్పినను ధర్మనిబద్ధమగు నాపె మనోరథంబు

మరల్చుట పొసంగదని యెఱింగిన కతన నేడో లోకమర్యాద ననుస
రించి కొందొక బోధించి కృతార్థుండు గాఁజాలఁ జింతాదంతురి
తాంతరంగుండై. 16

ఉ. ఎందుకు నారదుం డిటకు నేడ్తెఱఁ దానరుదెంచె పప్పుఁగా
కెందుల కీప్రసక్తిఁ దనుఁ బృచ్ఛయొనర్పని నాకుఁ జెప్పె నా
నందన కా నృపాలవరునందనుపై మనమేల నిల్చె నీ
కుందెటు దీరునంచు మది కొందలమందెడి నేమిసేయుదున్. 17

వ. అని యితికర్తవ్యతామూఢుండై యేమియుఁ దోఁపక యుండుదురు
నాద్యుమత్సేననృపాలునకు నారదుం డిట్లను. 18

కం. నీకొమిరె సదుద్దేశము
నాకు ముదంబొనరఁ జేసె నారులు లేరే?
లోకమున నీకుమారికి
నేకాంతయు దీటువచ్చునే? కోటులలో. 19

తే. గీ. మనసులో నెన్ని పుట్టవు మంచిచెడ్డ
లనుఘటించెడి కోర్కులే యతివగాని
పూరుషుఁడుగాని యవ్వానిఁ బుణికిపుచ్చ
కాచరించియె తీరు టత్యద్భుతంబు. 20

వ. ఈపె మీజంపతులకు మీయొనర్చిన సావిత్రీ మంత్రజపఫలంబుగా
బొడమినందులకును నీశీలవతి నిష్ఠాగరిష్ఠత్వమ్మునకును నాహృదయ
మ్మున నింత యంత యనరాని సంతసం బుప్పతిల్లు చున్నయది
నీవిక్కన్నియను నిశ్శంకమ్ముగా నానొడివిన సత్యవంతునకే యిచ్చి
వివాహమ్మొనర్పుము. పదంపడి సర్వమును నాపరమేశ్వరి కతమ్మున
భద్రమ్ముగాఁ బరిణమింపంగల దదియెట్లందువేని వినుము. సావిత్రీ
గౌరీవ్రతంబను నొక్క వ్రతంబుగలదు. తద్వ్రతప్రభావం బీమె
కతన నేతల్లోకవాసులకుఁ దెల్లంబగుట కీసమస్య సంఘటించినది.

సంగ్రహమ్ముగా నావ్రతం బీవె కిప్పుడ నే నుపదేశించుచుంటినని
వెండియు. 21

కం. పరిణయమేవత్సరమున
జరిగెనొ యావత్సరంబె సావిత్రిన్నీ
వెలిఁగిభజింపుము నీపతి
దరికిన్ మృత్యువదిరాదు తథ్యమ్మబలా. 22

తే. గీ. దరికి నొకవేళ మృత్యువు తారసించుఁ
గాక యేతద్వ్రతమ్మునఁగలుగు పుణ్య
మునఁ దుదకుఁ గొన్నివరము లమూల్యములు పొ
సంగ జేసి తరలిపోక సంభవించు. 23

వ. ఇంక సంగ్రహమ్ముగాఁ దద్వ్రతోదంతంబు వినుతు సావధానంబుగ నాలకింపుము. మకరరాశియందు సూర్యుఁడు ప్రవేశించిన మఱు నాఁడు గాని మూఁడవనాఁడుగాని ప్రాతఃకాలమున నదియందొండెఁ దటాకంబునందొండెఁ గూపంబునందొండె స్నానంబొనరించి ధౌత వస్త్రంబుగట్టుకొని తోడి కన్నియలతోఁ గుమ్మరియింటికి మంగళ వాద్యంబులతో నేగి వాని సారెయందలి మృత్తికతో సావిత్రీప్రతి బింబంబు లొనర్పంజేసి గృహమ్మునకరుదెంచి తొమ్మిదిరోజులు ధ్యానావాహనాదులచే యథాశక్తిని బూజించి తొమ్మిదిముళ్లువేసిన తోర మ్మును గట్టుకోవలయును. తొమ్మిదవనాఁడు సావిత్రి కుద్వాసనము చేయవలయును; ఇట్లీవ్రతమ్ము జరిగించిన కాంతకు. 24

ఆ. వె. జన్మజన్మములను సాఁగు నైదువుతనం
బనఁగ నొక్క జన్మమందునైదు
వు తనమబ్బుటెంత యతివరో! యీవ్రత
మహిమకింతెకాదు మఱిఫలంబు. 25

వ. పుత్రపౌత్రానామ యాయురారోగ్య భాగ్యంబులకుఁ గొఱతలేకుండు

నిందు కొక్క యితిహాసంబు గలదు. కృష్ణానదీతీరమ్మున మంగళ
గిరియను నృసింహక్షేత్రంబు గలదు. ఆక్షేత్రమ్మును రాజధానిఁజేసి
కొని ధర్మవర్మయను రేఁడు తనపేరు సార్థకంబుగ నామండలం
బేలుచుండు, నారాజేంద్రుని పురోహితుఁడు వేదమ్మనను క్రతువు
లలో నేకొంచెమైనా కడమగా నెల్ల క్రతువుల నొనర్చిన ధర్మిష్ఠుండు.
ఆ సోమయాజిభార్య యీ సావిత్రీవ్రతంబు నిర్విఘ్నపరిసమాప్తంబుగాఁ
దొమ్మిదేఁడులును జరిపి యుద్యాపనముచెప్పికొను సంకల్పముసఁ
దలంపని తలంపుగా నా రాజమహిషికొక మహాపరిగె నది
వివరింతు 26

తే. గీ. ఈపెతఱచుగ వ్రతములనే యొనర్చు
వానివలన సమస్తమ్ము లాను నిర్వ
హింపఁగలనని గర్వమ్ము నెనయుచుండు
నీపె గర్వమ్మునేఁడు పరీక్షసేతు. 27

వ. పుణ్యాత్మురాలయ్యును, ఆ స్త్రీరురాలయ్యును నారాజపత్ని కిట్టియూహ
పుట్టి యాపె కొమరుల శీర్షమ్ములు నఱికించి మొండెమ్ములను బుట్ట
లను వెవ్వేఱుగ నాసోమిదేవిచేయు వ్రతమ్ము కడకు నంపించె. 28

చ. కొడుకుల తుండెముల్గనియుఁ గొండొకదీక్ష తొలంగకున్నయా
బిడఁగని సభ్యులెల్లరును వింతయుఁ జింతయు సందడింప నొ
క్కఁడు మఱియొక్కనిం బోరి నెగాదిగఁ జూచుచునుండిరంత నా
బిడ తనయక్షతల్ తనదుబిడ్డల మొండెములందుఁ జల్లుచున్. 29

ఆ. వె. మొండెములును శీర్షములు యథాపూర్వమ్ము
గాఁగ నతికికొనియెఁ గనెడివారి
కక్కజంబుగలిగె నధిపురాణికి వ్రతం
బయ్యె వచ్చె నాపె నడరుగదుర. 30

వ.- వచ్చి సోమిదేవి కాళ్ళపయింబడి తన యొనర్చిన యకార్యమ్ము

క్షమింపవలయునని పలువిధముల వేడికొనుటయు నాదీక్షితురాలాపె కిట్లను. 31

తే. గీ. ఏను తఱచుగ మీతోడ నీవ్రతంబు
గుఱిచి చేయు ప్రశంసను దఱచిచూచు
తలఁపుతోఁజేసితిరి మీరు తప్పిదంబె
యయ్యుఁ గొందొకక్షంతవ్యమగునుగాక. 32

తే. గీ. ఇంత కఠినపరీక్ష మీరిపుడొనర్చు
కతన నీవ్రతసత్త్వంబు గానఁబడియె
నింతులెల్లరు నీవ్రతం బెఱిఁగి యాప
దలు దరించుటకున్ మంచిదారి దొరకె. 33

వ. అని రాజపత్నియను కారణమ్మున నాపె నెట్టెట్టులో యభినందించుటకు నారాజ్ఞి సంతసింపక తానొనర్చిన పని సర్వథా నింద్యంబయని పశ్చాత్తాపించుచుఁ దన కీ వ్రతవిధానం బుపదేశింపుమని యాయమను సారెసారెకుఁ బ్రార్థించుటయుఁ బూర్వోక్తప్రకారంబున సకలంబు నెఱిఁగించె, నుద్యాపనంబు ప్రత్యక్షమ్ముగా నారాణి వీక్షించినను, ఆపెవలన వినుటయే సమంజసంబని యెంచి కోరుడు సోమిదేవి యిట్లు వచియించె. 34

సీ. తొమ్మిదియేఁడులు తొలఁగని భక్తితోఁ
వ్రతమాచరించి యాపైని పదవ
యేటఁ దొమ్మిదిజోళ్ల చేటలు దెప్పించి
పదునెన్మిదింటను బసపుఁ గొమ్మ
లును వక్కలాకులు ననుపుగాఁ దొమ్మిది
లెక్కను జోటికిఁ జక్కనుంచి
పండ్లు నదేరీతిఁ బదిలమ్ముగా నిడి
ముత్తైదువులకు నామోదమెసఁగ

తే. గీ. దక్షిణాసహితమ్ముగ దానమిడుట
యందు రుద్యాపనం బని యది సమస్త
మిపుడు మీరు చూచుచునుంటి రీవ్రతమ్ముఁ
బోలు వ్రతములు లేవెందు-భూమియందు. 35

వ. ఇట్టు లాసోమిదేవి యారాజపత్ని కుపదేశించుటయు నాపెహాద స్త్రీ భర్తృలతోఁ దనయైశ్వర్యమ్మున కనుగుణమ్ముగా నావ్రతం బొనరించి కృతార్థురాలయ్యెఁ గావున నో సావిత్రీ! నీవు నీ మనోవాంఛ ననుసరించి సత్యవంతునే వరించినను నతఁ డల్పాయుష్కుండే యయ్యు నీవ్రతంబుకతన దీర్ఘాయుష్కుండగు సందియంబుతోఁ బని లేదని వచించి నారదుం డరిగెఁ బిదపఁ గొమిరె సంకల్పము మోఘమ్మగుటం జేసి నృపాలుం డా సత్యవంతుని గూర్చి విచారించుటయు నెఱింగి వచ్చిన వారలు. 36

ఉ. ఆతఁడు తల్లిదండ్రులును నన్యనృపాలజితాత్మరాజ్యులై
కాతరతన్ వనంబునెడఁ గస్తి నలందురుచున్న వారలం
చాతనితోడఁ జెప్పుటయు నాత్మజకున్ వివరించెఁ దండ్రియా
నీతిమదగ్రగణ్యయతనిన్ వరించుట తప్పదంచనెన్. 37

వ. అప్పుడు తల్లిదండ్రులును నాప్తులును నాపెనుద్దేశించి 38

ఉ. ఆయువు తక్కువైననగు, నాయువుగల్గిననాళ్ళనేవి నీ
కో యెలనాగ! అన్నమున కొచ్చెములేవి వరుండుగాఁడ ఆ
ధీయుతుఁడెట్టులిచ్చెదము తేఁకువదక్కుచు నట్టివాని క
మ్మా! యిది పాడిగాదు జనమాన్య మతొక్కరునిన్ వరింపుమా ?

కం. చిన్నతనమయిన కతనన్
దెన్నెఱుఁగక యొదులబుద్ధి తీరెఱుఁగక యు
త్పన్నమగు మందబుద్ధిఁ జ
నన్నేమది త్రిప్పకుండినన్ దొనఁగవుగా. 40

వ. నావుడు సావిత్రి మీరు నాహితంబుగోరి వచించు నుడులన్నియు మాన్యంబులు, నా పెనిమిటి యాయుష్యంబునకుఁ గొఱంత కల్గని యుపాయంబు బ్రహ్మ మానసపుత్రుండగు నారదుండే యానతిచ్చెఁ గదా ? యిక నైశ్వర్యమును గూర్చియా ? చింతించుచున్నారు. 41

చ. సిరి త్రుటి వచ్చుఁ బోవునది చేరనుపాయము లెన్నియున్నవో !
తఱిఁ గియడంగ నన్నియును దారులుగన్పడుఁ బ్రాణమన్న నె
వ్వరికిని బోయి రాదనుట వాస్తవమందుకుఁ గూడ నామదిన్
బొరయదు భీతి, యమ్మహితుఁ బొంది తరించెద నెల్ల యాపదల్ 42

కం. పాతివ్రత్యంబని ప్ర
ఖ్యాతంబగు వ్రత మొకండు గలదేని సమ
స్తాతంకమ్ములు నాకల
పాతివ్రత్యవ్రతంబె బయటికి నెట్టున్. 43

కం. కరణత్రయమున నంతః
కరణమె మాన్యంబు, పతిని గా నదివలచెన్
. గరమునల నృపతిసూనున్
బెఱవానికి నెట్టులేను బెండ్లామగుదున్. 44

ఉ. భారతదేశమందుఁ బ్రభవంబును గాంచిన దాన మేటి సం
సారికి జేనికిఁగా మిగుల సాధ్వికి క్షత్రియవంశమందుఁ జె
న్నారితిఁ బుత్రినై; హృదయమక్కట ! యేగతి దాఁపనేర్తు ని
స్సారపుజీవనంబునకు స్వాంతము సమ్మతిఁ జూపదెమ్మయిగా. 45

వ. ఇట్లు త్రిప్పరాని సంకల్పమ్మునం బొదలు నప్పైదలికి నెవ్వారేమి చెప్పినను ఆపెసంకల్పము ధర్మ్యంబగు కతన నిష్ప్రయోజనం బయగునని యెంచి ఆపె మనోరథంబు గమనించి వనవాసంబునం దంధులకు శుశ్రూషసల్పుచున్న యాసత్యవంతునకు నతనిమాతాపిత

రుల యనుజ్ఞంబడసి సావిత్రినిడి వివాహంబొనరించిన పిదప నాసా
విత్రి నారదోక్తప్రకారంబున నావ్రతంబాచరించుచుఁ బతికపాయంబు
గలుగురోజుకూడ నెఱింగియున్నదియ కావున నానాఁటికి మూఁడు
దినమ్ములకుఁ బూర్వమ్మునుండి యుపవాసంబున నుపక్రమించె. 47

కం. పదపడి జముఁ డేతెంచుట
అదనదిగుఱితించి యాపె యాత్మపతిని దో
యదమును మెఱపున్ బలె నా
పదదాఁటు తలంపుతోడఁ బతిఁగొనితేరఁ. 48

వ. వెంబడించి తనతో ననాయాసమ్ముగ నలవోకగా రాఁగల్గుటకు నత్యా
శ్చర్యపర్యాప్తచిత్తుండై యాయముండు తనలో. 48

తే. గీ. ఇంతకాలమ్మునుండి నే నిందునుండి
ప్రాణులను జంపుచుంటిఁ దద్బంధువర్గ
మెవరుగాని వెంటంబడి యిట్లు వచ్చు
టెఱుఁగనిది క్రొత్తయగునట్టి దృశ్యమనుచు. 49

వ. సగౌరవంబుగ సావిత్రిం జూచి కుమారీ! యిది నాకవశ్యకర్తవ్యంబు నిన్నుం జూడ నాకు జాలి వొడముచున్నను నాయుద్యోగధర్మముం బట్టి ప్రవర్తింపక తప్పదు. ఇందనుక నీపాతివ్రత్యమునం జేసి రాఁగల్గితి వింకముందు రాఁజాలవు. నీవలసిన వరంబు పతిజీవితము దక్కఁ గోరికొని యద్దానిం జేకొని మరలు మనుటయు నత్తమామలకు గన్నులును రాజ్యప్రాప్తియు గోరికొనిన నట్లయగుఁగాక యని శమనుం డరుగుచుండ మరల యథాపూర్వంబుగఁ దనపాతివ్రత్యప్రభావంబున నశ్రమమ్ముగ నరుగుచుండె. నంత నంతకుండు దయాళుండై మఱియొందు వరం బొసంగి సంతుష్టి ఘటించి పంపు తలంపుతో యథాపూర్వంబుగఁ బలికె. నాపె తనతండ్రికిఁ బుత్రసంతతి లభించునట్లు కరుణింపుమని కోరి యావరంబునుగూడఁ గయిక్కొని

మరలమరలక ధర్మని వెంట నేగుచుండయు నాతండు మఱియు నక్కజంపడి మృదుస్వభావంబుతో నిట్లనియె. 50

చ. కలరు పతివ్రతల్ శతము కంజదళాక్షిరో। నిన్నుఁ బోలువా
రలు గలరే। ననున్ దరిమిరాఁగల సాధ్విని బొందితోడ నే
నిలఁ గనుఁగొన్నఁడుం గనను దృశ్యము నూత్నముగంటిఁ గోరికొ
మ్మలమి వరంబునింక నొకఁడిచ్చెదఁ ద్వచ్చరితంబు లిట్టివే. 51

ఆ. వె. ఏవ్రతంబొనర్చి యిట్టి సామర్థ్యంబు
గూర్చికొంటివమ్మ। కొమ్మ నిన్నుఁ
గన్నవారలెంత ఘనులో। ఆర్యావర్త
మెల్ల నీకతమున నీడ్యమయ్యె. 52

వ. అని యిట్లు వినాకరణంబులేని వాక్యంబు నొడువుటయు. 53

కం. కలికి ముదమందుచును నిటు
పలికెన్ ధర్మస్వరూప। పతిప్రాణము లి
మ్ముల నిమ్మన నిచ్చితి నని
పలికెన్ శమనుఁడు హర్షపరవశుఁడగుటన్. 54

ఆ. వె. నిదురవోయి లేచు నీటున సత్యవం
తుండు లేచె నంతఁ దోయజాక్షి
పతియుఁ దాను జనిరి వననుండి యింటికి
వృద్ధదంపతులకు దృష్టిగలిగె 55

వ. తమకు హఠాత్తుగాఁ గన్నులు గలుగుటకుం గతంబేమని యోజించు నత్తమామలకుఁ దనపతిగూడ వినుచుండ గతవృత్తాంతమ్ము సావిత్రి వివిచె. నయ్యది విని కోడలి నభినందించునంతలో శత్రుజితంబగు రాజ్యంబు మరల జయించి స్వాధీనపఱచికొంటిమనియు నెల్లుట బట్టాభిషేకంబునకు సర్వమ్మును సిద్ధపఱచి మిమ్ముఁ దోడ్కొని చనుటకు వచ్చితిమనియు మంత్రులు స్వయమ్ముగా వచ్చి విన్నవించి

కాంచనరథాయాధులంజేసి స్వకీయరాజధానికిం దోడ్తొని చని పట్టాభిషిక్తుం బొనరించిరి. 56

ఉ. కాలము చెడ్డదైనపుడు కాంచన మంటిన మంటిముద్దయౌఁ
గాలము మంచిదైనపుడు కాంచనమౌ నొగి మట్టిముట్టినన్
గాలము సర్వమున్ సలుపుఁ గాలమె దైవము మంచిచెడ్డలన్
గాలమె నిర్వహించు నెఱుఁగందగు దాని మహత్త్వ మెట్టిదో. 57

వ. కాలవైపరీత్యంబు తారసించినపుడు మానవుండూరక మీనమేషములు లెక్కించుచు మిన్నకుండక పరమేశ్వరు నారాధింపవలయు స్కాందమ్మునం దెట్టి విపత్తినేని దొలఁగించి మనుజుల మనుపం జాలిన వ్రతంబులు లోకసంరక్షణార్థంబు వ్యాకరింపబడియున్నవి- ఇపుడుపన్యసించినది సావిత్రీ గౌరీదేవి వ్రతము. దీనివలన సావిత్రి తనపుట్టినింటిని మెట్టినింటినిగూఁడ దరింపఁజేసి తుదలేని పుత్త్రపౌత్త్రులతో రాజ్యవిభవముతోఁ జెల్వారెనని వింటిరికదా! యింత కన్నను నత్యద్భుతంబగు వ్రతంబొండు గలదు. దానిపేరు "పతి సంజీవన వ్రతంబందురు. పతిసేవనవ్రతంబనియు భీమేశ్వరవ్రతంబనియు దీనికి నామాంతరంబులు గలవని వెండియు 58

తే. గీ. కలఁడు బ్రాహ్మణుఁడొక్కండు కడుదరిద్రు
సోమపుఁడటందు రాద్విజు, సోమయాజి
ఘనుఁడతని పెద్దభార్యకుఁగల దొకర్తు
కూఁతురాపె శీలమ్మునకు సరిలేదు. 59

తే. గీ. పెండ్లికీడయియుండె నాద్విజుకొమార్త
ఆపెపేరు సంజీవిని అంబికావ
రమ్ముకతన నాకన్నియదహిజనించెఁ
దండ్రి రిక్తుండు కడుఁగష్టదశకులోఁగి 60

వ. ఎట్లెట్లో కాలమ్ముపనయించుచుండె. దరిద్రునకు సంతానమెక్కుడుగ నుండు ననుట కుదాహరణమ్ముగ నాబ్రాహ్మణునకు రెండవభార్యకు మఱి యేడుగురు పుత్రులుకూడఁ గలరు గర్భదరిద్రుండగు నాపాఱు నకు నిరువురు జీవత్కళత్రంబు లెందులకుండవలసెనో! వివరిం చుట కిటనావశ్యకతలేదు. 61

కం. సకలము కర్మాధీనము
ప్రకటించుఁ గర్మమెట్టిభాగ్యమునేని
వికలత్వమ్మును నదియే
ప్రకటించున్ దానిరీతి బహుగహనంబౌ. 62

వ. ఆబ్రాహ్మణుఁడున్న దేశంబును బాలించు తేనిపేరు కార్తికవర్మ అతనికిఁ గొమరుం డొక్కండు మాత్రమేకలఁడు. రూపగుణ సంప న్నుండు అతఁడు పదియాతేండ్లు నిండుప్రాయంబున మృతుండగు టయుఁ దండ్రి వివాహంబుసేయు తలంపుతో సర్వసిద్ధమ్ముగనున్న కాలమగుటంజేసి వానిమృతి మఱియు నెక్కుడు శోకకారణంబయ్యె నాశోకంబు కేవల మంతతో నాఁగక కొండొక క్రొత్తమార్గమ్మ నకు దారిదీసె. 63

కం. పరిణయమొనర్చు నాయా
పరికరములు తోరణములుఁ బందిళ్ళవి తేఁ
దఱిసి యిటఁ గొడుకుకెట్లో
పరిణయముఁ బొనర్తుననుచుఁ బ్రతినం బట్టెన్. 64

కం. నాకే ముచ్చటదీరఁగ
నేకొమరుఁడు లేఁడ యొక్కడే జనియించెన్
వీఁక శవమునకె పెండిలి
శోకముడిగి చేయువాఁడ సుదతినొకర్తున్. 65

ఆ. వె. శవమువంటి వృద్ధజనులకుఁ గన్నెల
విద్చువారు గలరు పృథివియందు
నట్టివారు తగినయంత ద్రవ్యంబీయ
శవమునకును సుతనొసంగువారె. 66

వ. మున్ను హరిశ్చంద్రుండు జలోదరవ్యాధి నివృత్తికై నరమేధం బొనర్పనెంచి పశుసంపాదనంబునకు వలయునంత ధనం బిచ్చి మంత్రులం బనుప నజీగర్తుండను బ్రాహ్మణుండు తనకొడుకులలో మధ్యముని శునశ్శేఫుఁడను వానిని వలసినంత ధనంబు గైకొని యమ్మెనని విందుము. క్షత్రియజాతి కన్యకయే కావలయునని ప్రయత్నించినచో నది నెఱవేఱదు. తక్కుంగల జాతులందును శవమునకుఁ గన్యనిచ్చు తల్లిదండ్రు లుందరుగాని. 67

ఉ. ఉత్తమజాతియే యయిన నుందురు బ్రాహ్మణులందు హెచ్చుగా
విత్తము నిచ్చుచోఁ గొమరె నిచ్చెడి వాటుగాన సుంతులం
బుత్తు ధనంబునిచ్చి యవి పుచ్చుడు సోమపుఁడమ్మెఁ గన్నియన్
విత్తము చాలినంతగొనఁ; విత్తమొసర్పఁగలేఁడె యేమనన్. 68

వ. ఇయ్యది యనులోమవివాహంబుగాదని శంకించుటకు రాజు దుఃఖార్ణవమగ్నుండై శవీభూతునకుఁ గొమరునకుఁ బెండ్లిసేయుమంద నెవ్వాఁ డాక్షేపింప సాహసించెడిని. 69

తే. గీ. మఱియు రాజానుమతము ధర్మంబుగాఁగఁ
జెల్లునను సూక్తిచే తేవి యుల్లమెల్ల
అట్లె యెల్లరు తలయూఁపిరయ్యెఁ బెండ్లి
సోమపుని లోకులెల్లరు శోచ్యుఁడనిరి. 70

వ. అట్లనుటగూడఁ జాటుచాటుననే కాని పైకి ననుటకు నెవ్వరికి గుండెలుండెడి, నేకాలమ్మునఁగాని రాజశాసనమ్ముం గాదను ధీరులు మృగ్యులు. అదియునుం గాక. 71

ఉ. వచ్చినవాని పెండిలికి శాస్త్రపు సమ్మతియుండి వానికిం
దెచ్చినకన్నె బ్రాహ్మణి వినిందితకాదను శాస్త్రముండదే।
హెచ్చినయాపదల్ వొలయునెప్పుడునున్ మరియాదలందు వి
ద్వచ్చయమాదృతిన్ విడుచుఁ దజ్ఞులు సామయికుల్ వివేకులున్ 72

తే. గీ. నామమాత్ర వివాహంబునకు దురంత
మైన దుఃఖంబునందున్న యధిపుఁడేదొ
చేయుచున్నయప్పుడు మంచిచెడ్డలను గు
ణించిన ప్రసక్తి రాదని యెంచుటొప్పు. 73

కం. ఆకన్నె శీలమెట్టిదొ
వాకొనఁగా వశముగాదు వధువుగదా। ఆ
రాకాచంద్ర నిభానన
శోకంబు లవంబుపడమి చోద్యంబు కడున్. 74

వ. అప్పగింతలు లోనైన మరియాదలన్నియు ముగిసినవి. లోకులం పెండ్లి హేతు తండ్రిచేసిన యకార్యమ్మునకు నక్కజపడుటకన్నను పెండ్లికొమిరె నిర్వికారప్రవృత్తికి నక్కజం పడుచుండిరి. కారణం బేమన వియ్యది నామమాత్ర వివాహమ్మగుటంజేసి తండ్రి। తల్లీ। నాకు నీవలనఁ గలిగెడి ధనలాభంబు గలుగనిమ్ము వదంపడి నీకుఁ దగినంత సొమ్ము వెచ్చించి గొప్పకట్నం బొసంగి మరల వివాహం బొనర్చెదనని బోధించె ననుకొనుటకును వలనుగాదు కారణంబేమన.

తే. గీ. పృథ్వినాథుకొడుకు పెండ్లియాడిన యింతి
వితరుఁ డెవఁడు గొనఁగ మతిని జొనుపు
పెండ్లి దాఁకివలదు పెండ్లాడెద నటంచు
నృపుఁడు వలుక దాని నెవఁడు గొనఁడు. 76

వ. ఆ యీవిషయం బెంతటి బుద్ధిమంతులకు నగోచరంబై యయో మయుంబుగనుండెఁ, గొందఱీదుర్బ్రాహ్మణుఁడీ రాజుదేశంబువిడిచి

యన్యత్ర నివాసంబేర్పఱచికొని యీకన్నియ కన్నియయే యని
వేఱొక పెండ్లిచేసిన సద్దువారెవరను వారును. మఱికొందఱు
ఈపెండ్లికడుంగడుఁ గ్రొత్తరీతిదియగు కతన దీని నెందఱెన్ని పాట
లలోఁ గవులు పాటలుగను బద్యమ్ములుగను రచించియుందురో
యీ కన్యకాదాత యెచ్చటికేగినను నీకళంకంబు బ్రహ్మహత్యం
బోలె వెంబడించునదియే యనువారునునై "పంచబాణం. పంచా
శుభంబు" గా గుసగుసలు వోవుచుండ నాకుణపంబును దహనార్థంబు
శ్మశానంబునకుఁ గొంపోవుతఱి నాపెండ్లికూఁతురు సర్వశాంతచిత్తం
బుతో భర్తవెంట ననుగమించె ననంతరంబు చితియందు నాకుణ
పంబు నుంచుటయు. 77

తే. గీ. పసపుబట్టలతో సూత్రవధువుకుండఁ
జితనుగలభర్తతో నధిష్ఠించెనంత
నేగ్నుతుండంపులావున వృష్టిగురిసె
నెన్ని దుఃఖంలో చెప్పఁగ నెవరితరము. 78

కం. రవియస్తమించె వర్షం
బవిరళగతి గురియుచుండె నాపెవినా యం
దెవరును నిల్వక చలిచే
దవుడలు నవయంగఁ జనిరి ధామంబులకున్. 79

కం. ఆకన్నియచితపైఁ దా
నేకాకినియగుచు భర్తకేడ్పి క్రమముగా
శోకంబువిడిచి నెమ్మది
నాకాశిఁ దలఁచి యిట్టులఱిముఱిఁబలికెన్. 80

ఆ. వె. ఏనుమేను దొరఁగుటే మాత్రమును నీకు
సమ్మతంబులేమి స్పష్టమయ్యెఁ

జితకు నగ్నిఁ గగులఁజేయుచో నింతటి
వర్షమరయ నీప్రభావమంబ. 81

ఆ. వె. భర్త బ్రదుకులేక బ్రదుకనునేనని
నీదు చిత్తమెఱుఁగు నృపతనూజుఁ
డెట్లు బ్రదుకు దానికేయుపాయముసేయ
వలయుఁ జెప్పుమమ్మ భద్రకాళి! 82

తే. గీ. నిన్నుఁబూజించి మాయమ్మ నన్నుఁగనియె
రిక్తతాదోషమునఁజేసి లేనికమ్మి
కొనియె నాతండ్రి నీపూజకుఫలమైన
యేనువైధవ్యమును బొందుటెట్లుతల్లి. 83

కం. బ్రతికించెదవా! యిరువుర
బ్రతికింపుము లేదయేని భర్తకునాకున్
జితయొకటియె విధియింపుము
సితిగణరాణీ! నినున్ యజింతు భజింతున్. 84

వ. ఇట్లు పితృవనంబున నేకాకినియై శవైకసహాయగాఁ దన్నుంగూర్చి తపించు నానంజీవిని పాతివ్రత్యపరాయణత్వంబున కక్కజంపడి యా యీవిశేషంబు పరమేశ్వరున కెఱింగించుటయు నాయనయు నియ్యది కడుంగడు గ్రొత్తవిశేషంబు. ఆసాధ్వీమతల్లికి నీ వే యుపకృతి గావింపఁ దలఁచినను నేను నీతోడిపాటేయని ప్రోత్సహించుటయుఁ బరమేశ్వరి ముందు త్రోవదీసినట్లు దీయుటయు. 85

తే. గీ. త్రాటితో దబ్బనముగాఁగఁ దరుణచంద్ర
ధరుఁడు పదచారియైయేగె, దంపతులిరు
వురునుబెండ్లికూఁతునకు నాదరముపొంగి
పొరలఁ బ్రత్యక్షమై రెంతపుణ్యమొకొ. 86

తే. గీ. భయపడకు మేనుగల్గంగ భయమునీరు
లేదు భీమేశు బూజింపు లేమ ! నీదు
భర్త్రబదుకును నీదుసౌభాగ్య భాగ్య
మునకు లోటుపాటిల్లదు పుణ్యశీల. 87

వ. దీనిపేరు భీమేశ్వరవ్రతం బందురు. దీని నాచరింపఁదగిన కాల
ములు గొన్ని కల్పోక్తంబులు గలవు అంగస్థిరాత్రిం బొంద.
అది దైవవశంబున సంఘటించినది బంగరుతోఁ జేసిన దీపస్తంభం
బొందవలయు, నయ్యది యిప్పుడు లభ్యంబుగాదు దానికేదో
యుపాయం బొసఁగెద. నదియునుంగాక ప్రతివ్రతంబునకును బట్టి
పదార్థంబులు విత్తశాఠ్యము లేకుండ సేకరింపవలయునని మే మాసి
కనకమునిని గనక మే పలయుసను సియుమలేని మెఘుంగుమ.
ఆ దీపస్తంభంబునందు నాచే నేతితో దీపంబు వెలిగించి పతియందు
భీమేశ్వరబుద్ధిం గల్పించికొని ధ్యానావాహనాదుల నర్చింపవలయు.
నీవ్రతము వివాహముకాని కన్నియలును, వివాహమైన కన్నియలును
జేయఁదగినది. భర్తకు ననారోగ్యమేర్పడినతఱి నియ్యది యవశ్యము
కర్తవ్యం బని చెప్పి జగదంబిక యచటనుండు మఱ్ఱిచెట్టుక్రిందిరాలిన
మఱ్ఱిపండ్లు నైవేద్యమునకును తోరమ్మునకు మఱ్ఱియూడలయందగి
దారమ్ములను సేకరించి దీపస్తంభమ్మున కిక్కడనున్న వెదురుకఱ్ఱ
నేర్పఱచి యిట్లే సర్వమ్మును యథాప్రాప్తమ్ముగ సేకరించి పరమే
శ్వరు మొగంబునఁ జిఱునవ్వుతోడి దృష్టిం బఱపి యిట్లను. 88

కం. నాతోపాటుగ నుపకృతిఁ
జేతునసట కర్ధమేమి చేయమిదియె యొకో !
పాతివ్రత్యము యుష్మ
చ్చేతమునకు నచ్చెనేని చేయుఁ డుపకృతిన్. 89

చ. అనపుడు శంకరుండు గిరిజాననముంగని పల్కె నర్వమీ
వొనరుపఁజూచి యేను ముదమొందుదు నాపని కోదలేదియో

పౌనరుప నత్తయయ్యెడకుఁ బోయి కరంబిడనేల। నీకు మిం
చిన దెదియేనియున్న నది సేయుటకేను సర్వసిద్ధమే. 90

వ. నాపుడు నంబిక యీవ్రతంబు నడుపుటకుఁ బురోహితుండు కావల
యునని మీయెరుంగనియది కాదుగదా। 91

ఆ. వె. అర్ధరాత్రమందు నడవికి నడవి యీ
కాటియందు మీరుగాక వీఁక
నేపురోధ దొంకు నీపెకుఁ గాన మీ
రట్టిలోటు దీర్పుఁడందు నేను. 92

చ. అనవుడు శంకరుండు నగియట్లనె యేనొనరించెదన్ సువా
సినియును నీమహావ్రతము సేసెడి సాధ్వికి నుండఁగావలెఁ
గనుకఁ దదర్ధమీపనుడు గౌరి యిదే అది నేనెఱుంగుదా
ననె యనె నిర్వురున్ వ్రతమున న్నియమించిరి యావధూమణిన్. 93

ఆ. వె. మంత్రములు పఠించె మహనీయుఁ డీశుండు
గౌరివినుచునుండెఁ గడకుశపము
విప్రనుండిలేచు నీటునలేచి కూ
ర్చుండె నంబయేగె శూలిగూడి. 94

వ. పదంపడి నిశాశేషంబు నానూత్నదంపతు లిరువురును నాయీశ్వరో
ద్యానంబునకు దగ్గఱనున్న మఱ్ఱిక్రిందఁగడపిరి. 95

కం. అంత నుదయించె రవిభూ
కాంతుఁడు పరివారమేగి కన్గొనఁ గొడుకున్
జింతావిరహిత కోడలు
నెంతో ముదమొసఁగి రఖిలమెఱుఁగఁ బలుకుచున్. 96

వ. అప్పుడా రాజదంపతులయు నాపౌరులయు నానందం బెట్టిదియో
యయ్యది మనోమాత్రగోచరంబకాని వాక్కులకందునది కాదుగదా।
యని వెండియు. 97

చ. గతముననైన పెండ్లి సరిగాదని తేఁడువివాహమున్ నమం
చితగతిఁ జేసి పండితులు శిష్టుఋ సత్కృవులైన వారికిన్
మితికి నమేయమైన కడుమేటి బహూకృతు లాచరించె నీ
కతవినువారికెన్నడును గస్తిఘటింపదు భద్రమబ్బెడుఁగా. 98

వ. ఇయ్యది విలోమవివాహంబయ్యును దేవయానీ యయాతిభూపతుల వివాహంబున్ బలెసమర్ధనీయంబని వెండియు. 99

కం. సావిత్రికి మించిన యీ
పావనశీల చరితంబు పఠియించిన సం
జీవిని యీాయమ నెఱిఁగిన
నేవెతయును లేక వెలఁదు లెసయుదురెలమిఁగా. 100

కం. సావిత్రి చరితమే మో
దావహమగు నంతకున్ సహస్రగుణము సం
జీవిని చరితం బిర్వురు
భూవలయమునందుఁ బేరుపొందిరి సతులగా. 101

కం. వీరల చరిత్రముల నె
వ్వారల్ పఠియింత్రువారు బహుభద్రముల
వ్వారిగ దీర్ఘాయుర్భా
గ్యారూఢులుగాఁగ మందు రామయమెదలున్. 102

తే. గీ. వ్రతము లీరెండు స్త్రీలకుఁ బతికనామ
యాయురాదిక మిడుటకై యవతరించె
వీని నాచరించెడి యరవిందగంధు
లెట్టికష్టమ్ములను బొంద రిదిధ్రువంబు. 103

వ. ఇట్లు సూతుండు శ్రీ సావిత్రీగౌరీవ్రతంబును, భీమేశ్వరవ్రతంబును సోదాహరణంబుగా వినిచినంత శౌనకాదులు సంతుష్టాంతరంగులై యయ్యలఘు నభినందించిరి. 104

కం. దేవా। యావత్తైలం
తావద్వ్యాఖ్యగద। దేహదార్ఢ్యముతగ్గెన్
సేవించుమంటి ని న్నును
నావార్ధక్యమ్ము నీవు నడపుము పేర్మిన్.

ఇది

శ్రీ భీమేశ్వర వ్రతసహిత - సావిత్రీగౌరీ వ్రతము

సమాప్తము.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శుభమస్తు - అవిఘ్నమస్తు

శ్రీ శివరాత్రి వ్రతము.

కం. శ్రీకమలానాథార్చిత ।
స్తోకార్చనతస్సమస్తదోషహరణ । ద
ర్వీకరభూషణ । వేద
వ్యాకృతసద్భావ । మల్లికార్జునదేవా. 1

వ. అట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు సూతుం గాంచి శౌనకాదులు ప్రియ
తరంబులగు వాక్యమ్ముల నభినందించుచు నిట్లనిరి. 2

కం. పారాశర్యమునీంద్రుఁడ
పారకృపారసము నీదుపట్టున నొలికెఁగా
గారాపుశిష్యుఁడవు నీ
వాఋషిచంద్రునకు నీకు నఖిలము దెలియున్. 3

ఆ. వె. వ్రతము లన్నిటికన్న శివవ్రతములు
మిన్నలనియును నందును మిన్నయై ప్ర
భాసిలెడి శివరాత్రియన్ పలుకువిందు
మెక్కఁతమ్మున దానికి నింతఘనత. 4

వ. అనతీయవలయు నాపుడు సూతుం డమ్మునుల కిట్లను. 5

కం. శివరాత్రి వ్రతమున కీ
యవనిన్ వేరొండు తుల్యమనుకొనకుఁడు పై
భవమిదు శివమిదు మోక్షప
దవినిదు నొకదినము దీక్షదవిలిన మాత్రన్. 6

వ. ఆదీక్షకూడ జ్ఞానపూర్వకంబ కావలయునను నేమంబు లేదు యదృ
చ్ఛాలబ్ధంబైనను బ్రయోజనకారి కాఁగలదు. వినుం డొక్కఁడోయ
వాఁడు మృగమాంసమాత్ర జీవనోపాధికుండు వనంబెల్లఁ గ్రుమ్మరి
నను నొక శివరాత్రినాఁ డేవిధమైన మృగంబును జిక్కదయ్యెఁ
బగలెల్ల నరణ్యంబునఁ బర్యటించుటంజేసి ధూళిధూసరితంబగు
మేను జలాశయమ్మున నాపాదమస్తకంబు గడిగికొని దానియొడ్డున
యాదృచ్ఛికంబుగఁ బడియున్న వెలిమిడిని శీతబాధాపనోదనంబునకై
యుద్ధూళించికొని తత్తీరంబున నొక్కట నొకవల పన్నికొని యట
నేదేని మృగము జలపానార్థంబు రాకుండునా ! యను నూహతో
సన్నద్ధశస్త్రుండై పన్నుండ నెంచి తత్తీరమ్మున నున్న బిల్వవృక్షమ్ము
నుంచి కొన్ని చిఱుమండలు విఱిచి వానిచే దా శయనింప నెంచిన
చోటు చక్కఁగా దుడిచి బాగుచేసికొని యామండల నాసనమ్మునఁ
బాఱవైచె. నయ్యవి యేయుగమునందో స్వయంవ్యక్తమై శిరోమా
త్రంబుపై కొక్కింత గోచరించు శివలింగమ్మునం బడుటతన వాఁడు
జన్మజన్మంబుల నొనర్చిన పాపంబులోఁ గొంత భాగము నశించి వాని
మనోవృత్తియందలి క్రూరత్వం బించుక సడలె నట్టియెడ గర్భిణి
యగు నొకలేఁడి యయ్యెడకు జలపానార్థం బరుదెంచుటయు సంధిం
చిన బాణం బద్దానిపై విడువ నుద్యమించుటయు నాపిండు చూలాలు
మనుష్యభాషణంబుల నిట్లనియె. 7

కం. ఎందులకు నన్నుఁ జంపెద
వెందువలన నీకునున్నదే యుపకృతి ! యే
మందుఁడు ప్రయోజనములే
కెందుఁ బ్రవర్తించుటుండ దెఱుఁగుదొ ! లేదో ! 8

వ. ఇట్లు మనుష్యభాషతో యుక్తియుక్తంబుగ న్యాయబద్ధమ్ముగ మాటాడు
నమ్మృగికి నావ్యాధుండు పరమాశ్చర్య పర్యాకులచిత్తుండై యిట్లు

త్తరం బొసఁగె. నేను జిన్ననాఁటనుండియు జంతువుల వధించు చుంటింగాని నీపలె మనుష్యభాషణంబు లెఱిఁగినదాని నేజంతువును జూచియెఱుఁగను. నీకుఁ గొండొకగడువిచ్చితిఁ గావున నీజన్మాదికంబు నొడువుడువే యనుడు నాహరిణి వానికిట్లనియె. 9

ఉ. ఏను బురాభవంబునెడ నింద్రునిలోకమునందు నప్సరో
మానినులందు నొక్కతె, సుమాధవు రాజతశైలవాసున
నూన్యపుభక్తిమైదినము నోలి భజించెడి దాననాట్యమీ
శానుఁడు సల్పునత్తఱిని, సర్వనిలింపుల వెంటనేగుచుజా. 10

వ. అట్లు నియతంబుగఁ బ్రతి సాయంసంధ్యాకాలమ్మునందును మహాదేవు నాట్యం బారయనేగు నేనొక్కనాఁ డట్లుేగక యాలసించి నాట్యంబు ముగియునప్పు డేగుటకుఁ బరమేశ్వరుండు కొండొకకినిసి యిట్లు ప్రశ్నించె. 11

చ. అనుదిన మప్సరోంగనల యందొక సంఖ్యను బూరణంబొన
ర్పునెలఁతపీవు నేఁడిటులు సుందరి! మందత దక్కుహేతువే
మనుటయుఁ గంపముప్పతిలి యచ్చరలేఁజిగురాకుఁబోఁడి శం
భునకు యథార్థమిట్లు దెలుపుం బొలుపొందెడి వాక్ప్రమత్కృతిన్. 12

వ. పరమేశ్వరా! హిరణ్యాక్షుండను రాక్షసేశ్వరుండు నాకు వలపుమగండతడు నాయింటికిఁ దఱచు వచ్చుచుఁ బోవుచుండువాఁడు నేఁడు

తే. గీ. సంజవేళకించుక మున్నుస్మరుని ప్రేర
ణమునఁ జనుదెంచుటయు మనోనాథు నతనిఁ
బొమ్మనఁగ బుద్ధిపుట్టక పొందునలిపి
పంపివచ్చితి క్షమియింపవలయుఁదప్పు. 14

వ. ఇట్లు లయ్యచ్చర మచ్చెకంటి పొచ్చెమ్ము విడిచి యున్నదున్నయట్ల వచించుటకుఁ బరమేశ్వరుండు సంతసించియుఁ జేసినకృత్యమ్ము

దోసఁగగుటంజేసి తద్దయుతుఁడు హారిణమ్మగా జన్మించునట్లును నయ్యది హరిణిగాఁ బుట్టునట్లును నుభయులకును దాంపత్యం సంఘటించునట్లును శపించి మృగజన్మంబునందున్నను జాతిస్మ త్వంబు ప్రసాదించి యా యీ శాపంబునకుఁ బన్నెండేండ్లలో విము క్తియగుటయ కాక యాత్మసాహోర్యంబు గూడఁ గలుగునట్లనుగ్ర హించెనో వ్యాఘ్రాగ్రణీ! నేనమ్మునినందనునండలి హరిణిననవిన్న వెండియు. 15

ఆ. వె. ఏను గర్భవతి నొకింతలోఁ బ్రసవింప
నున్నదానఁ గాన నొడలఁదగిన
పుష్టిలేదు నీకుఁ బొలను మంచిది దీనఁ
జిక్కుఁదింక నొకటి చెప్పుదాన, 16

తే. గీ. వేఁటకాండ్రకునైతము విధినియమము
లున్నయవి గర్భిణినిఁజంపరుత్తములగు
మృగయులీ యంశమును నీవునెఱిఁగి యుందు
వనఘ! ననువీడు మిప్పటి కవలవత్తు. 17

వ. ఏను నాటెంకికిం జని ప్రసవించి యావిసువును సఖుల కప్పగించి నీకడకుఁ జనుదెంచెద. రేపు నీకుటుంబమ్మునకు నన్ను నాహారం బుగాఁ జేసికొందువుగాక యని వెండియు. 18

కం. ఆఁకలి కల్మివి నేఁటికి
నీకొడుకులు నీదుకాంతనెగులుపడి కడుఁ
జీకాకు చెందకుండఁగ
నీకడ కేదేవి హరిణి నీటికి వచ్చున్. 19

ఆ. వె. అది మదించియుండు నాపన్నసత్త్వగా
కున్నకతన నొందె నొండుహరిణి

మేని యేగుదెంచునింతలోఁ గఱవురాఁ
బోదు ధర్మమార్గమునను బొమ్ము. 20

కం. తప్పక సూర్యోదయమగు
నప్పటికే వచ్చి నీదు నంగణమున ని
ల్చెప్పగిది నిల్చితినొ విను
మప్పగిదిన్నిల్తు నన్నృతమాడ నెఱుగుఁదే? 21

తే. గీ. అనృతమాడి జీవించుటకన్న నఘము
వేఱొకండుండఁబోదు వివేకశూన్యు
లెవ్వరో! అట్లు బ్రదుకుదురేను దాదృ
శులను రోయుదువారలు శోచ్యులనఘ! 22

వ. ఇట్లు ధర్మ్యంబుగఁ బల్కు నాహరిణి వాక్యంబుల కక్కజంపడుచు వ్యాధుండు క్షణకాలంబు స్తబ్ధహృదయుండై యేమియుం బలుకక మిన్నకుండి దానితో నిట్లను. 23

తే. గీ. రేపు లభియింపనున్న బర్హిణముకన్నఁ
బ్రస్తుతము చిక్కినది మేలుపావురంబు
నిన్ను విడిచిపుచ్చితినేని నీవు రాక
మృగమొకండు దొరకకున్న నేమిసేతు. 24

తే. గీ. అప్పు డుభయతోభ్రష్టుఁడ నగుదునేను
నాదుపిల్లలు జెల్లలు నవసియాఁక
టను గృశింతురు శపథమ్ము లొనరిచి పద
పడిచనుము రమ్ము సత్యము పాడినెఱిఁగి. 25

కం. ఎవరిచట సాక్షులను కొనఁ
గవలదు పృథివియును దిక్కగములు నభము ని

య్యవికాక మఱియునున్ వా
యువు గ్రహములు సాటిలెఱుఁగుమో హరిణీ! మదిన్. 26

వ. సర్వలోకద్రష్టృత్వముగల పృథివ్యాద్యంతస్థితమ్మగు దేవతాత్మత్వ
మ్మెఱింగి తగిన శపథమ్మొనరించి పోయివత్తుఁ బుగాక యనుటయు
నాలేఁడి సంతసించి యిట్లు శపథమ్మొనరించె. 27

తే. గీ. ఈవు ధర్మాత్ముఁడవు వ్యాధులెందఱేని
నీ తులకువత్తురే! యిట్లు నీతులకు మ
నంబువశపెట్టి చేఁజిక్కిన పలలంబు
విడుచు నినుమెచ్చ జిహ్వలు వేయిపలయు. 28

చ. విను మొనరించు నాప్రతిన, విప్రకులమ్మునఁ బుట్టివేదమం
దునఁ గృషిలేమి యొందెఁ గృషితోరముగా నొనరించియర్థ తృ
గనని దురాత్ములన్ యజనకర్తలఁ జేయుట, యిట్టిపాపమున్
బొనరుచుపాపి దుర్గతికిఁ బోదును బ్రొద్దుటరాక తక్కినన్. 29

శా. పాఱుండై జనియించి సంజయెడ వార్వంబోకస్వాధ్యాయవి
ద్యారంభంబునులేక సత్యమున యందాసక్తిఁ గైకోక వ్యా
పారంబంచని తోళ్లలోనయిన లాభంబిచ్చు వాణిజ్యమే
క్రూరుం డాస్థనొనర్చుఁ దద్గతిని గైకోఁ బోదునేఁ దప్పినన్. 30

సీ. దుష్టబుద్ధికినెట్టి దోషమ్ము ఘటియించు
గ్రామకంటకునకే కలిమటిల్లు
ధూర్తునకెటువంటి దోషమ్ముప్రాప్తించుఁ
బరదారరతునకే దురితమెనయు
శీలశూన్యునకెట్టి కాలుష్యముదయించు
నాగమత్రేత కేయఘము మూఁడు
పరమాత్మ వస్తువు పరిశిష్ట మొక్కండు
నాఽస్తియన్ వాఁడెట్టి కస్తిగుడుచు

తే. గీ. మఱియు రెండవ సూతక మరుగకుండు
వానియింట భుజించెడి వానికెట్టి
పాతకముచుట్టుముట్టు నప్పాతకముల
కేనులక్ష్యంబనగుదు నిప్డేగిరామి. 31

తే. గీ. ఇంకనొక్కటివిను మెవఁడేనిదాత
యిచ్చుచోఁ దత్ప్రవృత్తికి నింతొ అంతొ
పానకమునందుఁ బుడకయన్ పగిదినడ్డు
వైచువానిదోసమ్ము నన్నేచుఁరామి. 32

తే. గీ. మృగయ! వినుముదేవద్రవ్యమేని గురుని
ద్రవ్యమేనియు బ్రాహ్మణద్రవ్యమేని
యెవ్వఁడు హరించు వాఁడొందు నెవ్వగకు ను
దాహరణ మౌదునింట నేనాఁగిరామి. 33

కం. మృగముల దానముఁబట్టుట
మృగయోత్తమ! శయ్యాదానమీఁగొనుటయు నె
ట్టి గతికిఁ దార్చెడినేను న
రిగి రామిని నన్ను నాదురితము వరించున్. 34

కం. అలఘుమనీషా! వినుమిది
తలిదండ్రులయెడఁ గృతఘ్నతంజూపనివా
రలు వొందెడి నరకమునను
గలఁచున్నీయింటికేనుగా రాకున్నన్. 35

తే. గీ. ఇంక నొక్కటి వినుమయ్య! మృగయ! దీప
మెవఁడు దీపాన వెలిఁగించునేను వాని
పాపమునఁ బోదు నీతోడఁ బల్కినట్టి
పలుకునకు నన్యథా గతి గలిగెనేని. 36

కం. ఒక పాదంబొక పాదము
నకుఁ బొనుపుచు జెళనం బొనర్చెడి జను పా
తకమునకు నగ్గమై నా
రకమేగుదు నిపుడుపోయి రాకుండినచో. 37

సీ. విష్ణుభక్తుఁడుగాని విప్రుఁడు దాంభిక
త్వంబున వర్తించు దైవహతుఁడు
నింద్రియజయిగాని హీనుండు పరదోష
ములను వ్యాఖ్యానించు కలుషబుద్ధి
పరపీడ నొనరించువాఁడు సదాచార
హీనుండు బకవృత్తిఁ దెలిఁగి తప్పు
సాక్ష్యమిచ్చెడి వాఁడు సాక్షాత్కృతఘ్నుండు
కన్యకా విక్రయకారకుండు

తే. గీ. శుష్కతర్కంబులకు బుద్ధిఁ బొనుచువాఁడు
కొండెగాఁడును గాంచెడి కుత్సితంపుఁ
బాపములకేను దప్పక పాలుపడుదు
నిప్పుడేగి రాకుంటినయేని రేపు. 38

కం. తలిదండ్రులఁ జంపియు వి
ప్రులఁ గెడపియు విషమువెట్టిపోరిఁ బొరివేఁటల్
సలిపెడి జనులొందెడి దు
ష్కలుషము నన్ గట్టి కుడుపుఁగాకేరామిన్ 39

కం. ఇరువుర భార్యలుగాఁ దాఁ
బరిణయముఞా జేసికొని యపగతనయుండై
సరిగాఁ జూడని దుర్జను
దురితమునే రాకయున్నఁదోరించుననుఞా. 40

తే. గీ. కూఁతు నొక్కని కీనెంచి కొసకుఁదగిన
కారణములేకయే యెదో వైరమూల
మునమతొక్కనికిచ్చిన జనుని పాత
కమునకే నౌదునేగి రాకమసలునెడ. 41

తే. గీ. పుణ్యకథ కథకుండుచెప్పునెడ నటకుఁ
జనివృథగ నంతరాయంబు సంఘటించు
మోటకులుగాంచు నాయాయినారకముల
కేనుబాత్రంబ నగుదు నిప్దేగిరామి. 42

కం. పతినిందంబొనరించు వ
నితయును వేదములు సతమునిందించెడియ
ప్పతితుఁడును బొందు దుర్గతి
గతినాకగునేగి మరలఁ గనరాకున్నన్. 43

కం. ప్రేతశ్రాద్ధపుభోక్తయు
శ్రోతృహితపురాణముల నసూయగొనెడివ్యా
ఖ్యాతయునొందెడి యయ్యై
పాతకములకేను బాలుపడుదున్ రామిన్. 44

తే. గీ. గర్భయాచకునింటను గశ్మలుని గృ
హమ్మునందును మూర్ఖు నుదవసితమ్ము
నందుఁ గుడిచినవారల యఘముగుడుతు
నిపుడు వోయిరాకుంటినయేని యేను. 45

వ. మఱియు నేనిపుడు వోయి వినుంగికురించి రాకుంటినేని వినుము- క్రయవిక్రయోపజీవులును పాషండులును నగు ద్విజులయొక్కయు. భార్యాపుత్రుల వర్జించి యేకాకిగా నాహారంబు గుడుచు గేస్తు యొక్కయు. సుగుణసంపన్నురాలును నందగత్తెయు నగు కూఁతు

సదృశమైన వరునికిడి పెండ్లిచేయని గేస్తుయొక్కయు దుర్గతికిం
బోవంగలదాననని పలువిధమ్ములు శపథమ్ములు పలుకు నాపిందు
చూలాలిని హరిణినిజంపుటకై సంధించిన బాణమ్ముపసంహరించి
వ్యాధుండు శీఘ్రమ్ముగ బొమ్మ ప్రొద్దుటఁ దప్పకవచ్చి సత్యమును
నిలిపికొమ్మని విడిచిపుచ్చుటయు నాలేఁటితన పన్నికింజనియె. 46

ఉ. చేతికిఁ జిక్కు ప్రాణి విడిచెన్ శివునర్చయెలింగికామగా
కాతఁడు చేసె బిల్వముల నావలికిన్ విసరంగ నాపురా
రాతిశిరమ్మునం బడిన యక్కతనన్, శివరాత్రి కూడనాఁ
డేతగఁ గూడెవాని కఘమెక్కుడి దంతయుఁ బోయె పూజయై. 47

కం. ఎఱుఁగని మోఱరునకు నల
యెఱురునకున్ బ్రాగ్భవపు సుకృతమో ! రేమో !
యెఱుక యొకసుంతయును దాఁ
బరిపక్వంబయ్యెఁ బ్రథమ ప్రహరమిటు చనెన్. 48

వ. అంత రెండవ యామంబు ప్రారంభమయ్యె మృగయుండు క్షుత్పీడి
తుండై క్షుద్బాధాకులంబగు కుటుంబమ్మునకై యెదనెద వగచుచు
జంతువుల రాకకు వీక్షించుచు నేమియు సుబుసుపోనితఱి బిల్వపు
మండల నుండి దళమ్ములు చిదిమి యటనున్న స్వయంభూలింగ
మ్మున నెడనెడవైచుచుఁ గాలమ్ము పుచ్చుచుండె నా దళమ్ములప్పర
మేశ్వరు దక్షిణకాయమ్మునం బడియెనట్టి తఱిని. 49

చ. మృగిపుదమత్తురాలు సురతేచ్ఛమెయిన్ దననాధు మీఁదటన్
దగిలిన మానసంబెదియుఁ దట్టఁగనీని విరాళిఁ బెంప నీ
రుగలుగుచోటటం చచట రోయుటకై చనుదెంచి పొట్టనిం
డఁగ జలమాహరించెడి యెడన్ మృగయాతులకయ్యె లక్ష్యమై. 50

వ. బాణంబు విడువనున్న మృగయున్ గాంచి భయత్రస్తయై యితికర్త
వ్యంబు దోఁపక కరుణంబుట్ట పదనిట్లను. 51

ఉ. ఇంతకు మున్ను గర్భవతి యీ పథమంటియు వచ్చె నక్క జం
త్వంతక నాకు నాపె, నిజమా! యిదికాదొ వచించి మీఁద న
న్నంతము నొందఁజేయుటయొ! అదటఁ ద్రోచుటయో వౌనర్పుమ
న్నంతనలుబ్ధకుండు మదికక్కజమెక్కి కుదించె నస్త్రమున్. 52

వ. మనుష్యభాషణంబులు నేర్చిన లేఁడిని నేనొక్కదానినే చూచితినను కొనుచుండ నిపుడింకొకటి సంప్రాప్తించె దానిని వధింపక విడిచి పుచ్చినను వెనువెంట నియ్యది యాహారార్థంబు దైవప్రేరితమై యిట కరుదెంచెనని సంతసించుచుండ దీసి భాషణంబులు నా యత్నమ్మునకు నంతరాయంబు గలిగించుచున్నవని యోజించుచు వెండియు. 53

సీ. ఆమృగియేయిది అన్నప్రతిజ్ఞను
నెఱపవచ్చిన దనవిక్క మెట్టు
లదివిందు చూలాలియటు మాటలాడె రో
జుచు నిది మాటాడు సొంపు వేఱు
అది తన యక్కయంచిది చెప్పుచుండె న
య్యది కూడ వేఱొక్కటరుగుదెంచు
మృగియని చెప్పెనేమిది చిత్ర మియ్యది
కపట నాటకముగాఁ గానిపించు

తే. గీ. నెట్టిదైనను నగుఁగాక యింటియొద్ద
నాఁకటంగుందు చున్నట్టి యాలుబిడ్డ
లకిది యాహారముగఁ జేయులాగె బాగు
గాఁగఁ దోఁచెదినని వాఁడు కరుణవిడిచి. 54

కం. ఇంతకుమున్నె నీవలె
సంతసమిడు మాటలాడు సారంగిని బి
ట్టుంతర్పితిని విడిచితి
నెంతయ్యొనరింతు నిన్ను నాఁకలికొలఁదై. 55

కం. వలపని ప్రసంగమేటికిఁ
దలఁచికొనుము నీదుసుష్ట దైవతముల నాఁ
కలికడుపు మాడ్చుచున్నది
పొలియింపక తప్పదెటుసుఁ బోఁగలవింతఁడా. 56

వ. నిష్కారుణుండయ్యె నిట్టు లొక్కింత మెత్తని పల్కులాడు నా మృగయునకుఁ గటుఁట పుట్టించుచుఁ బతివిరహానంత ప్త ప్తయై నా పడుచుహరిణి యిట్లను. 57

ఆ. వె. ఆలుమగల పేర్మి యన్ని జంతువులకుఁ
దుల్యమేను మగనితోరమించు
నిచ్చఁ జేసి యీపనిని పోయుచుండి నీ
బారిఁ బడితిఁ జంపవచ్చునన్ను. 58

తే. గీ. కాని నాకోర్కి దీరిన పైని నాదు
మాంసము రుచించుఁ గాని కృశాను కన్న
మిన్నయగు విరహంబున నన్నగిలెడి
నాదు మాంసంబు రుచి లేశమీదు నీకు. 59

ఉ. ఆఁకలిదప్పికల్ విడిచి యన్నియుఁ దన్మయమై రమింప నా
కేరద నేని దోఁపఁడొకొ ? హృత్కమలేశుఁడటంచు నన్నినా
యేకమనస్కనై తిరుగునీవనుఁ జంపినఁ జత్తుఁగా కదే
నాకు సుఖంబు నాయెఱచి నాలుక కెక్కదునీ కెఱుంగవో. 60

కం. ఆలోచించుకొనుము నీ
యాలికి నీవెట్లొ నాకు నట్లే ప్రియుపై
లోలత్వమ్మది తీర్చుక
వాలాయమువత్తు రేపు వదలుమునన్నున్. 61

వ. ఇట్లొనర్చితివేని యింతలో దైవవశమ్మున నేదేని మృగంబు నావ లెనే నీ బారింబడి నిన్నుఁ గృతార్థుం జేసినఁ జేయునని వెండియు. 62

కం. ఏవాంఛతోడ జంతువు
జీవము విడుదానినెటులో చెల్లించికొనం
గావలయుఁగాన జన్మం
బావశ్యక మెఱుఁగ వో రహస్యము మృగయా. 63

ఉ. చావునకేమి యెడ్డయినఁ జావులుదప్పవు జీవకోటికి
న్నీవునన్నుఁ వధించెదవు నిన్నెవఁడో వధియించు నొండె లే
దా వెడలింపరాని రుజకగ్గముగా నది చంపితీరునేఁ
జావునుదప్పికోఁ దలఁచి సల్ప్రసంగముగా దెఱుంగుమీ 64

కం. చావన్నదొక్కపరియే
జీవికి జనికిఁ ఘటించుఁ జేతఁ బెన్నో
చావులొక జీవి కింతయు
నీవెఱుఁగవొ! నేనెఱుఁగనో! నెగులేమిటికిన్. 65

తే. గీ. నీకు నీయాలిపైఁగల నెమ్మిదలఁచి
నాకునాప్రియునందలి నీఁకబోధ
పఱచుకోఁగలిగితివేని వంపు నన్నుఁ
గామమును దీర్చికొంచు రాఁగలనుధ్రువము. 66

మ. అనృతంబాడి శరీరపోషణముచేయం జూచుకన్నఁ విషం
బును మెక్కుందగు నగ్నిదూఁకనగు సంభోరాశిలో మున్గనౌ
విను మా జన్మముకన్న నింద్యములెటఁ వీక్షింపనుండంగఁ బో
వనృతమ్మొక్కటి సర్వపాపములు సేయంజాలువేయేటికిఁ. 67

కం. నమ్మిక నాయెడనీకు ల
వమ్మేనియు నున్ననన్నుఁ బంపుము మఱ్ఱా
మమ్మును దీర్చుకవత్తుఁ బ
లమ్మున కర్పింతునీకు లలినాతనువున్. 68

తే. గీ. ఎందుకుం గొఱగాని నన్నిపుడు చంపి
యేమిలాభంబు వొసఁగఁబ్బొంతెసేదు
దీఁదాఁకలి పొరెదు చెరివిఁబొసెపి
ఆదియెటులు సెప్పు నటుచేయుమయ్య వ్యాధ. 69

వ. ఇట్లు యుక్తియుక్తమ్ముగా ధర్మబద్ధమ్ముగా ప్రియమ్ముగా గంభీరమ్ముగా మనుష్యభాషణమ్ముల నుపన్యసించు నా లేఁడి పలుకులకు కిక్కుజం పడుచు నాలుబ్ధకుండు తనలో. 70

చ. ఇదిపశువైననేమి ! లగియించెదిరీతిగ మాటలాడుఁ గో
విదులగు వారు దక్కనిటు పీటిఁడిమానిసులాడ నేర రీ
వదనము దీని కేజవితపంబున నబ్బనదొక్కొ ! ఆచతు
ర్వదనుని చైదపుబెల్ తెలియుపాటి వివేకమునారుఁ గన్గనే. 71

వ. అని కొండొక జాలిగలిగి విరహాతురయగు నాహరిణి కిట్లనియె. 72

చ. వదలెదఁగాని నిన్ను బలవత్సమయంబులొనర్చి నాదు నె
మ్మదికిడినమ్మిరన్, జనుము మానసికంబగు కోర్కిదీర్చికొ
మ్మెద బెదరింక పీడు మెటులీవు వచించితి పట్లుపేసి నా
యెదకుముదంబు గొల్పుసున నిట్టులు వెట్టైసు నొట్టులిట్టిముఖా. 73

తే. గీ. క్షత్రియకులమ్ము నందున జననముంది
సమరమెతేంఁగాఁ జాటుచాటు చోట
దాఁగు భీరుఁడు చెందెడి యాగమునకు
నగ్గమగుదు నిప్డెగినే నవుఁరాయి. 74

వ. ఇట్లు కొన్ని సమయమ్ము లొనర్చుటయు నా వ్యాధున కిద్దావిష్ట
నమ్ముకకల్గి పొమ్ము నీ క్రియ నన్వేషించికొని నీకోర్కి తీర్చికొని
రమ్మని పంపిన నయ్యది కడుపునిండ నాతటాకంబు నందలి జలంబు
గ్రోలి వ్యాధుని మనసు మెత్తఁదనమ్మునకు మెచ్చికొనుచుఁ బ్రియా

న్వేషణా యత్తచిత్తయై యరిగె మృగయుండు క్షుధా_ర్తిమై నాబిల్వ
వృక్షమ్ము మొదల నేమియుఁగానఁదోఁపక. 75

చ. శివ! శివ! యంచునప్పుడు శ్రీగణనామము సంస్మరించుచు
న్నవనవమైన బిల్వముల నచ్చటి లింగముమీఁద వైచుచున్
శివ! యిది పెట్టి పుట్టినది నేఁడెటులాహృతి నాకుఁ జిక్కునం
చు వెలికి నే మృగంబయినఁ జూడగఁ జిక్కునో? యంచుఁ జూచుచున్.

కం. రెండవజామున్ గడపెను
దిండిదినక శివుని నెమ్మదిం దలఁచుచుఁ బ
న్నుండియును జెప్పవాల్చక
గొండొక పుణ్యంబు లుబ్ధకుఁడు గడియించెన్. 77

కం. మృగములు తటాకమున నీ
రుగొనఁగ నేతెంచునట్టి త్రోవ దెసనె లో
కగురుని లింగమ్ముండుట
మృగయుని చూపభవుమీఁద మెలఁగుచునుండెఁ. 78

తే. గీ. ఈశులింగమ్ము నలమెడి దృష్టి కడుపు
మంటచే శివశివ! యని స్మరణసేఁత
తోఁచితోఁచక బిల్వముల్ ద్రుంచి శూలి
మీఁదవైచుట సకలమ్ము మిశితమయ్యె. 79

వ. ఇట్టులా మృగయుండున్నతటి వింతకుసుమ్ము ప్రియునన్వేషించి కొనుచు నేతెంచి బాణపాతంబునకు గుఱియై మృగయు ననుగ్రహమ్మునకుఁ బాత్రంబై శపథంబు చేసి చనిన హరిణికి మగండయిన హరిణంబు తన ప్రియురాలి నన్వేషించుకొనుచు నెచ్చటను గన రాక విసువుచుఁ దుదకు మృగయుని చూపునకు గుఱియగుటయు. 80

ఉ. ఇప్పటికేని యీశ్వరునకేను దలంపున కెక్కినాఁడ బ
ల్పొప్పెడి లేఁడి నిక్కడికి నొండయినన్ మఱిసంపుటెట్టులం

చొప్పరికింప నేలయని యొండొకతూపును వింటఁ గూర్చ భీ
యుప్పతిలంగ నాహరిణ మొయ్యనఁ బల్కె మనుష్యభాషతో. 81

వ. మాంసాహారివైన యో వేఁటకాఁడా! యీ నీ బారికింపకుము నన్ను వెం
డాఁడులేఁడులు వచ్చియుండెడిని అందొకతె మాత్రము కాదు. ఇరువు
రును నాప్రియురాండ్రు. ఆరెంటిని నీవు చంపియుంటివా? లేక
యెట్లో నీబారికిఁ దక్కి యెటకేసియున్ జనియుండునా? చనర
నీకాహారమే అయినయెడల నన్నునీవు చంపెదవని లేశమును నేసు
జంకను; నీవు చేయబూనిన పని ఘోరమైనను నాకది యుపకారమే.

ఆ. వె. భార్యలేక యొంటి బ్రదుకుటకన్నను
జావు వేయిరెట్లు సౌఖ్యకరము
భార్యవంటి ప్రాణపదమైన వస్తువు
లేదు త్రిజగములను లేదు లేదు. 83

ఆ. వె. వృక్షమూలమేని వెలఁది తోడున్నచో
వేడుకొనఁగు మేటి మేడకన్న
నాపెతోడు లేని యప్పుడు మేడయు
నడవికన్న దుఃఖమడరఁ జేయు. 84

వ. ధర్మార్థకామమ్ము లనఁబడెడి త్రివర్గమ్మునందును భార్య సహాయు
రాలుగదా! పురుషుండు కార్యవశంబునఁ బరదేశంబరిగి యున్న
పుడు తన యింటిని గాపాడఁదగిన విశ్వాసపాత్రురాలు భార్యగాక
మఱియెవ్వరు? 85

తే. గీ. భార్యవంటి బంధువుగాని భార్యవంటి
సుఖముగాని లోకమ్మున సున్నహాళ్ళి
అఖిలదుఃఖరోగార్తున కౌషధం బ
టండ్రు భార్యను విజ్ఞానులైన కవులు. 86

ఆ. వె. ప్రియము వలుకు భార్య గృహమున లేదేని
వాఁడరణ్యమేగ వలయువాఁడ
అడవికన్న నింట నధికసౌఖ్యంబేమి
యుండునపుడు భార్య యుండకున్న. 87

కం. ఇరువురను జంపియుం దొ
క్కరితయనుసమాన వేతొకర్తుక వినుమో
కలుకు ఔలుక ! ప్రాణము లిడి
పరిచర్య యొనర్చు నింక బ్రదుకేమిటికిన్. 88

వ. కలనిజంబు వక్కాణింపుమని నిరోధించి పృచ్ఛసేయు మృగము
నకు లోఁగి యా మృగయుఁడీ లేఁడియు నేదో దేవతకావలయుం
గాని మృగమాత్రంబు కాదు. ఆ యీ సకలంబును మిగుల నక్కజం
బును గల్గించుచున్నది యని యంతర్గతంబున నెంచి హరిణమ్మున
కిట్లనియె. 89

ఆ. వె. ఒకతె గర్భవతియు నొకతె కామార్తయు
వచ్చి నాదుబారిఁ బడియు నిన్ను
నాకుఁ దెల్పి చనిరి నాయింటి కుదయాన
వత్తుమనుచుఁ జేసి బాస లెలమి. 90

కం. అవిచెప్పిన యట్లనె నీ
వవసరమున కరుగుదెంచి తప్పమ్మునినున్
దవులక విడువదు తలఁపుము
శివునో ! హరినో ! బ్రహ్మనో ! మఱి జీవమిఁకఁ జనున్. 91

వ. నావుడు హరిణంబు దయాళువైన యో మృగయావతంసా ! నా
ప్రియురాంద్రంబోలె నన్నుఁగూడ శపథమ్ము లొనర్పంజేసి గృహ
మ్మరిగి ప్రాతఃకాలమ్మునకు నీయగ్రమ్మునకు వచ్చునట్లు గడు
వొసంగుము. 92

కం. ఋతుమతిసుమి రెండవ మ
  త్సతి యాపె మనోంధం బెసక మెసఁగం దీ
  ర్ఘితనయుఁ బ్రసవించు మొదటి
  సతిఁగవి నిసువుఁగని వత్తు సత్యము మృగయా! 93
కం. కాంతయు సంతానంబును
  సంతోషించి భుజియించు సందర్భము ని
  న్నంతకుఁగా మృగములకు న
  నంతఁజా జరియింపఁజేయు టరయుము మదిలో. 94
శా. భార్యా పుత్రులయందు ర క్తియును ద్రవ్యంబందు నాస క్తి చే
  యార్యుల్ చెందరు, చెందుమాత్రమున నేమాయెన్ మనంబందు నై
  శ్వర్యం బస్థిర మాత్మజాతులను, లీజన్మంబు తుచ్ఛంబు స
  చ్చర్యల్ త్యాజ్యములం చెఱుంగఁదగు నీవ న్నేని వ్యాఘ్రాగ్రణీ. 95
వ. నీకు నేను నీతులు గఱపుటకు వచ్చినట్లెంచకుము. నీకుంగల యప
  త్య ప్రేమమ్ము నుదారప్రేమంబును నాకుఁగూడ నుండునని నీకుఁ
  దోఁచినచో మత్కాంతల నెట్లు పోయి రండంటివో నన్నుంగూడ
  నట్లే పోయిరమ్మని సెలవిచ్చి పంపుము. నాపుడు మృగయుండు. 96
కం. కాముకుఁడవైన నిను నే
  నేమని నమ్మంగలాఁడ? మృత్యు ముఖము నె
  ట్లో మఱపించి చనుటకై
  యేమాయలో పన్నుచుంటి వెవఁడవి నమ్మన్. 97
వ. అయినను నీ యొనరించు శపథంబు లెట్టివో వివిచితివేని పిమ్మట
  నాకుం దోఁచినట్లు సేయంగలవాఁడ ననుటయు నాహరిణంబు. 98
సీ. భ ర్తను వంచించి పరపురుషునిఁబొందు
    పొలఁతియే పాపానఁ బోయిఉందు
  తన్నుఁ బోషించు నేతను గికురించు భృ
    త్యుండెట్టి దుర్గతి నొందినవయు

జ్ఞానమిచ్చిన గురు గర్హించునట్టి దు
ష్టుండెట్టి నరకంబుఁజొచ్చి మఱుఁగు
నంబు పూర్ణములు జలాశయంబులు ద్రెంచు
కష్టుఁడే కష్టానఁ గ్రాఁగిలోఁగు
తే. గీ. మిత్రువంచించు దుష్టుండు మేకొనెడి వి
పత్పరంపర యెట్టిదాపగిది కష్ట
ములకు నే నగ్గమౌదు నిమ్మలకు నేగి
మరల రాక వంచించెడి మాడ్కి యేని. 99

వ. మఱియు స్నానసంధ్యా విహీనులై, మద్యపాన నిరతులై, పరస్త్రీ లంపటులై, వేదశాస్త్ర శూన్యులై, క్రయ విక్రయ వ్యాపారులై, సంతత ప్రవాస శీలురై, పరనిందా నిరతులై, పరులపైఁ గొండెములు చెప్పువారలై, శూద్రాన్నభోక్తలై, వేదపందకులై, దారపుత్ర పరిత్యాగులై వర్తించు విప్రుల గతికిఁ బొల్పుదుదు. నేను జెప్పిన చొప్పునకుం దప్పితినేని యని వెండియు. 100

తే. గీ. తనకు విధి లబ్ధమగు ద్విజోత్తముల సేవ
యెడల నాదరమును మానునే చతుర్థ
జాతి యది పొందునట్టి దోషమునకేను
నగ్గమయ్యెద నిటరాక యచట నున్న. 101

వ. మఱియు నేనన్నమాటకుఁ దప్పి మరల రాకుంటినేని వేదవ్రత పరాయణులై పాషండమతానుయాయులై విప్రనిందాపరులైన శూద్రుల గతికి లక్ష్యమగుదునని వెండియు. 102

కం. పంచాయతనమ్మును బూ
జించ కితరదేవతలయజించు గృహికి నే
వంచన గలుగునొ! నాకా
వంచన ఘటియించు నిన్ను వంచించునెడన్. 103

వ. మఱియు మద్యమాంసమునసిలవృషభాది విక్రేతలు శూద్రులు పొందు దుర్గతి నిన్నుపంచించు నాడు గలుగుఁగాక! 104

తే. గీ. అంఘ్రిచే నేజడుఁడు దన్ను నావు, నగ్నుఁ
డుదయమందు తటిని స్నానమొందు నెవ్వఁ
డొక్కఁడును మృష్టమగు మధురోదనంబుఁ
గుడుచు నెవ్వఁడు తదఘంబుఁ గొనఁగ నెంచి. 105

వ. ఉన్నవాఁడెవ్వఁడో వాఁడె పొనర్చిన శపథంబునను నన్యథాగాఁ బ్రవర్తింపంగలవాఁ డంతియ కా దెవ్వండు కన్యాశుల్కంబుపలన జీవించునో, దేవబ్రాహ్మణ నిందకుండగునో, గోగ్రాసంబునందును నతిథి పూజనమందును పురోడాశమ్మునందును శ్రద్ధగలిగి యెవ్వండు వర్తింపఁడో, యెవ్వండు వంగ, సొర, పొట్లకాయలు లోనగు కాయ గూరలను, నుల్లి మొదలగు దుంపకూరలను భక్షించునో, వానివాని పాపంబునకుఁ బాల్పడునప్పుడకదా! యేను నిన్నుఁ బ్రతారించి ప్రాతఃకాలమ్మున నీయగ్రంబునకు వచ్చి నిలుపకుండుట. 106

తే. గీ. ఎవఁడు లోభంబుచే శూద్రునింటఁ గుడుచు
శూద్రసంపర్కమునసె నించును మనంబు
నట్టి వేదాధ్యయనపరు నఘము నన్నుఁ
బొందు నిపుడేగి రాకుండఁ బోదునేని. 107

వ. మఱియు లెక్కలువ్రాయు నుద్యోగులు, చిత్రకారులు, నక్షత్రసూచులు, వైద్యులు, కూటసాక్షులు లోనగువారును, వేశ్యానర్తులు మృషావాదులు పరద్రవ్యతస్కరులు లోనగువారును, రూపయౌవనగర్వితలై దైవవశంబున నాధివ్యాధి పీడితుండును గురూపియు నగు భర్తననాదరించు స్త్రీలును నేగతినొందుదు రట్టి దుర్గతికి సిద్ధపడినపుడే నీతో బల్కిన సమయమ్మునకు నన్యథా ప్రవర్తించుట యని వెండియు. 108

తే. గీ. పూర్వవిద్ధ నేకాదశి నిర్వచించు
బుధులు మఱియు మాఖబహుళమునఁ జతుర్ద
శిని నటే నిర్వచించెడి శిష్టులొందు
దుర్గతిని బొందుదును రాక తొలఁగుపట్ల. 109

కం. ఎవరు శివకేశవులయెడ
నవమతి యొక్కంటఁ జూపి యన్యత్రసుగౌ
రవముం జూపుదురే నా
యవివేకుల పాప మొందనా ! రానియెడన్. 110

వ. నీకడకు నాచెప్పిన చొప్పున నేను రానైతినేని వినుము. తప్తచక్రాంకితులును లింగాంకితులును నగు ద్విజులయొక్కయు, జగత్తసత్తనియు బ్రహ్మంబు సత్యమనియుఁ జెప్పుచు నిర్గుణబ్రహ్మంబునందు గుణంబులను గల్పించువారి యొక్కయుఁ బారమార్థిక సత్యత్వము లేని జగత్తునకు సత్యత్వమును జెప్పుచు నిర్గుణబ్రహ్మమునందు గుణకల్పన సేయువారియొక్కయు భస్మలింగధారణ శూన్యుల యొక్కయుఁ, బిష్టపశుయాజులయొక్కయు. వేదదూరులగు ద్విజుల యొక్కయుఁ బాపమ్మునకు నగ్గమగుదునని పెండియు. 111

చ. ఒకనుడి నేవచింతు విను మూరకవేయి వచింపనేల ? లు
బ్ధక ! భవదీయమౌ గృహముదగ్గఱకే నుదయంబు రానిచో
సకలము మున్ను నానొడువు సత్యము నీయెడ సంక్రమించు నిం
తకు మఱి నాయొనర్పగల త్యాగము వేఱొకఁడేది యుండెడిన్. 112

కం. తుది నాఁడుమాటబోయకు
మదికి ముదంబొదవఁజేసి మంచిదిదే పో
మ్మదయమున రమ్మనుచుఁ దన
ప్రదర మ్ముపసంహరించి పంపెన్ లేఁడిన్. 113

వ. హరిణమ్మును గడుపునిండ జలమ్ము ద్రావి మృగీద్వయంబరిగిన త్రోవఁబట్టి చనియె. వ్యాధుండు యథాపూర్వస్థలంబున యథాప్రకారమ్ముగ క్షుద్బాధాకళమ్మున శివశివా యనుకొనుచు నిదురరాక జాగరణమ్మొనర్చుకొనుచుండ సూర్యోదయంబయ్యె. 114

కం. మృగయున కకామలబ్ధం
బుగ జాగరణవ్రతంబు పూర్ణంబై యొ
ప్పెఁ గడుపుమండఁ దొడఁగెఁ
మృగియప్పుడ యేగుదెంచె మెల్లన శిశుతోఁ. 115

వ. అట్లు వచ్చుటయు నకామప్రాప్తశివరాత్రవ్రతంబుకతన నపాస్తసమస్తదురితుండై క్షుద్బాధాపరిభూతుండగు మృగయుండామిషార్థియై యద్దానిపై శరంబువిడువ నుంకించునంత నయ్యది కటకటంబడి యిట్లను. 116

మ. అయయో। ధర్మము వమ్ముగాఁగ నిటులేలా। అఁకటన్ లోఁగినావయి నారాచమునించె దారయవొ। మత్పూర్వమ్మునందున్న యీ దయనీయంబగు లేవిసుంగు మృగయుల్ ధర్మజ్ఞు లెవ్వారు దుర్ణయు విన్నన్ క్షమియింతురే। వినుము ధర్మంబేను వాక్రుచ్చెదఁ.

తే. గీ. సురతసంసక్తమగు దాని సుప్తమైన
దాని శిశువుతో వచ్చెడి దాని వ్యాధి
పీడితంబగు దానిని వేత్తలైన
మృగయులేనాఁడుఁ జంపరీ వెఱుఁగవేమొ। 118

వ. కాదు కూడదు నాకీ ధర్మంబులతో లేశమ్మును బనిలేదు చంపెద నందువా। అట్లే చేయుదువుగాక. కొందొక గడువొసంగుము. ఇయ్యది సద్యఃప్రసూతయగు కతన నింకను నొడలి తడియేవి బాగుగ నాఱనిది. కావున నీకడకరుదెంచు నన్ను వెంబడించినది. దీనిం గొనిపోయి నాయూథమ్మునందలి చెలులకు నొప్పజెప్పి. 119

కం. ఇచ్చట నుండినయట్టులె
వచ్చెద నొక గడియ తాళి వధియింపు మిటన్
బొచ్చెమ్ములేదు నీదగు
సచ్చరితము జగము సారెసారెకు మెచ్చున్. 120

వ. వలసినచోఁ గొన్ని శపథంబు లొనర్చి పోయివత్తునని యా బాలింత రాలిట్లు శపథమ్ములొనర్చె, వ్యాధుండు దాని ధర్మోపన్యాసంబున కక్కజ పడి పోయిరమ్మని పలికె. మృగి శిశువుతో నరిగి తోడి లేఁడులకు బిడ్డ నొప్పఁజెప్పి తన శపథమ్మునకు భంగపాటు కలుగ కుండ వచ్చు ప్రయత్నమ్ములో నుండె. 121

ఉ. బోయయు లేళ్లవాక్యములు బుద్ధికి నక్కజమున్ ఘటింప నీ
న్యాయము నెందుగాననగు సాధ్యులు మానవులందు, వీని నే
నాయుధపాణినై దునిమి యాత్మ కుటుంబముఁ బెంచుచుంటి న
న్యాయము దీనికన్న నొకఁ డన్యము వేఱెటఁగాంచఁగా నగున్. 122

తే. గీ. అన్ని మృగములు నాయింటికన్నమాట
తప్పకుండంగ వచ్చుటే తథ్యమనుచు
మృగముల గొనమ్మలెన్నుచు మృగయుఁ దప్పు
డున్నచోటును విడి యింటితెన్నుఁబట్టి. 123

వ. చనుటయు నింటికడఁ బెండ్లమును బిడ్డలును నుపవసించుటంజేసి కృశించిన పొట్టలతోఁ దమకేదియో మాంసాహారమ్ము తెచ్చునని గంపెడాశతో నెదురేగి శుద్ధశూన్యంబగుటకు డిల్లవడి చూచుచుండిరి. వ్యాధుండు రేయెల్ల మృగములరాక నిరీక్షించుచు వచ్చిన మృగముల శపథమ్ములు వినుచుఁ గాలక్షేపంబు సేయుకతన నిద్రాహారమ్ములు లేక, కంటి కొనలు జేగురింప నిట్టూర్పు పుచ్చుచు మృగంబుల సత్య తత్పరత్వంబున కెక్కడ లేనిది యిదియని యక్కజంపడుచుఁ దదేక దృష్టితో నయ్యవి వచ్చు మార్గమ్ము ప్రతీక్షించుచుండె నంత నా మగలేడి తన ద్వితీయద్వితీయతో దనకును మృగయునకును జరి గిన వృత్తాంతమ్ము చెప్పి ఋతుకాలంబునఁ దన్నభిలషించు భార్య

నొప్పరికింప రాముం జేసి సీతై వచ్చి భ్రూణహత్యాదోషమ్ము నుండి విముక్తి నందితినని యద్దానికోర్కెఁ దీరిచి వెండియు. 124

తే. గీ. అతఁడు నారాక కెఱుఁగా నలతఁ జూచి
నేఁగవలె నీవు నీయప్ప యీ విధములఁ
బెద్దపులి వాఁతబడకుండఁ దెంచికొనుఁడు
నాదు సాయంబు లేదింక మీఁద ననుచు. 125

వ. ఇట్లు మగలేఁడి వచించి గమనోన్ముఖుండగుట నాతఁడు పోవ నమయును మృగయుం డను జరిగిన వృత్తాంతమ్ము నొడివి యీమె నటకేగుట యవశ్య కర్తవ్యంబగుననియు నిట్టినిమిత్తంబు దొందు పైపైఁబు సంఘటింపఁ దున్నను నీతోడిదె లోకంబై మను మేము నీవెంటవచ్చి కష్టమో. సుఖమో. యనుభవించుట తక్క నన్యమేమియు ప్రవర్తింపఁగల మనియుఁ గరుణఁబుట్టిపడంబలికి వెండియు. 126

చ. వెలఁదికి భర్తతోడిదియె విశ్వము సర్వము. భర్తలేనిచోఁ
గలిమియుఁ బుత్రులున్ గలుగు కల్కియుఁ దా దురదృష్టవంతురా
లిలఁగల యే సుఖమ్మయిన నింతికి భర్తృసుఖంబుతోడుతన్
దులయనఁబోల దాత్మధవుతోఁ జనుటే యుచితంబు సాధ్వికిన్. 127

ఆ. వె. పుత్రశతముఁ గన్న పౌలఁతియే యగుఁగాక
అధికధనముగూడ నలరుఁగాక
భర్తవంటి చెలియుఁ బడఁతికిఁ గాఁబోవు
కానఁ బతిని విడిచి కలికి మనునె ? 128

తే. గీ. తంత్రిలేనట్టి వీణచందమునఁ జక్ర
శూన్యమగు స్యందనముపోల్కి సుతశతపరి
వృతయునై భర్త నెడఁబాసెనేని కలికి
సుఖము గొననేర దత్యంతశోచ్యయగుట. 129

వ. ఇట్లు లనేకవిధములఁ దన యనుగతియందు కృత నిశ్చయంబుతో

నలందురు తన యర్ధాంగుల ప్రేమపాశంబునఁ గట్టువడు మనంబుతో
నాహరిణం బిట్లు మనంబున యోజించె. 130

తే. గీ. వ్యాధుతో నాడు సమయమ్ము వమ్ముఁజేసి
దారలకు బిడ్డలకు లోఁగి పారమార్థి
కమ్ము చెడఁగొట్టుకొని నరకమున కేగు
నాఁడు వీరల సాయమ్ము నాకుఁ గలదె? 131

కం. తనయార్జించిన దేదియుఁ
దనతో రాఁబోదు దనము ధర్మ మధర్మం
బును మాత్రమె త్రాడును ద
బ్బనమును ననుసట్లు వెంటఁబడి వర్తించున్. 132

తే. గీ. సత్యమున సూర్యచంద్రులు సంచరింత్రు
సత్యవంతులు జమునకు జంకఁబోరు
సత్యవంతు మొగమునఁ దేజంబు వొలుచు
సత్యవంతున కెవ్వాఁడు సాటిగాఁడు. 133

తే. గీ. సత్యమొకప్రక్క నూఱుయజ్ఞములు నొక్క
ప్రక్కనిడి తూఁవ సత్యమే ప్రక్కనుండె
నదియ ములు సూపె మొగ్గియటంద్రు బుధులు
దానిఁ దప్పి చరింపరు ధర్మపరులు. 134

వ. కావున వ్యాధుకడ నొనర్చిన ప్రతిన నెఱవేర్చి సత్యంబు నిలిపి యని
త్యంబగు నికాయంబు త్యజించి యుత్తమలోకంబున కరుగుటయ
శ్రేయంబని వెండియు. 135

చ. అనృత పథంబునందు దిగి యాడిన మాటకు స్వస్తిచెప్పి యి
త్తనువును నేఁడు మన్చుటది ధర్మవిగర్హితమౌౘె కాదు పె
ల్చననిది మెప్పుడో యెటులో లాఁతి విధాన నశించి తీరు నె
మ్మనమునఁ జింతసేయ లవమాత్రము నాఁడు ఫలమ్ముగల్గునే. 136

కం. అపకీర్తి నరకమిదియెడి
నపవర్గంబిదు సుకీర్తి యున్నతంబునరుణా
ద్రపగొనని జన్మమదియే
వపుజన్మము, దానికిహాయుఁ బరముంగలదే. 137

వ. అని చనుట యందు నిశ్చయం బొనర్చి చను నాహరిణంబుతో నర్థాంగులును తత్సంతతియుంజని యాటోయ యెదుట నిల్చినంత నంతకు మున్న సహజంబగు లుబ్ధకత్వంబు శివరాత్రి ప్రతిప్రభావంబునం జేసి దూరీకరించి యస్త్రసన్యాసంబొనర్చి భూతిభూషిత సర్వాంగుండై శివ స్మరణం బొనర్చికొనుచుఁ దపస్వియై యున్న యా జాతిమాత్ర మృగయుండు దిల్లపడి శీతలంబులగు చూపులతో నాహరిణ కుటుంబమ్ము దిలకింపఁ దొడంగె నట్టి సమయంబున. 138

కం. మృగమిట్టులనియె ననఘా।
దెగఁజూడుము నన్నుఁ బిదపఁ దెగఁజూడుము నా
మగువల నావలనిట్టులఁ
దెగఁజూడుము సంతుఁ బిదపఁదినుఁడీరెల్లగా. 139

ఉ. ఏల విలంబమున్ గా నలిపెదిప్పుడి దోసముగాదు మీకు, మ
మ్మా లయకర్త మీ జఠరమందుఁ బడగా సృజియించె, సత్యమున్ గా
బాలనసేయు హేతువునఁ బాయక స్వర్గము మాకు వచ్చు న
చ్చోలుఁడ వీవు లుబ్ధకులు చిక్కిన ప్రాణిని వీడుటున్నదే। 140

కం. నీవిచ్చిన గడువది యొ
న్నో విధముల మమ్ము మనిచె నోడకుమిఁక నీ
దేవేరి నీపు బిడ్డలు
మావలనం దృప్తిగనుఁడు మనుఁడు సుఖముగన్. 141

వ. ఇట్లు మరణంబనఁ బెండ్లియుంగాని తెలంగున సంతోషదంతురిత మ్మగు మొగంబుతోఁ హెచ్చరించు నాహరిణంబునకుఁ బ్రతిచెప్ప

టకు వెఱచుచు సిగ్గువడుచు నాలుబ్ధకతపస్వి గోచిపెట్టినదాది తానొన ర్చిన జీవహననంబులు తలంపునకు రాఁ బశ్చాత్తాపంబునొందుచు నిట్లను. 142

తే. గీ. లేదు నాకు మాంసంబుతో లేశమేని
కర్జమెటులొ సంసారమ్ము గడచుఁగాక
యింటికేగుఁడు నీవు నీయింతులు తను
జాతులిచట విలంబమ్ము సలుపనేల ! 143

వ. హరిణం బిట్లను. 144

ఉ. నిన్నటినుండి లేదుగద ! నీకును బిడ్డలకామిషంబు ! నీ
యన్నను నీవు బిడ్డలును నాఁకలి కల్మిఁ గృశింపనేల ! మీ
కన్నశినాసనుం డిడినయట్టి పథంబున జీవనంబుచేఁ
తన్నరకంబు రాదిదియు ధర్మ్యము; యేటికి సంశయించెదో ! 145

కం. నావుడు మృగయుండను నా
కీవే బందుగవు గురుఁడపీవే సాక్షా
ద్దేవుఁడవు తల్లిదండ్రులు
నీవే జనియించె బుద్ధి నినుగను కతనన్. 146

కం. సుతులెవ్వరు సతులెవ్వరు !
సతీపతుల కబ్బునట్టి సంబంధముతో
మతిమంతు లెల్లకాలము
సతమని పడియుండుదురె ! అసజ్జనులక్రియన్. 147

వ. ఎవరికర్మంబున వారు పోవలసినయదికాని యొండొరులకేటి సంబం ధంబని వెండియు. 148

ఆ. వె. చేసినన్నినాళ్లు చేసితిఁ జెడుపని
చేయరావిదనుచుఁ జిత్తమెటిఁగె,
నింకఁ జేయఁగలనె యెన్నటికేనియు
బాపకార్యముడుగువాఁడు సుకృతి. 149

తే. గీ. వెనుకఁ జేసినదేని దా మనుజుఁ డెఱుఁగు
పిదప మానసి కోపఁగున దనియుఁ దగుట
సిద్ధపఱుచఁబోవఁడి షునుని చిత్తమెప్పు
డెఱిఁగె నప్పుడ వ్వానికి వెరచెఁను. 150

వ. అని వనపించిని విడిచి యాతనిఁగొని పోవ [illegible] యాహారిదానమ్మనవు [illegible] సంస్థానమ్ములతోఁ ప్రవేశించి నమస్కృతు లొనర్చుచు క్షమాపణమ్ము జెప్పి సత్ప్రసిణాంజున. 151

తే. గీ. ఆకసమునుండి కుసుమములే వ్యాధునిపైని
నుండి యొడలెల్లనిండె మహోత్కటమగు
భేరివాద్యంబు వినవచ్చె వేల్పులవెల
వెలయ లొనరించుగానమ్ము వినఁగవచ్చె. 152

వ. అంతట దేవమాత యొక్కండు విమానమ్మునకో నడిపించి [illegible] నభినందించుచు నిట్లను. 153

తే. గీ. సర్వసత్త్వమ్ములను జంపు సత్త్వమలరు
వాఁడవయ్యును నీ చేయు పాపమెల్లఁ
బోయె శివరాత్రినాఁడు నీవు పొనరించు
వ్రతము కతమున రావయ్య ! తప్పులేదటు. 154

తే. గీ. ఎట్టులో నీవు నుపవాస మేరుపడియె
జాగరణము చేయుట్లను సంభవించె
జాము జామున శివార్చన సంఘటిల్లెఁ
గామకృత మదిగాకయుఁ గలదు ఫలము. 155

తే. గీ. ఎఱిఁగి యగ్నిని ముట్టిన నెట్లుకాలు
నెఱుఁగకున్న నట్టులె కాలు నీవెఱింగి
చేయవేదియు ఫలసిద్ధి చెందెనిన్ను
రమ్ము శివునాజ్ఞ కాదనరాదు వినుము. 156

వ. ఇట్లు లుబ్ధకు నభినందించి భార్యాపుత్ర పరివృతంబగు హరిణయూథంబుం
జూచి యభినందించుచు, 157

చ. అనృత భయానఁ బ్రాణముల నర్పణసేఁతకు వచ్చినట్టి నీ
జని కడు ధన్య, మాకసము చక్కని నీవొంటరిక్క వౌదు నీ
దు నికటమందె భార్యలును దోఁచెదరిక్కలై యపత్యయుక్కున్, భవ
ద్ఘునతకు నిట్టి శాశ్వత పదంబు నొసంగెఁ బురారి తుష్టుఁడై. 158

వ. సకుటుంబముగా మహేశ్వరు నాజ్ఞచే నేర్పడిన యారిక్కలు మృగ
శీర్షయని దైవజ్ఞులు నేఁడు మొదలు వాడికొందురుగాక యనివెండియు.

కం. శివరాత్రి నుపవసింపక
యెవఁడు విషయభోగి యగునొ ! యేగునతఁ డుమా
ధవు శాసనమును నరక ము
పవసించిన వానికబ్బు భవుపద మనఘా. 160

వ. మేము దేవతాంతరభక్తులము గావున మాకు శివరాత్రి నుపవసింపం
బనిలేదనికాని యేవియో వ్యాజములు వెట్టుకొనిగాని మానువారలను
బరమేశ్వరుండు క్షమింపఁడని యెఱుంగునది, బాలవృద్ధాతురులకుఁ
దక్క నీశానుని యీశాసనం బనుల్లంఘనీయంబని వెండియు. 161

కం. శివరాత్రినాఁడు చేయు ను
పవాసమును జాగరణము భవుపూజనముల్
వివిధాఘములఁ దొలంచును
బవిత్రులం జేయు నెట్టి పాపాత్మకులన్. 162

వ. ఈ శివరాత్రికి యింతటి ఘనతగల్గుటకుం గలకారణమేమన— మహే
శ్వరుండు జగదనుగ్రహహేతుకంబుగాఁ గలియుగమ్ము నాత్మనిడి
కొని మాఘబహుళ చతుర్దశినాఁడు నిశీథమ్మునఁ దానొక లింగంబుగా
నవతరించె. 163

తే. గీ. హరుఁడు బీజంబు హరి యోని యజుఁడు పీఠ
మఖిలజగ మపత్యంబగు నల్ల లింగ
మునకు నుండెడిచోటు సముద్రజలము
మఱియుఁ దన్నామధేయ మేమఱక వినుము. 164

వ. శివనారాయణాహ్వయంబున నప్పుహాలింగంబు వెల్వారు, దాని దక్షిణ భాగమ్మునుండి విష్ణువును వామభాగమ్మునుండి బ్రహ్మయుఁ బీఠమూలమ్మునుండి నిఖిలదేవతలును, పాదములనుండి చరాచరాత్మకం బగు నీయాపజ్జగమ్మును నుద్భవించె. దాని స్వరూపంబు సంగ్రహమ్ముగ నొడివితి. 165

కం. శివరాత్రి సువ్రతము మా
ధవుఁడున్ గీర్తపుఁడుఁ జేసి తమతమ కృతులన్
సువివేకము గణియించిరి
శివరాత్రికి సాటియొండు చెప్పఁగనేరణా. 166

వ. అనే కాశ్వమేధంబులు వాజపేయంబులు శివరాత్రి వ్రతంబునకు దీటుగావు. కోటిహరివాసరోపోషణమ్ములును, సహస్ర వర్షకృత వారాణసీ నివాసమ్ములును, లక్షజన్మాష్టమీవ్రతంబులును నొకశివరాత్రి వ్రతంబునకు దీటుగావని యెఱుంగునది; తలచు పురాణమ్ము లందర్థవాదమ్ములుండుట కలదు. నేను శివరాత్రి వ్రతమును గూర్చి వచించు నక్షరమ్ములయందొక యక్షరము గూడ నర్థవాదంబుగాదు. అస్తికు లెల్లరీ శివరాత్రి వ్రతంబొనర్చి తరింతురుగాక। యని యా శివమూర్తి ముక్తకంఠంబుతో నుడివి - ఆ మృగయుని మృగమును సపుటుంబముగా విమానంబెక్కించుకొని చనియెనని సూతుండు శౌనకాదులకు వచించె. 167

కం. దేవా। యావత్తైలం
తావద్వ్యాఖ్యగద। దేహదార్ఢ్యముతగ్గన్
సేవించుచుంటి నిన్నును
నావార్ధక్యమ్ము నీవు నడపుము పేర్మిన్.

ఇది

శ్రీ శివరాత్రి వ్రతము

సమాప్తము.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః
శుభమస్తు - అవిఘ్నమస్తు

శ్రీ నందికేశ్వర వ్రతము.

వ. శ్రీవిజయవాటీ నిత్యనివాసా! కృత్తివాసా! నిరవధికప్రభావా! మల్లికార్జునదేవా! అవధరింపుము. సూతుండు శౌనకాదుల కిట్లు వక్కాణించె.

కం. ఉపదేవుండను నొక్కఁడు
తపస్విగలఁ డుజ్జయినిని దారిద్ర్యంబె
ల్లపుడును పీడించిన ఖే
దపడం దతఁ డెంచుకేని తపమె ధనమనున్. 2

తే. గీ. తినినఁ బోవును దినకయుండినను బోవుఁ
గాలఁమాఁగదు పొట్టకై తూలి యొరుల
నాశ్రయించుటకన్న దైన్యంబులేద
టంచుఁ దలపోయు నెవ్వని నడుగఁబోఁడు. 3

మ. కలవారెందఱు రిక్తులెందఱిపు డిక్కంజాతభూసృష్టి నా
ద్యులు బంగారము మెక్కి మృత్తికతదన్యుల్ మెక్కుచున్నారె? యి
క్కలుముల్ విక్కములో! వయస్సునత మో! కాయంబునాపాయమో!
కలయేనిక్కలయో! మతేల! ధనికుల్ గర్వింతురీ మాత్రకున్. 4

శా. కామాద్యంతరరిప్రకాండకలనన్ గల్పించి ప్రాణిన్ దురా
శామాంద్యమ్మున ముంచిపైచి తుదకుఁ జాంచల్యరాహిత్యసం
ధామేయంబగు నారకమ్మున కెటో దారిం బ్రకల్పించు ని
ప్పీ! ముప్పిట్టి ధనంబుకోస మెవఁడున్ శిష్టుండు యాచించునే! 5

కం. అడుగకయ యుండఁగావలె
నొడుగుటకుఁ సిద్ధపడిన నాశతు మేరె

క్కడఁ గనుపడు : నదిగావున
నడుగక యుండుటయె యుక్తమని తలపోయుఁడా. 6

కం. కడుపేఁదు బిడ్డలు గలదా
బడబానల సదృశునను విపశ్చిన్మణి శ్రే
వడువున సంసార మ్మా
బిడగడిపున్ గేస్తురాలు విత్తములేమిన్. 7

ఆ. వె. చారుశీలయనెడి సద్వృత్త సాధ్వీక
నామధేయ ప్రాణనాథుఁ గాంచి
వినయమెనక మెసఁగ ధనధాన్యములు వ్రత
మేది సేయగలుగు నెఱుఁగఁ జెపుఁడ. 8

తే. గీ. అనుచు భర్తమదికి నొప్పిదనుక నీక
యతని సత్తినెఱుంగు నయ్యతివగోర
నందికేశ్వరవ్రతము సౌనర్తుపేని
గలుగు ధనధాన్యములు రత్నములును ననియె. 9

కం. అని యడిగినంతనే చె
ప్పిన నాపెయు సంతసించి పెనిమిటి నిటులే
మునుపేగోరిన వింతకె
ధనధాన్యము నింటినిండఁ దాండవమాడుఁడా. 10

తే. గీ. విస్పృహాండగు నమ్మహనీయుఁడు ధన
మబ్బ సదుపాయము లెఱుంగునట్టిఁ దయ్యు
నందుకుఁ బ్రయత్నమొనరింపఁడయ్యెఁ గాక
అడిగినంతనె చెప్పె నాయడలు చూచి. 11

వ. అని సంతసించుచుఁ దనకు నానాఁడె ధనధాన్యములుల్ గలిగినట్లు
భావించుచు నప్పరమపతివ్రత యావ్రతవిధానం బానతీయవలయునని

ప్రార్థించుటయు నాగృహమేధి సక్రమంబుగా నదియెల్ల వివరించు
నంత నావ్రతాచరణం బొనరించెఁ బిమ్మట దత్ప్రభావంబునం జేసి.

కం. ఎచ్చటఁ జూచిన ధనమే
యెచ్చటఁ జూచినను ధాన్యమే రత్నములే
అచ్యుతురాస్యుని తల్లియుఁ
బొచ్చెములే కతనిభార్య పొలిచిరి యచ్చో. 13

వ. ఇట్లు తద్వ్రతప్రభావమ్మున నఖండైశ్వర్యమ్మునఁ దులఁదూగు నాచారు
శీల యెంతటి సుశీల యయ్యును నైశ్వర్యప్రయుక్తంబగు నాలస్యాది
దోషంబుల కించుక చోటొసంగవలసినదయ్యె నంత నొక్కనాఁడు.

కం. పొరుగింటి గేస్తురాలొగి
నరుదెంచి యొకింతనిప్పు నడుగుడుఁ దాబం
గరు దోలనూగుచును న
య్యరవిందదళాక్షి యాపెకనె నీరీతిన్. 15

తే. గీ. నీళ్ళపొయిలోన నున్నది నిప్పు నీవు
దానిలోఁ గట్టియలు గొన్నిదాపి కొంత
ప్రజ్వలింపఁగఁజేసి జాగ్రత్తగ నొక
యింత నిప్పునుగొని పొమ్ము కాంతయనుఁడు. 16

వ. ఆపె వల్లెయని చారుశీల చెప్పిన చొప్పున నొనరించె. 17

చ. సిరిఁ దులదూఁగు నిల్లగుటచే విరుగుం బొరుగెందుకోసమో
తలచు బదుళ్ళకంచు వనితల్ చనుఁదేరఁగఁ జారుశీలయా
గరితల కేదియో పనిని గల్పనచేసి తదర్థితం బనం
తర మొనఁగూర్చుచుండు వనితామణి బంగరుదోల నూఁగుచున్.18

ఆ. వె. ఇట్లు చాలఁగాలమేగెను నారదుం
డెల్లలోకములకు నేగి యచ్చ
టచటి మంచి చెడ్డలరయు వాఁడీచారు
శీ... వృత్త మెఱిఁగి జాలిచెంది. 19

ఆ. వె. అన్నవస్త్రములకు నతికష్టమందెడి
యీపెకిచ్చె లచ్చి యీశ్వరుండు
కనులు నెత్తికెక్కె గర్వంబు మితిమీఱె
సిరిగుణం బదెంతసేయలేదు. 20

ఉ. తాను దరిద్రురాలగుచుఁ దన్వి గృహంబున నుండినప్పుడే
రే నతిథుల్ గృహమ్ముకడ కెప్పుడు వచ్చిన నన్నయింటిలో
మానిని వారికిం దగిన మన్ననసేయు వినీతగా మహా
శానుఁ దొసంగినట్టి సిరిసాధ్వి కిపాకృతిసేసె నక్కటా! 21

సీ. నిప్పునకేతేరఁ బప్పును దింపియె
నిపి తీసికొనుమను నీరజాక్షి
ఉప్పప్పనకు నేగ మున్న దచ్చటఁ జూచి
కైకొమ్మనుచుఁ జెప్పుఁ గమలగంధి
చల్లవోయు మటన్న నల్లదె పెరుగు చి
లికి చల్లగొనుమను లేమ మిన్న
తండులాల్ బదులన్న ధాన్యమ్ము దంపికై
కొనుమంచుఁ బనిచెప్పుఁ గోమలాంగి

తే. గీ. తూఁగుటుయ్యేల దిగ దెలనాగకు "నద
మంతరపు" సిరియెంతటి మైకమునకుఁ
గారణంబయ్యెనని నిరాహారి వగచి
నారదుండేగెఁ గైలాసనాథుఁ జూడ. 22

వ. పరమేశ్వరుండు గౌరవించి నారదా! వచ్చి చాలఁ గాలమైనది. ఇంతకాల మెచ్చట నెచ్చట నేమేమి విశేషమ్ము లారయుచు సంచరించుచున్నాఁడవు. నావుడు మునివరుండు. 23

చ. కలవు విశేషముల్ శతము గాంచినవే, నలవాని లోన నా
తలఁపునఁ బాయకున్న దొక తన్వివి గూర్చిన యక్కజంబు, నీ

వలన నఖండమైన సిరివట్టినదాపెకు, మున్ను తిండియుం
కలుగదు నేఁడు బ్రాహ్మణికి గర్వ మఖర్వమిఁకేమి చెప్పదుః. 24

చ. కటికి దరిద్రురాలగుచుఁ గొంతుఁ దపస్వి జనాగ్రగణ్యునా
కెటు సిరిగల్గుఁ జెప్పుమన నీమన నంది వ్రతంబు సర్వసం
కటహరమున్ వచించె నది కాంత యధావిధిగా నొనర్చి మి
క్కుటమగు లచ్చికిక్కయయి కోమలిగాంచదు క్రిందు మీదునుః.25

తే. గీ. సిరికి వినయమ్ము లేకున్నఁ జేటుదెచ్చు
ననెడి మాటయే యెఱుఁగు దాయమయదేమొ
ఇంటికెందుల కేగిన నేదియొపని
చెప్పి చేయించు నల్ల లక్ష్మినిసయితము. 26

చ. కలిగిన కొంపయౌకతనఁ గొంత నెదేనడుగంగఁ బోవునే
కలికియొ! "అప్పున"ప్పనుచుఁ; గంజదళాక్షి యొసంగుఁ గాని య
క్కలికికి నేదియో పనివి గల్పనచేసి యొనర్పఁజేసి య
ప్పల నిడుఁ దూఁగుటుయ్యల నహర్దివమూఁగుచునుండు వేడ్కమై.

తే. గీ. కలరు వంటలక్కలు, పనిగలిగె నేని
చేయుటకు నూడిగపువాండ్రు చేతివిండఁ
గలరు, పనివడి యేగిన కలుకులకు వ
చించుటది గరువపుఁ జెడ్డచెయిదిగాదె! 28

తే. గీ. సిరి యనాదిగనుండిన గరువమంత
గడలు కొల్పదుగాని రిక్తదశనుండి
యుండి సిరిగొన్నవారిని గొండమీఁది
కెక్కఁ గాఁజేయునని తెల్పెనీపెవిధము. 29

తే. గీ. స్వామి! నీబంటు నందికేశ్వరుఁ డొసంగె
నాపెచేసిన వ్రతమునకలరి, యట్టి
సిరిని నీవిచ్చినట్టై యాగరితగరువ
మరయ వెగటయ్యె హరియింపుమయ్య! మరల. 30

కం. హర! శంకర! యిలలోఁ బలు
తెఱఁగులు రోగములు: పుంజెచేనియు వానిఁ
మరలించు సిరిపుటించిన
దొరతనపున్ రుజకు నోషధులు లేవెందుఁ. 31

కం. ఆ యీ రోగమ్మునఁ జెడి
ప్రాయశ్చిత్తమ్ము లేమిపంటిది పేఱొం
దేయదియు లేమి గావున
నాయమకదిగూర్చ విన్ను నభ్యర్థింతున్. 32

వ. ఇట్లు నారదుండా చారుశీలయందితర దుర్గుణమ్ములు మందునకైన వెదకినఁ గానరావని యెఱింగియు "సదుమంతవిప్ప" సిరిపలసఁ గఱగిన గరువంబునకు నేపంబు వొడము పవిగట్టినొప శైలారాజ పరమేశ్వరునకు నెంతగా పచించినను భక్తవరాధీనుండగు మహేశ్వరుండు వినీవినని యట్లు నటించి యున్నకుండెఁ గాని పరమేశ్వరి పార్వతికి నారదుని వచనంబుల యందెంత సత్యమ్ముగలదో పరీక్షించు తలఁపువొడమి యొక్కనాఁడు. 33

సీ. ఉదయించుచున్న సూర్యునికన్న స్ఫుటముగా
మోమునఁ గుంకుమబొట్టు పెట్టి
ముప్పాళ్ల నెరసిన మురుపుగన్పడు కొప్పు
నందుఁ బుష్పంబొండు పొందు పఱచి
అందెలుఁ బావడా లవిగాక కడియాలు
కాళ్ళయందున సొంపుగదురఁ దాల్చి
కోఁటేరువంటి ముక్కున నడ్డబాసయు
ముత్తెమ్ము నెసకమ్ము మొలపఁదాల్చి
తే. గీ. అద్దపుంబనిరైకయు నద్దకంబు
చీరయు ధరించి హిమవత్కుమారి పేద

ముత్తయిదువు నాబ్రాహ్మణి ముంగిట నిలఁ
బడియెఁ జారుశీలయు నాపెఁ బాఱఁజూచె. 34

చ. తెలియదుగాక యాపె పరదేవతయే యని వృద్ధురాలు తే
జలరెడి బ్రాహ్మణాన్వయజ యంచని స్పష్టమచూచినంత న
క్కలికి యుయేలడిగ్గి యెది కార్యమిటంచనుదేరనంచుఁ దాఁ
బలుకదు పల్కినంతఁ దనభాగ్యపు గౌరవమేమి పోవునో. 35

వ. ఆ మాయాబ్రాహ్మణవృద్ధపురంధ్రి యాపె యుయ్యేల కెదురుగఁ గొం దొకసేపు తదేకదీక్షగా నిలువంబడి యమ్మా! యిఁక నేవెళ్ళుదునా? యన నప్పుడేని మీరాకకున్ గతంబేమి? మీరెవరు? మీదేయూరు? పేరేమి? యనియేని అడుగక బెల్లముగొట్టిన రాయివలె మిన్నకుండుటకు జగదీశ్వరి కెక్కడను లేనికోపం బుప్పతిలెంగాని దానినెల్ల నెట్టులో లోనన యాఁగి జగదీశ్వరుడైన భర్త కెఱింగింపక తానేమి స్వతంత్రించి చేసినను నయ్యది యాక్షేపణీయమగునని యోజించి విశ్వేశ్వరునితోఁ జెప్పి తగిన యపకృతి చేయఁదలంచి మరలి కైలాసమ్మున కరుదెంచుటయుఁ బరమేశ్వరుండు క్రోధాకులంబగు నాపె ముఖకాంతివలన సర్వంబు నెఱింగి సస్మితంబుగా నిట్లు ప్రశ్నించె.

చ. అరిగితె! చారుశీలగృహ మాపెయొనర్చిన పూజ నన్వినా
కరణమొనర్చి యొక్కతవ కైకొనుటొప్పునె! శ్రీస్వతంత్రతా
చరణము గల్గియుండుటకు జ్ఞానఘనుల్ మునులొప్ప, రో మహే
శ్వరి! విను ముజ్జబంతి విటుసల్పిన నెల్లరిటుల్ పొనర్పరే! 37

ఆ. వె. భర్త యాజ్ఞలేక భగవదర్చకుసైత
మాఁడువాండ్రకుండ దధికృతియని
యీవెఱుంగు దెఱిఁగియే యేగితివి చారు
శీలసేయు పూజ చేకొనంగ. 38

వ. ఇట్లు మేలమాడు నప్పరమేశ్వరుం గాంచి యప్పరాశక్తి తానును
గొండొక మేలమాటగా నిట్లను. 39

ఆ. వె. ఆఁడుపాండ్రచెయ్యి వలరిసి వచ్చుటకేగు
నాఁడుదానికేల? యధిపుతోడు
పేరఁటమునకేగు నీరేజపత్రాక్షి
తనదుపతిని వెంటఁ గొనుచుఁ జనునె? 40

వ. నాయొనర్చిన యిప్పనిలోఁ దప్పిదంబులేదని యిప్పటికేని మీచిత్త
మ్మునకు వచ్చియుండు నేనొక్కటి మిమ్ముఁ బ్రశ్నింతు మీరుత్త
రంబు చెప్పఁగలరేమొ। చూచెదంగాక. 41

చ. అనఘులు మీరలేమిటికొ। అమ్మొయి నొంటరిగాఁగ దారుకా
వనమునకేగి యుంటిరి వివాహితభార్య వినాదరించి మీ
క్తిని గననేగుటొప్పు నిఁక దేనికి నేగుట కొప్పుగాదు నె
త్తిని జెయివెట్టి చేసినది దేవుఁడెయౌత మతిక్రమించునే। 42

వ. ఇట్టులు పరమేశ్వరి మేలమాడుటలో నంతటుమునుపున్న కోపకళ
తగ్గి రసంబు రసాంతరంబుగా మాఱుట కీశ్వరుండు నంతసించుచు
నాపె యడిగిన ప్రశ్నంబు నిరుత్తరంబగుకతన నేదియో లగింపని
యుక్తి చెప్పుటకన్న మిన్నకుండుటయె యుక్తంబని తలంచి యందు
లకు యతింపక మరలఁ బ్రధానాంశంబునకు వచ్చి యిట్లనియె. 43

ఆ. వె. చారుశీలవంటి సత్పతివ్రత యాపె
భర్తవంటి మేటితపస్వి యెందు
లేరటంచు నెల్లవారందు రందుకు
నీవు సమ్మతింతె। నీరజాక్షి. 44

వ. నావుడుఁ బరమేశ్వరి యర్ధాంగీకారమ్ము దయల్పడ నిట్లను. 45

కం. ఆపె పతివ్రత, భర్తయొ।
తాపసి యయ్యుఁ ను నేను దర్శింపఁగలే

దాపెం గాంచితి నైశ్వ
ర్యోపేతయగాని గర్వమున్నది యెంతో. 46

తే. గీ. ఏను లక్ష్మి సరస్వతి యింద్రురాణి
యెఱుఁగనంతటి గరువ మాయింతిసంత
రించినది పిన్నపెద్దలు మంచిపెద్ద
లంచు గరువమ్ము గలవార లెంచగలరె। 47

తే. గీ. "అల్పునకు సిరియబ్బిన నర్ధరాత్రి
గొడుగుతెమ్మనె" నవియెడి నుడికి నాపె
వృత్తమిప్పుడు లక్ష్యమై వెగటుగొల్పె
నరసినది చేయలేదు మర్యాద నాకు. 48

ఉ. యాచనకేగుదెంచు మగనాలను కొన్నదొ। యేమొ। లేకయే
నీచని యింటియాలుగ గణించినదో। యల చారుశీల నఱ
గాచముకన్న బిట్టలుసుగాఁగనె ముత్తెము లేమి రాలునో।
ఆచతురాస్య వంశజకు నాదృతిమై నను బల్కరించినన్. 49

ఆ. వె. వింతయయ్యె నాకు విశ్వేశ। యాపెచం
దంబు దోలదిగమి తప్పుగాక
పోవుఁగాక కాళ్లు ముదుసలి నాదరి
వచ్చునట్టులూఁగవలెనె। చెపుమ. 50

కం. ఇది యెక్కడి యైశ్వర్యపు
మదమని నామదిని మాటిమాటికిఁ దోఁచెన్
గుదురుపవలె నీగర్వము
మదనాంతక। నీదు ముదల మఱి వాంఛింతున్. 51

కం. వెనకయ్యతోడఁ జెప్పెదొ।
తఁ ముున్ జిన వాఁ గుహుని దగఁ బంచెదొయి

వ్వని స్వయముగఁ దీర్చెదొ ! న
న్ననుగ్రహించెదవొ ! గరువమది యడఁగింపన్. 52

కం. తొలిజన్మ పుండరానీ
యిలనీజన్మమునఁ గాని యీశ్వర ! నిన్నుఁ గ
గలుషహరుం బూజించినఁ
గలిమి గలుగుఁగాక యింతగర్వము చనునే ! 53

తే. గీ. కలిమి గలుగుట కష్టమక్కలిమి నిలిపి
కొనెడి గుణసంపదయుఁ గూడఁ గూడవలెను
నది యెటులు నిల్వనేర్చు నా కానతిమ్మ
వినెద విశ్వేశ ! పీనుల విందుగాఁగ. 54

ఆ. వె. "దళముపేసి పుట్టెదరు భాగ్యవంతులై
తద్రహస్యమెఱుఁగు దారి" పిన్న
పెద్ద తారతమ్య మద్దియెఱుంగని
జాల్మలంగన న్విచారమొదవు. 55

కం. మెఱుపుల మిలమిల లెట్టిదొ !
సిరి తళతళ లట్టివే ! దుసికిలి చనెడి యీ
సిరి నెదనమ్మకొని యిహా ముఁ
బరముం జెడఁగొట్టికొనెడి వర్తన తగునే. 56

కం. ధనమెంతయర్థికిచ్చిన
మనమిచ్చిన యీవివంటి మరియాదను భా
జనమది గానేరదు దీ
వినెఱింగి గణింపవలె విసీతిని దాతల్. 57

వ. వేయిమాటలేల ? చారుశీల వర్తనమునం దేవిధమైన లోపమును లేదు. తనకుఁ గలిగినంతలో విరుగుపొరుగువార లేమియడిగినను లేదనక యిచ్చును. అతిథ్యభ్యాగతుల నారాధించును గాని. 58

చ. సిరి సురవోలె మత్తతనుజేసి కలంచునటన్నమాట సు
స్థిరమనిపించు నీయమకు దీనతగొల్పు నకించనత్వమె
క్కరణి ఘటించునో ! అరసి కారుణికత్వముఁ జూపకున్నచో
నరకనివాసమున్ సిరియొనర్చిన యట్లు ఫలించునాపుడున్. 59

వ. శంకరుండు గొండొక యోజించి. 60

ఆ. వె. భర్త చెప్పినట్లు వ్రతమాచరించె నీ
సాధ్వి నంది సంతసంబునంది
సిరి నొసంగెనంత సరిపోయెఁ బదపడి
తప్పునకును వలయు దండనంబు. 61

కం. మంచికి మంచియుఁ జెడ్డకు
నెంచఁగఁ జెడ్డయును రెండు నేర్పాటుగ సే
వించక తప్పదుగావున
వంచింపక తప్ప దీపెవలని దొసంగున్. 62

వ. అని వెండియు. 63

ఆ. వె. అనుభవించె సాధ్వి అతిదరిద్రత్వమ్ము
వ్రతమొనర్చి కాంచె భాగ్యగరిమ
దోసతోఁటవోలె భాసిల్లెడిఁ గుటుంబ
మెట్లు లేమినిడిన నీఁదు నీపె. 64

ఉ. ఉన్నయకించనత్వమునె యుంచిన నంతగఁ జిక్కులేదు సం
పన్నత గల్గఁజేసి వెస బ్రాహ్మణి కిచ్చితి మేని లేమి యా
పన్నత ముంగి కష్టపడి పాఱుతధీరత గోలుపోవుచున్
వన్నెదొరంగు నెట్లొనరుపన్వలెనో ! మదిఁదోఁచకుండెడిన్. 65

కం. అగుఁగాక విష కుజంబది
తెగనఱకఁడు పెంచినట్టి ధీవరుఁ డీపా

బుగరిత కిదియొక్కటియ డొ
నఁగు వేటొర డొనఁగులేమి తథ్యంబుఁ యుస్. 66

ఆ. వె. ఏయుపాయమునను యింతము పొందఁబొం
చిన సుశీలగాన వెడఁగొనంబు
స్వాతిశయము గొంగి చక్రంగఁ బడిన స్త్రీ
నర్తుఁగాంబంబు నగవిభుండు. 67

కం. గౌరికి నిటు చెప్పరయ ని
మారున్ విఘ్నేశుఁబిలిచి మాతయనుజ్ఞా
పారంబు చెల్వి యాపె యు
గారంబున కేగుమనుఁడు గిరిపతివంచెన్. 68

ఆ. వె. ఎలుక వాహనంబు నెక్కి కొండొక మేర
యరిగి తిరిగివచ్చి యంబ కిపుడు
నతిను మ్రొక్కి తండ్రి ! నాచేత నగునట్టు
గాని కార్యమెట్లు పూననేర్తు. 69

వ. అనవుడు శంకరుండు వినయావనతుఁడా సుతుఁడు ముందలించి యి
వ్వవియనఁ గొండలెత్తుటయొ ! బండలు మోయుటొ ! కష్టమేమి యుం
డు నిచటఁ గల్మికల్మినిగడున్ దులఁదూఁగెడి చాయశీల పం
చనమొనరించుటేకద ! యసాధ్యమె ! యియ్యది నీకుఁ బుత్రకా. 70

తే. గీ. ఆపెధనము త్తతంజేసి యవమతియొది
యేని యితరులతోపాటుగా నొనర్చు
నీకు, వెంటనె శపియించి వీఁకఁదిరిగి
రమ్ము శాపమ్మునిప్పుచ్చరమ్మొనఁగు వె. 71

కం. ధనమత్తతయను రోగం
బునకున్నిప్పచ్చరంబ మోషౌషధమొ

యున్నదని వాడిన రుజను
య్యనమరలున్ వేఱులేదుపాయమువత్సా. 72

వ. నాపుడు గణనాధుండిట్లను. 73

చ. ఇపుడలసాధ్వి నాకు నెదియే నవమానము సేయుఁగాక ము
న్నపరిమితమ్ముగా నిడియె నాయమయుంద్రములర్చలిచ్చి యా
యుపకృతియెట్లుగా మఱచునఃల్లము, తిన్నది తేన్పురాదె । యీ
కృపణత నాకుఁబెట్టవలదెవ్వరి నేనియుఁ బంపవేడెదన్. 74

కం. కృతముమఱచి నేవృథగాఁ
గృతఘ్నతకుఁ బాలుపడినయెడ మీరే నఙా
బతితుఁడనుచు దూషించెద
రితి కర్తవ్యమ్మునకుఁ బంపుఁడేరినో । మీరిల్. 75

వ. నాపుడు శంకరుండు కౌమరుని కృతజ్ఞతకు డెందంబున నానం
దించుచు నాచారుశీలకు నైశ్వర్యంబొసంగినది నందికేశ్వరుఁడె
కావున నతని మీఁదనె యీకార్యభారంబుంచుట యుక్తియుక్తంబుగ
నుండునని యెంచి యతనిరావించి పార్వతివిన విట్లనియె. 76

ఉ. ఇచ్చితివీవు బ్రాహ్మణికి హెచ్చుగ సంపద లాపెముందు ని
ప్పచ్చరమందుఁ జాలగుణవర్తకు విక్కగసంచరించె ని
వ్వచ్చరమీవు పాపి కడు భాగ్యమొసంగితి మంచిదే సిరుల్
హెచ్చిక్రమమ్ముగా సుదతియెల్లర నేలిదమొప్పుఁజూచెడిన్. 77

వ. తపో్పి యొపో్పి నీయొనర్చినది నీవే సవరించికొనవలయుంగాన
నది యెట్లు సవరించి కొందువో । సవరించికొనుము. "విషస్య
విషమౌషధం" బనియు, "వజ్రంవజ్రేణభిద్యతే" యనియు నభి
యుక్తోక్తులు గలవక్కతన నీయంద యీ కార్యభారంబు వెట్టితి
ననపుడు నందికేశ్వరుండు నీళ్లనమలుచుఁ గొండొకసేపేమియు
నుత్తరంబీయనేరక యెట్టకేలకు ధైర్యంబుదెచ్చికొని న ప్రశ్రయం
బుగా నంజలి జోడించి యిట్లు విన్నవించె. 78

చ. పెనగల సైదుమానికెల శీలవతీమణి చారుశీల నా
కనుపుగఁ బూజలన్ సలిపి యర్పణఁజేసినదేమి దింటివే
మని యిప్పుడట్టియాపెకు సపాకృతి యేనొనరింపనేర్తున
న్యనెపసినేని పంపుటయె యుక్తము దేవర విన్నవించితిన్. 79

చ. పదపడి కాలభైరవుని బంపఁదలంచి హరుండు రమ్మురా
మ్మదనుదయింపఁ గర్తమొకఁడబ్బెను నీవిపుడేగి సంది సె
మ్మదపడి యిచ్చినట్టి సిరి మైకముగ్రమ్మిన చాటుశీల యె
ల్లిదములు పాపఁగావలయు లేమికి నిక్కమొనర్చి ప్రేల్మడిన్. 80

ఉ. నాపుడుఁ గాలభైరవుఁడనంగ హరున్నతిఁజేసి పక్కనే
నావిములాఁగి శేగతి సపాకృతిసేయుము ! గాతెలప్పు నా
కావిబుధేంద్రు భార్యయితె నర్పికొనర్పి
త్వేవరు నప్పుడిన్ సలుపఁ జెప్పుము దేవర ! నీకు మ్రొక్కెదన్. 81

చ. అతఁడిటులాడఁ బొమ్మని యనంతరమక్కసి పిల్చి గౌరి పా
ర్వతి వినుమందఁ గార్యపుభరం బఖిలమ్మును వ్యాకరింప నా
సతిగను మొక్క నాకు విది సేయఁగరానిది యాపెకే సపా
కృతి యెటుసేతుఁ బాయసము నెక్కుడు మెక్కితి నాపెపెట్టఁగన్.

ఉ. పిమ్మటఁ జంద్రునిం బిలిచి భీముఁడువేగ సుమంతి కాపుర
మ్మిమ్మెయి నేగి నందియిడె నేమెరుబల్‌సిరి యాసుశీల భా
గ్యమ్మఖిలమ్ముఁ బోవఁదఁపుమా ! యనఁ జందురుఁ డాపెనాను రు
చ్యమ్ములు పెట్టినట్లు తిని యాపెకు సపాకృతిసేయ నేర్తునే ? 83

తే. గీ. ఆంజనేయుని బిల్చి యిట్లనియె నపుడు
హనుమ ! నీవేగి భూలోకమందవంతి
కాపురము కాపురముగాఁగఁ గలిమినెలమిఁ
దూఁగుచును బంగరుయ్యాల నూఁగుచారు
శీలభాగ్యమ్మడంచి వెచ్చెరను రమ్ము. 84

చ. అనపుడు దేవరా! తమకు నన్నెముఁ బున్నెము గోచరించు నే
మని యలబ్రాహ్మణీగృహమునందలి భాగ్యముఁ బోనడంపనేఁ
జనియెద! నాకు నాపెయిదెఁ జాలినయన్ని యపూపముల్; మనం
బున మఱివాని మంచిరుచి పోదిపుడుఁ జా స్మృతి పాడుకొల్పెడిన్. 85

కం. అంత మహాదేవుఁడు వా
క్కాంతఁ దలఁచినంత వచ్చి కావించి నతిన్
వింత ననురమ్మనిన వృ
త్తాంతము సెలవీయుఁడనుడు నభవుఁడు వలికెఁజా. 86

కం. ఉపదేవుఁడనెడి విప్రుని
దపస్వినెఱుఁగుదువకాదె! తద్గేహిని మే
టిపతివ్రత నంది గుఱిచి
తపమొనరిచెనతఁడునిదె నదభ్రంపుసిరుల్. 87

చ. సిరిగొన మీవెఱింగినదె, చెప్పఁగనేటికి! నీకులేనిబల్
గడువములోనుగాఁ గలుగు కానికుచేష్టలు నేర్పునాపె, యా
దురితమడంచు నౌషధము దుర్గతిదక్క మఱొండులేదు నీ
వరిగియవంతి కాపెకది యబ్బునటుల్ పొనరింపు మింతియే. 88

చ. సితిగళుఁడిట్టు లానతిడఁ జిత్తముగొండొక చొప్పియాసర
స్వతిప్రతిచెప్పె నిట్టులని; శంకర! సర్వమెఱింగినన్ గృత
ఘ్నతకొడిగట్టికొమ్మనినఁ గాదనకే గతినిచ్చగింతు! నా
పతియిదెనాకుఁ జల్మిడిని జాలినయంతయు మెక్కిసొక్కితిన్. 89

కం. ఏ మొగముపెట్టుకొని యిపు
డామె సిరి హరింపఁబోదు నభవా! మదిలో
నామెయిడిన చలిమిడిరుచి
యీమెయిజ్ఞాపకము దపులు బుతమింతశివా. 90

వ. అనియంత నాఁగక. 91

ఉ. ఏగుదుఁ గాక నీదు నుడియే నిగమమ్మను బుద్ధిఁ జేసి, త
ద్భృగరిపుఁ బడంచి యిటు చెప్పెర వచ్చెదఁ గాని, నా మొగం
బేగలు పల్గ నంగల రహీనవిభాషణ ! నీకె నా మొగం
బాగుణయూన్యమౌ కతన వారయుసప్తముగాని దీశ్వరా. 92

కం. ఏమిసెల, వేగుమనెదవొ !
యేమనెదో ! నేనెపర్త నీకుఁడ పీవే
ప్రామాణ్యస్థాపకుఁడవు
నామటిమాటాడనోడె నగజాపతియున్. 93

కం. మఱుమాటలేనిభర్తగ
గిరిజాపతి చూచి పలుకె, గిరిజా ! నీవే
చరచరంబని యుఁదేవుని
తరుణీసిరి హరింపు నిర్వదముఁ జపమునన్. 94

చ. ఎలనగపున్ విచారమును నీశ్వరుఁ డమ్మొయిపోఁ పఁ బలుక్కొనో
చిలుకలకొల్కి నా సలుపు చేఁత యె యియ్యది యైనపిండులన్
విలిచి వచింపనేల ! తిలపిష్టము బెల్లము తోడ నాపెన
క్కులికి నివేదనల్ సలిపెఁ గంతము దాఁ దుచించి త్రేపితన్. 95

ఆ. వె. మఱచిపోదమన్న మఱపురాకున్నది
నాకుఁ జిమ్మిలియన నీకుఁ దెలియు
నెంత ప్రీతిగలదొ ! యీపని నీవేగి
చక్కఁ బెట్టుకొనుము దానమిన్న. 96

కం. ఏనొంటి చెప్పెదను విను
వేనినొ బ్రతిమాలుకన్న వెలఁది తనపనిన్
దా నిర్వహించికొనుటయె
ధీవిధుల సమంజసమని తెలుపు చెఱుఁగవే. 97

తే. గీ. ఆపె మొదవీకుఁ గలిగిన దత్యమర్ష
మది సమంజసమే తగినంత హేతు

వున్నకతమున; నితరులు చన్నలాభ
మున్నటులులేదు స్వయమేగు ముత్పలాక్షి. 98

తే. గీ. వెంట రమ్మన్నవచ్చెద నింటిచనుక
నెనుటికిపేగు మేను రావిందువదన!
తిన్నవాఁడ నగుటఁజేసి సన్నుతాంగి
మొగము చెల్లమి నిట్లంటి నగకుమారి? 99

చ. వగచినయట్లు వాఁతిడినవై ఖరి శూలి యిటుల్ వచింప నా
యగజకు జ్ఞప్తికిం దగిలి యాపె పుఁశ్చలిపూజ పుల్గమే
నొగిఁదినియుంటి దానిరుచి యున్నది నేఁటికి నారసజ్ఞ నో
నగపతి! యెట్టులేగుటకు నాకు మొగంబది చెల్లుఁజెప్పవే. 100

ఆ. వె. నిన్ను నన్నెకాదు నిఖిలదేవతల నా
విప్రభార్య యేదొ పేరు పెట్టి
తనుపుచుండు మున్నదనిపె నీపైఁ గూడఁ
దనుపు సంతయును యథార్థమభవ? 101

తే. గీ. ఒక్కటే దుర్గుణంబు గర్వోదుపర్వ
తాధిరోహిణియౌట యీయవగుణంబు
పేక్షసేయఁ దగ్గదికాదు పెద్దదొసఁగు
కావున నుపాయము వచింపు కాలకంఠ! 102

వ. నావుడుఁ బరమేశ్వరుండు పరమేశ్వరి కా పతివ్రతయం దుదయిం చిన యమర్షంబు కృపకు నపరపర్యాయంబ కాని యన్యంబుగాదని సంతసించి యభినందించుచు నిట్లను. 103

చ. అతివరో! నీకు సత్సతులయందలి పేర్మికి సంతసించెనా
మతి; యల బ్రాహ్మణీసతి సమక్షము నీవును నేను నేగి కు
త్సితమిది తప్పిదం బనుచుఁ దెల్పినఁ జాలును జారుశీల జీ
వితమునవెన్నఁ డాదొసఁగువెంటఁ జరింప దిటుల్ వినొనర్తమే. 104

వ. అనుటయు మీచిత్తంబట్ల పౌనర్తపురాక యనియు, శంకరుండు మన మితరరూపంబులతో నటకేగి యుపకరింపుటకంటె స్వస్వరూపంబులతో నేగుటయె యాపె కనుగ్రహంబుచేసినట్లగు నేపుంటిపేని.

కం. ఎవరో వచ్చి వచించిన
నవలా తాపినక నింపనము లాడిన నా
వ్రుప్పుఁబోడి తప్పిదంబున
కుపన్నె రెట్టించినట్లగును మనచెయ్వుల్. 106

వ. పరమపతివ్రతాశిరోమణి నిఖిలదేవతార్చనాసక్తురాలు, నిరంతాతిథ్యభ్యాగత పూజాపరాయణురాలు నగు నాపెకు మనము ప్రత్యక్షదర్శనం బిడుట కేమినందియుమని పార్వతీపరమేశ్వరు లొక్కెడ నాపెకుం బ్రత్యక్షమై యాపె సుగుణమ్ములు ప్రశంసించి యుపనఁటంచి పదింపడి యవగుణంబు నిరూపించి యాగౌనం గిన్నిగుణమ్ములను గళంకంబవి బోధించుటయు నాసుదతి తనదోసంగు నెఱింగి క్షమాపణంబు వేడి మరల నిట్లనియె. 107

చ. అవగుణమొండు నాయెడల నవ్వి యపాకృతిసేయ కెట్టులో
భవదుదయత్కృపాకలన భాగ్యము పండఁగఁజేసె లేపిచో
భవములనెన్నిటన్ బడయఁబాల్పడనేరవి మీదుదర్శనం
బవుటయెటుల్ ఘటించెడి దయామయులానతియుండు శంకరుల్. 108

తే. గీ. మీకనుగ్రహమున్నచో నాకు గుణము
లేవిదోషంబులవమును గానఁబడదు
భవదనుగ్రహమది లేవిపక్షమందు
నాగుణంబేమిసేయు దైన్యహరులార. 109

వ. ఇట్లు సభక్తికంబుగను సయుక్తికంబుగను దమ్మునుతించు నాయమ భక్తికి సంతసించి యాపె యొసంగిన ఫలాదులనారగించి పిల్లజెల్ల

లతో దోసతోటంబలెనలరు నాపె కుటుంబమ్మును నిరామయాయు రారోగ్యభాగ్య సమన్వితంబగునట్లు లాశీర్వచించి యంతర్ధానంబు నొందిరి. చారుశీలయు. 110

చ. సిరికి విభూషణం బతిథిసేవయు గర్వములేమియంచుఁ దా
నెఱిఁగి యదేమొదల్ వినయమెంతయు దంతురితంబుగాఁగ భూ
సురుల సువాసినీ జనులఁజూచిన యంతనరేచి మన్ననల్
జరుపుచు జీవితమ్మును యశస్కరమౌనటు మార్చి వర్ధిలెన్. 111

వ. ఆపెవలన నెఱిఁగి యీ నందికేశ్వర వ్రతంబును బలువురు సాధ్వీమణు లాచరించి బహుభాగ్యాయురారోగ్యంబుల నామరతంపరగా నలరారుచుండిరి. ఇయ్యది నందికేశ్వర వ్రతప్రభావంబు. దీని వినిన వారికిఁ బఠించినవారికిఁ గావ్యముగా రచించినవారికి రచింపఁ బ్రోత్సహించినవారికి నెల్లరకును నిరామయాయురారోగ్యభాగ్యంబుల కెన్నఁటికిని లోటు వాటిల్లదు. ఇయ్యది శిలాక్షరంబని సూతుండు శౌనకాదిమునులకు వక్కాణించె. 112

కం. దేవా! యావత్తైలం
తావద్వ్యాఖ్యగద! దేహదార్ఢ్యముతగ్గెన్
సేవించుచుంటి నిన్నును
నావార్ధక్యమ్ము నీవు నడపుము పేర్మిన్.

ఇది

శ్రీ నందికేశ్వర వ్రతము

సమాప్తము.

శ్రీపరమేశ్వరదేవతాయైనమః

శుభమస్తు - అవిఘ్నమస్తు

శ్రీ సిరియాళ చరిత్రము.

కం. శ్రీవల్లభ ముఖ్యామర
సేవిత నిజపాదపద్మ ! సేవకసులభా !
పావనచరిత్ర ! సోమా
గ్రావణ ! కవిజీవ ! మల్లికార్జునదేవా ! 1

వ. అవధరింపు మనంతరంబు కథాక్రమం బెట్టిదనిన. 2

కం. పరమేశ్వరు భక్తులు విం
టిరి గొన్నిటి, వింతఁ గలవనేకమ్ములు ప్ర
కరములు శుభకరములు శం
కరములు మఱియొకటి వినుతుఁ గన్నామృతమున్. 3

కం. కలఁడొక్క రాజచంద్రుం
డలఘుం డాతండు లింగమందున ప్రీతిన్
కలితమగు దాన నిత్యము
సలుపున్ శివపూజ సర్వసంపన్నముగన్. 4

ఉ. ఆయన భక్తి తత్పరత కాయనయే సరిపుణ్యుఁ గావి యొం
డేయనఘుండురాఁడు మహినేలుట చేతఁనిమాటయో ! ఇదీ
యాయభవార్చకుణ్ణా మొదలటందురు వంశపరంపరాగతం
బైయలరారు పూజకుఁ దదాత్మజుఁడేవము పుట్టినట్టిదై. 5

కం. వ్యతిరేక మతస్థుల తో
ధతగిలి లింగార్చనమునఁ దద్దయు నేవం

బతికి తుదకు వైష్ణవ వ
ద్రతికిన్ సకలంబు మార్చి తత్పరుఁడయ్యెన్. 6

కం. జనకుఁడు లింగార్చకుఁ డ
య్యును వైష్ణవపూజయందు నొక్కింతయు నె
మ్మనమున ద్వేషంబూనఁడు
తనయుండటుగాక శత్రుతంగొనె హరుపై. 7

కం. మారేడు నెడల నైతం
బాఁతేనికొడుకు కనహన మంకూరితమై
యేరేని వోడుము పిల్చెడి
వారది రొండినిడి రాఁగవైరులుగఁ గనున్. 8

ఉ. భూతివిభూతి శబ్దములు బూడిదవాచకతాప్రసిద్ధిఁ బ్ర
ఖ్యాతము లౌకతాన నటఁగల్గు భికారముగూడ ద్వేష్యమై
యాతనికట్టి యక్కరమునంటిన శబ్దములన్ని శత్రుతా
స్యూతములయ్యెనట్టి మధుసూదనభక్తులు లేరు పూర్వులన్. 9

కం. తన ధర్మకర్తృతకు లోఁ
గిన విష్ణ్వాలయములందుఁ గింకరులౌ వా
రిని గుమ్మరులన్ శాసిం
చెనతండు ధరింపుఁడంచు శ్రీచూర్ణంబున్. 10

వ. అట్లు శాసించుటయు స్వకులోచితంబును జిరకాలాభ్యస్తంబును నగు విభూతిధారణంబు త్యజించుటకును గ్రొత్తగా దిరుమణి తిరుచూర్ణములను దాల్చుటకును రోసి తత్కుంభకారకులస్థులును జంగమకులస్థులును నేకాంతమున నొక్కెడకుంజేరి కులవృద్ధు నొకని నధ్యక్షుగా నేమించి తమతమ కష్టసుఖంబులు తలపోసికొనుచు నిట్లు ప్రసంగించికొనిరి. 11

ఉ. పోయినఁ బోవుఁగాక పలుపున్మరియాద, ధరింపవల్సె నా
 యాయతనానఁ బ్రేగునెడ నయ్యది భించినయట్లు తిర్మణిన్
 గాయమునందుఁ జుట్టముసు, గావనివూసితిమేని వృష్టిచే
 పోయెడిఁ గూడుగుడ్డలనుఁ బొక్కపడిన్వలయున్ గుటుంబమున్ 12

కం. పృథివీపీఠమునఁ బుట్టియు
 పథమేని సుపథమునేని ప్రజలునడచుచే
 బుపహితము "యథారాజా,
 తథాప్రజా" యంద్రుగావె తజ్ఞసరేణ్యుల్. 13

తే. గీ. ఇంటిలో మనమెంత ముక్కంటిపూజ
 చేసికొన్న విభూతిని బూసికొన్న
 పేఁడుగనవచ్చెనే। మనవృత్తి విడ్చి
 కొను సుపాయంబు చూచికోఁ జనును ముందుఁ 14

కం. వ్యతిరేకించిన వైష్ణవ
 మతమందలి వారికి మనమాన్యములెల్లన్
 వితగాఁ బోయెడిఁ బిమ్మట
 బ్రతుకుసదెరువులేక బాధపడఁ గావలయున్ 15

చ. మతమునకేమి। యెట్లయినమార్చికొనంజను బేఁడు శైవస
 న్మతమునువీడి వైష్ణవమతమ్మునకేగినయట్లె పూర్వమం
 బితరుల సన్మతమ్మువిడి వేఱొక సన్మతమున్ గ్రహింతమా
 మతమును మంచిదేయతఁ డుమాధవుఁ డీతఁడు మాదపుండగున్. 16

వ. అస్మదుక్తప్రకారంబున కంగీకరించితిరేని మనదు రాష్ట్రయున్న
 జోమంబునకు లేశమ్మును భయపడవలసిన పనియుండదని యుపర
 మించుటయు మఱియొక్క మతావేశంపు జంగముఁడు లేచియి
 ట్లుపన్యసింపదొడంగె. 17

కం. ఆమతమును మంచిదియే
యీమతమును మంచిదెయని నృపుతో మనమి
ష్టామత చిహ్నము బూనిన
చో మఱియొకఁడేఁడు వచ్చుచో నపుడెట్టుల్. 18

వ. ఇతరదేశస్థుల మాటట్టులుండ మన భరత ఖండమ్మునంద యెవరో పీఠస్థులు సమ్మతించిన యాఱుమతంబులు మాత్రముకాక యింకను నెన్నియో మతములు కనుపట్టెడి రాజ్యలక్ష్మికి నొకమతమని కాని యొకనీతి యని కాని జాతియనికాని యడ్డంకి యున్నదని యెవ్వరను కొందురు! మొన్న నెవ్వరోచెప్పఁగా వినియుంటిని. 19

కం. కలదొక సంస్థానము బో
యలదఁట ? యదివచ్చునంట ! అఱువదిలచ్చల్
కలరఁట బ్రాహ్మణవిద్వాం
సులఁ గవులు౯ మంత్రులును యశోధనులందున్. 20

కం. వారలనాగరికత్వము
వారలయందంబు మఱియు వారలచందం
బేరికిలేదఁట ! తచ్ఛ్రం
గారవతులతోడ దీటుగారచ్చరలున్. 21

కం. ఆకారమున్నచోటనె
శ్రీకలుగునటంద్రుగాని శ్రీకలచో నే
ఆకారము గలుగునటం
చేకతన వచింపరాదొ ! యేనిట్లందున్. 22

వ. ఇంతకు నావచించునది యేమనగా ? రాజ్యలక్ష్మి గడియకొక్కని వరించుచుండు వాని మతంబెట్టిదైనను బ్రజలు తన్మత చిహ్నంబులు దాల్చి వర్తింపవలయుననుట అంత యుక్తిసహంబునుగాదు శాస్త్ర సమ్మతంబును గాదని నేననుకొందుఁగావున విహపరంబులురెండును

జెడని విధంబున నుపసంహరించు షేపోపసూర్గంబునను గడంగుట
యుక్తంబనుటయు మఱికొందఱు మొదటివాని నుపహారమ్ముగను
పిదపఁ గొందఱు రెండవవాని నుపహారమ్ముగను నుపన్యసింపం
దొడంగిన నుభయపక్షీయులకును బలంబు తుల్యం బగుటం జేసి యవ్వి
షయము నాఁటి కేమియుఁ దీర్పుచెప్పక యింకొకనాఁడు సభ సమావేశం
గినంగాని యేమియుఁ జెప్పజాలమని సభ్యులంగొంద ఱట్లు కారయని
సమ్మతించిరి పదంపడి మఱునాఁ డధ్యక్షుండు. 23

చ విను(డు మతిష్ఠులెల్లరును సీయుగ నాకొకప్రోవ చేసు(చే
యనుకొను(డాత్మకుం దెలిపె నయ్యది యిట్టిది పైష్ఠపోచితం
బునకు మతానకుండా జనుట మూ(డెటు తప్పదుగాని తల్లిఁబ్రిం
దనుగతిఁ బంగనామములు నందటుఁ దార్తను చూచియాఁయయిన్. 24

వ. పదంపడి మఱిది యనత్యుక్తంబగుట నట్లు సంఘటింపంబోలునని
వారు సమ్మతించిరి। చిక్కులందమగాని యట్లుకాదేని యప్పుడు మరల
మార్గాంతరంబు చూచికొనవలసి వచ్చును, అట్లుగాక ప్రశ్నించినచో
నప్పుడేదియో తేలఁగలదు. అదియునుం గాక. 25

కం. మనమేని యనాధలమను
కొనరాదు కుమారవిభునకుణా వ్యతిరిక్తం
బును పెద్దప్రభువుగారికి
ననుకూలంబైన యదియు నస్మన్మతమున్. 26

వ. అట్లగుటంజేసి యుక్తియుక్తంబుగఁ గన్పట్టునెడల వృద్ధరాజుగారు
మనకుం గొంత దోహదంబు గల్పింపకపోరని చెప్పుటయుఁ గుల
వృద్ధు తమలో. 27

తే. గీ. ఇట్లు తలక్రిందుగాఁ బెట్టనేల ? యనుచుఁ
బ్రశ్నవచ్చిన నితఁడెట్లు పలుకునొక్కొ
వివివయప్పుడుగాని యీయన మనీష
దెలియదిప్డనియుండిరి తలల నూఁచి. 28

వ. పదంపడి వాద్యభాండముల నిండఁ దిరుమణి చూర్ణంబులు, ముఖము మొదలు తత్తత్ప్రదేశంబులనెల్లఁ దిరుమణి తిరుచూర్ణంబులునై యేగుటకు రాకొమరుండు సంతసించెం గాని. 29

ఆ. వె. ద్వాదశోర్ధ్వపుండ్రధారణంబది యధః
పుండ్రధారణముగఁ బొల్చుటకును
సందియమ్ము గలిగి సపరిహాసమ్ముగా
నిట్టి వ్యత్యయంబదేమి యనుడు. 30

వ. కుంభకారివృద్ధుండు మెల్లఁగా వణఁకుచు "అతివినయం ధూర్తలక్షణమ్" అను నార్యోక్తికిఁ బ్రధానోదాహరణమ్ముగుచు నిట్లువక్కాణించె.

ఉ. ఏము విభూతిఁ బూసికొనుచో యలవాటగువాండ్ర మద్దియె
ట్లో మెయినిండఁ బూసికొనుచుండెడి వాండ్రము పంగనామముల్
ప్రామికొనంగ నేర్చుటది పైపయినున్నదె। యెంతకాలమో
సామొనరించి నేర్చికొనఁ జక్కఁగఁ గన్పడు నూర్ధ్వపుండ్రముల్.

వ. అని వెండియు. 33

ఉ. దేవరయాగ్రహింపరని దెల్పెద నింకొకమాట వైష్ణవం
బీవిధిఁ దల్లక్రింపగుట కేమి కతంబనఁ జిత్తగింపుమో
భూవర। నేఁటికిట్లు ముదిరిపోయి యిటుల్ గనసయ్యె నంచు మీ
భావమునం దలంపుఁడని ప్రార్థనమున్ బొనరింతు సైఁపఁగన్. 34

వ. నావుడు రాజకుమారుండు మతిమంతుం డగుటంజేసి యందలి వ్యంగ్యార్థంబు గ్రహించి నిగ్రహానుగ్రహమ్ములు తన కరగతంబులుగా నుండియు నధికారంబు దుర్వినియుక్తంబుగాని చందంబున మిన్నకుండె నాయీ వృత్తాంతంబు తత్రత్యులు భృత్యులరిగి నివేదించుటంజేసి వృద్ధభూపాలుండు కుంభకారవృద్ధుని ధైర్యస్థైర్యంబులకును వైదగ్ధ్యమునకును స్వమతాదరమ్మునకును సంతసించి కొమరునకు స్వమత సమాదరంబుగల్గు భాగ్యంబు చేకూరునెడల నీకు

ద్దుండుగూడ దేశములలోఁ జేర్చికోఁదగి యుండునని మిన్నకుండి
రాత్రి విచారించునెడల నిట్లు మనంబున వితర్కించికొనుచు శిష్యుం
దలంచికొనుచు నిద్రించె. 35

ఉ. తాతలుఁ దండ్రి తాతలును దాతలతాతలు వారితండ్రులున్
చేతులనిండ నీదు పదసేవనముం బొనరించి చిత్తముల్
చేతమునిండ నీస్మరణఁజేసి తపించి తరించినారు వి
ఖ్యాతియు భూతియున్ గలిగి యుండుట నిందుకుఁగూడసత్యమై. 36

ఆ. వె. నిన్ను మించినట్టి నిఖిలలోకేశుండు
లేఁడనంగనేల ! లేఖలందుఁ
గలఁడె యంచు మట్లు గల్గిన స్వమతంబు
విడుచుటొప్పుకొనదు విజ్ఞులకును. 37

కం. కొమరునకిదేరి బోధయొ !
కమలాపతియందుఁ గుదిరెఁగదు నాస్థ యదిన్
గుమతంబుగాదు మాన్యము
స్వమతంబును వీడరాదు శంకింతువటే. 38

కం. పలుమతములాగలవన్నియుఁ
దులఁదూచి గ్రహింపఁజాలు పూర్వపుఁదెస్వం
దిలఁ దాతతండ్రులుండిన
యలమతమున నున్నవారి ననరేరు బుధుల్. 39

కం. ఓయి ! "స్వధర్మే నిధనం
శ్రేయ" యటంచున్ వచించె శ్రీకృష్ణుం డా
జ్ఞాయత్తుఁడైన క్రీడికి
వేయేటికి నతనిపల్కు వేదంబకదా ! 40

తే. గీ. అతఁడు నైతము శివభక్తుఁడైన యట్లు
భారతమ్మ వచించుఁగంతారవమున

భవతు. వేఱొండు విధమునఁ బలుకుఁగాక
స్వమతము ద్యజింపనేల। మావాఁడుదేవ. 41

తే. గీ. ఏమిలోపమ్ముగనిపెట్టె నీమతమున
నింతకంటెను దానియం దేగుణమ్ము
వీఁడుగనిపెట్టె నదిగాక ద్వేషమేల।
గలిగెసిద్దాన నీకదితెలియునభవ। 42

కం. స్వమతాసక్తునిగా నా
కొమరుఁ గరుణించి నాదు కొండలవ్వసకున్
శమము ప్రసాదింపుము వం
శము సర్వము త్వత్పదాబ్జ సంసక్తమజా. 43

వ. ఇట్లు పరమేశ్వరుంగూర్చి ధ్యానించుచుఁ దెలనాలుజాముఁవఱకు నిదు
రింపక యప్పుడ యించుక కన్ను మొగుడ్చుటయు. 44

సీ. జటలయుష్ణీషంబు సరిగంచుపాగ క
న్నను వేయిరెట్లు విన్నాణమొలుక
లేఁతచంమరుడాలు నూతనవస్త్రాల
సరిఫేషుకన్న నచ్ఛముగ వెలుఁగ
వ్యాఘ్రచర్మపుశాటి వన్నెచిన్నెలతోడి
పట్టుసేలువుకన్న భా దలిర్పఁ
గరికంఠగత సర్పసురుచిరభూషణా
వళి రత్నములకన్నఁ దళుకుఁగులుక

తే. గీ. స్వచ్ఛపుగు బూదిపూత శీర్షగతమైన
గంగకన్నను దెల్లనికాంతులీన
గరళకంఠుండు కలలోన గరుణతోడ
నల్లభూపాలు నెదుటఁ బ్రత్యక్షమయ్యె. 45

వ. అట్లు ప్రత్యక్షంబై యిట్లు వక్కాణించె. 46

కం. ఈ వెఱిఁగిన సంగతులే
యేవచియింపంగనేల యిరువుర మొకటే
శ్రీవరుఁడు నాకు మిత్రుఁడు
భావింపఁగ నొకరికొకరు బంధులమనఘా. 47

కం. మాలోనలేని భేదము
వేలోకులా తెచ్చిపెట్టి యెందులకకటా!
లోలోఁ గలహింతురు నృప!
చాలననర్థమ్ముఁగూర్పఁజాలెడి నివియున్. 48

కం. నా నామమ్ములకర్థము
ధీనిధియగువాఁడు శ్రీపతికి బొసఁగఁగ వ్యా
ఖ్యానింప నేర్చునటు శ్రీ
జానివి నా కన్వయించుఁ జతురుండేవిన్. 49

తే. గీ. ఇటు లభేదమ్ముగల్గ మాయెడల నీకుఁ
గలుగు చింతకు నేను నిక్కముగ సంత
సంబుగాంచితి స్వమతంబు డాలువిడిచి
చనుట యుక్తంబుగామియు సత్యమనఘ! 50

ఉ. కొమరుఁడు బుద్ధిశాలి యనఁగుం జెలికాఁడొక పంచకుండు స
క్రమముగ బోధసేయక విచారపుధోరణితోడఁ జేసె వి
ష్ణుమతపుబోధ తన్మతపు సూరులలోఁ బలుమంది కిట్టిదో
షముఁ గల దెల్లెడన్; దెలిసి శత్రుతఁగూర్తురు నాదుపట్టునన్. 51

వ. ఇట్లే మద్భక్తులుగూడ మన్మిత్రుండగు రమానాథు నెడల విద్వే
షంబు పుట్టింతురుగాని మద్భక్తులలో నాత్మమతాసక్తియే మెండు
గాని అన్యమతద్వేషబుద్ధి కడుంగడు మృగ్యంబని వెండియు. 52

కం. ఈయెడ నీకొక్కటి నదు
పాయము నేఁ దెల్పువాఁడ నయ్యది కొమరున్

జేయు స్వమతాదరునిగా
నీయెదలో మానుమింక నెగులు సుశీలా ! 53

వ. అయ్యది వినుము. నీవు నీకొమరుని మంతనమ్మున సగౌరవంబుగ సవాత్సల్యంబుగ నొక్క ప్రశ్నమ్మడుగుము దాని కతం డుత్తరంబు వచించు దానితో సకలమ్మును జక్కంబడఁ గలదని యా యుపాయంబు దెలిపి యభవ్యం దంతర్హితుం డగుటయు భూపాలుండు మేల్గాంచి మేలు కలగాంచితినని సంతసించి పదంపడి యొక్కనాఁడు.

చ. ముదిరిన భక్తితో బికిరముఁ గృహపుత్త్రికలీయఁ గొంచు న
య్యది గురువర్యునొద్ద నిడు నాత్మజుపై ఖరిఁ జూచి యేటికి
య్యది ! "తుదకబ్బెరా" యనెడి యార్యుల లౌకికసూక్తికిన్ రమా
స్పదుఁడు కుమారుఁడగ్గమయి పాడతెనంచు విచారమందుచున్. 55

వ. తన మనంబునఁ గల కోపతాపంబుల నణంచికొని సప్రేమంబుగఁ గుమారుం జేరం బిలిచి. 56

కం. ఆగర్భశ్రీమంతుఁడ
వీగతి బికిరంబునెత్తె దేటికి ! నీకే
యాగమము లిట్లు సెప్పె మ
తేగురులు వచించి రించు కెఱిఁగించెదవే ! 57

వ. నాపుడుఁ దండ్రికిఁ గొమరుం డిట్లను "అర్థం ప్రాణమాచార్యాధీనం" బను నభియుక్తోక్తి దీనికిఁ బ్రవర్తకంబు, నేను ఆగర్భశ్రీమంతుఁడ నగుటంజేసియే సాత్త్వికసాత్త్వికభక్తులంబలె నూరంగల గృహమ్ముల కేగి యక్షయపాత్ర సేయక మన నగరునంద జంత్రపుబొమ్మల హస్తమ్ములయందుఁ దండులమ్ములకు బదులు తత్సదృశంబులగు ముత్తియంబులనిడి వానివలన నుపాదానం బొనర్చి యయ్యవి గురునకు సమర్పించుచున్నవాఁడ నియ్యది గురువులొనర్చిన సదుపాయం బని సవినయమ్ముగ నొడువుటయు వృద్ధభూపాలుండు సంతసించుట

నటించి కలలో రాత్రి యీశ్వరోపదిష్టమ్మగు నుపాయమ్ము స్మృతికిం దెచ్చికొని యిట్లనియె. 58

కం. ముదమయ్యె నీదుభక్తికి
సదమలమగు మతము నీకు సంప్రాప్తించెన్
సదయులు నీగురులేముని
యెదరో యీమతమువారి నేగి యడిగెదే. 59

వ. అని వెండియు నీవవ్వారిని బ్రశ్నించునప్పు డియ్యది వైదికమతమా? లేక స్మార్తమతమా? లేక బ్రాహ్మణమతమా? యని చెప్పుమనడిగి వారేమతమని సమాధానమిత్తురో దాని నాకు విన్నది విన్నయట్లు తూ-చా తప్పకుండ వచింపుమనవుడు రాకొమరుడట్ల యగుంగాక యని యడుగుటయు నా గురువు లియ్యది వైదికంబు స్మార్తంబు బ్రాహ్మణంబునుగూడ నగునని ప్రత్యుత్తరంబు వచించిరి యని వచించిన వదంబడి వృద్ధభూపాలుండు కుమారా! నీ కట్టుత్తరంబిడిరి కాని సభాముఖంబున వారల ప్రవృత్తి యేతత్త్రయమ్మునకు భేదంబుగలయదిగాఁ దేలినచో నీవపు డేమి సేతువు నావుడు నృపాలసూతి యిట్లు సమయం బొనర్చె. 60

తే. గీ. వైదికము స్మార్తమునుగాక బ్రాహ్మమేని
గాక యిది యన్యమతమని జ్ఞానఘనులు
వారలే యొప్పుకొన్న నే వారి విడిచి
మనకులాచారమతమున మనలువాఁడ. 61

వ. అట్లొనర్పనినాఁడు బ్రహ్మఘ్నసురాపాయి ప్రముఖదుర్జనులగతి కగ్గమగుదునని సప్రతిజ్ఞంబుగఁ బల్కుటయుఁ దండ్రి సంతసించెఁ బిమ్మట గొంతకాలం బరిగిన పిదప నేదేని యొండు నిమిత్తంబు గల్పించి బ్రాహ్మణులను విజ్ఞులగువారి నేరి రప్పించి వారివారికిఁ బృథక్ప్రదేశంబుల నేర్పఱచి కూర్చుండ నియమించి వేఱువేఱుగ వారల మంతనమ్మునకుఁ బిలిచి. 62

తే. గీ. మిమ్ము నితరుల వేఱుప్రశ్నమ్ములడిగి
తెలిసికొనవలెఁ గావునఁ దివిరి యెవరి
నేమురమ్మన్న వారలే యేగుదెందు
"కలగపులగపు" రాకలు వలదు వినుఁడు. 63

కం. "పిలువని పేరంటమ్ములు"
కలగాపులగములు చిక్కుఁగలిగించెడి ని
మ్ములనెల్లవారి మర్యా
దలు సలుపనెరందటంచుఁ దగఁబిల్పుటయున్. 64

తే. గీ. వెనుకముందనునట్టి విభేదమొందు
దక్కనిడు నీవిలో హెచ్చుతగ్గులుండ
వేమతస్థులఁ బిల్చిన నామతస్థు
లేగుదెంచి కైకొందు మాయిచ్చునీవి. 65

కం. ఇఁకనొకటి యిపుడెనుడి వెద
మెకసక్కెముపలవదిందుకెవరేని యొ
ప్పకయన్యథాచరించినఁ
బ్రకటించిన శిక్షకపుడు పాత్రులె యెరుఁగా. 66

వ. బ్రాహ్మణులేకానిండు వైష్ణవులేకానిండు ద్వైతులేకానిండు, అద్వైతులే కానిండు ఎవ్వరైనను రాజశాసనం బతిక్రమించుటంజేసి దండనార్హులేయని నొక్కి వక్కాణించుటయు నెల్లరును రాజశాసనంబు మనంబుననిడికొని మననయొనర్చుచుఁ దమతమ నియమితస్థానంబులఁ బిలుపునకుఁ బ్రతీక్షించుచుఁ గిక్కురు మనకుండఁ గూర్చుండిరి పిమ్మట నొక్క రాజభటుం డరుదెంచి గంభీర స్వరమ్మున. 67

ఉ. వైదికులార ! రండొరులు వారలమధ్యను జేరకుండు ఛేఁ
దాదరమూనిచూడమియు నాపయి శిక్షయు సంభవించు ము
న్నే దయకల్మిఁ జెప్పెనదియేరును మీరలు విస్మరించి మ
ర్యాదను గోలుపోకుఁడు నృపాజ్ఞయు దేవునియాజ్ఞ వంటిదే 68

వ. నావుడు వైదికపదవాచ్యులగు వారలెల్లరును రాజనికటంబున కరుగ

వారలకు నమస్కారాదికంబులగు సమయోచితకృత్యంబు లొనర్చి యంబరాది బహుమానంబు లొసంగి తేఁడు సమ్మానించి యనిపిన వారలు యథాపూర్వమ్ముగఁ దమ నియమితస్థానంబున కరిగి యుం డిరి. మరల రాజపురుషుం డేతెంచి 69

ఆ. వె. రండు స్మార్తులార ! రాజపరేణ్యుని
యాజ్ఞ మిమ్ముఁ దెచ్చె నన్యులెపుడుఁ
గూడరాదు తేఁడు కోపించు నెఱుఁగుండు
మొదలెమీరుఁ దెచ్చె ముదలవినరె ! 70

వ. అయ్యది విని మున్ను సన్మానింపఁబడినవారలె తాము స్మార్తపద వాచ్యులఁ గూడ నగుటచే నరుగ తేఁడు యథాపూర్వంబుగ సన్మానించుటయు యథాపూర్వమ్ముగఁ గైకొని సంతసింపుచు యథాపూర్వ స్థానమ్ములకరిగియున్న కొండొకసేపునకు మరలరాజపురుషుండు

తే. గీ. రండు బ్రాహ్మణులార ! మీరలు నృపాలు
నాజ్ఞయైనది పేరొక్కరుండుఁ జేర
రాదు మీకిష్టు చెప్పఁబరాదు పదరు
గాక; మీతోడమును చెప్పెఁగాదె ! విభుఁడు. 72

చ. అనవిని బ్రాహ్మణాహ్వయము నందరి వాచ్యమతమ్మె చెప్పటన్
గొనగొన గుంపు గుంపులుగఁ గుంభిని భర్త సమీపభూమికిన్
జనిరల వైదికోత్తములె సత్కృతులఁ దనియించె తేఁడు చ
య్యనఁ దమతొల్లియున్నయెడ కందఱునేగిరి చూరుచుండఁగన్. 73

కం. శ్రీవైష్ణవులాదిగఁగల
భూవిబుధులు తమ్ము రాజపురుషుండిఁక సం
భావించి పిలువఁగలఁడను
భావంబునఁ గూరుచుండఁ బార్థివుఁడంతన్ 74

వ. యువరాజసమేతంబుగా నరుదెంచి నమస్కరించుటయు వారలెల్లరు ససంభ్రమంబుగ లేవంబోవ తేఁడు సగౌరవంబుగ వారి వారించి యిట్లు ప్రశ్నించె. 75

తే. గీ. స్మార్తులా! కారు మీరు బ్రాహ్మణులుఁగారు
కారు వైదికులేని యింక నెవరయ్య!
ఇతరశబ్దముల్ విప్రులనే వచింప
వెఱుఁగరే! యౌగికము లేరినేని చెప్పు. 76

తే. గీ. పంకజాదులవలె రూఢిఁ బరఁగు మూఁడు
శబ్దముల్ వైదికాదులు సర్వసమ్మ
తములు మీరు త్యజించి రుత్తములె యగుదు
రైన నవ్వానిఁ ద్యజియించు టదియు లగ్గె? 77

వ. మాయున్నకడకు మీకెయ్యదియో సందియమ్ము పొడమి రాఁజాల కున్నను మీరును మాకు పాలంబోలెఁ బూజ్యులగుటంజేసి మీసన్నిధికి మేమె వచ్చితిమి కైకొనుండని తాంబూలజాంబూనదాంబరాభరణాదులొసంగి సత్కరించి కొమరునవ్వారికిఁ గేలంజూపి యిట్లనియె.

ఉ. ఈతఁడు చిన్నవాఁడగుట నెవ్వరిబోధనో మీకు శిష్యుఁడై
తాతలనాఁటి వంశపు మతంబటులుండఁ ద్యజించెసర్వ మే
మేతరమందు నెత్తనిది యెత్తెఁజూఁడీ? తిరిపంబు సైతముఱా
వాతులుఁదేని చేయఁడిటు వైష్ణవసత్తములార! వింటిరే! 79

తే. గీ. ముత్తియములేని తండులమ్ము లగునేని
బంగరువె కాని యేదియు భైక్ష్యమకద!
మీరె చెప్పుఁడు మాయయ్య కేరు చెప్పి
రేనియును నచ్చ వెఱిఁగింపుఁ డీరె తగమి. 80

వ. మీమతంబు వైదిక బ్రాహ్మణ స్మార్తంబులయం దేదియని యేను బ్రశ్నింపఁ దాను బై శబ్దంబులు మూఁటికిని బాహ్యంబుకాదని నాతో వాదించిన నేను భగవదాదేశంబున నీయుపాయం బొనర్చి మీచేతన యొప్పించుట తప్పకవచ్చి యిట్లొనర్చితి నియ్యది కొండొక కుయుక్తియని నాయెఱుంగనియది కాదు, అవసరముం బట్టి యవలంబింపవలసెనని వెండియు. 81

చ. నృపసుతుఁ డంతఁ గొంకక దరిద్రులపిల్లఁడు పోవె నాయనా
లిప్పఁబని పూనఁ జేసితిరి రాకొమరుల్గని సవ్వడింత్రు ! యే
వప్పఁబసులంటొనర్చుటకు వైష్ణవధర్మము మాన్పెదు ప్రసే !
కృపణులుదక్క నీ బిరిదమెత్తుదురే ! సతిమెచ్చిప్పష్టసల్. 82

వ. మీరు విలువగల మూర్తినిచ్చుటకు నిగ్రహింపవలెనన పన్నాగంబు గాని యియ్యది పేదాందు గాదని వెండియు. 83

కం. మీరొనరిచిన దియుక్తికి
మారొనరిచి తింతమాత్ర మాన్యత కీలల్
దూరంగులుగారు విషము గా
దూరీకృతమున్ బొనర్చు దుర్విషమెంతుఁగా. 84

వ. అనివారలను సమర్యాదంబుగ ముఁదరించి కొమరుం బ్రోవుగంబై.

కం. ఈవొనరుచు చెట్టను సం
భావించితివే ! యటన్నఁ బార్థివసుతుఁడున్
భావరుతో సదిగో ! సం
భావించితినంచుఁ దంద్రిపకుఁడై చనియెన్. 86

వ. ఇయ్యది యమ్మహేశ్వరుని యనేక లీలావ్రతమ్ముల యందుఁ దులాధారావనవ్రతమ్ము దీనిశ్రవణ మననాదు లఖిల శ్రేయోదాయకంబులని సూతుండు శౌనకాదులకు వక్కాణించె. 87

కం. దేవా ! యాపత్తైలం
తావద్వ్యాఖ్యగద ! దేహదార్ఢ్యముతగ్గెన్
సేవించుచుంటి నిన్నును
నావార్ధక్యమ్ము నీవు నడపుము పేర్మిన్.

ఇది

శ్రీ తులాధారావన వ్రతము

సమాప్తము.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శుభమస్తు - అవిఘ్నమస్తు

ఏకపత్నీ వ్రతము.

కం. శ్రీలకిర పింద్రకీలము
కైలాసము కృష్ణ గంగగా బెజవాడన్
వాలాయము నివసించెడి
హాలాహలతోఁవ ! మల్లికార్జునదేవా. 1

వ. అవధరింపు మనంతరంబు సూతుండు శౌనకాదులంగని 2

కం. వినియుంటిరి వ్రతములు నే
వినిపింపఁగఁ గొన్నిటిని సవిస్తరముగ నిం
కనువానినే వినుతునో !
వినుతునో యితరమ్ము నాకు వివరింపు డనన్. 3

వ. ముని లిట్లనిరి. 4

కం. భగవంతుని చరిత మ్మెం
దుఁగలదో యది సకలమైన దోసఁగులడఁచి క
ల్గఁగఁజేయు మంగళమ్ముల
నిగమసమానమది యనుచు నీవెఱిఁగినదే 5

కం. కావునఁ బరాత్పరుని లీ
లావిభవమె వినుటకున్ గలదువేడుక మా
భావముల, నింగితజ్ఞుఁడ
వీవెఱుఁగని దొకఁడు గలదె యిందు మతెందుః. 6

వ. ఇట్లు కోరుటయు సూతుండు వేఱొక భగవల్లీలా వ్రతంబున కిట్లుప
క్రమించె. 7

చ. కలదొకపట్టణంబు సిరికాపురమై తగు నాపురమ్మునం
గలరుద్విజుల్ నృపుల్ కడు నఖండధనాఢ్యులు వైశ్యు లంఘ్రిజుల్
గలరు ద్విజన్మలందు శివు గావిలి ప్రాణముగాఁ దలంచి పూ
జలిడెడి లింగధారులు నటుస్రగళాసిక సువ్రతావరుల్. 8

తే. గీ. ఇన్నిపత్తుల దీపమ్ము లిన్నితముల
పాతు లిన్ని పుష్పమ్ములు ప్రతివిధాన
ముసుకుఁ గావలెనను నేమమునరు లోఁగి
వారుపూజింతు రభవు నవ్వారిగాఁగ. 9

ఉ. వారల నిష్ఠలున్ మఱియువారల నేమములున్ గణించి శ
ద్వారము గాచియుండెపరు తప్పరులై నృపులేమి? వైశ్యులే
మీ! రహి యాశుసందుఁగల యెల్లఁ గులీనులుఁగూడ వారల
వ్వారలఁ గాదు నాక భగవంతునిజేస్తు రనుగ్రహించుచున్. 10

కం. ఇతరమతద్వేషములే
క తరించు నుపాయమును దగన్ వార లుమా
పతిపూజావ్రతతత్పర
మతులై బోధింత్రు భక్తిమంతుల కెలమిన్. 11

కం. అల వారికి శివపూజా
ఫలమగు మాద్యత్తురంగ భాస్వత్కరిసం
కులమగు వాఁకిలి సుందర
తలుపీ లసితమ్ము గృహవితతి చెలువారున్. 12

కం. పరమును గూర్చి లేశ
మ్మెఱుఁగని మానవులునయిత మీశ్వరపూజా
దరులై ప్రత్యక్షమహే
శ్వరులని తద్ద్విజుల పూజ సల్పుదురెలమిన్. 13

కం. దానికిఁ దగినట్లుగ సం
తానధనమ్ములును సుఖము దైన్యవిహీనం
బైన మనుగడయు నల యీ
శానుం డవ్వారికిడుచు సతమలరించున్. 14

తే. గీ. అన్ని కాలములు శివభక్తియందుఁ దవిలి
తదనుసరణమ్ముగా సిరుల్ వొదలమెలఁగు
నప్పురంబును బోలు రమాలవాల
మైన పురమొండు గానరాదవని నెందు. 15

ఉ. ఆపురి లింగధారులకు నంచలకుణ్ణ దలమానికంబు వి
ద్యాపరమేష్ఠి నూతనవయస్కుఁడు నిత్యశివార్చనావిధూ
తాపదఘాదిసాంసృతికహానికుఁ డేక సతీవ్రత
స్థాపకుఁ డొక్కనాఁటి నిశి సందెకుఁ గొండొకమీఁదటన్ దగన్. 16

కం. సాయంకాలపు శివపూ
జాయుక్తిన్నెఱపి భుక్తి జరుగకమున్నె
యా యయవారు బజారుకుఁ
బోయెన్ బనియొండుగలిగి పూజ్యుండవలన్. 17

ఆ. వె. అట్లు వెడలి యింటికరుదెంచుచో నొక్క-
వేశ్య యింటినుండి వెడలి నీళ్ళు
శిరమునందుఁ బడియె "శివ! శివా!" యని శివ
దేవు నొడివి యింటితెరువుఁ బట్టె. 18

తే. గీ. పోవుచుండంగ నాయింటి పూవుఁబోఁడి
ధ్వనినిబట్టి యెదో యుపద్రవముగలిగి
యయ్యవారెవ్వరో! అట్టు లభవుని స్మరి
యించి యుందురటంచెంచి యేగిచూచె. 19

వ. చూచునంతట నన్నీరంబు తనయింటి వరవుడపుఁ జెలి యొనరించిన

ప్రమాదముగా నెఱింగి అయ్యో ! యని నొచ్చి యాసుమం బదిలపరచు
గునంతలోయి యమ్మహాసాహసుని సాష్టాంగమెఱింగి వెండియు. 20

ఉ. ఏనొనరించినట్టి యపు దెంగిలిసేత లెవ్వైననా
దానికి సైఁపఁగావలయుఁ దత్కృతపాప మపాకరింప నే
డేనియుఁ గాచితం బొకటి సేఁతువ పేరుమఁ బెల్లుపూన్పై
నేనొనరించికొంటిఁ దమ దెయ్యది దప్పినఁ దప్పు నందఁగన్. 21

కం. ప్రకృతంబు మాగృహాము లో
నికి దయచేయంగవలయు నే నభ్యంగం
బకలంకచరిత ! స్వయముగ
వికృతికిపై చేసి దేవ ! కా బంపింతున్. 22

వ. అని యాయింటి తలోదరి పరమశివభక్తిపరాయణురాలు సవినయ
నడుగుల కడ్డుపడి యత్యంతమంటగు భక్తి మూర్ఛవించిన వెఱం
గునఁ బ్రార్థించి బలాత్కరించుటకు మాటాడనోపి యమ్మహనీయుం
డా రూపాజీవాసదనంబున కరుగుటయు నవ్వనితాశిరోమణియు. 23

మ. తనజన్మంబు పవిత్రమైనయటు లంతర్వృద్ధినూహించుచుఁ
ఘనుఁడారాధ్య శిరోపతంసమునకున్ గాంచన్మణీకుండల
ధ్వనితో గంధపుసూనెతో నొలుగుచిందన్ శీర్షమంటెన్ సుమా
ననలజా టొల్పగు పిండితో నలుగిడెఙా స్నాతునన్ జేసర్పెఁజావెసన్. 24

వ. అట్టులా బాలామణి సుస్నాతుఁగా గావించి క్రొత్తపట్టుపుట్టంబులుగట్టి
కొండవి సమర్పించి యొడలినిండ మంచి మలయజ మ్మగురుతో
మేళగించిపూసి పన్నీరుచల్లి యత్తరుపులు నానాభేదంబులు గుబవి
యా క్రొత్త పట్టుపుట్టంబులనిండ నించి పూలమాలిక లలంకరించి
తన యూడిగపు వెలంది యొఱఁగర యొనర్చిన డొసఁగువివర్తించి
వదని యాయనచే ననిపించుకొని దీపనలవందికొని తాంబూలంబు
సదక్షిణాకంబుగా సమర్పించి యశ్వపుదండి తెప్పించి యందాయన

నధిరోహితుం గావించి బండివానితో నయ్యగారిని భద్రంబుగా వారి యింట డించిరమ్మని కొండొకమేరఁ బాదచారిణియై శకటమ్ము వెంటనరిగి తదాజ్ఞకైకొని యావెలవెలంది యింటిలోనికిన్ జనియెఁ బదంపడి. 25

తే. గీ. అయ్యవారంత నొడలెల్ల నత్తరువుగ
మఱియుఁ బన్నీరుగాఁ బూలమాలికలుగ
నరిగినంతటఁగని యింటియాలియొడలు
భగ్గుభగ్గునమండియుఁ బతికినాపె. 26

తే. గీ. భోజనంబిడి పిదపఁ దాంబూలమిచ్చి
పడకగదిలోనఁ గ్రిందఁజాపపయిదాను
మూఁగవలె నొక్కటఁ బరుండె ముదిత భర్త
విటుఁడనెడి భ్రాంతిగదిరి నిర్విణ్ణయగుచు. 27

తే. గీ. ఆపెహృదయంబు పొడకట్టి యయ్యవారు
గతము సర్వమ్ము వాక్రుచ్చెఁగాని యామె
వినియు నమ్మికలేమిని "ననుము మినుము"
నాక మూకవ్రతము విడలేకయుండె. 28

వ. అట్లు కొన్నిమాసమ్ములుగడిచె నుభయులు నిష్కళంక చరిత్రులు నేకపత్నీవ్రతులలో నాయనకెంత యభినివేశమున్నదియో, యేక పతికవ్రతంబున నాయమకును నంతియ యభినివేశంబు గలిగి యున్నను నిర్హేతుకంబైనను సహేతుకంబట్లు కనుపట్టు కారణం బొకటి యేర్పడి పరస్పరముఖావలోకనమ్ము వినా సంభాషణాది కంబు కలలోసైతమెఱుంగని యప్పుణ్యదంపతులయందు జాలి వొడమి యొకనాఁడు జగదీశ్వరి జగదీశ్వరునకిట్లనియె. 29

తే. గీ. ఎఱుఁగుదురుగాదె ! మీరు దుష్కరతపః ప్ర
శస్తు నలలింగధారి ద్విజాగ్రగణ్యు

నతని భార్యఁ బతివ్రతామహంతరిష్టు
లాప్రశస్తిప్రకృష్టతాస్థాని యనఘ. 30

కం. కొఱగాని ప్రసక్తియెదో
యిరువుర నెడఁబాపె నాపె యిందుకు దోషం
బెఱుగక వెఱఁగ దాయనయును
విరహమునుబవింతు రిట్టివేఁ మిటుపా । కిటా । 31

తే. గీ. అతఁడు దాయన కపరాధమాచరించి
పరమశివభక్తురాలౌర్క ఒడపుపెంఁది
స్నానభోజ్యోపచారముల్ సలిపి పంపె
గౌరవమ్ములరఁగ సట్టి కాంతుఁగాంచి. 32

కం. అత్తరుపాసనపూఁపులఁ
చిత్తమునపవెగటుగొల్ప చిత్తజబాధా
యత్తుఁడయి భర్తవేశ్యా
పత్తికి లోఁబడియెనంచు సాధ్వితలంచెన్ 33

తే. గీ పాపమాగేస్తు నిజము సత్యమెఱిఁగించెఁ
గాని విటులకు సత్యమ్ముగాని కొంచ
కలనగాని యుండదనుచుఁ గలికినష్టు
తురక వర్జించె భర్తతోఁ బరిచయంబు. 34

కం. శివపూజాపరికరములు
సవరించున్ వంటవండి చక్కఁగఁబెట్టున్
ధవునకు లోపముచేయదు
సవరింపదు కాంతుశయ్యపయినెన్నండున్. 35

కం. నగవెఱుఁగదెన్నఁడున్ దన
నగలను ధరియింపదల్ల నాతి తిలక మొ

ప్పుగఁదాల్చు నంతమాత్రమె
నగగావర్తించు నాయనకు మేలునకై. 36

ఆ. వె. కృత్రిమంబు "వడ్లగింజలో బియ్యపు
గింజ" కన్న నెంతకెలికి చూత
మన్నఁ గానఁబడదయన్న్యాయమిది యుపే
క్షింపఁదగమి మీకుఁ జెప్పవలసె. 37

కం. ఇరువురలో నొకరేనియు
దురితము లవమేనెఱుంగుదురె ! పాపంబీ
విరహం బెందుకువారికిఁ
బరమశివాద్వైత నిరతభక్తు లిరువురున్. 38

తే. గీ. భక్తులన బిడ్డలన్న లవంబు భేద
ముండునే ? మనమిట్లూరకుండునెడల
నెవరు వారల సేమంబు నెంచువారు ?
నాఁగఁ బరమేశ్వరుఁడు కరుణామయుండు. 39

కం. పరమంబగు నొక మాహే
శ్వరరూపము దాల్చి యొడలి భస్మరజము దు
ర్భరమగు నెండకు గలిగిన
శరీరఘర్మజలమునకు నగమఱ వెడలెన్. 40

తే. గీ. భస్మరుద్రాక్షధారి విభ్రాజమాన
లింగధారియు వృద్ధు నశికతలాక్షీ
మాత్రమేలేని శివునిగా ధాత్రినెల్ల
వారుఁ గనుచుండి రాయయ్యవారి నెలమి. 41

కం. మును వేశ్యాంగన గౌరవ
మును గని భార్యకు నెడమొగమును బెడమోమౌ
టను-గన్నయతఁడు తనదగు
మనికితమున కతిధిగాఁగ మన్నించి వెసన్. 42

వ. కోడొక్కని చవి యర్ఘ్యాదులచే నర్చించుటయు నతండు సంతుష్టుండై భోజనానంతరము పిరిల రస్యోన్యత గలిగించు టెట్లని యాలోచించి తనయొద్దనున్న మదిసంచిని విప్పి. 43

కం. అందలి కనకకలశ ము౯
విందానన చూచుమెంత విభునకు నిది నే
నెందోచవి వచ్చెద మీ
మందిరమున దీని దాఁచి మఱి నాకిడుఁడా ? 44

వ. అని మఱియు నిద్దాని దాఁచుధారంబు నీస్వైఁగాని నీధాన్యమైఁగాని యుండఁ గూడదనియు మీదంపతులు దీని దాఁపఁటిరమ్ము నెడ బాధ్యులని నొక్కి చెప్పి యొకరిచేఁ బెట్టెలో నుంచించి యొకరిచే నద్దాని బీగము వేయించి వెండియు. 45

చ. ఇటుపురదిక్కు చూచి యిది యే జనియంతయుఁ గర్చుపెట్టి సే
కరణ మొనర్చికొన్న కనకంబునఁజేసిన పాత్ర దీనిలో
భిరము మదీయమున్నయది భద్రముసుండని హెచ్చరించి శం
కరుఁ దరిగెన్ దనంత నెలగా నటుపిమ్మట వచ్చె వెండియుణా. 46

వ. అట్లభ్యాగతుండుగా వచ్చిన యావృద్ధమహేశ్వరు నర్చించి భుజింపఁ జేయునెడఁ దన బంగరు చెంబొకవరి చూచినంగాని తనకుఁ జిత్త స్వాస్థ్యమ్ము గుదురదనియు, నది కుదురని భుక్తి రుచింపదనియు, రుచింపని భుక్తి యొడలఁ బట్టదనియుఁ, బట్టనిచో నది విప్రప్రియో జనం బనియు నేమేమో యుపన్యసించుటయు వాదంపతు లొకరితో నొకరు సంభాషింపని మూఁగనోమున నుంటంజేసి యాయవకోరిక చట్టన నెఱవేర్పరామి వేర్వేఱుగా నాయన కిట్టు లనునయింపఁ దొడంగిరి. 47

కం. కుతపనమయ మనఘా యిదె
అతిక్రమించెదివి భుక్తియది గావింద

ర్పితమగు మీ కనక కలశ
"శతంవిహాయ"యనుసూక్తి స్మరియింపుడనన్. 48

కం. గృహమేధి కిట్టులను నా
యిహము సమస్తమ్ము దీననే గలదె న్నే
బహుమతులు కరఁగిపోసిరి
నహిదీనికిఁ దుల్యమగు కనక మీభువిలో. 49

ఉ. ఈశుధనుస్సునందుఁగల హేమముగీటుకు జంకు నల్ల ల
క్ష్మీశునిపుట్టమందుఁగల హేమము గీటుకు జంకు నల్ల వా
ణీశుని బొజ్జలోనఁ గల హేమముగీటుకు జంకు మీదు న
భ్యాశమునందు నాయిడిన బంగరుసాటి జగానఁగానఁగా. 50

వ. పిమ్మట నమ్మనీషి యిల్లాలిట్లనియె. 51

ఉ. మంచిదియైన హేమమది మంచికి నించుకదీసి పోయినన్
మంచుటయందయెల్లరకు మానసముంట స్వభావసిద్ధ మీ
రించుక తాళుచో విడుదు మే మడిగట్టితిఁ బెట్టెముట్టుకో
నంచితు లీరెఱుంగరె ! సమంజసరీతి భుజింపుఁడిచ్చెదన్. 52

కం. ఇరువురచేతికి నిచ్చితి
రిరువురము బుచ్చికొంటి మిరువురమును సం
సరణపుఁబేటికలో జా
గరూకముగ డాఁచితిమి యిఁకన్ భయమేలా ! 53

వ. మీభోజనంబయిన యుత్తరక్షణమ్మునంద మదివిడిచి మీకలశంబు
మీకిచ్చి మరల మడిగట్టుకొని యేనుభుజించెద నింకను దమరు
సందియమెందులకనియెడి సాధ్వికి నల వృద్ధమాహేశ్వరుండిట్లను. 54

కం. కనకమ్ము సర్వపూజ్యము
కనకముగలవాఁడె యందగాఁడగు వానిన్
గని వలచుజగము వానిఁ
దనూజులాదరముతోఁ గనఁగనెంత్రుమదిన్ 55

తే. గీ. అందులో ప్పుట్టునట్టి గనకాశపెట్టె
నేనువుట్టుండ నింటిలో దీనినుంచి
వచ్చుచోఁ గుబ్బలును భార్య పంచియిచ్చు
కొందురనిగాదె ! వెంటఁదేకొని పదండి. 56

ఆ. వె. మురలఁ ద్రోపిలోన మరిలాత్మ లెపలేని
గొట్టి దానిఁ బుచ్చికొనిన నేమి
సేతునన్నఖియమునుచే సిగ్గుపాపమ్మన
దాఁచవిచ్చినాఁడ దఫ్ఫమింత. 57

కం. ఇటనుండి తరలిచనిన
ప్పటినుండియు నాకు [illegible] ట్టము [illegible]
చుటమైఁప యెపుడుఁ గలదె
దుటఁ గప్పడుఁ జూడనే మెయసతిపఁగలనే. 58

కం. ఏవిరహంబును గానీ
భావము సయిరింపనేర్చు బంగరు విరహం
బావంతగూడనైవద
అవంతరు మించు వంత యవనిన్ గలదే. 59

కం. ధనమున్న భార్యయున్నది
తనుజులుగలరాపెయున్నఁ దనుజులవెంటన్
మనుమలు మునిమనుమలుగల
రెన ధనమున కొందు గల్గనే ! జగమందున్. 60

చ. కనకము దాఁచవిచ్చుటది కష్టిమూలము, దాపమౌనటుల్
పొనరిచి చేతనుంచికొనె మున్నలకంఠుఁడు వప్పుమౌనటుల్
పొనరిచి మేనఁగట్టికొనెఁబో ! కమలాపతి. పిరికన్నసున్
ఘనుఁడు హిరణ్యగర్భుఁడది గర్భమునందిడి కొంటెబుంగమే. 61

తే. గీ. ఎన్నియెన్నియుపాయమ్ములెఱిఁగి మనము
దానిదాఁచెదమో ! అదివానినెల్ల
మోసగించు ననాయసమూహములను
వెదకి మఱుఁగుచునుండుట విదితమెందు. 62

కం. మించినతు లతియోగ్యులు
గాఁడోఁచిరి నాడుఁ దానిఁ గనకాంతలఁ దా
చేదాఁచనిచ్చితివి గా
నీదోషము శంకలేవియు నెదఁదడసెంచుగా. 63

కం. అవి మీఁద విపరించుట
అవినయము జేసి కుదియుచు మదిలోఁ గొం
కువిడదుగా ! "మంత్రా పు
త్ర విరోధాయ" యనుమాట తథ్యముకాదే ! 64

వ. అని కొండొక యాఁకలని నటించి యాపృచ్ఛించెను. 65

కం. పలుమలుకు నాలసించుట
పంచిపట్టుచులేదు వంశసాహసాక్రమం
బండువై శిష్యుఁ దలుచుటకు
స్వాంతోద్ధతి మించు నప్పుడు జతి నతితో. 66

వ. ఆమెతోఁ దాను మాటలాడకుండుటకు నిమిత్తము లేమియుం జేసి యథాపూ
ర్వమ్ముగఁ బనిచి తాళమ్ము దాఁచినచోటు దెలిపి మఱిరేమి మరలఁ
గట్టికొందుగాక యని యొప్పించుటయు. 67

చ. కలశము దెచ్చి యిచ్చుటకుఁ గా నలగేహిని యేగి పేటికన్
గలయఁగఁ బూడ నందు నది గన్పడ దంతట నాపె మోముపై
చ్చెలఁగను భక్తి దక్కఁగన విహ్వలభావము పుట్టె వృష్టుఁడున్
గలశముతేక భక్తిగొనఁ గంపముఁగల్గెడు డక్కఁటించెనన్. 68

కం. ధార్మికవర్తులు పృథగాఁ
గార్యము నపవాదుమనసు సంఘటిలె నౌరుల్

కార్యమిది యెవరిదందు ర
హార్యముగా వచ్చి నెత్తిపై గొంగుపడెన్. 69

వ. అని యేమియుఁ బోవక యెవరిపుట్టువారు విప్రోషులమని యెఱిం
గియు సదోషత్వం బనివార్యంబని యెఱుంగుటం జేసి. 70

చ. కనకము వస్త్రవాహనము గాలగకార్పణమిచ్చి మానసుగా
బనిపడునేని యున్నయది భాగ్యవతీతులకు వెఱుంగుడీ
వనము! దినార్ధమిమ్మ గడుపంతట నీట లభించు నెంబు భో
జనమొనరింపుమున్న నలకాంబరిపోయుఁడు పయ్కఁ గ్రుప్పఁ బై. 71

ఆ. వె. భోజనమున కేమి! భోసేసినను బోవఁ
జేయకున్నఁ బోవుఁ జెలియకున్న!
భాజనంబులేమి బాధకంబై నాకు
మెదుక దిగదు నిక్కమిది యెఱుంగు. 72

వ. ఇద్దాని దాఁపఱికంబు మీదంపతులకును నాకును మీగృహమ్మునందలి
పేటికకును దక్క నొరులకుఁ దెలియదు. నీవు పరమపతివ్రతాశిరో
మణివి. నీలోపమువలన నియ్యది వాయమై యుండదనుట శిలాక్ష
రంబు. తప్పైనను నొప్పయినను నీదోషంబు నీభర్తపై నిడుటకు
నామనంబు వెనుదీయకున్న యది యెట్లంటేని. 73

కం. ఈతఁడు వేశ్యాసక్తుం
డోతరుణీ! నీవెఱుంగ వొసఁగెనా! యేమో
యేతన్నికేలి యడుగుము
నీతో నీతండు చెప్పు నేనును విందుఁగా. 74

తే. గీ. అనెడి నుడివిని "శివ! శివా!" యుంచుఁ జెవుల
మూసికొనియె నాగేస్తు నమోనమో య
టంచు వృద్ధవిప్రుండు నీవడిగి చూడు
నీదుభార్య నాపెయె చెప్పు నిక్కమనుచు. 75

తే. గీ. ఆపె వేశ్యానురక్తుఁడవంచు నిన్ను
వదలిపెట్టినయట్టు లివ్వాడనున్న
గేస్తు లనుకొనవింటి నీకీలకంబు
నీవు నీభార్యయును దక్క నెఱుఁగు నెవఁడు. 76

కం. ఇఁటన్నిను వేఱుగ వా
ల్గంటియె వెలివెట్ట నొరులు ఘనుఁడందురె ? మీ
జంట పరస్పరమును వా
కొంటకు మొదలిడినఁ దెలిసికొనఁదగు నిదియున్. 77

వ. పెట్టెలో భద్రపఱచి తాళము వేయు నందనుక నాయెఱిఁగిన యంశమే దీనికి నొరుల సాక్ష్యముతోఁ బనిలేదు గాని. 78

ఉ. పిమ్మట భర్త కన్మొఱఁగిపెట్టియ నీవును గాని నీకు గో
ప్యమ్ముగురీతి నీహృదయబంధుఁడు భర్తయుఁ గాని పెట్టె తా
ళమ్మును దీసియుండపలె లాతుఁలు దొంగలు వేశ్మమందుఁగ
న్నమ్మిడి దూఱినట్టులు వినంబడలేదుగదా ! సతీమణీ ! 79

వ. అక్కతమ్మున మీలో మీరు సంప్రదించుకొన్నచో నిందేమియున్నది "వడ్లగింజలో బియ్యపుగింజ" సొమ్మెట్లును దొంకదు. మీరు నాసొమ్ముఁగలవారే యని నేనెఱింగిన కతన నాకు నధైర్యంబు లవమ్మును లేదుగాని నామూలమ్మున మీయిరువురకుఁ గాని మీలో నొకరికిఁ గాని యీయపవాదు ఘటించుట పుణ్యమునకుఁ బోయిన బాపమ్మెదురగుటకాక మఱేమి ! యని యోర్చినట్లును నోదార్చినట్లును బ్రసంగించు నావృద్ధమాహేశ్వరున కానిషధయోగ్యుం డేకపత్నీ వ్రతుండు గేస్తుం డిట్లు వక్కాణింపఁ దొడంగె. నయ్యా నేనెన్నండు గాని పరస్త్రీ ముఖం బెఱుంగనివాఁడ నయ్యు నొండొక నిమిత్తమ్మున నాభార్య నన్ననుమానించి వెలివెట్టినది. ఆహేతువు మీరు నావలన వినుటకన్న నాపె ముఖమున వినుటయే సమంజసం బనుటయు నామహేశ్వరుండు. 80

ఆ. వె. కావె చెప్పుమనుచు నేఁడు నందున్న
మంచిపెద్దలను సమంచితముగఁ
దెలిసికొందు ననుచుఁ దెలుపతోఁ జెప్పుము
మనుచుఁ బల్కి నాపె యనుపదించె. 81

వ. అయ్యది విని యాకపటమాహేశ్వరుండు గేస్తు దిక్కై నీవు విష్ణో
పివే యైనను నిన్నుమహాసింమెటులో నీభార్య ప్రమాదపడినదని
యనుకొనుట కవకాశమ్ములేదు. వినుండేని, వినుము. 82

ఉ. జారసఖిన్ ధనాంగనను జాడను బోరుచుఁ ద్రాఁగుచుఁ బోతు నె
వ్వారును గీర్తికానపడువారలు గొంపుచుఁ జేర్చరాదు త
ద్ద్వారము కార్యముండినను దాముమ్మఁదొక్కఁగరాదు విక్కమో
తీరు పెఱుంగకున్నఁ గొనితేవలెనే యపకీర్తి ముక్కటా. 83

వ. నీవు నిష్కళంక హృదయుండవే యయ్యును స్వప్నసంఘటనమ్ము
నంజేసి బుద్ధిపూర్వకంబుగాఁ గాకున్నను నాఁడా పెలపెండి గృహ
మ్మున నడుగిడుటయు కాక అపేక్షితంబైనను నావైపత్తిరా లొన
ర్చిన యభ్యంగనాద్యుపచారంబుల నంగీకరించుటయు నీ యెడల
నీభార్య యనుమానించుటకుఁ గారణంబయ్యెనని చెందియు. 84

కం. మీరిరువురు నిర్దుష్టులు
కారేమాత్రమ్ము దొసఁగుగలవారలు మీ
చారిత్రము నే నెఱుఁగుదు
దూఱించుకలేక యిట్లు దుఃఖిల్లుదురే. 85

వ. ఇట్లు మందలించుటయు నాదంపతులు మదిలో నీయువకుడు సర్వ
సామాన్యుండగు మాహేశ్వరుండు గాఁడనియు సాక్షాత్పరమేశ్వ
రుండె కానోపుననియు ననుమానించి అట్లే రాకయున్న నంత భద్ర
మ్మగాదాఁచిన కనకకలశం బగుపడకుంటకు నెన్నిపేల గుండెలుం
డుననియు విశ్వసించికొని యమ్మహాత్ము చరణమ్ములపైఁబడి
గట్టిగా విరోధించుచు. 86

కం. ఏమెన్ని జన్మములనో ।
నోమిననోము ఫలియించె నూనముగా నీ
వా మంచుఁగొండ యల్లుఁడ
వేమని నిజరూప మపనయించుట శంభూ. 87

వ. మా మనఃకాలుష్యమ్మెడలింప ననుగ్రహించుట తెల్లంబయ్యె నీసం
కల్పం బన్యథాకరింప మేమెవ్వరమని వెండియు. 88

ఉ. ఎవ్వనియాజ్ఞదాఁటుటకు సృష్టియొనర్చెడి బ్రహ్మజంకునో ।
యెవ్వనియాజ్ఞదాఁటుటకు నిందిరభర్త మురారి జంకునో ।
యెవ్వనియాజ్ఞ దాఁటుటకు నింద్రముఖామరకోటిజంకునో ।
అవ్విభుఁడీవు వ్యాజమున నంతరితుండవుగాఁగ నేటికిన్. 89

వ. నీనిజస్వరూపంబుఁ జూపించి మాయిడిన భక్ష్యభోజ్యమ్ములు నీవు
నీసతీమణితోడ నారగింపవలయునని ప్రార్థించుటయుఁ బరమేశ్వ
రుం డుమాసహితుఁడై వారలకుఁ బ్రత్యక్షమ్మయి షడ్రసోపేత
మ్మగు విందు నారగించి వారల నాశీర్వదించి వెండియు. 90

కం. మీరలు మదీయభక్తుల
రారాధ్యులు లోకమునకు నాయుర్భాగ్యో
దారులుగ నిట్టివే సం
సారసుఖమ్మనుభవించి శతసమలపయిన్. 91

ఉ. శ్రీరుచిరంబు సంసృతి యశేషము పుత్రులయందుడించి మీ
భారము నాకునై వదలి వత్తురుగాక । మదీయసన్నిధిన్
జేరి సుఖింపఁగాఁ బ్రమథసేవకులం దొకరై చరింత్రుగా
కేరికి నందరాని పదమిచ్చితి మీకిఁక నేమి కావలెన్. 92

వ. ఇట్టు లాదంపతులఁ గృతకృత్యులం బొనరించి పరమేశ్వరుం డంత
ర్థానంబుచేసె. నిద్దాని శ్రవణపఠనాదులచే నాయురారోగ్యభోగభాగ్యం
బులవ్వారిగా నేర్పడుట నిక్కువంబని సూతుండు శౌనకాదుల
కెఱింగించె. 93

గ్రంథాంతపద్యములు.

కం. దేవా! "యాపత్తైలం
తాపద్వ్యాఖ్య" గద! కవిత దయచేసితి నీ
త్రోవఁ దరియించుటకు నీ
సేవకు మొదలిడితి సాఁగఁజేసితివభవా.

కం. దేవా! "యాపత్తైలం
తాపద్వ్యాఖ్య" యని నే మొదలు పెట్టిన నీ
సేవను నిరంతరాయము
గావించిన నిను నుతింపఁగా నాతరమే?

కం. నాయారోగ్యము సంతా
నాయుర్భాగ్యాదికమ్ము లఖిలమ్మును సు
శ్రీయుక్తమ్ముగ నలుపుచుఁ
బాయవికృపఁ బ్రోచు నీకుఁ బ్రణతులివె! శివా!

గద్య:

ఇది శ్రీ కింకవీంద్ర ఘటాపంచానన బాలకలానిధి బాలసరస్వతి
కళాప్రపూర్ణ విద్వత్కవి మహాకవిచక్రవర్తి శతావధాని
ఇత్యాది బిరుదాంకితులును చెన్నరాష్ట్ర ప్రభుత్వ
ప్రప్రథమాంధ్రాస్థాన కవితాపట్టభద్రులును
అగు బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకట
శాస్త్రి కవివరేణ్య ప్రణీతంబై
తిరుపతి వేంకటీయంబు
నాఁబడు వ్రతకథలు
సమాప్తము.

ముఖ్య సవరణలు:

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
9	4	దైవతాసం	దైవతాంశసం
9	7	గలట్లు	గలట్టి
17	17	పొర్లు	పొర్లు
35	11	గళత్వం	గళీత్వం
39	15	ట్టమటంచు	ట్టమనటంచు
40	2	లభించె	లభియించె
42	14	బాహుబలరుద్రుడు	రుద్రరూపుఁడగుచు
53	16	నని	నవి
53	25	డిక	డికి
83	15	విద్ధి	విద్ది
89	24	శ్రీంఠ	శ్రీకంఠ
93	13	వంద్య	వంధ్య
98	25	డియా	యాడి
110	16	వరించు	వరియించు
120	22	మిదియె	మియె
125	7	నూన్య	న్యూన
136	22	క్రియ	ప్రియు
145	6	రాలిట్లు	రాలుకొన్ని
146	7	టనా	టయునా
164	2	తధ్యం	సత్యం
167	11	వత్ర	వ్రత
182	10	కొమడ	కొమరుఁడ

166 వ పేజీ 21 వ పంక్తి - ఇట్లు మార్చుకోవలెను.

తే. గీ. అనిన నాంజనేయుని బిల్చి యనియెనిట్లు—

శతావధాని చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రిగారి రచనలు

పురాణగాథలు

1. శ్రీశైల మహిమ
2. [illegible] మహిమ
3. గాయత్రి మహిమ
4. [illegible] మహిమ
5. పరశురామ చరిత్ర
6. అగస్త్య చరిత్ర
7. భద్రాయు చరిత్ర
8. మదయంతి చరిత్ర
9. పతివ్రతా [illegible]

ఈ ఉపాఖ్యానాలన్నీ కలిసియున్న పుస్తకము వెల రు 2-0-0

పోస్టేజీ వేరు.

[illegible]	[illegible]		
[illegible]	[illegible]	[illegible]	
[illegible]	[illegible]	[illegible]	0
[illegible]	[illegible]	[illegible]	0
[illegible]	[illegible]	[illegible]	0
[illegible]	[illegible]	[illegible]	0

చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి అండ్ సన్స్,

[illegible]

కడియం P. O.

గో॥ జిల్లా.

PRINTED AT AVANTI PRESS, RAJAHMUNDRY.

	[illegible]	